

Лілія Говорнян, Марія Васильчук, Лариса Мирон

РУМУНСЬКА МОВА

Підручник для 7 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Lilia Govornean, Maria Vasiliciuc, Larisa Miron

LIMBA ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a 7-a a instituțiilor
de învățământ mediu general

Львів
Видавництво «Світ»
2024

УДК 811.135.1:373.5.016(07)

Г 57

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2024 № 124)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник розроблено відповідно до модельної навчальної програми «Румунська мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Говорнян Л. С., Микайлу М. Г., Бику А. М., Зазулинська Т. Г.)

Говорнян Л.

Г 57 Румунська мова : підруч. для 5 кл. закл. заг. серед. осв. / Л. Говорнян, М. Васильчук, Л. Мирон. – Львів : Світ, 2023. – 248 с. : іл.

ISBN 978-966-914-457-7

Підручник призначений для учнів та учениць 7-го класу закладів загальної середньої освіти. Підручник відповідає вимогам «Державного стандарту» та модельній навчальній програмі «Румунська мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Принципи подачі навчального матеріалу традиційний – у вигляді параграфів, які об'єднують різні аспекти його вивчення – теоретичний, практичний та пошуково-творчий. Дидактичний матеріал орієнтується на роботу у парах, групах. Практичні завдання та теоретичний матеріал поглиблює та доповнює знання учнів як із функціональної, так з практичної стилістики та культури мови. Запропоновані вправи спрямовані на формування мовних, мовленнєвих, інтелектуальних і творчих умінь семикласників.

Підручник враховує вікові, психологічні особливості учнівства 7-го класу.

УДК 811.135.1:373.5.016(07)

© Говорнян Л.С., Васильчук М.Д.,
Мирон Л.Д., 2024

© Говорнян С.Л., художнє оформ-
лення, 2024

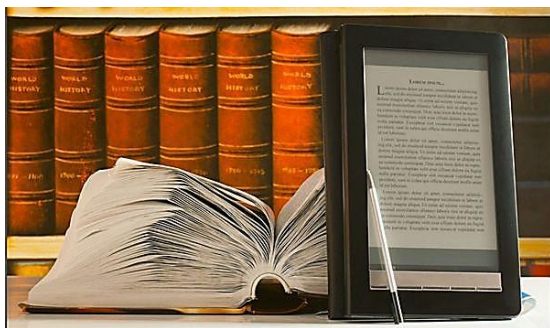
© Видавництво «Світ», оформлення,
2024

ISBN 978-966-914-457-7

DRAGI ELEVI ȘI ELEVE!

Felicitări pentru începutul noului an școlar!

Sunteți deja în clasa a 7-a și continuați să stăpâniți bogățiile limbii materne. Acest manual va fi bunul vostru asistent și consilier pe calea spre cunoaștere în lumea miraculoasă a cuvântului scris și citit. Împreună veți pătrunde în

tainele lucrurilor ce vă înconjoară, veți învăța să comunicați frumos, să găsiți materiale despre bogăția și frumusețea limbii române, despre vocabularul și modalitățile de formare a cuvintelor, despre părți ale limbii care stau la baza construirii diferitor expresii. Textele exercițiilor vă vor îmbogăți cu informații interesante, sarcinile pentru acestea vă vor învăța să ascultați atent, să citiți clar, să vorbiți corect și să scrieți competent. Schemele, tabelele și algoritmiile vă vor ajuta să înțelegeți și să vă amintiți mai repede definițiile.

Acest manual vă va ajuta să atingeți vârfurile lingvistice, să vă formați cele mai valoroase deprinderi: să folosiți cuvinte corecte și potrivite în diverse situații de viață, să compuneți cu competență propriile texte, să vă dezvoltați gândirea logică. Fiți prieteni adevărați, întrebați-l, ascultați-i sfaturile, răspundeți-i.

Suntem convinși de faptul că veți studia regulile gramaticale nu de dragul unei note la clasă, ci pentru autodezvoltare, pentru interacțiunea de succes cu oamenii, pentru a deveni vorbitori conștienți ai limbii și a respecta oamenii de diferite naționalități.

Manualul vă așteaptă să vă spună tot ce știe și să vă devină cel mai bun prieten. Sperăm că el vă va ajuta să fiți demni, deștepți, ingenioși, generoși și plini de dragoste, corecți și amabili cu cei ce vă înconjoară.

Începutul noului an școlar este un moment minunat și plin de emoții, care marchează începutul unei noi călătorii pline de învățare și descoperire. Să aveți parte de un an plin de reușite, de experiențe memorabile și de creștere personală! Să vă bucurați de fiecare zi petrecută în școală, să vă străduiți să realizați visele și să depășiți orice provocări întâlnite pe drumul vostru! Vă urăm mult succes și să aveți parte de un an școlar extraordinar, plin de împliniri și bucurii!

Un an plin de realizări, note bune și cunoștințe vaste! Mult succes!

Autorii

***Recapitularea
categoriilor
gramaticale
ale părților
de vorbire
studiate în
clasa a 6-a***

§ 1. Recapitulare. Sfera numelui: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul

I. TERMINOLOGIE

gramatică
morfologie
sintaxă

părți de vorbire:
flexibile (schimbătoare)
neflexibile (neschimbătoare)
independente, auxiliare

II. LUCRU CU TEXTUL

✓ Citește cu atenție textul:

A trecut vacanța de vară! În suflet însă mi-au rămas zilele ei. Zile cu soare și cu veselie.

Am petrecut frumos în această vacanță. Am fost cu părinții la mare câteva zile. După un drum destul de obositor cu trenul, în sfârșit în fața noastră a apărut

întinderea *nesfârșită* a mării albastre. Soarele se juca în valurile ei, făcând-o să strălucească în nuanțe diferite. Ne-am cazat la un hotel destul de apropiat de plajă. Dimineața la prima oră eram pe țărm să prindem razele ultraviolete. Am fost de câteva ori atât de matinali, încât am putut vedea globul roșu de foc al soarelui răsărind din apă dincolo de linia orizontului. Briza răcoroasă ne mângâia obrajii, aerul era pur și ne inunda plămânii, dându-ne fiori și umplându-ne de bucurie. După aceea, mai târziu, când începea să se încălzească nisipul, ne întindeam pe tatamiurile noastre. Treptat-treptat, plaja se aglomera. Oamenii veneau să se bucure de soare, căldură și apă. Copiii alergau sau se jucau în nisip cu lopetele și găletușe. *Cea mai mare* plăcere însă pentru mine era să intru în apă. Când se formau valuri toată lumea țipa de bucurie și sărea să nu fie luată pe sus și azvârlită la fund. Mie mi s-a întâmplat de câteva ori și chiar am înghițit *niște* apă sărată...

Mi-a plăcut mult la mare, am rămas cu amintiri de neuitat...

1. *Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate?*
2. *Efectuează analiza morfologică a primelor trei cuvinte.*
3. *Stabilește gradul de comparație al adjectivului „cea mai mare”.*

❖ CURIOZITĂȚI:

1. Marele Canion Submarin din Oceanul Pacific este cel mai adânc punct de pe Pământ, având o adâncime de aproximativ 11.000 de metri.

2. Oceanul Pacific este cel mai mare ocean al lumii, acoperind aproximativ o treime din suprafața Pământului.

3. Balena albastră este cel mai mare animal care a trăit vreodată pe Pământ. Exemplarele adulte pot ajunge la o lungime de până la 30 de metri și pot cântări până la 200 de tone.

4. Marea Moartă, situată între Israel, Iordania și teritoriile palestiniene, este cel mai sărat corp de apă din lume. Concentrația ridicată de sare face imposibilă viața apei marine.

OBSERVĂ!

Numește partea de vorbire corespunzătoare a cuvintelor date mai jos.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

școală	sare	tu	în spate	pentru că
carte	cântă	el	lângă	încât
bufniță	citește	noi	pe	de aceea
Londra	râd	voi	aproape	însă

Părțile gramaticii:

Morfologia studiază forma cuvintelor ca părți de vorbire.

Sintaxa studiază raporturile dintre cuvinte ca părți de propoziție, propoziția, fraza.

➤ Părțile de vorbire:

- flexibile* (schimbătoare);
neflexibile (neschimbătoare);
- independente* (de sine stătătoare);
auxiliare (ajutătoare).

Părțile de vorbire:

flexibile
articolul
substantivul
adjectivul
verbul
numeralul
pronumele

neflexibile
adverbul
conjuncția
prepoziția
interjecția

REȚINE!

➤ Părțile de vorbire lipsite de sens (*articolul, prepoziția, conjuncția*) se numesc **instrumente gramaticale**.

➤ Părțile de vorbire devin părți de propoziție, dacă sunt incluse într-un enunț.

Părțile de vorbire din:

sfera numelui

substantivul
adjectivul
pronumele
numeralul

sfera verbului

verbul
adverbul

Substantivul

1. Prezintă oral substantivul, respectând următoarea ordine:

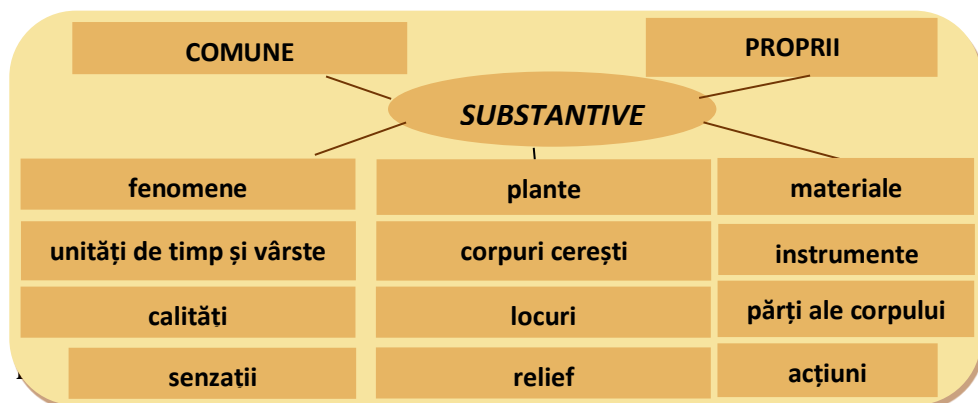
a) Definește substantivul ca parte de vorbire.

b) Dă exemple de diferite substantive (comune, proprii, simple, derivate, compuse etc.).

c) Compară substantivul cu alte părți de vorbire (pronumele, articolul, adjectivul, numeralul, verbul).

d) Remarcă specificul substantivului ca parte de vorbire.

2. Identifică în ultima parte a operei „*Dan, căpitan de plai*” toate substantivele și înscrie-le în caiet, reproducând schema de mai jos. Substantivele care se repetă scrie-le o singură dată.

Și-n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
 Și inima lui crește, și ochii-i plini de jale
 Cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării sale.
 Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,
 Își pleacă fruntea albă, smerit își face cruce
 Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
 Pământul ce tresare și care-l recunoaște...
 Apoi el se întoarce la hanul, întră-n cort,
 Suspini, șovăiește și, palid, cade mort!
 Iar hanul, lung privindu-l, rostește cu durere:

O! Dan viteaz, ferice ca tine care pieri,
 Având o viață verde în timpul tinereții.

Și albă ca zapada în iarna bătrâneții!... (*Vasile Alecsandri*)

3. Spune printr-un cuvânt sau printr-o îmbinare de cuvinte cum se numește persoana care:

- joacă fotbal;
- citește în stele;
- sare în înălțime;
- sculptează în lemn;
- practică luptele greco-romane;
- taie piatră;
- ia cuvântul într-o ședință;
- prelucrează piei de animale;
- scrie manuale;
- elaborează programe pentru calculator.

4. Scrie numele a 3-5 personalități istorice. Comentează oral, prin reguli adecvate, ortografia acestor nume.

REȚINE!

- **Se scriu cu cratimă** substantivele proprii, lipsite de unitate morfologică (alcătuite din două substantive proprii la nominativ): *Slobozia-Cremene, Tochile-Răducani, Maria-Georgeta, Brătescu-Voinești.*
- **Se scriu fără cratimă**, cu inițială majusculă toate cuvintele semnificative: numele geografice și teritorial-administrative alcătuite ca o îmbinare de cuvinte: *Marea Neagră, Câmpia Libertății, Republica Moldova* etc.
- **Se scriu cu minusculă** substantivele cu sens generic care nu fac parte din numele propriu al denumirilor geografice și teritorial-administrative: *strada Brâncuși, râul Nistru* etc.

5. Numește și înscrie toate întrebările la care răspund substantivele din fragmentul propus mai jos. Determină funcțiile sintactice ale acestor substantive.

La mijloc de codru des
 Toate păsările ies
 Din huceag de aluniiș

La voiosul luminiș...
Luminiș de lângă baltă,
Care-n trestia înaltă
Legănându-se din unde,
În adâncu-i se pătrunde.

(Mihai Eminescu)

REȚINE!

➤ Substantivul poate avea în limba română diferite **funcții sintactice**.

Funcția sintactică de **subiect** – funcție principală a substantivului la cazul nominativ – se identifică prin:

a) *sensul lexical al enunțului*: subiectul numește realizatorul acțiunii, posesorul unei calități etc.: *E luna însetată de sânge de păgân!*

b) *inerența cu predicatul*: dacă schimbăm numărul verbului-predicat, este necesară și schimbarea formei substantivului-subiect: *Păduri, movile, râuri apar căzute-n visuri.*

Substantivul în funcția de subiect nu poate fi reluat sau anticipat prin forme scurte de pronume. *Ea (luna) se înalță pe zare ca o roată.*

6. Identifică substantivele din următoarele enunțuri și precizează ce funcție sintactică îndeplinesc în fiecare dintre cele patru cazuri:

c. N. Dorul ei este nemărginit.

Acesta este un copil inteligent.

c. G. M-au bucurat aceste reușite ale colegilor mei.

Grădina din jurul casei este minunată.

Lupta lor este contra nedreptății.

Fumul se răspândește pe deasupra orașului.

Copilul învață pe măsura posibilităților.

c. D. Reușita datorită perseverenței îți aduce bucurii mari.

Planul lucrării este conform instrucțiunilor primite.

c. A. Naratorul povestește o întâmplare hazlie.

Am primit de la Irina o felicitare.

Fratele meu se pregătește pentru concurs.

c. **Vocativ** – **NU** are funcții sintactice!!!

Substantivele în cazul vocativ se separă de restul propoziției prin virgulă.

Adjectivul

1. Prezintă oral adjectivul, respectând următoarea ordine:

a) Definește adjectivul ca parte de vorbire.

b) Dă exemple de diferite adjective (simple, derivate și compuse; variabile și invariabile etc.).

c) Enumeră toate formele unui adjectiv în limba română.

d) Compară adjectivul cu alte părți de vorbire (substantivul, pronumele, articolul, numeralul).

e) Remarcă specificul adjectivului ca parte de vorbire.

2. Identifică în exemplele date adjectivele. Rescrie toate adjectivele împreună cu substantivele pe care le determină și precizează funcția sintactică a adjectivului:

a) Copacul înalt din vârful muntelui de orice vânt se clatină.

b) Arborele mare cade tare.

c) Copacii cei mai mulți mai multe vifore și mai mari vânturi sprijinesc.

d) Berzei oarbe îi face Dumnezeu cuib.

e) Când ai pisică bătrână, șoarecii în casă-ți fac stână.

f) Vine toamna cea bogată de toată lumea lăudată.

g) Ața lungă face noduri.

3. Construiește din cuvintele de pe ambele coloane diferite îmbinări cu structura substantiv + adjectiv:

basma	militar (ă)
bască	alb (ă)
bonetă	înflorat (ă)
șal	brodat (ă)
pălărie	marinăresc (ească)
chipiu	catifelat (ă)
scufie	tradițional (ă)
căciulă	simplu (ă)
beretă	dungat (ă)

4. Compară sensurile cuvintelor din cele trei coloane. Ce numesc adjectivele? Ce semnifică substantivele cu prepoziții?

mătășos – de mătase	pietros – de piatră	lutos – de lut
fieros – de fier	lemnos – de lemn	nisipos – de nisip

5. Construiește locuțiuni adjectivale după modelul dat, utilizând diferite substantive (la alegere).

Plin de Bun de

Lipsit de Rău de

6. Analizează sensul locuțiunilor adjectivale date și găsește adjectivele echivalente: *cu colții lungi*; *c-un pantof și c-o opincă*; *făcut din topor*; *cu punga goală*; *cu mâna lungă*; *cu scaun la cap*; *cu brânza-n șip*.

7. Compară șirurile de sinonime ale adjectivului *tainic*. Raportează fiecare șir la unul dintre substantivele: *loc*, *viață*, *semn*, *doctrină*, *faptă*, *sens*, *document*.

- a) Ascuns, dosit, dosnic, ferit, izolat, lăturalnic, retras, singuratic, tăinuit;
- b) Ascuns, necunoscut, nedescoperit, neștiut;
- c) Misterios, cabalistic;
- d) Ascuns, ezoteric, secret;
- e) Confidențial, secret;
- f) Ascuns, criptic, enigmatic, misterios, ocult, secret, sibilic, sibilin, nepătruns;
- g) Ascuns, secret, tăinuit, enigmatic, misterios, neînțeles.

8. Modifică formele de superlativ absolut, utilizând comparații:

Model: Foarte rușinos – rușinos ca o fată mare.

Foarte cuminte; foarte aspru; foarte negru; foarte șiret; foarte învățat; foarte iscusit; foarte supărat.

La constituirea superlativului absolut, se utilizează diferite adverbe.

Pe lângă cele obișnuite (*foarte, tare, prea*), se utilizează adverbe și locuțiuni adverbiale, care au sensul de grad foarte mare: *extrem* – care este la cel mai înalt grad, foarte intens; *enorm* – din cale afară de; *nemaipomenit de*; *grozav* – ieșit din comun.

9. Citește textul. Identifică adjectivele și locuțiunile adjectivale. Determină funcțiile lor sintactice.

Orice popor, fie el din câmpie sau de la munte, păstrează pentru zile mari, păstrează pentru zile negre câte un cântec care face să tresalte inima întregului neam. Sufletul neamului nostru răspunde de fiecare dată când îl cheamă Doina. Chiar de la primul vers, chiar de la primele acorduri, îți răsare priveliștea unui apus de soare undeva hăt departe, pe o coastă de deal, o stână veche, un cioban căzut pe gânduri, o ațișoară de fum peste vatra unui foc uitat. Din acel fundac de imașuri, prin cele șase găurele de fluier, deschise de gura focului, coboară neamul nostru prin pustietăți și nedreptate, prin minuni cerești și fel de fel de vremuri grele.

Silvia Vrânceanu.
Muzica (tapiserie)

(Ion Druță)

În limba română adjectivul poate avea diferite **funcții sintactice**: funcția sintactică de **atribut** și cea de **nume predicativ** în componența unui predicat nominal sunt cele mai frecvente.

Atributul determină direct substantivul regent, iar numele predicativ se referă la un subiect prin mijlocirea verbului copulativ:

cer curat (atribut);

cerul este curat (nume predicativ).

10. Identifică în textul dat mai sus adjectivele (exercițiul 9). Determină funcția sintactică a fiecăruia, completând tabelul în caiet:

Substantivul regent	Întrebarea la care răspunde adjectivul	Adjectivul	Funcția sintactică
Disperare	Ce fel de?	lungă	Atribut

Pronumele

1. Răspunde oral la întrebări, remarcând următoarele:

- Ce funcție are pronumele în limbă?
- Care este relația pronumelui cu alte părți de vorbire?
- Menționează categoriile de pronume cunoscute?
- Precizează formele pe care le au pronumele?
- Care sunt regulile de scriere a formelor pronominale?
- Care este importanța pronumelui în comunicare?

➤ Analizează pronumele din textul de mai jos.

Prietenia este un dar neprețuit al vieții, o legătură sinceră și puternică care ne încălzește inimile și ne luminează zilele. Este acel sentiment cald și reconfortant care ne însoțește în momentele de bucurie și ne susține în cele dificile. În prietenie găsim înțelegere, sprijin și compasiune, iar în ochii prietenilor vedem oglindite emoțiile noastre și simțim că suntem înțeleși așa cum suntem cu adevărat. Prietenii sunt cei care ne împărtășesc râsul și lacrimile, care ne încurajează să visăm și să ne depășim limitele. Ei sunt comoara noastră cea mai de preț, cea care ne face viața mai bogată și mai frumoasă.

2. Subliniază pronumele din următorul text și precizează felul:

Noi am plecat în parc să ne jucăm. Pentru că afară era o zi frumoasă, ne-am luat cu noi o minge și rolele. În parc ne-am întâlnit cu doi colegi de clasă. Și ei erau în parc și se bucurau de venirea toamnei. Ni s-au alăturat și ne-am jucat împreună. La un

moment dat nouă ni s-a făcut sete. Noi am plecat în căutarea unui magazin pentru a cumpăra ceva de băut. Am găsit un magazin, unde era

vânzător un bătrân. Dânsul ne-a spus: „O să vă doară gâtul dacă beți apă rece direct de la frigider.” Noi l-am ascultat și am așteptat câteva minute, să se mai încălzească apa. Apoi ne-am întors în parc și ne-am jucat mai departe, împreună cu ceilalți copii. Într-un târziu mi-am amintit că am lecții de făcut și i-am anunțat pe colegii mei de clasă că mă întorc acasă. Le-am spus și lor să facă la fel, după care m-am îndreptat grăbit spre blocul în care locuiesc.

3. Compară pronumele și substantivele de mai jos, efectuând analiza lor morfologică în tabel. Precizează ce categorii/forme gramaticale sunt comune pentru ambele cuvinte.

Categorii	<i>El</i>	<i>Omul</i>	<i>Stiloul</i>	<i>Ele</i>	<i>Spicele</i>	<i>Stilourile</i>
Gen						
Număr						
Caz						
Persoană						
Determinare prin articol						

4. Identifică în proverbele de mai jos pronumele personale și pe cele demonstrative. Determină cazul și funcția sintactică a fiecărui pronume.

- În ce cămașă s-a mâniat, în aceea are să se dezmânie.
- Îmbrăcămintea nu-l face pe om.
- Între doi saci goi îl alegi pe cel cu paie.
- Lacomului cât să-i dai, el nu zice ba.
- Cine tace în mijlocul gălăgiei acela e om înțelept.
- Fă-te tu a mă repezi, dar eu oi merge plângând.

➤ **Pronumele**, parte de vorbire care ține locul unui nume, poate substitui în mod diferit același substantiv. Prin pronumele utilizat în locul substantivului, vorbitorul își exprimă certitudinea /incertitudinea față de ceva: *acela sau cineva, el sau oricine, toți sau voi, vouă sau cui* etc.

➤ Să observăm diferența dintre informația pe care o transmite subiectul în enunțurile de mai jos:

Victor n-a recitat poezia.

Un elev n-a recitat poezia.

El n-a recitat poezia.

Dânsul n-a recitat poezia.

Acesta n-a recitat poezia.

Cine n-a recitat poezia?

Cineva n-a recitat poezia.

Cutare n-a recitat poezia.

Nimeni n-a recitat poezia.

➤ Substantivul propriu sau comun exprimă gradul maxim de certitudine, iar pronumele nehotărât – gradul minim.

Pronume interogative	Pronume relative	Pronume nehotărâte	Pronume negative
N.-A. cine? ce? care?	cine, ce, care	unul, altul, toți, cutare, altcineva, altceva, vreunul, cineva, careva, ceva, oricine, orice, oricare, fiecare, fiecăruie etc.	nimeni, nimic, niciunul, niciuna
G.-D. (al, a, ai, ale) cui?	(al, a, ai, ale) cui, căruia(a), cărei, căror(a)	(al, a, ai, ale) unuia, altuia, căruia, altcuiva, vreunuia, vreunei, fiecui, fiecărui	(al, a, ai, ale) nimănu, niciunui, niciunei

Pronumele poate avea toate funcțiile sintactice ale substantivului: **subiect, nume predicativ, atribut neacordat, complement.**

5. Identifică în proverbele de mai jos toate pronumele. Înscris-le în caiet și indică categoria din care fac parte.

- Pe plugar să-l cinstești, că de la el dobândești.
- Plugul ruginește, dacă nu lucrezi cu el.
- Pomul altoit mai bun rod ne dă.
- Prieten adevărat este acela care te sfătuiește spre bine, dar nu acela care îți laudă nebuniile.
- Se întâmplă să cadă în cursă și acela care te învață cum să te păzești de ea.
- Nimeni nu întreabă de casa frumosului, ci de casa vrednicului.
- Nimica nu-i fără osteneală.
- A învățat ce au uitat ceilalți.

6. Completează spațiile libere cu pronume nehotărâte potrivite:

- a venit la școală fără caiet.
- Măine vom întâlni pe stradă și voi spune tot ce s-a întâmplat.
- orice poate reuși dacă își propune cu adevărat.
- Nu știu cine a lăsat aceste cărți aici. Au fost puse de ?
- vrea să participe la excursie trebuie să se înscrie până mâine.

7. Citește textul. Extrage cuvintele evidențiate și determină funcțiile lor sintactice.

În cultura *noastră* populară, ursul ocupă o poziție complexă, adeseori

ambivalentă, poziție care oscilează între consacrare și derizoriu. Cel mai mare și mai puternic dintre animalele faunei noastre, *el* este respectat, temut și venerat; în *același* timp însă, *el* este animalul greoi, hilar, batjocorit, animalul păcălit de toate *celelalte* viețuitoare, animalul înfierat, purtat prin târguri și pus să joace în curți spre hazul și bucuria tuturor sătenilor. (Mihai Coman)

7. Identifică pronumele și adjectivele pronominale în enunțurile de mai jos, efectuând analiza sintactică a lor:

- a) Toată lumea este o școală.
- b) Nu toți dorm câți țin ochii închiși.
- c) Una e a auzi și alta-i a vedea.
- d) Unul te lasă de obosit și altul te ia de odihnit.
- e) Asta-i altă găscă!
- f) Fiecare oaie își duce lâna ei.
- g) Fiecare cu legea lui.
- h) Orice naș își are nașul.

8. Substituie propoziția evidențiată printr-un singur substantiv.

- a) *Cine a mințit o dată* nu se mai crede nici când spune adevărul.
- b) *Cine are barbă* să-și cumpere pieptene.
- c) *Cine are minte* nu se amestecă în gălăgia altora.
- d) *Cine are o meserie* are o moșie.
- e) *Cine umblă pe toate drumurile* nu ajunge nicăieri.

9. Plasează în context pronumele și adjectivele pronominale: *careva, cuiva, căruia, celorlalți, unii, alții, oricare*.

10. Amintește-ți regulile cunoscute de utilizare a cratimei la scrierea pronumelor. Ilustrează cu câte un exemplu fiecare regulă.

11. Plasează în contexte adecvate scrierea ortogramelor: *m-ai, mai; l-a, la; s-a, sa; mi-a, mea; ea, ia, i-a*.

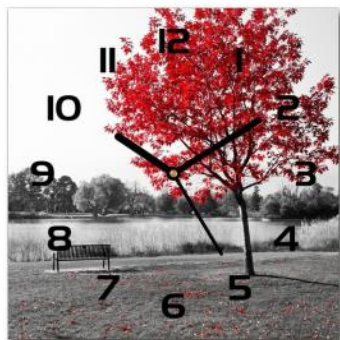
12. Explică diferența gramaticală dintre formele omofone:

- a) Închideți – închide-ți
- b) voi – v-oi
- c) va – v-a
- d) vor – v-or
- e) lor – l-or

Numeralul

1. Citește ghicitorile și răspunde la ele. Identifică numeralele din text. De ce anume aceste cifre/numere apar?

a) Am un pom înaurit,
 Cu flori dalbe acoperit;
 Când e vremea mai frumoasă,
 Crengile lumină varsă;
 Când e timp posomorât,
 Crengile arată urât;
 Cu doisprezece crăcușori
 Ca doisprezece bujori;
 În tot cracul – cu treizeci
 rămurele mititele,
 și mai mândre,
 și mai hâde;
 în tot cracul câte șapte cuiburele frumoșele;
 în tot cuibul – câte douăzei și patru de pui golășei.
 Ghici, fârtate, asta ce-i?

b) Am un pom cu douăsprezece crengi;
 în toată creanga – câte patru ramuri,
 în toată ramura – câte șapte frunze.

c) Am un copac cu patru crengi: una înverzește, una rodește, alta veștejește și alta îngheață. Ghici ce e?

REAMINTEȘTE-ȚI!

Numeralul este partea flexibilă de vorbire care exprimă un număr, determinarea numerică strictă a obiectelor sau ordinea lor prin numărare.

Exemplu:

Am cumpărat câte trei cărți pentru fiecare copil.

1. Acordă numeralul ordinal *al doilea, a doua* cu substantivele: *întrebare, problemă, pas, exemplu, lucrare, zi, an, fișă*.

2. Amintește-ți regulile de scriere a numeralilor compuse. Scrie cu cifre și cu litere numeralii cardinale. Formează numeralii ordinale de la ele: *34, 127, 256, 1200, 1988, 2010*

3. Comentează sensul fiecărui proverb, precizând ce valoare are numeralul: expresie a numărului în sine, determinare sau ordine a obiectelor.

- O nucă nu sună singură în sac.
- Trei corăbii încărcate n-așteaptă una deșartă.
- Trei lulele, trei dughene, capul plin de socotele.
- Cinci sute de nuiete lesne în spate la alții.

- e) Șapte lei suta de raci și pescarii tot săraci!
- f) Zece găște când se pornesc, pe un câine îl biruiesc.
- g) Sunt cinci degete la o mână și tot nu seamănă unul cu altul.
- h) Patru ochi văd mai bine decât doi.
- i) Noi râdem de unul, de doi, da patruzeci râd de noi.

4. Răspunde în scris la întrebările din tabel. Subliniază cuvintele care numesc o cantitate.

Cât costă un caiet obișnuit?	Numeral cardinal	
Al câtelea ești în lista din catalog?	Numeral ordinal	
În ce proporție crește un număr înmulțit cu zece ?	Numeral multiplicativ	
Câte câți stați în bănci?	Numeral distributiv	
De câte ori ai citit textul <i>Delfinul</i> ?	Numeral adverbial	

5. Înlocuiește segmentele evidențiate prin câte un cuvânt.

- a) Efectuând două exerciții în loc de unul, a lucrat *de două ori mai mult*.
- b) Majorând prețurile, a obținut un venit *de trei ori mai mare* decât se aștepta.
- c) A pus câteva semințe și a căpătat o roadă *de o sută de ori mai mare* decât semințele.

6. Potrivește contexte pentru numeralele distributive: *câte zece, câte doisprezece, câte patruzeci, câte cincizeci, câte o sută, câte douăsprezece mii*.

7. Identifică numeralele în proverbele date:

- a) Mai bine să întrebi de două ori decât să rătăcești o dată.
- b) Omul are două urechi și o limbă: de două ori mai mult să auzim decât să vorbim.
- c) Înțeleptul învârtește de șapte ori limba în gură înainte de a vorbi.
- d) Cu un trandafir a vrut să dreagă ce a stricat cu cincizeci de spini.

8. Amintește-ți regulile bazate pe cifre, numere, limite cantitative ale unor jocuri sportive. Răspunde în scris la trei întrebări. Identifică și analizează numeralele.

- a) Câte câți jucători trebuie să fie în echipa de baschet?
- b) La câte încercări are dreptul un halterofil?
- c) Cu câte cartonașe galbene și cu câte roșii poate fi sancționat un fotbalist?

Articolul Articolul posesiv

1. Pornind de la definiția: **Articolul** este partea de vorbire care însoțește un substantiv și-l ajută să se decline, subliniază articolele și precizează tipul lor (hotărât/nehotărât): *un stilou, casei, stilourilor, niște case, stiloul, casa, (al) unui stilou, o casă, stiloului, unei case, stilourile, caselor*.

2. Examinează imaginile de mai jos și spune cui aparțin obiectele, construind enunțuri după modelul: *Cartea este a elevului*. Ce părți de vorbire ai utilizat în structura propozițiilor?

„Studiase acolo unde au studiat oamenii de felul lui: la școala inimii și a spiritului, sub direcțiunea dorinței și a plăcerii de a ști și de a admira... Dotat cu un talent mare, el și-a iubit țara... și a lăsat în memoria noastră operele spiritului și ale inimii sale.” (Ion Ghica)

3. Numește articolele posesive, precizând genul și numărul fiecăruia.

➤ **Articolul posesiv** sau **genitiv** însoțește un substantiv ori pronume la genitiv. El are următoarele forme:

	Singular	Plural
Masculin	<i>al</i>	<i>ai</i>
Feminin	<i>a</i>	<i>ale</i>
Neutru	<i>al</i>	<i>ale</i>

➤ Articolul posesiv care precedă un substantiv ori un pronume se acordă în gen și număr cu substantivul determinat și nu cu substantivul sau pronumele la genitiv.

4. Completează spațiile libere cu articolele posesive cerute:

fiu ... mamei;	case ... sinistraților;
poezie ... scriitorului;	tablouri ... galeriei;
copaci ... pădurii;	dorință ... oamenilor

5. Argumentează, oral, corectitudinea următoarelor ortograme: *a-l învăța, al tatălui, a-i corecta, ai clasei, a le interoga, ale pădurii*.

6. Povestește despre familia ta, utilizând articole posesive.

Articolul adjectival

➤ Ce structuri folosești pentru a descrie perechile de obiecte din imagine, făcând diferența între ele? Alcătuieste enunțuri, comparând obiectele între ele.

1. Identifică articolele adjectivale din exemplele de mai jos și spune ce părți de vorbire leagă ele:

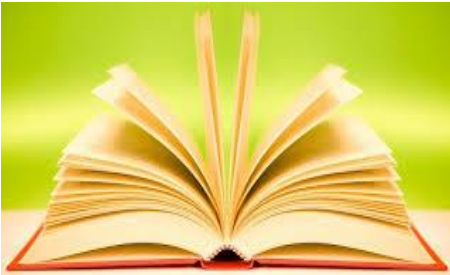
a) „Turturică-rică, dragă păsărică, adă la mine cele trei smicele de măr dulce, apa cea vie și cea moartă, și tu du-te înapoi de-ți ie altele.”

(Ion Creangă)

b) „- Și frate-meu cel mare... fuga la ușă să deschidă.” (Ion Creangă)

c) „Timpul veni, merele începură a se pârgui; atunci fiul său cel mijlociu păzi și el; dară păți ca și frate-său cel mare.” (Petre Ispirescu)

➤ **Articolul adjectival (demonstrativ)** leagă un substantiv articulat de un adjectiv: *cartea cea mare, cartea cea mică.*

➤ Articolul adjectival are următoarele forme:

Singular Plural

Masculin	<i>cel</i>	<i>cei</i>
Feminin	<i>cea</i>	<i>cele</i>
Neutru	<i>cel</i>	<i>cele</i>

➤ Articolul adjectival mai poate însoți un numeral care precedă un substantiv: *cei doi călători.*

2. Completează spațiile cu articolele adjectivale cerute:

fata mică; elevul harnic; poveștile interesante; copacii înfloritori; șapte pitici; douăsprezece luni ale anului.

3. Utilizează în enunțuri proprii ortogramele: *cel/ce-l, cea/ce-a, cei/ce-i, cele/ce le*. Motivează ortografia lor.

4. Redactează un text cu tema „*Cea mai mare dorință a mea*”, în care să utilizezi cât mai multe articole adjectivale. Folosește ideile propuse:

„Cea mai mare dorință a mea este să trăiesc o viață fericită și împlinită, în care să îmi îndeplinesc potențialul și să îmi îndeplinesc visele. Pentru a realiza acest lucru, cred că trebuie să fiu dedicat și să muncesc mult. Îmi doresc să învăț mereu lucruri noi și să mă dezvolt. De asemenea, vreau să îmi îmbunătățesc relațiile cu cei din jurul meu, să fiu un bun prieten și un membru activ al comunității.

În al doilea rând, vreau să am o viață echilibrată, care să-mi permită să-mi îndeplinesc și alte dorințe, precum călătorii, hobby-uri sau activități în care să mă simt bine...”

Articolul substantival

Articolul substantival nehotărât se află înaintea substantivului (proclitic), fiind un cuvânt scris separat.

Articolul hotărât se scrie la sfârșitul substantivului (enclitic), formând cu acesta o unitate. El arată că obiectul denumit e bine cunoscut vorbitorilor.

➤ Formele articolului hotărât sunt:

	masculin	feminin	neutru
singular	-l, -le, -a, -lui	-a, -i	-l, -lui
plural	-i, -lor	-le, -lor	-le, -lor

➤ Formele articolului nehotărât sunt:

	masculin	feminin	neutru
singular	un, unui	o, unei	un, unui
plural	niște, unor	niște, unor	niște, unor

1. Scrie în caiet, pe trei coloane, substantivele comune nearticulate și substantivele comune articulate cu articol hotărât și cu articol nehotărât.

„Iarna s-a înăspriț pe la Crăciun. Viscolul se zbatea chiuind... Răscolea troiene... Zgâlțâia ferestre și se prelingea pe sub uși, împrăștiind o pulbere înghețată de zăpadă... Lumina era turbure și posomorâtă.”

(Cezar Petrescu, *Feerie*)

2. Articulează cu articol hotărât și nehotărât, la singular și la plural, substantivele: *biblioteca, carte, pisoi, sat, brad*.

3. Completează textul următor cu articolele nehotărâte potrivite: Am văzut ... carte în vitrina ... anticariat. ... prieteni mi-au spus că este ... exemplar al ... ediții rare. O să întreb ... specialist înainte de a-l cumpăra.

4. Articulează cu articol hotărât substantivele dintre paranteze în textul de mai jos. Continuă textul propus.

(*Obicei*) de a colinda este străvechi. (*Băieți*) și (*fete*) merg pe la (*case*) tuturor (*gospodari*) din sat și le fac urări de belșug. (*Colinde*) ne bucură (*suflet*) în fiecare ajun de Crăciun.

Limba – fenomen social în continuă dezvoltare

§ 2. Originea cuvintelor românești. Cuvinte de uz general

I. TERMINOLOGIE

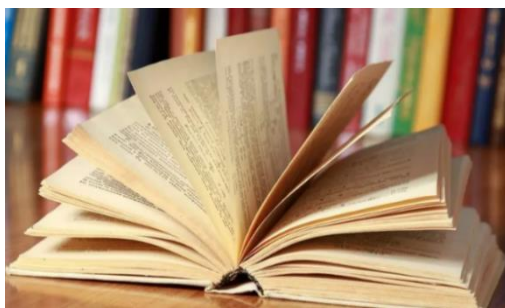
cuvinte moștenite
cuvintele de uz general
lexicologie
dicționar

cuvinte împrumutate
fondul lexical original
etimologie
vocabular

II. LUCRU CU TEXTUL

❖ *Citește cu atenție textul:*

Limba română este ca o duminică. Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi decât exprimată în limba română. Pentru mine iarba se numește iarbă, pentru mine arborele se numește arbore, malul se numește mal, iar norul se numește nor. Ce patrie minunată este această limbă! Ce nuanță aparte, îmi dau seama că ea o are! Această observație, această revelație am avut-o abia atunci când am învățat o altă limbă.

Nu spun că alte limbi, alte vorbiri nu ar fi minunate și frumoase. Dar atât de proprie, atât de familiară, atât de intimă îmi este limba în care m-am născut, încât aproape nu o pot considera altfel decât iarbă. Noi, de fapt, avem două părți coincidente; o dată este patria de pământ și de piatră și încă o dată este numele patriei de pământ și de piatră. Numele patriei este tot patrie. O patrie fără de nume nu este o patrie. Limba română este patria mea.

De aceea, pentru mine, muntele munte se zice, de aceea, pentru mine, iarba iarbă se spune, de aceea, pentru mine, izvorul izvorăște, de aceea, pentru mine, viața se trăiește. (*Nichita Stănescu*)

- ✓ *Toate cuvintele îți sunt cunoscute?*
- ✓ Explică cu ajutorul dicționarului cuvintele din text: *nuanță, revelație, coincidente.*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

➤ „Viețuiesc în limba mea, acționez în limba mea; de la un cuvânt până la altul se întâmplă toate minunile Universului în limba mea.”

(Grigore Vieru)

➤ „Limba este însăși floarea sufletului etnic al românimii.”

(Mihai Eminescu)

➤ „A vorbi despre limba română este ca o duminică. Limba română este patria mea. De aceea, pentru mine, muntele munte se numește, de aceea, pentru mine, iarba iarbă se spune, de aceea, pentru mine, izvorul izvorăște, de aceea, pentru mine, viața se trăiește.”

(Nichita Stănescu)

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Vocabularul (lexicul) unei limbi este format din totalitatea cuvintelor din această limbă.

Vocabularul limbii române cuprinde peste 120.000 de cuvinte.

Disciplina care studiază lexicul se numește **lexicologie**.

Dicționarul este o lucrare științifică în care sunt explicate în ordine alfabetică cuvintele unei limbi.

Vocabularul unei limbi este în continuă mișcare, deoarece unele cuvinte vechi dispar din limbă, altele își schimbă sensul, apar alte cuvinte noi.

- **Fondul lexical** original al limbii române este de origine latină și geto-dacică.
- **Etimologia** este ramura lingvisticii, care se ocupă cu studiul originii cuvintelor, evoluția lor fonetică și semantică.
- **Structura etimologică** a vocabularului, stabilită după criteriul originii cuvintelor, cuprinde:
 - *fondul moștenit*:
 - cuvinte de origine dacă: *mazăre, brad, Argeș, vierzue* etc.;
 - cuvinte de origine latină: *mână, frate, pâine, bun, frumos, a cere*, etc.
 - *fondul de împrumuturi*:
 - cuvinte vechi, împrumutate direct (oral) din alte limbi: *slavă* (icoană, plug, bivol, a munci), *maghiară* (belșug, gând, neam, a făgădui), *turcă* (cafea, cântar, murdar, hazliu), *greacă* (caligrafie, politicos, a plictisi);
 - *neologisme, împrumutate indirect (cult) din: franceză* (persoană, desuet, parfum, a aprecia); *italiană* (operă, bancă, agende); *germană* (șină, rucsac, bliț); *engleză* (start, meci, handicap), *engleză-americană* (motel, radar, computer, stres).

OBSERVĂ!

➤ **Vocabularul fundamental (fondul principal lexical)** cuprinde aproximativ 1.500 de cuvinte cunoscute și utilizate de toți vorbitorii de limbă română și este format din:

- a) cuvinte foarte vechi (*moștenite sau împrumutate din alte limbi*);
- b) cuvinte folosite frecvent în vorbire;
- c) cuvinte cu mai multe sensuri (polisemantice);
- d) cuvinte care intră în componența unor locuțiuni sau expresii specifice limbii române.

➤ Cuvintele care alcătuiesc vocabularul fundamental al limbii române denumesc:

- a) părți ale corpului omenesc: *cap, deget, ochi, gură, picior, braț* etc;
- b) alimente: *zahăr, apă, lapte, pâine, brânză, făină, carne* etc;
- c) obiecte de strictă necesitate și acțiuni frecvente: *casă, masă, a mânca, a citi, a merge, a râde, a face, a respira, a sta, a locui* etc.
- d) păsări și animale (în special domestice): *rață, găină, câine, pisică, capră, vacă, oaie, cal* etc;
- e) arbori și fructe: *arțar, castan, brad, plop, stejar, măr, păr – pere, nuc – nucă, cais – caisă* etc;
- f) grade de rudenie: *mamă, tată, fiu, fiică, bunic* etc;
- g) zilele săptămânii: *luni, marți, joi, duminică* etc;

- h) momente ale zilei, anotimpuri, luni: *dimineața, iarna, iunie etc;*
- i) culori folosite des: *albastru, alb, negru, roșu, verde etc;*
- j) conjuncții, prepoziții, numerale: *iar, dar, și, peste, trei, mie etc.*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

❖ Redactează enunțurile, substituind dialectismele evidențiate prin echivalentele de uz general.

1. Când nu avea *ostințe*, bunica mă lasă să mă urc pe cuptorul ei, căci avea acolo o desagă de *cârmoji*.

2. Din *toate plocoanele* ce i se aduceau de pe la neamuri, ea obișnuia să rupă câte-un călcâi și să-l ascundă în desagă...

➤ *Citește cu atenție textul. Selectează cuvintele de uz general și de uz restrâns.*

Ocupațiile și meșteșugurile tradiționale

Încă din cele mai vechi timpuri, locuitorii acestor ținuturi cultivau pământul, sădeau livezi, creșteau animale și și negustoreau surplusul de produse. Comerțul, schimbul de produse și cărașia se întâlneau printre ocupațiile dirmănenilor.

De-a lungul veacurilor, industria casnică a fost cea care a procurat articolele necesare gospodăriei țărănești.

Lemnul, cânepa, inul, lâna, pielea erau prelucrate după un meșteșug ancestral în familie. Torsul, țesutul, cusutul erau activitățile femeilor, mai ales iarna, când întregeau avutul gospodăriei cu haine, pleduri, covoare, panză. Din pieile de miel și oaie, jococarii făceau pieptare, cojoace, căciuli, iar din cele de bovine făceau opinci.

Lemnul avea o mare întrebuințare. Era folosit pentru realizarea obiectelor de mobilier din locuință, a uneltelor pentru munca pământului, pentru lemnăria și roțile căruțelor, pentru butoaie, ulucă și șindrilă. Tot din lemn se ridicau și locuințele oamenilor.

REȚINE!

Totalitatea cuvintelor dintr-o limbă constituie **lexicul** ei.

Lexicul limbii este alcătuit din două clase mari de cuvinte: **cuvinte de uz general și cuvinte de uz restrâns.**

Cuvintele de uz general (cuprind o sumă de cuvinte comune tuturor variantelor limbii și care sunt cunoscute de toți vorbitorii limbii. De exemplu: *a face, a cânta, mare, pământ, făină, departe* et.)

Cuvintele de uz restrâns (sunt mult mai numeroase, dar mai puțin răspândite, sunt folosite în anumite domenii):

- arhaisme: *boier, logofăt, râșniță*;
- neologisme: *printer, casting, cariocă*;
- dialectisme: *bumb, chiroște, colțun*.
- profesionalisme: *sudare, piuliță, volan*.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Numește printr-un singur cuvânt obiectele enumerate:

- șifonier, bancă, fotoliu, canapea, birou, sofă, scaun, masă, dulap – ...;
- ceață, promoroacă, brumă, rouă, lapoviță, grindină, ploaie, viscol, ninsoare –...

✓ Cuvintele propuse sunt de uz general sau de uz restrâns?

2. Cu ajutorul Dicționarului explicativ al limbii române, explică sensul substantivelor ce urmează. Cărei părți componente a lexicului aparțin ele?

Ravilă, cazanie, bejenar, boieresc, scutelnic, turbincă, sărtar, orgoliu.

3. Selectează arhaismele din următoarele enunțuri. Explică sensul lor, utilizând dicționarul explicativ.

- Norocul nu se împarte cu oborocul.
- Nu e nimeni cu hârzobul coborât din cer.
- Molia pe tăcute roade chimirul.
- Păgubașul plătește cu gloaba.

4. Alege, din paranteze, cuvintele potrivite pentru propozițiile date. Care din ele sunt dialectisme?

- Bunica a pregătit (răcitură, chitoroage) de pasăre.
- Copiii mici se joacă adesea în (nisip, anină).
- (Buduhoacea, bufnița, cucuveaua) este o pasăre răpitoare de noapte.
- Tata a întors repede oile și (fuga, tiva) spre casă.

5. Identifică profesionalismele. Cine folosește în vorbire aceste cuvinte?

Când a început a se răci, încât oamenii nu-și mai săltau cușmele dând binețe, moș Mihail s-a dus în cămară și a început a-și pregăti instrumentele. A dres barda, dălțițele, tăietoarea, a făcut pentru gealăie calupuri noi și le-a tot ascuțit, că sufla un fir de păr pe tăișul lor și părul se desfăcea în două. (Ion Druță)

6. Din șirul de cuvinte, selectează numai profesionalismele: viteză, iuțeală, arie, perimetru, dimensiune, lungime, lățime, ploaie, longitudine, latitudine, ecuator, tropic, furtună.

VI. ATELIER CREATIV

1. Amintiți-vă o întâmplare hazlie din viața celor maturi, pe când dâșii erau copii, mărturisită vouă. Începeți astfel: *Odată, bunelul (bunica, mama, tata) mi-a mărturisit: „Când eram eu mic (ă)...”* Folosiți, dacă e posibil, și dialectisme. Folosiți începutul propus.

„Copilăria bunicii mele a fost ca o poveste din vremuri îndepărtate, plină de farmec și aventuri. În fiecare poveste pe care mi-o spunea, îmi dezvăluia amintiri minunate din perioada copilăriei ei, o perioadă în care timpul părea să se scurgă mai încet și fiecare zi era plină de descoperiri și jocuri.

Bunica mea, Maria, s-a născut și a crescut într-un sat mic de la marginea pădurii, într-o casă simplă cu pereți de lut și acoperiș de paie...”

2. Dialectismele se folosesc uneori și în operele literare, pentru a reda coloritul local. „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă este o operă bogată în dialectisme. Găsiți câteva dintre ele și prezentați-le colegilor.

3. Identificați și analizați dialectismele întâlnite în textele literare sau non-literare.

4. Realizați o cercetare a dialectismelor folosite în diverse regiuni ale țării și evidențiați varietatea lor.

5. Elaborați o compunere sau o prezentare orală care să evidențieze rolul și importanța dialectismelor în limba română.

§ 3. Valorile stilistice ale expresiilor idiomatice. Îmbinarea de cuvinte. Propoziția. Fraza

I. TERMINOLOGIE

- expresii idiomatice / expresii frazeologice
- îmbinări libere / îmbinări stabile
- propoziția
- fraza

II. LUCRU CU TEXTUL

- *Citește cu atenție textul:*

Toamna în livadă

Toamna în livadă este unul dintre cele mai frumoase momente ale anului. Este perioada în care fructele ating coacerea perfectă, iar copacii se pregătesc pentru iarna care vine. Este un moment în care simt că natura mea romantică și visătoare se trezește la viață.

Culorile toamnei își fac simțită prezența în livadă, iar frunzele cad încet pe pământ, creând un covor moale și colorat. Soarele scăzut conferă un aspect magic întregii zone, transformând totul într-un decor de basm. Nu este nimic mai romantic decât o plimbare în livadă, printre copaci încărcăți cu fructe, pe un drum acoperit cu frunze colorate.

Aștept cu nerăbdare să gust din fiecare fruct proaspăt copt din livada mea, simțind cum aroma dulce și suculentă îmi învăluie simțurile. Mere, pere, gutui și struguri, toate au un gust diferit și unic, dar la fel de delicios. Toamna în livadă este momentul în care mă simt cu adevărat în armonie cu natura.

- ✓ *Selectează din text îmbinările libere de cuvinte.*
- ✓ *Alcătuiește 5 propoziții despre o dimineață de toamnă, folosind diferite părți de vorbire.*
- ✓ *Analizează morfo-sintactic 4 părți de vorbire studiate.*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

- Precum un pictor care are nevoie de o anumită lumină pentru a putea adăuga ultimele detalii picturii sale, așa și eu am nevoie de o lumină interioară, pe care pare că nu o am suficient toamna.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Îmbinarea de cuvinte este grupul de cuvinte, alcătuit din cel puțin două cuvinte care denumesc împreună obiectul sau acțiunea, în interiorul căruia se poate stabili un raport sintactic.

➤ **Îmbinarea de cuvinte e alcătuită din:**

cuvântul determinat /de la care punem întrebarea/;

cuvântul determinativ /care răspunde la întrebare/;

- Legătura dintre cuvinte într-o îmbinare:

după sens (*poveștile interesante*);

gramaticală (*cu ajutorul desinenței, articolului, prepoziției*): *mura câmpului, caiet al elevului, flori de câmp*/.

REȚINE!

îmbinări libere – orice element component al îmbinării își păstrează sensul (*nopti reci, firul apei, ograda aceea*);

îmbinări stabile (frazelogice), care au sens unitar (*a lua parte, a pune la cale, om în vârstă, băiat iute de picior*).

- Expresiile frazeologice se caracterizează prin:

poziție stabilă a elementelor componente; caracter figurat, expresiv; cuvintele din componența expresiilor capătă sens figurat.

Ex. A plăti oalele sparte „a suferi pentru faptele cuiva”.

A pune cu botul pe labe (pe cineva) „a reduce la tăcere”.

A vinde gogoși „a spune minciuni”.

Clasificarea îmbinărilor stabile de cuvinte:

- **Expresii idiomatice** – cele cu fuziune semantică totală: *a tăia frunză la câini, a se face mort în păpușoi, a-și aprinde paie în cap, a spăla putina, cheie de boltă, vițel de aur, zeamă de clopot, a rupe mâța în două, îi curge untura pe nas, câți iepuri în biserică etc.*

Expresii frazeologice – cele cu fuziune semantică parțială – *a fugi de noroc, a cădea de oboseală, a vorbi fără ocolișuri, a face (pe cineva) om, amurgul vieții, om de litere, harnic de mănâncă foc, (a fi) scump la răs, de dragă inimă, cât ai bate din palme etc.*

Îmbinările stabile de cuvinte au funcția unei singure părți de propoziție și sensul unei singure părți de vorbire. Ele sunt specifice numai limbii respective și nu pot fi traduse, decât prin echivalente.

Exemplu: *a-și aprinde paie în cap* – a-și crea singur o neplăcere; a o păți cu cineva, a nu putea scăpa de cineva.

Expresiile idiomatice (frazelogice) sunt niște reuniuni stabile de cuvinte, fixate într-o anumită structură.

De regulă, nu pot fi modificate prin înlocuirea elementelor componente cu sinonimele lor sau prin schimbarea ordinii cuvintelor (a spăla *putina*, nicidecum a spăla *butoiul*).

Dau expresivitate deosebită exprimării orale și scrise.

1. Identifică expresiile frazeologice din textele propuse, delimitându-le de proverbe și zicători:

„ — Ba să-și pună pofta-n cui! răspunse Spânul cu glas răutăcios. Asta n-aș face-o eu de-ar mai fi el pe cât este; doar nu-i frate cu mama, să-l pun în capul cinstei! Eu știu, moșule, că sluga-i slugă și stăpânu-i stăpân; s-a mântuit vorba. Na, na, na! D-apoi pentru vrednicia lui mi l-a dat tata, căci altfel de ce l-aș fi luat cu mine. Hei, hei! Nu știți d-voastră ce poam-a dracului e Harap-Alb aista! Până l-am dat la brazdă, mi-am stupit sufletul cu dânsul. Numai eu îi vin de hac. Vorba ceea: Frica păzește bostănăria.”

2. Ion Creangă în opera sa a folosit o mulțime de expresii frazeologice. Citește și continuă în scris textul, folosind unele expresii frazeologice folosite de scriitor.

„Ion Creangă, meșterul povestirilor și al întâmplărilor hazlii din copilărie, a lăsat o amprentă adâncă în literatura română. Operele sale sunt adevărate comori literare, iar personajele sale au devenit simboluri ale înțelepciunii și umorului românesc. Cu poveștile sale pline de culoare și viață, Creangă ne-a învățat că în orice situație, chiar și în cele mai dificile, trebuie să găsim un strop de umor și să ne păstrăm optimismul. El ne-a învățat să privim lumea cu inocența și curiozitatea unui copil și să găsim frumusețea și înțelepciunea în cele mai simple lucruri. Prin operele sale, Ion Creangă a

devenit o figură emblematică a literaturii române, iar expresiile sale rămân vii și relevante și în zilele noastre...”

3. Citește cu atenție următorul text și rezolvă cerințele:

Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duiosie,
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-i pruncie.

Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori și până-n seară;
Cu furca-n brâu, cu gândul du
Era frumoasă de nespus
În portu-i de la țară...

(Șt. O. Iosif, *Bunica*)

✓ Propune antonime contextuale pentru următoarele cuvinte din text: *mici, calzi, duiosie, aievea, aici, firava, frumoasă, țară.*

4. Indică sinonimele lexicale ale următoarelor unități frazeologice:

a da voie =

a se face de râs =

cetate de scaun =

dare de seamă =

a-i părea rău =

a căsca gura =

a-i veni în minte =

a-și pune pirostriile =

lovitură de colț =

REAMINTEȘTE-ȚI!

✓ Citește ghicitoarea:
Anotimpul frunzelor uscate,
Lăzilor cu roade încărcate.
Anotimpu-n care noaptea crește
Și în care vremea se răcește.

✓ Despre care anotimp se vorbește?

✓ Care sunt semnele caracteristice toamnei?

✓ Găsește și numește verbele-predicate.

Propoziția este unitatea sintactică care exprimă un gând terminat.

Exemplu: Copiii admiră frumusețea reginei culorilor.

Propoziția conține **un singur predicat**.

Exemplu: Frunzele ruginii se aștern ca un covor peste pământul rece și umed.

Propozițiile pot fi clasificate:

➤ *După structură:*

simple (nedezvoltate);
dezvoltate.

Propoziția simplă este alcătuită numai din părți principale.

Exemplu: Plouă. Elevul scrie. Izvorul murmură.

Propoziția dezvoltată este alcătuită din părți principale și părți secundare (*atribut, complement*).

Exemplu: Plouă încet, liniștit. Elevul scrie o compunere. Izvorul curge la vale.

➤ *După forma predicatului:*

propoziții afirmative.

Exemplu: Ei poposesc în dumbrava fermecată.

propoziții negative: predicatul este la forma negativă.

Exemplu: Copiii nu se tem de ploaie.

Propoziția afirmativă afirmă, constată ceva.

Propoziția negativă neagă ceva, înlătură o afirmație.

➤ *După scopul comunicării:*

Propoziții enunțiative. *Exemplu: Veniți și mâine.*

Propoziții interogative. *Exemplu: Văzutu-l-ai? Auzitu-m-ai?*

Văzutu-l-ai? Auzitu-m-ai?

Atât propozițiile enunțiative, cât și propozițiile interogative pot fi **propoziții exclamative.**

Exemplu: Cât de frumoasă ești, pădurea mea!

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

Citește cu atenție textul:

În răcoarea dimineții, pădurea părea de aramă, poleită de razele timide ale soarelui. Toamna târzie își îngrămădea norii negri și mișcători deasupra muntelui.

Pe pământul amorțit cad miresme stinse și frunze vestejite.

Vântul adie ușor prin livezi, împrăștiind arome dulci și amăruie. Se simte parfumul îmbietor al fructelor coapte.

Liniștea se înăbușă în sunetul cristalin al râului. În curând nu se va mai auzi nici zumzetul insectelor.

Toamna se sfârșește pe nesimțite, ascunzând tainic mistere. Câmpiile și grădinile se usucă, lăsând în urmă poveri grele.

Copacii și-au pierdut podoaba, iar frunzișul ruginiu este așezat în tot codrul. Fiecare frunză îmi șoptește fericire; bruma argintie a împodobit grădina, iar găzele plăpânde amorțesc de frig. Vin nopțile răcoroase, iar frigul se lasă ușor, spulberând tainele ascunse ale toamnei.

- ✓ *Identifică predicatelor în enunțurile date.*
- ✓ *Stabilește numărul de propoziții după numărul de predicat.*

1. Construiește câte două propoziții:

- a) *enunțiative,*
- b) *interogative.*

2. Scrie propozițiile și precizează felul lor după structură.

Era o lună gingașă pe cerul înstelat. Sufla vântul. În sobă focul ardea molatic. Îngân o melodie. Începe ploaia...

REAMINTEȘTE-ȚI!

Fraza este o comunicare alcătuită din două sau mai multe propoziții.

➤ După rolul lor în frază, propozițiile sunt:

principale – când au înțeles de sine stătător, nu depind de înțelesul altei propoziții din frază;

secundare (subordonate) – când înțelesul lor depinde de înțelesul altei propoziții din frază.

PP

PS

Ex: Cactusul este o plantă,¹/ care crește în deșert.²/

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

➤ *Citește cu atenție textul:*

Toamna în livadă este un spectacol minunat pentru toți cei care își doresc să vadă culorile frumoase ale naturii și să se bucure de roadele acesteia. Această perioadă a anului poate fi savurată prin plimbări în aer liber, degustarea fructelor proaspete, dar și prin participarea la activități

tradiționale ale toamnei, cum ar fi culesul strugurilor sau presatul mustului. Este un moment de reflecție asupra schimbării sezonului și de apreciere a frumuseții efemere a naturii. În plus, livada ne oferă și oportunitatea de a ne conecta cu pământul și cu procesele naturale care guvernează lumea noastră, și ne reamintește de importanța respectului și grijei față de mediul înconjurător. Toamna în livadă

este, în definitiv, o lecție despre ciclurile vieții și despre frumusețea și importanța pe care natura o are în viața noastră.

✓ *Găsește propozițiile independente din textul dat mai sus.*

✓ *Precizează numărul propozițiilor după numărul predicatelor din frazele date. Identifică tipul lor.*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

➤ Explică ortografia următoarelor îmbinări:

într-una din zile, neam de-al nostru, printr-un perete, într-un colț, dintr-o parte, într-o zi.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Citește fraza de mai jos și răspunde apoi cerințelor, încercuind răspunsurile corecte.

Pe înserat, am colindat dealurile și am admirat peisajul pictat pe cer, însă nu mă gândeam decât la ce voi face mâine.

A. Numărul predicatelor din fraza dată este: a) 4; b) 5; c) 6.

B. În frază există:

a) 3 propoziții; b) 4 propoziții; c) 5 propoziții.

C. Propozițiile principale din fraza dată sunt în număr de:

a) 1; b) 2; c) 3.

D. Transcrie o propoziție secundară.

2. Desparte frazele de mai jos în propoziții. Indică felul propozițiilor și realizează schema frazelor.

Rămâne să ne întâlnim în parc și să facem proiectul pe care l-am ales. Dacă uită, vine mai târziu și îmi spune ce s-a întâmplat.

3. Citește cu atenție textul. Subliniază predicatelor. Precizează numărul propozițiilor și tipul lor.

Prâslea mai strânse o dată pe zmeu, de-i pârâi oasele.

Simțea o plăcere atât de mare văzându-și pământul, încât nu se putea dezlipi de el.

Plângea atât de tare, că se cutremurau copacii ce stăteau înfricoșați pe marginea drumului.

Noaptea era cruntă, că la doi pași lucrurile dispăreau, ca și cum n-au fost niciodată acolo.

Dânsul crede că, deși ne despart numai zece ani, alcătuim două generații atât de streine și de dușmane, încât nu există nici o punte de conciliere care să-i unească, fiindcă ura le-a umbrît rațiunea.

4. Subliniază predicătele, împarte frazele în propoziții și precizează felul lor.

- Cine nu deschide ochii deschide punga.
- Părerea tuturor este că școala noastră este impunătoare.
- Probabil că mâine va ploua.
- Anotimpul când înfloresc toți pomii este cel mai frumos.
- Deoarece nu a fost atent, nu a băgat de seamă greșeala din text.
- Oricâte ar păți omul, tot nu trage învățăminte.
- Aș fi bucuroasă să învățați mai mult ca să primiți note mai mari.

5. Descrie o lecție de educație fizică. Ce tipuri de propoziții după scopul comunicării și după structură vei folosi?

6. Alcătuieste un dialog despre un film vizionat. Scrie în dreptul fiecărei propoziții tipul ei.

7. Alcătuieste câteva fraze în care să argumentezi importanța protecției mediului înconjurător în contextul actual și să propui soluții concrete pentru protejarea acestuia în comunitatea ta.

VI. ATELIER CREATIV

Continuați, într-un text de maxim jumătate de pagină, ideea: „Cartea și calculatorul sunt purtători de informație care se susțin și se completează reciproc... Ele reprezintă două mijloace complementare de accesare și procesare a informației, îmbogățind experiența de ... învățare prin diversitatea lor și oferind multiple modalități de explorare și înțelegere.”

§ 4. Schimbarea valorii gramaticale (conversiunea)

I. TERMINOLOGIE

derivarea:
prin sufixare
prin prefixare
derivare parasintetică
sufixe: *augmentative*
diminutive
conversiunea

compunerea:
prin alăturare
prin sudare
prin abreviere

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul:*

„Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur,
Când a nopței întunec, înstelatul rege maur,
Lasă norii lui molateci înfoiați în pat ceresc,
Iară luna argintie, ca un palid, dulce soare,
Vrăji aduce peste lume printr-a stelelor ninsoare,
Când în straturi luminoase basmele copile cresc.”

(Mihai Eminescu, *Memento mori*)

- *Transcrie două cuvinte formate prin derivare cu sufix.*
- *Transcrie două cuvinte formate prin derivare cu prefix.*

❖ CURIOZITĂȚI:

➤ „Întâmpină fiecare dimineată cu un zâmbet.

Privește fiecare zi ca pe un alt cadou special dăruit de Creatorul tău, o altă oportunitate de aur pentru a termina ceea ce n-ai putut duce pâna la capăt ieri.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului sunt:
derivarea, compunerea și schimbarea valorii gramaticale –
conversiunea.

Derivarea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul sufixelor și prefixelor.

Tipuri de derivare:

- **derivarea cu sufixe și derivarea cu prefixe**

- **derivarea parasintetică:** se realizează concomitent cu prefixe și sufixe – dulce / îndulci

- **derivarea în serie:** la baza cuvântului derivat stă un alt cuvânt derivat, având un lanț derivator sau mai multe etape derivative – Ucraina + **ean** → ucrainean + **eancă** → ucraineancă

Clasificarea sufixelor:

- **sufixe lexicale:** când formează cuvinte noi;

- **sufixe gramaticale:** când creează forme gramaticale – timp și mod;

- **sufixe lexico-gramaticale:** când exprimă simultan, un sens nou și o categorie gramaticală;

cele **lexicale** sunt folosite pentru denumirea:

- **agentului:** fierar, cosaș, gornist, camionagiu etc.

- **însușirii:** săptămânal. Inelar, frunțaș, auzibil, auriu, lemnos etc.

- **colectivității:** viespărie, țărănime, tufiș, porumbiște, brădet etc.

- **instrumentului:** tocător, mestecău, ascuțitoare etc.

- **noțiunilor abstracte:** cutezanță, întâietate, tocmeală, omenie, stăruință, agerime etc.

- **modalității:** târâș, frățește, pieptiș, actualmente etc.

- **locului și originii:** oltean, benzinărie, brutărie, etc.

- **sufixe diminutive:** binisor, căluț, căscioară, băiețel, rămurea, mămică, cățeluș etc.

- **sufixe augmentative:** lungan, băiețandru, fetișcană, căsoaie, măturoi etc.

Clasificarea prefixelor:

- **prefixe negative ne, in, i:** neșansă, incoruptibil, inegal;

- **prefixe privative des, dez, de, a:** descoase, dezlipi, debloca, apoetic;

- **prefixe iterativeră, răz, re:** răscumpăra, răzgândi, reedita;

- **prefixe delocutive în, îm:** înșira, împături;

- **prefixe cu diferite sensuri:** ultra, supra, hiper, arhi, prea, ante, pre, post, anti, contra, con, com, co, hipot, sub, inter, intra, trans, pro, etc.

prefixele pot fi:

- **vechi:** ne, în, des, răș, etc.

- **noi:** anti, con, inter, pre, etc.

Compunerea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea cuvintelor noi prin unirea sau alăturarea a două sau mai multe rădăcini.

Procedeele compunerii sunt: **sudarea, alăturarea și abrevierea.**

▪ **Sudarea** este îmbinarea în care elementele s-au contopit: binefacere, doisprezece, fărădelege.

▪ **Alăturarea** este îmbinarea în care elementele s-au alăturat: verde-deschis, prim-ministru, sare-de-lămâie, argint-viu.

Abrevierile sunt prescurtări de cuvinte sau de grupuri de cuvinte unanim recunoscute și aplicate: î.e.n., DEX., kg.

EXERSEAZĂ!

1. Încercuiește în textul următor cuvintele formate prin derivare și precizează cum s-a realizat derivarea:

„În jur, orga adormitoare își pornise vierșetul; și-n zvonul potolit ce răsărea din tot frunzișul umbrarului întunecat, se rădica în răstimpuri, în pacea bisericească a înserării, rostul cristalin al mierlelor. Atunci tot frunzișul se cutremura de parcă era un stol nesfârșit de fluturi verzi-roșietici. Ici, colo, câte-o frunză slăbită de boarea lui gustar, se-ndrepta scânteietoare spre florile din ierburi.”

(Mihail Sadoveanu)

2. Explică modul de formare a cuvintelor subliniate din enunțul dat:
Ana-Maria, fetița cu ochișorii albaștri-verzui mi-a făcut un mare bine.

OBSERVĂ!

➤ Precizează cum s-au format cuvintele evidențiate? La ce parte de vorbire se referă?

- Tânărul* joacă tenis.
- Eul* liric este marcat de verbele și pronumele de persoana I.
- Zecele* luat la test m-a bucurat mult.
- Voinicul* a tecut râul și se îndrepta spre pădure.
- Glasul fetei răsuna *limpede* și îmbietor.

REȚINE!

Conversiunea (*schimbarea valorii gramaticale*) este un mijloc intern de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea cuvintelor noi prin trecerea la o altă parte de vorbire.

OBSERVĂ!

➤ Se obțin **substantive** din:

- Adjective: Am intrat în **adâncul** întunecat al pădurii.
- Verbe la participiu: **Rătăciții** în pădure se sperie.
- Verbe la supin: **Mersul** prin pădure îmi place.
- Verbe la gerunziu: **Suferindul** privea trist spre frunzele căzute.
- Adverbe: Înțelegea suferința **aproapelui** său.
- Pronume: Nu-mi pierd vremea cu **niște nimicuri**.
- Interjecții: N-a ascultat **oful** meu.

➤ Se obțin **adjective** din:

- Verbe la participiu: Priveam lumina **filtrată** prin ramuri.
- Verbe la gerunziu: Îmi plăceau pletele **fluturânde** ale fetei.
- Pronume: **Acești** brazi sunt mici.
- Adverbe: Mi-am luat haine **gata**.

➤ Se obțin **adverbe** din:

- Adjective: Vorbește **frumos** despre natură.
- Verbe la participiu: Cântă **îngânat**.
- Substantive care denumesc anotimpuri, părțile zilei, zilele săptămânii: Învață **noaptea**.

➤ Se obțin **prepoziții** din:

- Adverbe: **Deasupra** crengii s-a așezat o pasăre.
- Substantive: Picta frumos **grație** talentului.
- Verbe la participiu: A terminat de recoltat **mulțumită** ajutorului.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

➤ Precizează ce parte de vorbire este fiecare dintre cuvintele subliniate în textele de mai jos:

- a) „Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă
Prin care trece albă regina nopții moartă.”

(Mihai Eminescu, *Melancolie*)

- b) Voi urmați cu răpejune cugetările regine.

(Mihai Eminescu, *Epigonii*)

- c) Ea stă aproape. Iubește-ți aproapele ca pe tine însuși!
 d) „Bate vântul dintr-o parte,
 Iarna-i ici, vara-i departe.” (Mihai Eminescu, *Ce te legeni...*)
 e) „Odată, vara, pe-aproape de Moși, mă furișez din casă... ”
 (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)
 f) Copilul este frumos. Ea scrie frumos.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

- Alege varianta corectă:

bunăoară	bună oară	bună-oară
două zeci	două-zeci	douăzeci
bună-credință	bunăcredință	bunăcredință
fărădelege	fără de lege	fără-de-lege
bine-meritat	binemeritat	bine meritat
numai decăt	numai-decăt	numaidecăt
binevoitor	bine-voitor	bine voitor
gastro enterolog	gastro-enterolog	gastroenterolog
binecunoscut	bine-cunoscut	bine cunoscut
atot știutor	atot-știutor	atotștiutor

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor marcate în fiecare enunț:

Enunțuri	Valoare morfologică
<i>Omul rănit a fost dus la spital.</i>	
<i>Rănitul a fost dus la spital.</i>	
<i>Avem de mers trei kilometri.</i>	
<i>Mersul pe jos este benefic.</i>	
<i>Nu știa nimic despre aceasta.</i>	
<i>Nu mă plictisi cu nimicuri.</i>	
<i>Bunica are glasul blând.</i>	
<i>Bunica vorbește blând.</i>	
<i>Duminica este o zi de odihnă.</i>	
<i>Duminica merg la film.</i>	
<i>Geamul deschis a fost spart.</i>	
<i>Vorbește deschis!</i>	
<i>Ai mei au cumpărat un frigider.</i>	

<i>Părinții mei au cumpărat un frigider.</i>	
<i>Am rezolvat exercițiul.</i>	
<i>Exercițiul rezolvat a fost ușor.</i>	
<i>Dragile mele colege, vă propun ceva!</i>	
<i>Dragile mele, vă propun ceva!</i>	

2. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate în exemplele de mai jos:

- A venit *aproape*.
- Ajută-l pe *aproapele* tău.
- Fetița purta o rochie *roșie*.
- Roșul* e culoarea mea preferată.
- Tu vorbești *bine* limba franceză.
- Binele* cu bine se plătește.
- Ți-ai *învățat* lecția?
- Au întâlnit un *învățat*.

3. Formează câte un **diminutiv** de la următoarele substantive și precizează sufixele: *poezie, vapor, sat, inel, ureche, copac, covor, scândură, pix, barbă, ușă, canapea, tigrul, piatră*.

4. Alcătuieste câte un **derivat** de la termenii următori și menționează **valoarea morfologică** a derivatelor obținute: *ramură, os, nod, (a) agăța, student, marinar, epocă, plete, verde, euforie, drum, rău*.

5. Explică modul cum s-au format următoarele cuvinte: *imposibil, aluniș, imoral, aripioară, handalist, legalitate, frăție, cutezanță, militărește, școlăresc, rubiniu, relua*.

6. Extrage cuvintele obținute prin mijloace interne de îmbogățire a vocabularului din fraza următoare: „Dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să intervie în război, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.”

(Ion Luca Caragiale, *Vizita*)

7. Alcătuieste enunțuri care corespund următoarelor cerințe:

- substantiv provenit din verb la participiu;
- adverb provenit din substantiv;
- adjectiv provenit din verb la gerunziu;
- substantiv provenit din interjecție;
- adjectiv provenit din verb la participiu;
- prepoziție provenită din adverb.

8. Notează cuvintele formate prin conversiune în enunțurile de mai jos, precizând valoarea lor morfologică, precum și partea de vorbire din care provin:

- „Singurul lucru care mă făcea să rămân mut de fascinație era

cuvântul rostit de oameni.” (Marin Preda, *Viața ca o pradă*)

b) „Fata blondă, care răspundea la numele de Lucia, îl cercetă sever pe mesagerul tăcut” (Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

c) „... iar tu cu iubire privești fața mea pălindă.” (Mihai Eminescu)

d) „Leneșul mai mult aleargă, zgârcitul mai mult păgubește.”

e) „Tânărul puse mâna automatic pe mânerul valizei și ieși amețit pe ușa gotică și apoi pe poarta ruginită.” (George Călinescu, *Enigma Otiliei*)

VI. ATELIER CREATIV

Lucrați în perechi. Împreună cu colegul/colega aduceți argumente referitoare la informațiile:

a) Cititul este o bucurie a vieții.

b) A citi înseamnă a învăța.

c) Cititul este un viciu care nu trebuie pedepsit, ci încurajat.

➤ *Folosiți cât mai multe cuvinte formate prin conversiune.*

§ 5. Familia lexicală. Dicționarele limbii române

I. TERMINOLOGIE

familie lexicală
cuvânt de bază
cuvinte derivate
rădăcină
prefix
sufix

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul:*

Când brazii încep să se rărească, refuzând parcă să respire același aer cu arborii a căror frunză *îngălbenește* și cade, Oltul poate socoti că a încheiat traversarea Carpaților.

Treptat, locul cetăților masive și *colțuroase* îl iau dealuri cu o altă *înălțime* și arcuire și cu un alt fel de a-și purta silueta între orizonturi. Acum, începe un spațiu fără nici o violență sau trepidatie, spațiul *subcarpatic* – și el un univers. Doar înapoi, munții țâșnesc *nepotolit*, ca o neagră vâlvătaie. Din sute de creste, urcă uriașul lor clopot, întunecând și dramatizând *miazănoaptea*. De-a curmezișul, peste jumătate de pământ și jumătate de cer, Cozia tronează, fortăreață cu multe turnuri, strivind sub greutatea ei lumea. (*Geo Bogza*)

➤ *Selectează din text câteva îmbinări de cuvinte.*

➤ *Care este valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate?*

➤ *Identifică cuvintele formate prin derivare, compunere, conversiune. Construiește câteva enunțuri cu cuvintele evidențiate.*

❖ CURIOZITĂȚI:

➤ În natură totul se leagă într-un cerc magic al vieții, unde fiecare creatură, fiecare element și fiecare plantă joacă un rol esențial în povestea mare a existenței noastre, a tuturor.

➤ Din natură fac parte plantele, animalele, rocile, apa, aerul și toate celelalte componente ale mediului înconjurător.

➤ În mijlocul naturii găsim adevărata bogăție a vieții, iar sănătatea și fericirea noastră sunt adesea regăsite în simplitatea și frumusețea ei nealterată.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Vocabularul unei limbi se îmbogățește în permanență cu cuvinte noi, unele se formează în interiorul vocabularului, prin urmare, acestea se numesc mijloace interne de îmbogățire a vocabularului. Ele sunt: **derivarea, compunerea, conversiunea.**

Cuvântul de bază este elementul fundamental pentru a forma cuvinte noi prin derivare. *Exemplu:* stră + moș = strămoș; stră- prefix; moș – cuvânt de bază.

Rădăcina este alcătuită din sunetele comune cuvântului de bază și tuturor cuvintelor obținute de la acesta.

Exemplu: plângătoare = cuvânt format cu sufixul „toare” de la cuvântul de bază „a plânge”.

Sufixe sunt grupuri de sunete care se adaugă la sfârșitul rădăcinii pentru a forma cuvinte noi. *Exemplu:* floră**reasă**, flutura**ș**.

Prefixul se atașează înaintea rădăcinii cu scopul de a forma cuvinte noi. *Exemplu:* **în**vechit, **stră**vechi.

Cuvintele formate cu ajutorul sufixelor și al prefixelor se numesc **cuvinte derivate**. *Exemplu:* dezordine, pisicuța, etc.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

➤ *Citește cu atenție textul:*

Toamna e o primăvară stranie a frunzelor verzi. În lumina soarelui, frunzișul pădurii nu e stins, dimpotrivă, e aprins. Pe crengi nu se veștelesc frunze, ci înfloresc lumini. Copacii sunt pajii soarelui. Când apune, ei îi poartă pe crengi trena de lumini crepusculare și, cu un foșnet grav, pădurea pare că urmează

evlavioasă soarele care coboară orbitor treptele haotice ale întunericului.

Iarba e încă verde, dar frunzele au îngălbenit. O frunză, căzând de pe creangă, rămâne întinsă pe iarbă și-mi pare că toamna își lipește de vară obrazul ei suferind. (I. Teodoreanu)

➤ *Selectează cuvintele formate prin derivare. Cum s-au format?*

REȚINE!

Familia lexicală sau **familia de cuvinte** cuprinde toate cuvintele formate prin derivare sau prin alte procedee de la un cuvânt de bază.

Exemplu: Frunză – frunzuliță, înfrunzit, frunziș, frunzărie, desfrunzit, neînfrunzit, frunzos.

AFLĂ MAI MULT!

Nu confunda familia lexicală cu câmpul lexical!

REAMINTEȘTE-ȚI!

Câmpul lexical cuprinde toate cuvintele care aparțin aceluiași domeniu și au trăsături de sens comune.

Exemplu: Corpuri cerești: lună, soare, stele.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Formează familia lexicală a cuvintelor: *mijloc, drum, pădure, umbră, întuneric, om, copil, școală, rădăcină, poveste, a învăța.*

2. Înlocuiește cuvintele din paranteză cu cuvinte din aceeași familie lexicală:

Noi am făcut o (*drum*) pe dealurile (*pădure*) din preajma satului nostru. Pe cărările (*umbră*) se aşternuse (*frunză*) veşted. Toamna (*frunză*) copacilor cad una câte una. Într-un loc am găsit mere (*pădure*), apoi ne-am întâlnit cu (*pădure*). Afară se (*întuneric*) devreme şi de aceea am plecat grăbiţi spre casă.

3. Completează punctele de suspensie cu cuvinte din familia lexicală a cuvântului *copil*:

a) Ionuţ, vecinul nostru este un tare nostim, iar sora lui este doar o..... .

b) Tatăl lor îi muştră atunci când săvârşesc o faptă

c) Când au fost ieri la carnaval, erau îmbrăcaţi, deşi sunt copii mari. Acolo au văzut un actor cu apucături de copil.

4. Identifică în textul de mai jos cuvintele derivate şi explică cum s-au format.

„Zadarnic cred că vremea cu anii a crescut.

În fiecare toamnă reintru în trecut.

Copilăria-mi toată dă buzna la uluci

Când stă la poartă coşul cu struguri şi cu nuci.” (*Ion Pillat*)

5. Completează câmpul lexical al cuvântului *locuinţă* cu adjective potrivite.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Subliniază forma corectă a cuvintelor date:

desbate – dezbate,

răsgândi – răzgândi,

răsbate – răzbate,

despacheta – depzacheta,

înnopta – înopta,

înbuna – îmbuna,

împături – înpături,

deszăpezi – dezăpezi.

V. VERIFICĂ-ŢI CUNOŞTINŢELE!

EXERSEAZĂ!

1. Scrie, în tabelul alăturat, cuvântul de bază şi rădăcina următoarelor serii de cuvinte:

- *Muncitor, muncă, muncitoresc, nemuncit, a munci, muncită;*

- *Tânăr, tinerel, întineresc, neîntinerit, a întineri, tinerică;*

- *Bun, bunicică, îmbunătăţit, bunăţate, îmbuna, buni;*

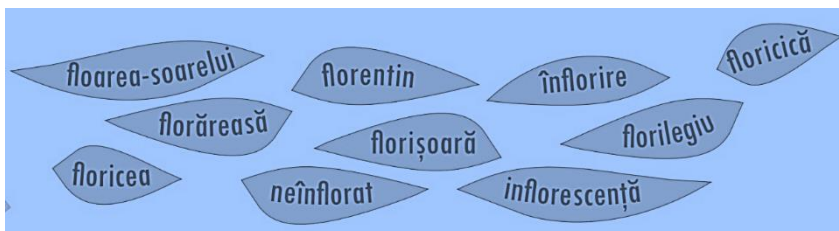
- *Negricios, negru, neagră, înnegrit, neînnegrit, negruţ;*

- *Măricel, mare, mărit, mărinimos, nemărit, măricică.*

Nr.	Cuvântul de bază	Rădăcina	Termenii înrudiţi
1.			

2. Scrie câte cinci termeni din familia lexicală a cuvintelor: *școală, pădure, om, cruce, alb, negru, lumină, înalt, școală, a face, vorbă, bun, aur*. Identifică sufixele, prefixele și rădăcina cuvintelor derivate.

3. Găsește „petalele” care nu sunt din familia lexicală a cuvântului *floare*.

4. Formează, prin prefixare și sufixare, cuvinte noi de la cuvintele de bază:

- a iubi:
- galben:
- rău:
- mic:
- verde:

5. Scrie câte trei exemple de cuvinte derivate cu sufixele: *-ărie, -erie, -ială, -ean, -ian, -esc*

6. Subliniază cu o linie cuvintele derivate cu prefixe: *defect, deforma, dezrobi, impar, impas, înalt, înnoda, necesar, nefiresc, neclar, nervi, preșcolar, precar, rămâne, răsuna, răzgândi, reedita, rețetă, străin, străluci, strămoș, strănut*.

7. Explică modul de formare a cuvintelor următoare care fac parte din familia lexicală a substantivului **piatră**: *piatra-iadului, piatră-de-var, pietricică, pietriș, pietroi, pietros, pietrar, pietrărie, a pietrui, pietruire, a împietri, împietrită, Piatra Arsă*.

8. Scrie cât mai multe cuvinte ce aparțin câmpului lexical al numelor de animale domestice.

9. Completează un ciorchine, formând cuvinte derivate de la cuvântul „*frunză*”.

10. Scrie o minicompunere despre o *frunză toamna*. Folosește începutul propus.

În lumina aurie a toamnei, o frunză solitară plutește gratioasă pe adierea blândă a vântului. Culoarea sa înflăcărată de roșu și galben emană o căldură delicată în peisajul în schimbare. În ciocnirea ușoară a picioarelor trecătorilor, aceasta își desfășoară dansul său tăcut, căutând un ultim loc de odihnă.

Dicționarele limbii române

„Cel mai mare dicționar pe care l-am cunoscut vreodată este dicționarul vieții.”

REȚINE!

Dicționarul este o lucrare care cuprinde cuvintele unei limbi sau ale unui domeniu de activitate, aranjate, de obicei, în ordine alfabetică și explicate în aceeași limbă sau traduse în altă limbă.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Găsește în dicționar sensul cuvintelor: *autumnal*, *poliglot*, *bibliofil* și formează enunțuri cu ele.

2. Descrie în cinci rânduri cartea din desenul de mai jos.

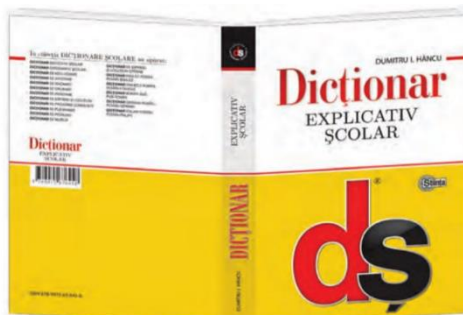
3. Descrie o situație când ai apelat la un dicționar. Ce dicționar era? De ce ai avut nevoie de acel dicționar?

4. Precizează sensurile proprii și figurate ale cuvintelor de mai jos și include-le în contexte adecvate: *față*, *braț*, *inimă*, *aur*, *gură*, *picior*, *mers*, *stea*, *umbră*, *argint*.

5. Aranjează în ordinea în care apar în dicționarul ortografic cuvintele de mai jos. Indică în dreptul lor partea de vorbire la care se referă.

Drag, *dragoste*, *drăguliță*, *a îndrăgi*, *a se îndrăgosti*, *a dragosti*, *drăguț*, *dragă*, *drăgălaș*, *drăgălășenie*, *drăgănele*, *drăgălășie*, *drăgăstos*, *drăguleț*, *drăguliță*.

6. Compară articolul din dicționarul de sinonime cu articolul aceluiași cuvânt în alte 2 dicționare – ortografic și explicativ. Identifică informația comună și diferențele.

7. Motivează oral, în 3-4 enunțuri, necesitatea ilustrațiilor în dicționarul enciclopedic.

8. Care sunt principalele dicționare ale limbii române?

9. Ce surse sunt folosite în compilarea unui dicționar al limbii române?

10. Care sunt criteriile de selecție a cuvintelor incluse într-un dicționar al limbii române?

11. Cum sunt definite cuvintele într-un dicționar al limbii române?

12. Cum sunt notate pronunția și accentul într-un dicționar al limbii române?

13. Care este importanța și rolul dicționarelor limbii române în studiul și înțelegerea limbii și literaturii române?

DEX: *Prieteni/e* ~i f.

1. Sentiment de simpatie, de stimă, de respect, de atașament reciproc care leagă două persoane.
2. Atitudine plină de bunăvoință, prietenoasă față de cineva.
3. Legătură între grupuri sociale, între popoare, între țări, bazată pe aspirații, năzuințe, interese comune.

DS: *Prietenie* s.

1. Amiciție, (*inv. și pop.*) prieteșug, (*inv. și reg.*) amicie, (*reg.*) firtăție, ortăcie, (*inv.*) prietnicie.
2. Afecțiune, bunăvoință, cordialitate, (*livr.*) afabilitate, (*fig.*) căldură.
3. Amabilitate, atenție, bunăvoință, sollicitudine.

DO: *Prietenie* s.f. (sil. *pri-e*),
art. *prietenia*, g.-d. art. *prieteniei*;
pl. *prietenii*, art. *prietenii*.

14. Cum sunt organizate informațiile într-un dicționar al limbii române?

15. Alege cinci cuvinte dintr-o carte pe care ai citit-o recent și găsește-le în dicționar, notându-ți sensul lor.

16. Găsește trei cuvinte necunoscute care încep cu litera „A”, alcătuieste cu ele propoziții.

17. Caută în dicționar cuvântul „fericire” și află trei sinonime pentru acesta.

18. Găsește în dicționar definiția termenului „polisemantic”.

19. Alege un cuvânt dintr-o limbă străină și găsește traducerea acestuia în limba română folosind dicționarul.

20. Caută în dicționar un cuvânt care să înceapă cu litera „Z” și să aibă cel puțin cinci silabe.

21. Identifică în dicționar un cuvânt care este specific domeniului matematicii.

22. Găsește în dicționar diferența dintre un cuvânt cu sens denotativ și unul cu sens conotativ.

23. Caută în dicționarul tău cuvântul *creativitate* și află etimologia acestuia.

VI. ATELIER CREATIV

1. Alcătuiți un dialog din 6-8 replici. Marcați prin semnele de punctuație sau prin semnele ortografice intonația.

2. Motivați într-un text coerent afirmația: „Dicționarul este un univers în ordine alfabetică.” (*Anatole France*)

Dicționarul este mai mult decât o simplă carte de referință; el este un univers în ordine alfabetică.

Fiecare cuvânt este ca o stea care strălucește în această vastă galaxie lexicală, oferindu-ne acces la înțelesuri, definiții și conexiuni noi. În paginile sale, descoperim nu doar cuvinte și semnificații, ci și istorii, origini și evoluții ale limbii noastre.

Este un instrument esențial pentru explorarea și înțelegerea lumii noastre, fiind un ghid de încredere în călătoria noastră prin labirintul fascinant al limbajului.

Morfologia. **Părțile de vorbire:** **verbul,** **adverbul**

§ 6. Actualizarea cunoștințelor despre verbele predicative și nepredicative. Verbele auxiliare: a fi, a avea, a vrea

I. TERMINOLOGIE

- **verbe predicative**
- **verbe nepredicative**
 - auxiliare
 - copulative

II. LUCRU CU TEXTUL

- *Citește cu atenție poezia:*

Ce frumos **e** la bunici
Când **e** primăvara-n floare
Și **e** iarba înverzită
Și-aud glasuri de mioare!

Totul pare din poveste...
O căsuță luminoasă
Și bunicii la fereastră
Așteptându-mă acasă!
Bunica, cu glas duios

Mă încântă cu povești
Iar bunicul mă **învață**
Tainele gospodărești!

Ce frumos e la bunici...
Pace...dragoste și cânt...
Doamne, **ține**-i cât mai mult
Sănătoși pe-acest pământ! (M. Luca)

✓ *Precizează valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate din textul de mai sus. Înscrie-le în caiete în două coloane: verbe **predicative** și verbe **nepredicative**.*

✓ *Indică tipul verbelor nepredicative.*

• Aș dori să fi!

Vesel
Educat
Recunoscător
Binecuvântat
Unic
Loial

❖ **CURIOZITĂȚI:**

- Bunicii fac lumea mai dulce, mai blândă, mai caldă...
- Bunicii sunt o parte importantă în viața fiecăruia dintre noi, iar amintirile legate de aceste ființe dragi ne vor urmări toată viața.
- Adevărată grădină a iubirii crește în inima bunicii.
- Bunicul este un om cu argint în păr și aur în inimă.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

➤ *După posibilitatea de a îndeplini funcția sintactică de predicat verbal, având cel puțin un înțeles de sine stătător, verbele sunt:*

- **predicative** – pot avea înțeles de sine stătător; pot exprima singure predicatul, când sunt la un mod personal;

- **nepredicative** – nu au înțeles de sine stătător – formează predicatul numai împreună cu alte cuvinte:

- ✓ **verbe copulative** – a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a însemna, a părea, a rămâne etc, când exprimă ideea de transformare. În acest caz li se adaugă, pentru a forma un predicat, **numele predicativ** exprimat printr-un substantiv, adjectiv, pronume, numeral etc.

- ✓ **verbele auxiliare** – a avea, a vrea, a fi, cu ajutorul cărora se construiesc formele compuse ale verbelor (timpuri, moduri).

REȚINE!

Verbele *a avea, a vrea, a fi* au și valoare predicativă.

AFLĂ MAI MULT!

➤ După capacitatea de a primi un complement direct verbele se împart în: **verbe tranzitive și intransitive.**

• **Verbele tranzitive** sunt cele care pot primi un complement direct (sau care acceptă un substantiv/substitut în cazul acuzativ + / - prepoziția „pe”).

Vom citi o carte. Îl văd (pe Cristi);

Ele indică faptul că acțiunea se răsfrânge în mod direct asupra unui obiect:

Rezolv **exercițiul**. Beau apă.

• **Verbele intransitive** sunt cele care nu pot primi un complement direct.

„Luna-atunci din codri iese,
Noaptea toată **stă** s-o vadă”. (Mihai Eminescu)

• Sunt intransitive toate verbele nepredicative (*auxiliare și copulative*).

CURIOZITĂȚI LINGVISTICE

➤ Unele verbe (*a ajunge, a da, a mulțumi, a ține etc.*) sunt **intransitive** numai într-unele sensuri ale lor:

Te ajung. Dar: Ajung acasă.

CD tranz. intrans.

Sau: *Dădea flori. Dar: Dădea din picioare.*

tranz. CD intrans.

REȚINE!

✓ **Verbele: a fi, a avea, a vrea** sunt verbe auxiliare.

▪ Verbul „**a avea**” este **auxiliar** când ajută la:

- formarea timpului perfect compus de la indicativ: **am citit**;
- formarea modului condițional-optativ: **aș citi**.

▪ Verbul „**a vrea**” este **auxiliar** când ajută la formarea timpului viitor: **vor citi**.

▪ Verbul „**a fi**” este **auxiliar** când ajută la:

- formarea modului conjunctiv: **să fi învățat**;
- formarea modului condițional-optativ: **ar fi învățat**;
- formarea diatezei pasive: **este (a fost...) pregătit**.

OBSERVĂ!

Verbul „a fi” are înțeles de sine stătător:

- **când are sens de** (se află, există, se găsește, se întâmplă, trece etc.);
- **când arată timpul** (este iarnă), **ora** (este 6), **costul** (este 5 lei), **a dăinui** (este din antichitate), **vârsta** (este de 7 ani) etc. – are valoare predicativă și formează singur predicatul verbal.

REȚINE!

Verbul este partea de vorbire flexibilă independentă care exprimă o acțiune, o stare sau existența unei ființe sau a unui obiect și răspunde la întrebările *ce face? ce a făcut? ce va face?*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortograma **s-a**:

Maria **s-a** dus la bunica.
Bunica **sa** este bună.
Bunica **lui** este bună.
Bunica **ei** este bună.

Ortograma **s-au**:

Prietenii **s-au** jucat la munte.
Vrei mere **sau** pere?
Vrei mere **ori** pere?

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

„a fi” – este, eram, erați, erau....
„a scrie” – scriem, scrieți, scriu;
„a lua” – luăm, luați;
„a creea” – creez, creează, crea;
dar: *creezi, cream, creând.*

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Citește textul. Rezumă-l, utilizând minimul necesar de verbe.

Aveam cinci ani când, apropiindu-ne de gara Constanța, am văzut, din tren, marea. Eram încă copleșit de această descoperire, când tata ne-a urcat în autobuz și am pornit spre Techirghiol. Foarte curând, am pătruns într-un câmp de maci și albăstrele și a început să

miroase a flori uscate, a praf și a sare. Aspiram surprins aerul acesta exotic. Apoi, a început să miroase ghiolul, miros tare, greu, de pucioasă și gudroane, dar tot atât de elixirant.

Pe atunci, în 1912, Techirghiolul era încă un sat, având doar câteva clădiri mai arătoase: un hotel modern, câteva hanuri, stabilimentul de băi fierbinți, clădiri sumbre ale coloniilor de vacanță și patru-cinci vile.

(Mircea Eliade)

2. Dezvoltă ultimul alineat al textului, adăugând diferite verbe la timpul și modul potrivit.

3. Analizează verbele din textul de mai sus, precizând timpul, persoana fiecăruia și funcția sintactică în propoziție.

4. Alcătuieste și înscrie enunțuri cu verbele date. În enunțurile înscrise, încearcă să substitui verbul-predicat prin locuțiunea propusă.

Remarcă oral necesitatea altor schimbări:

a apărea	a-și face apariția
a fărâma	a face mici fărâme
a se întoarce	a face cale întoarsă
a se ghemui	a se face ghem
a bucăți	a face bucăți
a grația	a face grații

5. Găsește sinonime pentru verbele de mai jos:

a împodobi	a urca
a vorbi	a se bucura
a întreba	a încerca,
a pleca	a învăța.

6. Determină ce părți de vorbire sunt cuvintele subliniate:

„S-așează bruma peste vii

De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?” (Mihai Eminescu)

7. În enunțurile date, restabilește verbul-predicat potrivit ca sens. Propune câteva variante. Discută în perechi, examinând propunerile fiecăruia. Alege varianta cea mai potrivită și prezintă-o clasei.

- Mai bine cu vatra stinsă decât cu casa aprinsă.
- Mai bine cap de pisică decât coadă de leu.
- Mai bine cu papucii cârpiți decât cu piciorul gol.
- Mai bine un vrăjmaș înțelept decât un prieten nerod.
- Mai încet cu gura și mai iute din mâini.
- Mai bine ceva decât nimic.
- Mai bine mai târziu decât niciodată.

8. Completează spațiile punctate cu verbe la forma potrivită:

- Cine ... de dimineață, departe ...
- ... pe mâine, ce poți ... azi.

c) *Leneșul mai mult ... , zgârcitul mai mult*

d) *Meseria ... brățară de aur.*

• Analizează verbele indicând categoriile gramaticale studiate.

9. a) Amintește-ți un spot publicitar. Reprodu-l fără a utiliza verbe (doar prin substantive și adjective). Adăugă verbele adecvate.

b) Descrie într-o mini-compunere sportul tău preferat. Folosește verbe la diferite timpuri și moduri.

VI. ATELIER CREATIV

• **Lucrați în perechi!**

✓ Alcătuiți propoziții, folosind omonimele omofone:

ați – a-ți

ia – i-a

iau – i-au

ai – a-i

la – l-a

ia-ți – i-ați

Explicați ortografia lor.

§ 7. Verbele: a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea ca auxiliare și copulative

I. TERMINOLOGIE

• **verbe nepredicative:**

- auxiliare;

- copulative

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul:*

Cele mai importante evenimente interne sau externe, ne-au fost aduse la cunoștință de către mass-media. Termenul mass-media uneori formulat ca „media”, este o expresie engleză la plural, care a fost prelua-

tă și în română, având traducerea și semnificația **medii de comunicare/de masă/ mijloace de informare în masă**.

Media (sau: mediile de mase) cuprind toate **sursele/mediile de informație publice** care ajung la un număr foarte mare de persoane.

Exemplu: **televiziune, radio, Internet, presă**, inclusiv aparițiile periodice ca **ziare, reviste** sau **foiletoane**. Aceasta presupune că produsul respectiv este ușor de obținut și are un preț accesibil pentru toate grupurile sociale.

Principalele **funcții ale mass-mediilor/ mediilor de comunicare/** sunt cele **de informare, influențare și educație**.

- ✓ Identifică verbele predicative și nepredicative.
- ✓ Privește imaginea și alcătuiește o compunere, păstrând ideea textului de mai sus. Folosește verbe auxiliare și copulative.
- ✓ Intitulează compunerea și înscrie-o în caiet.

❖ CURIOZITĂȚI:

Termenul **mass-media**, uneori formulat ca **media**, este o expresie în engleză la plural, care a fost preluată și în română, având traducerea și semnificația „medii (de comunicare) de masă”.

Cuvântul se poate folosi eventual și la singular, când se spune în engleză *medium* și în românește „un mediu”. De exemplu: „Pentru a face reclamă, compania Xyz utilizează ca **mediu** de mase în special radioul”. Pe de altă parte, atunci când se folosește pluralul *media*, se scrie de exemplu „... în **mass-media** românește ...”.

Media (sau: mediile de mase) cuprind toate sursele/mediile de informație publice care ajung la un număr foarte mare de persoane, ca de exemplu **televiziune, radio, internet, presă** inclusiv aparițiile periodice ca **ziare, reviste** sau

foiletoane. Aceasta presupune că produsul respectiv este ușor de obținut și are un preț accesibil pentru toate grupurile sociale.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI

Modurile nepersonale ale verbului sunt: **infinitivul, gerunziul, participiul, supinul.**

COMPARĂ!

- a) Pășește cu încredere **zâmbind**.
- b) A terminat **de scris**.
- c) **A trăi** înseamnă a munci.
- d) Am **lucrat** cu mult spor.

OBSERVĂ!

▪ Verbele la **moduri nepersonale nu-și modifică forma** după persoană și în propoziție **nu au funcție sintactică de predicat**.

Selectează verbele la modurile nepersonale în exemplul:

Trăind în cercul vostru strâmt

Norocul vă petrece,

Ci eu în lumea mea mă simt

Nemuritor și rece. (Mihai Eminescu)

DESCOPERĂ!

Stabilește funcția sintactică a gerunziului din enunțul: „Bătrânul Dan ascultă **grăind** doi vechi stejari.”

OBSERVĂ!

grăind – predicat verbal, deoarece are alt subiect – **stejari**.
/Dan ascultă, dar: stejarii vorbesc./

AFLĂ MAI MULT!

Cum apar verbele: a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea ca auxiliare și copulative.

COMPARĂ!

1. a) Tu *ești* acasă. (Pv)
b) Tu *ești elev* silitor. (Pn —► verb cop. + n. pr.)
2. a) În natură totul *devine*. (Pv) b) Noi *vom deveni* liceeni. (Pn)

3. a) Ai ajuns devreme. (Pv)

4. a) Ieșim la ora 17. (Pv)

5. a) Face exercițiul. (Pv)

6. a) A însemnat citatul. (Pv)

7. a) Pare (Pv)¹ /că va ploua (Pv).²/

8. a) Rămâne acasă astăzi. (Pv)

b) Ai ajuns altul. (Pn)

b) Ieșim profesori. (Pn)

b) El se face aviator. (Pn)

b) Copilul a însemnat totul pentru părinți. (Pn)

b) Ea pare tristă. (Pn)

b) Copilul rămâne același. (Pn)

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

✓ Scriem corect verbele:

• tu să fii – tu să știi;

• tu să nu ții – tu să nu fii, **dar nu fi tu** (o poruncă, un îndemn);

• eu aș face teme, **dar a-și face tema e necesar; va duce – v-a adus**

Construiește enunțuri în care să folosești următoarele omonime omofone: cel/ce-l, cea/ce-a, cei/ ce-i. Explică ortografia lor.

REȚINE!

• Verbele **a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a însemna, a părea, a rămâne** sunt verbe copulative când exprimă ideea de transformare. În acest caz li se adaugă, pentru a forma un predicat, **numele predicativ** exprimat printr-un substantiv, adjectiv, pronume, numeral, verb la mod nepersonal, adverb sau interjecție.

➤ Verbele: **a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea pot alcătui singure predicat.**

➤ Verbele: **a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea ca auxiliare nu au sens de sine stătător.** Ele intră în componența unor *moduri și timpuri*.

➤ Verbele: **a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea, fiind copulative, nu au sens de sine stătător.** Ele intră în componența *predicativului nominal*.

➤ Verbul copulativ:

• face legătura dintre subiect și numele predicativ;

• nu are înțeles de sine stătător, fiind verb nepredicativ.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Identifică valoarea morfologică a verbelor „a fi” și „a deveni” din exemplele:

- a) Gigi este în grădină.
- b) Trebuia să fi învățat pentru test.
- c) Bunicul a fost pompier.
- d) Gigi a ieșit acum din clasă.
- e) După facultate, Gigi a ieșit medic.
- f) În spatele parcului se face un bloc imens.
- g) Cred că Dan se face mecanic.
- h) Elevii au ajuns la școală acum jumătate de oră.
- i) Elevii au ajuns olimpici la matematică.

2. Alcătuieste enunțuri în care verbele auxiliare *a fi*, *a deveni*, *a ajunge*, *a ieși*, *a se face*, *a rămâne*, *a însemna*, *a părea* să fie predicative și nepredicative /copulative/.

3. Alege varianta corectă:

- a) Copiii din acest cartier vine / vin în fiecare duminică în parc.
- b) Când am intrat în sală, un grup au început / a început să aplaude.
- d) Fiecare dintre participanți va trece / vor trece prin aceste probe.
- e) Dan și Victor nu a înțeles / nu au înțeles exercițiul de la matematică.
- f) Niciunul dintre noi nu am venit / nu a venit la ora de pregătire suplimentară.

4. Scrie enunțurile următoare, corectând greșelile de orice fel.

- a) Păsările călătoare nu s-a întors încă din țările calde.
- b) Copiii, se bucură atunci, când văd stolurile rotindu-se deasupra lor.
- c) Văzându-l pe medic puțin sa speriat.

5. Precizează valoarea morfologică a verbelor din exemplele date:

- a) Autorii au prezentat în creațiile lor copilăria.
- b) El a ajuns medic.
- c) Pare că se întunecă.
- d) Pădurile reprezintă aurul verde al planetei.
- e) Românul s-a născut poet.
- f) Apele minerale constituie un izvor de sănătate.

6. Completează propozițiile următoare, în așa fel încât verbul *a fi* să fie verb predicativ și verb copulativ:

a) <i>Mărul este ...</i> (predicativ)	<i>Mărul este ...</i> (copulativ)
b) <i>Călătorul a fost...</i> (predicativ)	<i>Călătorul a fost...</i> (copulativ)
c) <i>Zmeii erau ...</i> (predicativ)	<i>Zmeii erau ...</i> (copulativ)
d) <i>Noi vom fi...</i> (predicativ)	<i>Noi vom fi...</i> (copulativ)

VI. ATELIER CREATIV

✓ Citiți textul. Identificați verbele analizând câteva morfo-sintactic. Mama este un cuvânt important care poartă multă lumină, căldură și

dragoste. Tot ce avem este tot ceea ce ne-a dat mama noastră. Ea a dat fiecărei persoane cel mai valoros lucru – viața.

Nu degeaba mulți scriitori și poeți din vremuri îndepărtate și din timpurile moderne vorbesc despre mamă ca pe un altar. Și câte melodii sunt rediate în cinstea ei. În fiecare rând al unui cântec sau al unui simplu poem, mama este idolatrizată.

Mulțumită mamelor noastre, am învățat să scriem și să citim, să rezolvăm tot felul de probleme pe care le

întâmpinăm drumul vieții... Am învățat să facem distincția între bine și rău și noi înșine am reușit să tratăm cu blândețe pe toți oamenii din jurul nostru. Mama m-a învățat să apreciez viața și fiecare moment trăit. Ea ne-a învățat să muncim din greu și să fim oameni responsabili. Mama ne-a învățat să prețuim oamenii, să avem grijă de cei dragi, să nu jignim copiii și să respectăm bătrânii. Fiecare dintre noi îi suntem recunoscători mamei noastre dragi și iubite pentru tot ceea ce face, pentru toată lumea și toată căldura pe care a început să ni le ofere chiar înainte de a ne naște. Ar trebui să le fim recunoscători mamelor noastre pentru toată căldura, dragostea și afecțiunea ei, pe care ni le oferă gratuit.

➤ *Priviește imaginile de mai jos.*

➤ *Alcătuiește o minicompunere pe tema: „Părinții sînt o comoară fără preț”, întrebuițînd verbele: a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămîne, a însemna, a părea ca auxiliare și copulative.*

➤ *Analizează cîteva verbe la alegere.*

MOMENTE DISTRACTIVE: rostește repede și corect!

1. Rică nu știa să zică:
Râu, rățușcă, rămurică,
Dar de când băiatu-nvață
Poezia despre rață.
2. Plopul, plopisor plopit,
A plopăt un plop propit
Cu propria plopileală
Într-o plopă de plopeală.

§ 8. Timpul, persoana, numărul. Conjugarea verbelor: clasificarea verbelor în conjugări

I. TERMINOLOGIE

- **Categoriile gramaticale:**
 - *timpul, persoana*
 - *numărul, conjugarea*

II. LUCRU CU TEXTUL

- *Citește cu atenție textul:*

Muzica este unul dintre cele mai puternice mijloace de expresie. Prin ea se pot transmite toate sentimentele umane, de la veselie până la depresie. Tot prin muzică se pot induce omului variate simțiri, diferite trăiri. Consider că muzica are un rol deosebit de important în existența umană, constituind un factor în evoluția individuală. În primul rând, muzica joacă un rol de prima importanță în educația comportamentului cetățenilor, așa cum arată marele filosof Platon în „Statul”. Așadar, acesta afirmă că atunci când „modurile muzicii se schimbă, legile de baza ale statului se schimbă odată cu ele”, punând în relație muzica cu întregul mecanism de funcționare specific cetății. Astfel, muzica poate defini o națiune.

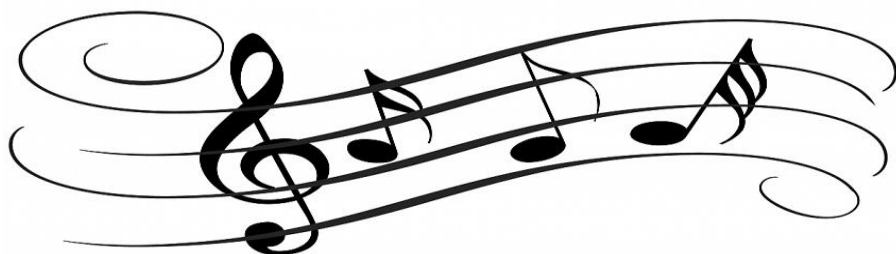
În concluzie, muzica reprezintă un pilon important în existența umană, prin capacitatea de a influența și de a induce omului diferite sentimente și emoții.

- a) *Selectează verbele din text. Precizează categoriile gramaticale, deja cunoscute, a trei verbe la alegere.*

b) Stabilește valorile verbului „a fi” din text.

❖ CURIOSITĂȚI:

- Muzica însuflețește universul, dă aripi minții, zbor imaginației și viață tuturor. (*Platon*)
- Muzica e cea mai bună soluție la orice problemă.
- Fără muzică, viața ar fi o greșeală. (*Friedrich Nietzsche*)
- Muzica e limbajul spiritului. Deschide calea către secretul vieții, aducând pace. (*Kahlil Gibral*)
- Muzica este o lume în sine, cu un limbaj pe care toți îl înțelegem.
(*Stevie Wonder*)

- După tăcere, cea care poate cel mai bine să exprime ce nu poate fi spus în cuvinte este muzica. (*Aldous Huxley*)
- Muzica ne oferă o plăcere fără de care omul nu poate trăi. (*Confucius*)
- Când cuvintele sunt de prisos, muzica vorbește. (*Shakespeare*)

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Verbele: *a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea* pot fi **predicative** și **nepredicative** (*copulative, auxiliare*).

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

DESCOPERĂ!

✓ Precizează momentul desfășurării acțiunii din enunțurile ce urmează în momentul vorbirii, înainte de momentul vorbirii, după momentul vorbirii.

1. Căprioara **se îmbărbătează**, **sare** în picioare și **pornește** spre țancurile de stâncă.

2. „... **Aveți** și voi un frate...”

Mi **s-a părut c-aud** la geam

Cu degetul cum **bate**.”

(*George Coșbuc*)

OBSERVĂ!

singular

Citesc (eu)
Citești (tu)
Citește (el, ea)

plural

citim (noi)
citiți (voi)
citesc (ei, ele)

AFLĂ!

✓ După **conjugare** verbele se împart:

a I - a: (a cânta, a lucra, a rea, a agreea, a lua, a încuia etc.);

a II-a: – **ea** (diftong)(a apărea, a avea, a bea, a plăcea, a tăcea etc.);

a III-a: – **e** (a face, a merge, a scrie etc.)

a IV-a: – **i** și **-î** (a citi, a fugi, a coborî, a hotărî etc.).

OBSERVĂ!

- Acțiunea verbului are loc în corespundere cu momentul vorbirii.
Când acțiunea verbului se petrece:
 - *în momentul vorbirii* – **timpul prezent;**
 - *înaintea de momentul vorbirii* – **timpul trecut;**
 - *după momentul vorbirii* – **timpul viitor.**
- **Persoana verbului:**
 - I – *acțiunea este făcută de persoana care vorbește;*
 - II – *acțiunea este făcută de persoana cu care se vorbește;*
 - III – *acțiunea este făcută de persoana despre care se vorbește.*
- **Numărul verbului:**
 - *singular;*
 - *plural.*

ATENȚIE!

Conjugarea I	Conjugarea II	Conjugarea III	Conjugarea IV
-a	- ea (diftong)	-e	-i, -î
După consoană: cânta, afla, succeda	După consoană: avea, bea, părea, vedea	După consoană: pune, râde, umple	După consoană: acoperi, citi iubi, cobori
După consoanele: elogia îngenunchea, veghea, înjunghia	După consoana: c-: plăcea, tă- cea, zăcea	După consoanele: c (e), -g-: coace, face, trece, merge	După consoanele: -c-, -g-: munci, fugi

După vocală (în hiat): -e-, -i-, -u- : agrea, crea, apropia, continua, lua		După vocală (în hiat): -i-e, scrie	După vocală (în hiat): -ă-, -â-, -e-, -i-, -o-, -u- : măcăi, țărăi, între, înmii, prii, pustii, sfii, roi, pietrui, locui.
În diftong ascendent: -ia, -ua : înțuia, mângâia, oua			

Unele verbe au *variante populare/regionale/* de conjugare, dar *aceleași sens*. Se acceptă doar *formele literare*:

a I-a – a adăuga, a ceda, a curăța, a deceda, a decerna, a dizolva, a exceda etc.;

a II-a – a apărea, a cădea, a compărea, a (se) complăcea, a displăcea, a încăpea, a părea, a plăcea etc.;

a III-a – a abate, a accede, a bate, a concede, a rage, a rămâne, a scrie, a ține, a umple etc.;

a IV-a – a absorbi, a aflui, a auzi etc.

Variante admise (cu schimbări de sens): datora /datori; alunga/alungi; curăța/curăți.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Alege, prin subliniere, forma admisă de limba literară:

- 1) copii noi/nou născuți;
- 2) Acestea sunt probleme grele/greu de rezolvat;
- 3) Au venit destul/destui de mulți copii;
- 4) comportarea fetei cea/celei nou venită/venite în clasa noastră;
- 5) ... cantități cât mai mari posibile/posibil de alimente;

- **Dictare ortografică /autocontrol/:**

mi-i sete	i-am ajutat
ea cântă	voi veni
ia cartea	v-oi întâlni (pe voi)
i-a felicitat (pe ei)	ne-am întâlnit
ia privește!	neam român

- Explică ortografia fiecărei ortograme.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Transformă rețeta culinară în text de instrucțiune, adresat unui coleg. Identifică verbele. Precizează conjugarea, timpul, persoana și numărul:

Urzici bătute

Se aleg urzici tinere, foarte proaspete și curate. Se rup codițele, se spală în multe, multe ape, apoi se opăresc într-o apă clocotită, fără sare. Apoi urzicile se fi erb circa 15 minute în apă cu puțină sare, împreună cu o ceapă tocată, 3 căței de usturoi și 3 fi re de usturoi verde. Separat, se pune

puțin ulei la încins, se călește făina la foc moale, se adaugă urzicile scurse și tocate în prealabil. Cu o lingură de lemn se freacă urzicile, adăugând puțin câte puțin din zeama în care au fi ert, până când se măresc în volum. Se potrivesc de sare și se servesc cu mămăliguță.

2. Descifrează și apreciază, într-un text coerent de o pagină, mesajul unuia dintre proverbele:

- Nu o dată se altoiește pomul și se culege roada.
- Nu se scoate ușor mielul din gura lupului.
- Din gura mincinosului nici adevărul nu se crede.
- Când se vede satul, nu mai trebuie căruță.

3. Stabilește categoriile gramaticale ale verbelor din versurile date:
„Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.”

(Vasile Alecsandri)

4. Numește acțiunile pe care le-ai efectuat astăzi. Scrie 6 enunțuri și subliniază în cadrul lor verbele.

5. Asociază verbele de mai jos cu acțiunile tale proprii, incluzând în enunțuri formele date: explicam, rezolvasesm, descoperii, am clasificat, voi analiza, am să proiectez, aș fi ilustrat, să produc.

VI. ATELIER CREATIV

• **Lucrați în grupe!**

1. Grupați verbele următoare în patru coloane, în funcție de *conjugarea* la care se află fiecare dintre ele.

2. Grupați verbele următoare în trei coloane, în funcție de *timpul* la care se află fiecare dintre ele.

3. Grupați verbele următoare în șase coloane, în funcție de *persoana* și *numărul* la care se află fiecare dintre ele.

Verbele: *scrisei, vedeai, vom desena, recunoșteai, am aranjat, crea, făgăduisem, încep, creez, citii, auzii, vedea, vorbisem, va observa, fusesem, vor comunica, au subliniat.*

• Priviți atent imaginea.

✓ Alcătuiți o

minicompunere pe tema: „**Fii politicios**”, în care să folosiți verbe la diferite conjugări.

✓ Analizați-le după modelul din manual.

Teste de evaluare

Acum pot...

Punctaj

1. ... să stabilesc valoarea morfologică a cuvântului „e” din prima propoziție a textului... **5 puncte**

- a) verbul „a fi” – predicativ;
- b) verbul „a fi” – copulativ;
- c) verbul „a fi” – auxiliar.

2. ... să identific conjugarea verbului din enunțul „Balta-n aburi se ascunde”... **5 puncte**

- a) conjugarea a IV-a;
- b) conjugarea a III-a;
- c) conjugarea I.

3. ... să stabilesc conjugarea, timpul, persoana, numărul verbului /din text / „**adie**”... **5 puncte**

- a) conj. III, t. prez, pers.II., n.sg.;
 b) conj. II, t. trecut, perf. simplu, pers. III., n.pl.;
 c) conj. I, t. prezent, pers. III, n.sg.

4. ... să precizez varianta în care verbul „a avea” este auxiliar...

5 puncte

- a) Alexandru are o memorie fenomenală.
 b) Eu m-am născut în Bucovina.
 c) Avem un grai cu ochi umezi de dor și de istorie.

5. Alcătuieste modurile nepersonale ale verbului „trezește”. Pune verbele din text la *forma inițială*.

8 puncte

Apreciază-ți competențele (pe nivele):

	Inițial	Mijlociu	Satisfăcător	Înalt
Punctaj	7-1	14-8	21-15	28-22

§ 9. Modurile personale. Timpurile modului indicativ

I. TERMINOLOGIE

Modurile personale
indicativ
conjunctiv
condițional-optativ
imperativ

Timpurile modului indicativ:
prezent
trecut: *imperfect, perfectul simplu, perfectul compus, mai mult ca perfectul*
viitor: *viitorul, viitorul anterior*

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul:*

A sosit și iarna. Primii fulgi au îmbrățișat crengile copacilor. Frunzele încă atârinate de crengi, s-au bucurat mult de oaspeții neașteptați. Treptat, ninsoarea a acoperit casele, copacii, străzile cu un prosop moale și alb.

Zilele **sunt** scurte și cerul posomorât. Ieri, după-amiază, **sedeam** la fereastră și priveam afară cum picură. Deodată **văzui** printre

picături ceva alb. Acesta era un fulg de zăpadă. După aceea văzui un altul și un altul, și, în scurt timp, **începură** să cadă din ce în ce mai mulți. Toată atmosfera era plină de fulgi. Mie-mi părea bine de asta. Până seara grădina și casele începură să albească. Prin curte și pe stradă zăpada, care **cădea**, se topea. Astăzi de dimineață, când m-**am dus** la școală, curtea, casele și toți arborii erau acoperiți de o zăpadă groasă. Chiar și locul nostru de joacă era ascuns sub zăpadă. Mai mulți copii începură să facă bulgări de zăpadă și să se joace cu ei. M-am prins și eu în joc cu ei, dar mi-au înghețat cu totul mâinile.

- a) *Transcrie verbele evidențiate din textul de mai sus.*
- b) *Stabilește categoriile gramaticale studiate.*
- c) *Precizează timpurile lor.*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

- „Iarna nu ucide florile. Le dă posibilitatea să renască.” (*V. Butulescu*)
- Am descoperit în cele din urmă că există în mine o vară invincibilă în adâncul iernii.” (*Albert Camus*)
- „Culoarea primăverii se regăsește în flori; culoarea iernii este dată doar de imaginație.” (*Terri Guillemets*)
- „Numai în toiul iernii geroase îți dai seama că pini și chiparoșii nu-și leapadă frunzele odată cu ceilalți copaci.” (*Confucius*)
- „Florile primăverii sunt visele iernii, povestite dimineața, la micul dejun al îngerilor.” (*Khalil Gibran*)
- „Dând piept cu iarna orice floare moare, dar vii rămân miresmele-n cleștare.” (*William Shakespeare*)

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

✓ Categoriile gramaticale studiate:

- *timpurile verbului; persoana verbului; numărul; conjugările verbelor.*

CITEȘTE ȘI COMPARĂ!

✓ Observă ce deosebire este între forma verbelor la timpul trecut: **mergeam, mersei, am mers, mersesem, să fi mers, aș fi mers.**

REȚINE!

Modurile personale

• **Indicativul** – exprimă o acțiune prezentată de vorbitor ca reală. Are forme pentru toate timpurile și persoanele: *prezent, trecut, viitor*.

Exemplu: *Peste vârfuri **trece** luna,
Codru-și **bate** frunza lin...* (Mihai Eminescu)

• **Conjunctivul** – exprimă o acțiune realizabilă, dar incertă. Se recunoaște după conjuncția „**să**”. Are forme pentru *prezent* și *perfect*.

Exemplu: *Eu aștept **să văd** cum iese firul ierbii din pământ...*

➤ **Condiționalul optativ** – exprimă o acțiune a cărei îndeplinire este dorită de vorbitor, dar condiționată. Are forme pentru *prezent* și *perfect*; se formează cu ajutorul auxiliarului: *aș, ai, ar, am ați, ar* – pentru *prezent* și *aș fi, ai fi, ar fi, am fi, ați fi, ar fi* – pentru *perfect*. Are și forme inverse – *duce-m-aș*.

Exemplu: *De-**ar ști** omul ce-ar păți, dinainte s-**ar păzi**.* (Folclor)

➤ **Imperativul** – exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat, o rugămintă. Nu are forme decât pentru persoana a doua, singular și plural și numai timpul *prezent*.

Exemplu: *Fă-ți prieteni noi, dar **nu-i uita** pe cei vechi.*

Timpurile indicativului:

Prezentul arată că:

- Acțiunea are loc chiar în momentul vorbirii. Exemplu: *Văd filmul.*
- Acțiunea se desfășoară în mod obișnuit, permanent.
Exemplu: *Iarna ninge.*
- Acțiunea exprimă un adevăr cunoscut.
Exemplu: *Leneșul mai mult aleargă.*
- Acțiunea începută de mult continuă în momentul vorbirii.
Exemplu: *Îmi continui desenul.*

Se formează din tema verbului + terminații specifice prezentului pentru fiecare conjugare.

A citi – prezent

Eu cit + **esc**

tu cit + **ești**

el (ea) cit + **ește**

Noi cit + **im**

voi cit + **iți**

ei (ele) cit + **esc**

Imperfectul arată că:

- acțiunea se petrece înaintea prezentului, de obicei în paralel cu alta;
- acțiunea este trecută și neterminată:

Exemplu: Mă **gândeam** încă la excursia nemaipomenită.

- Se formează din **radicalul infinitivului + sufixele -a-, -e + desinențele: -m, -i, -o, -m, -ți, -u = -(e)am, -(e)ai, -(e)a, -(e)am, -(e)ați, -(e)au.**

A trece – imperfect

Eu trec + **eam**

Noi trec + **eam**

tu trec + **eai**

voi trec + **eați**

el (ea) trec + **ea**

ei (ele) trec + **eau**

Perfectul simplu se folosește în limba literară pentru a arăta că:

- Acțiunea este încheiată în momentul vorbirii

Exemplu: **Planificaram** totul înainte de plecare.

Se formează de la **participiu** fără „-t” + **terminațiile**

perfectului simplu (-i, -și, zero, -răm, -rați, -ră).

A veni – perfectul simplu

Eu veni + **i**

Noi veni + **răm**

tu veni + **și**

voi veni + **rați**

el (ea) veni + (zero)

ei (ele) veni + **ră**

Perfectul compus arată că:

- Acțiunea este încheiată când se vorbește despre ea.

Exemplu: **Am învățat** poezia.

- Acțiunea s-a încheiat cândva în trecut.

Exemplu: **Cartea am citit-o** anul trecut.

Se formează cu **auxiliarul „a avea”/prezent/ + participiul neacordat:**

Eu **am**

noi **am**

tu **ai** + cântat

voi **ați** + cântat

el (ea) **a**

ei (ele) **au**

Mai mult ca perfectul arată că acțiunea s-a încheiat înaintea alteia din trecut. De obicei, este în relație cu un imperfect, un infinitiv, un gerunziu sau un supin.

Se formează de la **participiu fără „-t” + terminațiile mai mult ca perfectului: -sem, -sei, -se, -sem (-serăm), -seși (-serăși), -se (seră).**

A vedea – mai mult ca perfectul

Eu văzu+ sem	Noi văzu+ -sem (-serăm)
tu văzu+ sei	voi văzu+ -seși (-serăși)
el (ea) – văzu+ se	ei (ele) văzu+ -se (-seră).

Viitorul arată că acțiunea se petrece după momentul vorbirii, într-un timp nedeterminat; uneori are nuanță imperativă.
Exemplu: Veți rezolva.

Se formează cu ajutorul **verbului „a voi”** + verbul care se conjugă la **infinitiv fără prepoziția „a”**.

A cânta – viitorul

Eu voi	Noi vom
tu vei + cânta.	voi veți + cânta
el (ea) va	el (ea) vor

Viitor anterior – acțiunea va avea loc după prezent, dar înaintea unui alt viitor (*voi fi citit, vei fi văzut, va fi lucrat*).

Se formează cu auxiliarele **a vrea + fi** (infinitiv scurt prezent, fără prepoziție, invariabil) + **participiul** neacordat.

Exemplu: Când vă veți fi hotărât /voi îmi veți spune.

A vedea – viitorul anterior

Eu voi fi	Noi vom fi
tu vei fi + văzut	voi veți fi + văzut
el (ea) va fi	ei (ele) vor fi

ATENȚIE!

Modurile personale (*predicative*)

➤ **Timpurile modului indicativ: prezent, trecut** (*imperfect, perfect simplu, perfect compus* (inclusiv formele inverse), *mai mult ca perfectul*), **viitorul, viitorul anterior** (formele literare și populare, inclusiv formele inverse).

➤ Aceste timpuri reflectă acțiunile sau stările exprimate de subiect în diferite contexte și circumstanțe.

➤ Prin utilizarea corectă și adecvată a acestor timpuri, vorbitorii unei limbi pot comunica eficient și precis în diferite situații și contexte.

AFLĂ!

Formele pe care le ia verbul în comunicare pentru a arăta în ce fel este considerată acțiunea de către vorbitor se numesc **moduri**.

Aceste forme ale verbelor arată *felul în care vorbitorul consideră acțiunea*. Ele sunt moduri predicative, personale.

1. Sunt **predicative** pentru că verbele îndeplinesc funcția sintactică de predicat.
2. Sunt **personale** pentru că verbele (majoritatea) au forme distincte pentru persoane diferite.

Există și viitor popular: am să merg; o să cânt.

• Acțiunea se petrece *după momentul vorbirii*, într-un timp nedeterminat; uneori are nuanță imperativă.

Exemplu: **Veți rezolva cazul.**

Se formează cu auxiliarul *a vrea* (forma literară) sau cu *a avea* + conjunctivul prezent (forma populară).

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

✓ Citește cu atenție textul:

Ziua mondială a teatrului a fost instituită, prin vot unanim, în anul 1961, de către *Institutul Internațional de Teatru*, în cadrul celui de-al 9-lea *Congres Mondial*, desfășurat la *Viena*. Data aleasă/27 martie/ marca momentul deschiderii „Teatrului Națiunilor” din Paris, fiind sărbătorită anual în întreaga lume.

Ziua Mondială a Teatrului este sărbătorită prin spectacole și concerte, prilejuind spectatorilor întâlnirea cu personalitățile artistice favorite, dar și o serie de alte manifestări teatrale. Oamenilor minunați ai acestei arte, le sunt dedicate admirația, aprecierea și aplauzele noastre.

În anul 1948, la inițiativa UNESCO și a unor personalități de seamă din domeniul teatrului, a fost creat Institutul Internațional de Teatru (IIT), cea mai importantă organizație internațională neguvernamentală din domeniul artelor spectacolului.

Oamenii vin la teatru ca să înțeleagă niște lucruri, să fie emoționați, să plece mai ușori, mai grei, mai buni, iar toate acestea stau pe umerii actorilor.

- Selecționează verbe la diferite timpuri. Explică cum s-au format ele.
- Explică sensul următoarelor verbe cu ajutorul DEX-ului: a institui, a marca, a prilejui, a dedica.
- Stabilește câmpul lexical al cuvântului „teatru”.
- Identifică câteva verbe din textul de mai sus. Analizează-le morfo-sintactic.

❖ CURIOZITĂȚI:

Teatrul este, într-o oarecare formă, o oglindă a vieții. Poate că mai întâi trebuie să înfrumusețăm viața, înainte de a spera, că vom îmbunătăți teatrul. (William Inge)

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Explică ortografia cuvintelor evidențiate din exemplele de mai jos:

Ia-ți o carte!

I-ați luat o carte?

Ia un măr!

i-a dat un măr.

Ei **iau** o pâine.

Ei **i-au** oferit o floare,

A plecat **la** plimbare.

L-a învins pe zmeu.

Construiește enunțuri cu următoarele ortograme:

- ai/a-i
- ați/a-ți
- va/v-a
- vom/v-om

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Distribuie verbele date în 3 categorii:

- conjugate la timpul prezent cu sufix;
- conjugate la timpul prezent fără sufix;
- verbe care admit ambele variante.

➤ *A preceda, a ignora, a lega, a nega, a ocări, a întemeia, a copia, a înclia, a felicita, a solicita, a apro pia, a speria, a șovăi, a zvârli, a tocăni, a bocă ni, a sorbi, a înghiți, a sughița, a le șina, a continua, a diminua, a îmbrobodi.*

2. Citește cu atenție textul de mai jos și apoi rezolvă cerințele date.

Precizează modul și timpul verbelor marcate în text.

„Când Gustav și Profesorul **intrară** în bancă, omul cu pălăria tare își

aștepta rândul în fața ghișeului de „Plăți și depuneri”. Funcționarul tocmai **vorbea** la telefon.

Profesorul **se așezase** lângă hoț și îl **pândea** ca un câine de vânătoare. Gustav, cu mâna în buzunar, gata să sune cu toate puterile din claxon, stătea în spatele omului.

Casierul **se întoarse** la ghișeu și îl întrebă pe Profesor ce **dorește**.

— Mulțumesc, **zise** acesta, domnul *a fost* înaintea mea.

— Puteți să-mi schimbați o bancnotă de o sută de mărci în două de cincizeci și să-mi dați bani mărunți pentru patruzeci de mărci? **întrebă** acesta, scoțând din buzunar și punând pe masă o hârtie de o sută de mărci și două de câte douăzeci.

Casierul puse mâna pe cele trei hârtii și se apropie de casă.

— Un moment! exclamă Profesorul cu glas tare banii aceștia **sunt** bani furați!” (Erich Kästner, *Emil și detectivii*)

3. Precizează ce exprimă verbele la prezent din propozițiile de mai jos. Vei alege dintre următoarele variante: *exprimă o acțiune din trecut, exprimă o acțiune din viitor, exprimă un adevăr general valabil, exprimă o acțiune repetată*.

- Mâine mergem cu toții la film.
- Pătratul are patru laturi egale
- Trenul spre Brașov pleacă zilnic la ora 15:00.
- Mihai Eminescu moare în 1889.
- România intră în Uniunea Europeană în 2007.
- Dan nu închide niciodată ușa.
- Pământul se rotește în jurul Soarelui.

4. Scrie propoziția următoare, trecând verbul la timpul trecut, perfect compus: *Casierul puse mâna pe cele trei hârtii*.

5. Alege valoarea (predicativă sau auxiliară) pe care o are verbul **a avea** în următoarele enunțuri:

- Dan are rude în Elveția. (*predicativ/auxiliar*)
- Noi nu aveam prea multe jucării când eram mici. (*predicativ/auxiliar*)
- Am returnat astăzi cartea luată de la bibliotecă. (*predicativ/auxiliar*)
- Are să vină și Dan la teatru? (*predicativ/auxiliar*)
- Aseară copiii aveau emoții. (*predicativ/auxiliar*)

6. Subliniază varianta corectă:

- Va veni/Va venii și Dan cu noi la film.
- Nu agreiem/agreăm/agreem persoanele violente.
- Elevii vroiau/voiam să împodobească bradul astăzi, dar s-au răzgândit.

- d) Dan mai a venit/a mai venit la noi și săptămâna trecută.
- e) Bunica așază/așează mereu lucrurile în ordine.
- f) Văzutulați/Văzutul-ați/Văzutu-l-ați pe Dan astăzi?
- g) Copilul citi/citii/citiii până aproape de miezul nopții.
- h) Tu chiar nu mâncasei/mâncaseși nimic ieri?
- i) Când v-a ajunge/va ajunge bunica la noi?

7. Completează spațiile punctate cu forma verbală specificată între paranteze. La sfârșit vei obține un fragment din opera „*Emil și detectivii*” de Erich Kastner.

Trenul (*a se pune*, indicativ, imperfect) din nou în mișcare, chiar în momentul când (*a se trezi*, indicativ, perfect simplu) Emil. În timpul somnului, băiatul căzuse de pe banchetă și se pomeni, foarte speriat, pe jos. Întâi nu (*a înțelege*, indicativ, perfect simplu, pers. a III-a, num. singular) de ce era acolo. Inima (*a bate*, indicativ, imperfect) ca niște foale de la fierărie. Ghemuit în compartiment, aproape că (*a uita*, modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a III-a, numărul singular) unde se afla.

VI. ATELIER CREATIV

Alcătuieți o microcompunere, folosindu-vă de următorul câmp lexical: *actori, scenă, spectacol, spectatori, acte, decorație, interpretare scenică, dramaturg* și de textul propus.

Actorii teatrului sunt artiști care își dedică viața și talentul pentru a aduce la viață personaje memorabile și povești captivante pe scena teatrului. Ei sunt pasionați de arta interpretării și se pregătesc îndelung pentru a excela în această formă de artă complexă. Actorii sunt capabili

să-și transforme corpul, vocea și emoțiile pentru a transmite mesaje puternice și a captiva publicul cu fiecare reprezentație.

În lumea teatrului, cuvintele prind viață, iar emoțiile devin tangibile pe scena luminată de reflectoare. Fiecare reprezentație teatrală este o călătorie în lumea imaginației, unde actorii devin povești și spectacolul devine realitate.

§ 10. Alte moduri personale: conjunctiv, condițional-optativ, imperativ timpurile acestor moduri. Propoziția imperativă. Propoziția optativă

I. TERMINOLOGIE

Modurile personale:

- **conjunctivul** /prezent, trecut/;
- **condițional-optativ** /prezent, trecut/;
- **imperativul** /prezent/

II. LUCRU CU TEXTUL

✓ *Citește cu atenție textul:*

Ajungerea în scaunele țărilor române (*a fi*) ținta la care (*a râvni*) fără încetare membrii mai de seamă ai familiilor grece stabilite la Constantinopol, cunoscute sub denumirea de fanariote. În jurul fi ecărei dintre aceste familii predestinate (*a se strânge*) o mulțime de oameni care (*a forma*) „curtea lui viitoare”.

Îndeletnicirea fără preget a grecilor din Fanar (*a fi*) sforțarea pe care o (*a face*) de a învinge pe ceilalți competitori și pentru a ajunge la aceasta (*a întrebuința*) mijloacele cele mai neîngăduite, pe care de altfel turcii le (*a înlesni*) cu prisosință: (*a fi*) o necurmată luptă care se (*a isprăvi*) uneori cu pierderea averii și deseori chiar a vieții. (*Constantin Gan*)

- a) *Rescrie textul, deschizând parantezele și punând la forma adecvată verbele la infinitiv.*
- b) *Motivează oral alegerea făcută.*
- c) *Precizează cum s-au format timpurile verbelor selectate.*
- d) *Descoperă verbele care nu aparțin timpurilor modului indicativ. Ce elemente distinctive ai observat la ele?*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

Fă-ți rai din ce ai! Oamenii nu înțeleg că sursa de câștiguri se află în spiritul de economie. (*Cicer*)

REAMINTEȘTE-ȚI!

Modurile personale

✓ **Timpurile modului indicativ:**

- **prezent**
- **trecut:** *imperfectul, perfectul simplu, perfectul compus, mai mult ca perfectul;*
- **viitorul:** *viitorul, viitorul anterior.*

REȚINE!

Alte moduri personale:

➤ **Conjunctivul** – exprimă o acțiune realizabilă, dar incertă. Se recunoaște după conjuncția „**să**”. Are forme pentru *prezent* și *perfect*.

Exemplu: *să citesc – să fi citit; să vii – să fi venit.*

Se formează:

✓ **prezentul** – de la îndicativ prezent + conjuncția „**să**”.

A veni – prezent

Eu să vin	Noi să venim
tu să vii	voi veniți
el (ea) să vină	ei (ele) să vină

➤ **perfectul** – cu ajutorul verbului „**a fi**” la **conjunctiv prezent** + **participiul verbului** care se conjugă.

A veni – trecut

Eu să fi venit	Noi să fi venit
tu să fi venit	voi să fi venit
el (ea) să fi venit	ei (ele) să fi venit

ATENȚIE!

În construcțiile – *o să lucrez, are să urmeze*, verbele sunt la modul indicativ, timpul viitor, formă populară.

- **Condițional-optativ** – exprimă o acțiune a cărei îndeplinire este dorită de vorbitor, dar condiționată. Are forme pentru prezent și perfect.

Se formează:

➤ **prezentul** – cu ajutorul auxiliarului **a avea**, cu formele: **aș, ai, ar, am, ați, ar** + verbul la infinitiv (fără prepoziția „a”).

A veni – prezent

Eu aș veni	Noi am veni
tu ai veni	voi ați veni
el (ea) ar veni	ei (ele) ar veni

- **perfectul – cu ajutorul verbului „a fi ”(la conjunctiv prezent)
+ participiul verbului care se conjugă:**

A veni – trecut

Eu **aș fi** venit
tu **ai fi** venit
el (ea) **ar fi** venit

Noi **am fi** venit
voi **ați fi** venit
ei (ele) **ar fi** venit

ATENȚIE!

Condițional-optativul are și forme inverse.

Exemplu: **duce-m-aș – m-aș duce.**

Imperativul – exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat, o rugămintă. Nu are forme decât pentru *persoana a doua*, singular și plural și numai *timpul prezent*.

Exemplu: **Fă-ți** prieteni noi, dar **nu-i uita** pe cei vechi.

Imperativul exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat, o rugămintă. Nu are forme decât pentru *persoana a doua* singular și plural: **Citește** cartea, băiete! (*tu*)

A citi - prezent

Eu –
Tu **vină**
El (ea) –

Noi –
Voi **veniți**
Ei (ele) –

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

ATENȚIE!

Eu ies, creez

tu ieși, crezi

el (ea) iese, creează

Noi ieșim, creăm

voi ieșiți, creați

ei (ele) ies, creează

Scrie forma corectă în spațiile punctate (o dată – odată):

- ... și ... tot vei veni.
- Ți-am spus ..., de două ori, dar degeaba.
- A fost ... un împărat.
- ... din caiet e scrisă greșit.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Rescrie textul, punând fiecare verb din paranteze la câte două forme de mod posibile. Subliniază forma pe care o crezi mai potrivită.

Model: Ghici/a ghicit el de mult finețea acestei firi domnești...

– (A spune) vistierului (a cumpăra) stofa adusă cu prețul pe care-l vei

binevoi (a numi), și mai apoi îi (a spune) (a cumpăra) tot ce (a găsi) dumneata bun pentru mine și pentru casa mea. – (A se avea) în vedere tot mățăsuri subțiri sau poate și lână, și stofe scumpe, englezești? – Orice (a socoti) dumneata bun pentru curtea mea, cu orice preț, la orice oră.

(Ion Druță)

2. Transformă receta, trecând verbele:

a) la persoana a II-a singular, modul indicativ prezent;

b) la persoana a II-a plural, modul imperativ. Subliniază formele verbelor.

- ✓ *Se frământă un aluat potrivit de tare din făină, sare și apă;*
- ✓ *Se împarte în mai multe bucăți rotunde, care se ung cu unt topit și se lasă 10 min. să se odihnească;*
- ✓ *Se întinde fi ecare bucată de aluat cu sucitorul, pe o planșetă unsă cu unt;*
- ✓ *Se stropesc cu unt călduț, se împăturesc sub formă de pătrat și se pun la rece circa 30 min.;*
- ✓ *Din acest aluat se întind pătrate de mărimea palmei, care se umplu cu brânză sfărâmată, amestecată cu ou și stafii de;*
- ✓ *Se strâng colțurile la mijloc, având grijă să nu curgă umplutura și se pun într-o tavă unsă și tapetată cu făină;*
- ✓ *Se ung pe deasupra cu ou și se introduc la cuptor, la temperatură potrivită;*
- ✓ *Când sunt rumenite, se scot din tavă și se pudrează cu zahăr vanilat;*
- ✓ *Se servesc calde. Poftă bună!*

3. Citește cu voce rețeta rescrisă, de parcă ai dicta-o cuiva. Potrivește-ți intonația și timpul la specificul textului.

4. Utilizează verbele de mai jos la persoana I indicativ prezent și conjunctiv prezent.

- ✓ A umbla, a umple, a afl a, a intra, a sufl a, a umfla.

5. Găsește cât mai multe sensuri ale verbelor: *duce, pune, caută, poartă, sare, se aprinde, se stinge*. Alcătuieste cu ele enunțuri.

6. Notează doar verbele la conjunctivul prezent din textul următor:

„Dar aș vrea să văz ziua pământului vestită,
Să răsuflu un aer mai slobod, mai curat,
Să pierz ideea tristă, de veacuri întărită,
Că lumea moștenire-ntâmplărilor s-a dat!”

7. Conjugă verbele *a lucra, a crea* la modul conjunctiv, timpul prezent.

8. Alege formele corecte ale verbelor la modul condițional-optativ și alcătuieste propoziții cu ele.

ai tacea / ai tace

am vedea / am vedea

aș cădea / aș cade
ar apărea / ar apare

mi-ar plăcea / mi-ar place.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

✓ *Citește cu atenție textul:*

Prietene, fericirea e un dar! Fericirea e ca un diamant care riscă să fie spart la cel mai mic pas, iar apărarea ei ține doar de tine. Ține de alegerile pe care le faci și de filmele pe care le ai. Fericirea ți-o faci cu mâna ta atunci când iei o decizie, când alegi să ții un om lângă tine sau când alegi să îndepărtezi un om de tine. Când omul și-a primit puterea de a simți, a primit și o coală albă pe care a început să deseneze așa cum își dorește. Fiecare sentiment este reprezentat de o culoare.

Desenul este într-o continuă schimbare, culorile se amestecă, se șterg, apar altele, reapar cele vechi, iar astfel viața devine un amalgam de simțiri. Culorile fericirii ar trebui să predomină în desenul vieții, pentru că totul se leagă de fericire: iubirea, sănătatea, totul. Așa cum ne dorim, așa apar toate în desenul fiecăruia.

Alegerea stă în mâinile tale. Dacă vrei să fii fericit, fă-o. Dacă vrei să te bucuri de banalități precum formele simpatice ale norilor de pe cer sau dacă vrei să faci fericit ca să faci pe alții fericiți, doar fă-o. Fă exact ce îți dorești, ceea ce simți, ceea ce gândești și inevitabil vei fi fericit. Fericirea

ta depinde doar de tine. Indiferent de câți oameni te vor trist, îți vor răul, tu ai fericirea ta de care doar tu ai grijă. Nu lăsa pe nimeni și nimic să devină motivul fericirii tale, pentru că omul poate pleca, iar orice lucru își poate pierde valoarea. Fii fericit fără motiv pentru că se poate întâmpla ca motivul fericirii să devină motivul

lacrimilor, al nopților nedormite, al gândurilor pierdute, al viselor ruinate. Fii fericit fără să ți-o impună. Fii fericit pentru că simți că așa trebuie să fii.

a) *Transcrie toate verbele.*

b) *Identifică modul, timpul, persoana fiecăruia.*

VI. ATELIER CREATIV

- **Lucrați în grupe!**
- Urmăriți imaginile de mai jos:

Scrieți o minicompunere în care să **descrii fericirea**, folosind cât mai multe verbe, la modul indicativ. Subliniați verbele la *timpul trecut/perfect*, cu verde – pe cele la *prezent* și cu albastru – pe cele la *timpul viitor*.

§ 11. Verbele active pronominale. Verbele personale, unipersonale și verbele impersonale. Verbele tranzitive și intransitive

I. TERMINOLOGIE

Verbele:

- **active pronominale**
- **personale, unipersonale și verbele impersonale**

II. LUCRU CU TEXTUL

- ✓ *Citește cu atenție textul.*

Miezul iernii

În păduri *trosnesc* stejarii! **E** un **ger** amar, cumplit!
Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
Iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scârțâie sub picioare.

Fumuri albe **se ridică** în văzduhul scânteios
Ca înaltele coloane unui templu maiestuos,

Și pe ele **se așază** bolta cerului senină,
Unde luna **își aprinde** farul tainic de lumină.

O! tablou măreț, fantastic! ... Mii de stele argintii
În nemărginitul templu **ard** ca vecinice făclii.
Munții sunt a lui altare, codrii – organe sonoare
Unde crivățul pătrunde, scoțând note-ngrozitoare.

Totul e în neclintire, fără viață, fără glas;
Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă – nici un pas;
Dar ce văd?... în raza lunii o fantasmă se arată...

„E un lup ce **se alungă** după prada-i spăimântată! (V. Alecsandri)

1. Lămurește semnificația expresiei „trosnesc stejarii”.
2. Explică utilizarea semnelor de punctuație în structura: „Dar ce **văd**?... în raza lunii o fantasmă **se arată**...”
3. Selectează verbele evidențiate, din text. Precizează categoriile gramaticale studiate.
4. Stabilește persoana verbelor: „trosnesc”, „ard”; „se ridică”, „văd”.
5. Ce părți de vorbire sunt cuvintele ce însoțesc verbele evidențiate din strofa II?

❖ CURIOZITĂȚI:

- **Iarna**, un anotimp al așteptării, o vreme potrivită pentru reînvierea amintirilor de aur și lansarea într-o călătorie sentimentală, un timp în care te poți bucura de fiecare oră. (John Boswell)
- A iubi e primăvară. A cunoaște-nseamnă **iarnă**. (Lucin Blaga)
- Omul gospodar își face vara sanie și **iarna** car.
- Are să ne întrebe **iarna** ce am făcut vara.
- Dacă vara te plimbi o zi, **iarna** flămânzești zece.
- **Iarna** se îndulcesc perele acre.
- Vorbă bună poate încălzi trei luni de **iarnă**.
- Vara-ntins la umbră doarme și **iarna** moare de foame.

REAMINTEȘTE-ȚI!

✓ **Modurile personale și timpurile lor:** **indicativ** (*prezent, imperfect, perfectul simplu, perfectul compus, mai mult ca perfectul, viitorul, viitorul anterior*); **conjunctiv** (*prezent, trecut*); **condițional-optativ** (*prezent, trecut*); **imperativ** (*prezent*).

- ✓ Propoziția imperativă.
- ✓ Propoziția optativă.

REȚINEȚI!

Verbe reflexive (a se bizui, a se cumiți, a se comporta, a se cuveni, a se domoli, a se gândi, a se însănătoși, a se întâmpla, a se sinchisi, a se supăra, a se teme, a se văicări, a se vindeca).

Verbe nereflexive (a ajunge, a cădea, a cântări, a conta, a conveni, a data, a depinde, a fugi, a ieși, a intra, a înota, a locui, a măsura, a merge, a păsa, a proceda, a strănuta, a transpira, a trebui, a tuși, a veni).

• După context unele verbe pot fi:

- **active**, fiind tranzitive, cu anumite sensuri;
- **reflexive**, fiind intransitive, cu alte sensuri:

<i>a afla / a se afla</i>	<i>a duce / a se duce</i>
<i>a informa / a se informa</i>	<i>a îndura / a se îndura</i>
<i>a uita / a se uita</i>	<i>a spăla / a se spăla</i>

Am aflat adevărul.

Dar: **M-am aflat la locul potrivit.**

tranz. Cd

(a auzi)

in tranz.

(a se găsi)

• După capacitatea de a se combina cu un subiect verbele se împart în:

- **personale; impersonale; unipersonale.**
- Sunt **personale** verbele care au forme pentru toate persoanele.
- Sunt **impersonale** verbele:
 - care *exprimă o acțiune* din sfera fenomenelor naturii (fulgeră, scăpără, tună, plouă);
 - verbele care nu acceptă ca subiect o anumită persoană;
 - *verbe care, primind pronumele reflexiv „se”, devin impersonale:* se aude, se crede, se pare, se știe, se zice, se zvonește;

- ✓ anumite *locuțiuni verbale*: a-i trece prin minte, a-i da prin gând;
- ✓ unele *forme de pasiv*: a-i fi dat, a-i fi hărăzit, a-i fi menit, a-i fi scris.

OBSERVĂ!

- Folosite metaforic, verbele *impersonale* pot deveni *personale*.

Exemplu: *Te fulger* (Pv) *cu privirea*.

- Când nu se folosesc cu un subiect personal: *a ajunge, a se cuveni, a fi, a se întâmpla, a păsa, a rămâne, a trebui* (Ajunge (Pv)¹/ cât ai vorbit (Pv)²/; Era (Pv)¹/ să cad (Pv).²/; Copiii'/ trebuie (Pv)²/ să asculte (Pv)'; Rămâne (Pv)'/ să discutăm și mâine (Pv).
- Sunt **unipersonale** – ca formă – verbele care nu au decât formă pentru **persoana a III-a singular**, mai rar și **de plural**, respectiv:
 - *verbe care exprimă acțiuni făcute de animale*: a găgâi, a guița, a lătra, a măcăi, a oua, a rage;
 - *verbe reflexive*: a se cădea, a se cuveni;
 - *verbe precum*: a consta, a răsări, a înflori.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortograma **i-a**:

Ea citește o carte.

Maria citește o carte.

El **i-a** dăruit o carte.

Ion **ia** mărul din coș.

Ia te uită la el!

Ortograma **i-au**:

Nu **i-au** văzut la circ.

Ei **iau** mereu premii.

Ei **au luat** mereu premii.

APLICĂ!

- Alcătuieste enunțuri cu perechile de ortograme:

car – c-ar ceai – ce-ai

nor – n-or căi – că-i

vie – vi-e tei – te-i

la – l-a mai – m-ai

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Selectează, din lista de mai jos, verbele tranzitive, însoțindu-le de câte un complement direct (care să răspundă la întrebarea pe **cine?** sau **ce?**).

Model: a mătura – **ce?** – scările; a angaja – **pe cine?** – un paznic.

A deplasa, a merge, a muta, a se duce, a clătina, a clinti, a mișca, a urni, a plimba, a circula, a trece, a împinge, a mâna, a aluneca, a schimba.

2. Plasează verbul *a ține* în diferite contexte, însoțit de una dintre prepozițiile date sau fără prepoziție. Numește și înscrie, pentru fiecare enunț, câte un verb sinonim cu verbul *a ține*. Care dintre aceste verbe sunt tranzitive?

A ține:

- de
- la
- cu
- pe
- până la

3. Rescrie fragmentul, alegând din paranteze verbul care ți se pare cel mai potrivit în acest context. Motivează-ți oral opțiunea. Plasează verbul ales la o formă de mod, timp, persoană, număr.

Și tot ninge, ninge, ninge. Fulgi cumiți, îngândați (*a se depune, a cădea, a se lăsa, a coborî*) peste case, peste garduri, peste câmpuri, peste tot ceea ce putea fi, dar nu a fost și, împreună cu această dumnezeiască

ninsoare, oamenii (*a iniția, a se apuca, a porni, a începe*) (*a se simți, a se percepe, a se vedea, a se crede*) așa, deodată, fericiți. O mie de ani să fi tot nins, o mie de ani ar fi tot (*a sta, a șede, a zăbovi, a rămâne*) înmărmuriți acolo unde i-a (*a găsi, a surprinde, a apuca, a prinde*) ninsoarea, acolo unde i-a (*a însenina, a lumina*), dar, de, ce să-i faci... (*Ion Druță*)

4. Examinează sensurile verbului **a aduna** în proverbele de mai jos. Remarcă coincidențele și deosebiri de sens.

- ✓ Înțeleptul **adună** și prostul risipește.
- ✓ **Adună** fir cu fir ca să ai cu grămada.
- ✓ Cine nu **adună** pentru sine adună pentru alții.
- ✓ **Adună** vara ca să ai iarna.
- ✓ **Aduni** cu țârâita și-mparți cu nemiluita.

5. Aranjează echivalentele verbului *a aduna* în dreptul sensului la care se referă.

Model: A aduna

- ✓ A face să se adune;
- ✓ A aduce din mai multe părți punând laolaltă;
- ✓ (bani, avere) A dobândi prin muncă asiduă (punând deoparte);

- ✓ (mat.) (numere) A supune operației de adunare.
- ✓ A acumula, a strânge, a agonisi, a colecționa, a culege, a convoca, a întruni, a reuni, a însuma, a totaliza, a economisi, a recolta, a tezauriza, a chivernisi, a sclipui, a întroloca, a soborî, a înmagazina

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

✓ *Citește cu atenție textul. Rescrie-l din perspectiva copacului care este tăiat: ce face? ce simte?*

Moromete [...] începu să dea ocol salcâmului, căutând un anumit loc unde să înceapă a-l lovi. O clipă el mai rămase gânditor, apoi deodată ridică securea și-o înfipse cu putere în coaja copacului. Din gât îi ieși un icnet adânc și lovitura țâșni de la rădăcina copacului, se lovi de uluci și se întoarse îndărăt, făcând să răsunе viroaga.

Nilă apucă și el securea în mâini și trecu de cealaltă parte a tulpinii.

Amândoi începură apoi să izbească tăcuți și nu se opriră decât după un timp îndelungat. În amândouă părțile făcuseră în salcâm câte o tăietură adâncă și albă. Începură să izbească din nou și așchiile săreau acum mai mărunț, uneori zbârnâind în aer. În curând ele înconjurară locul într-o roată înălbită. (*Marin Preda*)

MOMENTE DISTRACTIVE: GHICI!

Flori de gheață la fereastră
Copii-s la sobă-n casă!
Derdelușul s-a albit,

Cine pune peste noapte
Un pod zdravăn peste ape?
Ce anotimp a sosit?

Totu-i înghețat în drum,
Florile-s pe geam acum,
în soba focul trosnește,
Spune, ce anotimp este?

Cine-i meșter iscusit
Și cu iarnă a venit
Și-n fiecare dimineată
Îmi pictează flori de gheață?

VI. ATELIER CREATIV

- Alcătuiți o compunere pe tema: **„Bucuria anotimpului iarna”**, folosind verbe *personale, unipersonale și impersonale*. Folosiți începutul propus.

„Iarna aduce cu sine o bucurie aparte, însoțită de un farmec unic. Peisajele acoperite de zăpadă transformă întreaga natură într-un tablou desprins parcă din povești. Copacii îmbrăcați în haine albe strălucesc în lumina soarelui sau a lunii, iar zăpada căzută își păstrează întotdeauna aspectul imaculat și delicat. Bucuria anotimpului iarna este dată și de activitățile specifice, precum schiatul, snowboarding-ul sau săniușul, care aduc o doză de adrenalină și veselie în viața noastră. Totodată,

atmosfera călduroasă din case, cu mirosul îmbietor al mâncărilor tradiționale pregătite cu dragoste, contribuie la crearea unei stări de confort și liniște interioară. În plus, iarna aduce și ocazia de a ne reuni cu cei dragi în jurul focului sau în jurul mesei, să petrecem momente de bucurie și să ne creăm amintiri prețioase. Astfel, iarna este un anotimp plin de magie și emoție, care ne umple inimile de căldură și fericire.

➤ *Stabiliți categoriile gramaticale a șase verbe.*

➤ *Lucrând în echipă, acumulați sinonimele verbului a construi.*

Descrieți procesul edificării unei clădiri, variind verbele.

§ 12. Diatezele: activă, pasivă (complementul de agent), reflexivă

I. TERMINOLOGIE

Diatezele verbului:

- *activă*
- *pasivă (complementul de agent)*
- *reflexivă*

subiect gramatical

➤ *Citește cu atenție textul:*

„Ieșit-a semănătorul **să semene** sămânța sa. Și pe când **semăna**, unele semințe **au căzut** lângă drum și **au venit** păsările și le-**au mâncat**. Altele au căzut pe loc pietros, unde **n-aveau** pământ mult, și îndată **au răsărit**, pentru că nu era pământul adânc. Iar când **s-a ivit** soarele, **s-au pălit** de arșiță și, neavând rădăcină, **s-au uscat**. Altele au căzut între spini, dar spinii au crescut și le-**au înăbușit**. Altele au căzut pe pământ bun și **au dat** rod: una o sută, alta șazeci, alta treizeci. Cine are urechi de auzit să audă" (Matei 13, 3-9).

1. *Scrive în caiet verbele evidențiate. Analizează-le, indicând categoriile gramaticale studiate.*

2. *Stabilește valoarea morfologică a verbului evidențiat din enunțul: „Omul cât trăiește pe pământ are și necazuri, și bucurii.”*

3. *Precizează cine face acțiunea verbului-predicat în următoarele propoziții:
„– Spune-mi, om bun, te socoli când eu mă culc, muncești din greu până noaptea târziu și îți mai vine să cânti?”*

4. *Lămurește semnificația expresiilor evidențiate. Găsește-le sinonime.*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

Înainte de toate s-a zidit înțelepciunea și înțelegerea minții este din veac. Izvorul înțelepciunii este cuvântul lui Dumnezeu întru cele înalte, și căile ei sunt porunci veșnice. Rădăcina înțelepciunii, cui s-a descoperit? Și izvoarele ei, cine le cunoaște?

Unul este înțelept, înfricoșător foarte, Domnul, Cel care șade pe scaunul Său. El a zidit-o și a văzut-o, și a numărat-o, și a revărsat-o peste toate lucrările Sale. Ea se află la tot trupul după măsura dărnicii Lui, și a dat-o celor ce-L iubesc pe El. Isus Sirah 1:4-9

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

➤ După capacitatea de a primi un complement direct verbele se împart în: verbe **tranzitive și intransitive**.

➤ După context unele verbe pot fi *active*, fiind tranzitive, cu anumite sensuri și *reflexive*, fiind intransitive, cu alte sensuri.

➤ După capacitatea de a se combina cu un subiect verbele se împart:

- *personale*;
- *impersonale*;
- *unipersonale*.

CITEȘTE ȘI COMPARĂ!

1. Precizează categoria verbelor din enunțurile de mai jos:

a) Copiii **se joacă** fericiți.

b) **Plouă, ninge...** drumul nu stă.

c) Stelele **sclipesc** somnoroase și reci.

REȚINE!

Diateza este categoria gramaticală a verbului prin care vorbitorul exprimă raportul dintre acțiunea verbului și subiectului ei gramatical.

AFLĂ MAI MULT!

1. Diateza activă

➤ În exemplul ce urmează găsiți **subiectul gramatical** și **obiectul gramatical, verbul-predicat**:

Elevii pregătesc un concert.

↓	↓
subiect	obiect
gramat.	gramat.

/Face acțiunea verbului/

OBSERVĂ!

- **La diateza activă subiectul gramatical face acțiunea verbului-predicat.**

2. Diateza pasivă

Concertul este pregătit de către elevi.

S gr.

suferă (ač. verb.)

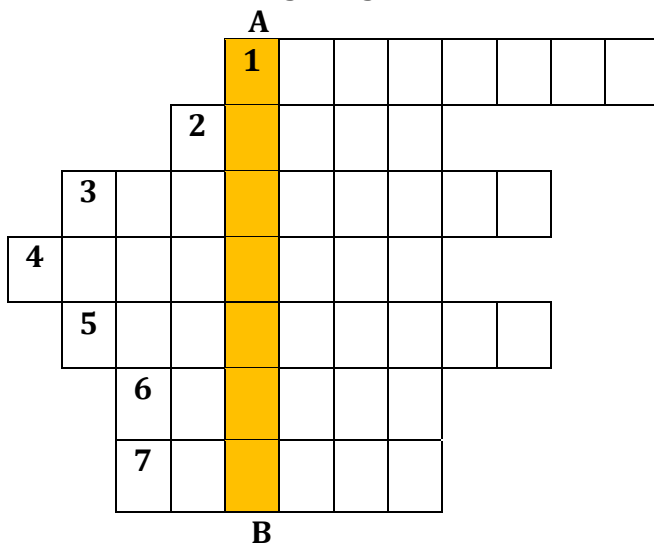
O gr.

face (ač. verb.)

Concertul se pregătește.

S gr. **suferă** acțiunea verbului făcută de agent.

➤ Descifrând corect următorul rebus, pe verticala **AB** vei afla denumirea temei – o nouă categorie gramaticală a verbului.

1. *Mijloc de formare a cuvintelor cu sufixe și prefixe.*
2. *Cântăreț contemporan al limbii române.*
3. *Totalitatea cuvintelor dintr-o limbă.*
4. *Compartiment al limbii care se ocupă cu studierea literelor și sunetelor vorbirii.*
5. *Autorul imnului limbii române „Limba noastră”.*
6. *Redarea prescurtată a conținutului unui text.*
7. *Convorbirea dintre două persoane.*

DESCOPERĂ!

- *La diateza pasivă subiectul gramatical suferă acțiunea verbului-predicat; obiectul gramatical – o face.*
- **Structura morfologică a diatezei pasive**
 - **Diateza pasivă se formează:**
 - a) cu ajutorul verbului „a fi” (la orice mod și orice timp) + *participiul*

verbului în cauză (a fost, este, va fi pregătit);

b) cu ajutorul *pronumelui reflexiv „se”* (pers. III sg., pl.); *morfemele „mă, te, ne, vă”* (cu funcție de reflexiv) când subiectul gramatical e inanimat.

Exemplu: subiectul gramatical: *Temele* (S gramatical) *au fost scrise* (Pv, pasiv) *corect de către elevi* (C.ag – S logic).

Dar: *Elevii* (S logic și gramat.) *au scris* (Pv, activ) *corect temele* (Cd).

3. Diateza reflexivă

Elevii se pregătesc de concert.

S gr. **face** și totodată **suferă** acțiunea verbului (verbul devine intransitiv).

✓ La diateza reflexivă se modifică sensul lexical.

REȚINE!

✓ La diateza reflexivă subiectul face acțiunea care se răsfrânge tot asupra lui.

Are ca semn distinctiv *pronumele reflexiv în acuzativ (a se teme, a se duce)* sau *în dativ (a-și asuma)*, acordat în persoană și în număr și cu subiectul, și cu verbul.

Eu plec la munte. El se duce în excursie. Voi plecați acasă

I I I (sg.) III III III (sg.) II II II (pl.)

• Structura morfologică a diatezei reflexive

Diateza reflexivă se formează cu ajutorul pronumelui reflexiv „se” la persoana a III-a și cu pronumele personale cu funcție de reflexiv la persoanele I – II sg., pl.

singular	plural
I – mă	I – ne
II – te	II – vă

ATENȚIE!

• **Diateza reflexivă** cuprinde *verbe însoțite de pronume reflexive* fără funcție sintactică (numai cu rol de marcă morfologică a acestei diateze): *El se gândește la plecare. Se teme de ger. Îmi asum răspunderea.*

• Când *pronumele reflexiv* (care stă pe lângă un verb) poate fi înlocuit printr-un *pronume personal* sau printr-un substantiv în același caz, nu mai este doar marcă morfologică, ci **are funcție sintactică** de:

- **Cd** în acuzativ: Mama **se** spală -se/**îl** → Mama **îl** spală;

- **Ci** în dativ: Ion **își** face griji → Ion **îmi** face griji.

Aici verbul nu este la diateza reflexivă, ci activă.

O variantă a acestei diateze este **pasivul-reflexiv** (formă reflexivă, înțeles pasiv):

Pv	S	S	Pv	Compl. agent	S	Pv	Cd		
Se	văd	satele.	—>	Satele	sunt văzute	(de cineva).	—>	Cineva vede	satele.
	↓			↓		↓			
	refl.-pas.			pasivă		activă			

COMPARĂ!

- a se duce (*a pleca*) – a duce (*a căra, a transporta*);
- a se afla (*a exista*) – a afla (*a descoperi*);
- a se consuma (*a obosi*) – a consuma (*a folosi*).

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortograma **ce-ai**:

- Mamă, **ce-ai** pregătit pentru desert?
- Budincă cu mere și o cană de **ceai**.

Ortograma **v-ar**:

- Vouă **v-ar** fi mai bine acasă.
- V-ar** plăcea să văruți odaia voastră cu **var** roz sau verzui?

Ortograma **de-al**:

- Copiii se jucau pe **deal**.
- Ionel e cu un văr **de-al** său.

Ortograma **var**:

- Pe perete e **var** alb.

CONSTRUIEȘTE!

Construiește câte o propoziție în care cuvintele date să se scrie diferit: **ce-ai, ceai, deal, de-al**.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Transformă enunțurile de mai jos, în conformitate cu modelul:

- înlocuind verbul printr-un sinonim al lui;
- schimbând forma gramaticală a verbului și structura enunțului.

Model: Designerul **a ales** reușit culorile pentru noua colecție.

- Designerul **a selectat** reușit culorile pentru noua colecție.
- Culorile pentru noua colecție **au fost alese** reușit.
- Mulți oameni citesc cu plăcere texte literare despre trecutul istoric.
- Studiourile de film ecranizează operele literare cu subiect istoric.
- Pictorii reflectă momentele de glorie militară în pânzele lor.
- Poporul înveșnicește în legende eroismul feciorilor săi.

2. Alcătuieste exemple în care verbele: *a ascunde, a lăuda, a sfătui* să fie la cele trei diateze.

3. Conjugă oral verbele *a chema* și *a îndemna* la timpul prezent și la

timpul trecut, perfectul compus al modului indicativ, diateza pasivă. Atenție la acordul participiului în gen și număr cu subiectul!

4. Grupează verbele din listă în două coloane: verbe care pot fi utilizate la diateza pasivă și verbe care nu pot fi utilizate la diateza pasivă. Spune ce fel de verbe (tranzitive sau intransitive) sunt acestea.

✓ *A mâna, a fugări, a urmări, a izgoni, a alerga, a fugi, a se feri, a prigoni, a scăpa, a se eschiva, a se debarasa, a se refugia, a expulza, a trimite, a se răzbuna, a răzbuna.*

5. Rescrie textul de mai jos, trecând verbele din segmentele marcate de la diateza activă la diateza pasivă.

Transmiterea de informații făcea parte dintr-un sistem de comunicare și în cadrul exercitării anumitor profesii: **păstorii anunțau prezența** lor și a turmelor prin sunete produse cu „buciumele”, „trâmbițele”, anumite semnale însemnând anumite situații. Aceste semnale erau înțelese ca atare, prin îndelungată obișnuință și dresare, și de animalele păzite (oi, vite, cai), care la rândul lor **purtau o serie de „tălângi”**, diferite ca dimensiuni și ca tonalitate, având drept scop tot comunicarea poziției lor în cazul pășunatului alpin sau în pădurile întinse pe coastele și văgăunile munților.

Vânătorii foloseau pentru semnale „cornul” sau „goarna”, tulnicile erau folosite și în „crângurile” izolate din Munții Apuseni, moșii anunțându-și membrii familiilor ce se aflau cu animalele la „mutători” și „colibi” sau la pădure prin semnale diferit modulate.

6. Din lista de mai jos, selectează numai verbele care pot avea toate trei forme ale diatezei (ca și în exercițiul precedent). Numește oral aceste forme.

✓ *A cuprinde, a îmbrățișa, a înlănțui, a prinde, a apuca, a conține, a include, a îngloba, a avea, a scrie, a spune, a zice, a intra, a merge, a lua, a încăpea, a vedea, a copleși, a covârși, a împovăra, a năpădi, a răzbi, a supune, a apăsa, a doborî, a străpunge.*

7. Citește textul. Extrage toate verbele la diateza reflexivă. Numește sinonimele lor, acceptabile în acest context.

Muzicienii, după ce au tot schimbat priviri ei înde ei, au pornit a însăila încet, pe departe, un cântec de jale, un cântec de dor. Și deodată vioara s-a smuls din sânul lor. Și-a desfăcut aripile, s-a înfipt până s-a topit cu totul undeva hăt, în largul cerului... Vioara ba se stinge, ba prinde iar suflare. Tremură struna ca o frunză pe-o creastă de val, dar se ține, pentru că, oricât ar fi apa de mare și rece,

oricât ar părea frunza de mică, dar totuși apa e apă și frunza e frunză. Și iar se înalță, și iar cade, și iar e sus, și iar e jos. (*Ion Druță*)

8. Selectează verbele înscriindu-le în trei coloane (*diateza activă, diateza pasivă, diateza reflexivă*).

Aburii ușori ai nopții ca fantasma se ridică
Și, plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.
Râul luciu se-ncovoaie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur.

Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malul verde
Și privesc cum apa curge și la coturi ea se pierde,
Cum se schimbă-n vălurile pe prundișul lunecos,
Cum adoarme la bulboace, săpând malul nisipos. (*Vasile Alecsandri*)

9. Analizează morfo-sintactic cuvintele evidențiate din versurile de mai sus, indicând și diateza.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Describe, în limita unei pagini de caiet, intrarea în școala ta/holul școlii, remarcând:

- ✓ *aspectul încăperii;*
- ✓ *acțiunile prin care s-a obținut acest aspect;*
- ✓ *sentimentele pe care le încerci când intri în școală.*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Dictare

Amintiri din copilărie

„Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâne, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire. Copilul, încălecat pe bățul său, gândește că se află călare pe un cal din cei mai strașnici, pe care aleargă cu voie bună, și-l bate cu biciul, și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima, de-ți ia auzul.

Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice...

(*Ion Creangă*)

GHICI!

Despre vară povestește
Ziua toată dogorește,
Rod bogat el pârguiește,
Cine este, hai, ghicește?!

VI. ATELIER CREATIV

Lucrați în perechi!

I grup: Conjuțați verbul „a spăla” la *diateza activă*.

II grup: Conjuțați verbul „a spăla” la *diateza pasivă*.

III grup: Conjuțați verbul „a se spăla” la *diateza reflexivă*.

- ✓ Alcătuiți o microcompunere în care să *descrieți Regimul zilei*, folosind verbe la toate diatezele.

§ 13. Locuțiunea verbală. Funcțiile sintactice ale verbului și ale locuțiunii verbale

I. TERMINOLOGIE

- locuțiunea verbală
- funcții sintactice

II. LUCRU CU TEXTUL

- *Citește cu atenție textul:*

Prima zi a lunii martie aduce cu sine o serie întreagă de obiceiuri și tradiții de Mărțișor. Mărțișorul este o sărbătoare a primăverii, care este profund legată de istoria neamului nostru. El este simbolul care ne transmite un anumit mesaj, ne **dă de veste** că a sosit primăvara.

Legenda povestește cum Soarele a coborât pe Pământ în chip de fată preafrumoasă. Dar un zmeu a furat-o și a închis-o în palatul lui. Atunci păsările au încetat să cânte, copiii au uitat de joacă și veselie, și lumea întreagă **a căzut în mâhnire**. Văzând ce se întâmplă fără Soare, un tânăr curajos **și-a luat inima-n dinți** și a pornit spre palatul zmeului, să elibereze preafrumoasa fată. A căutat palatul un an încheiat, iar când l-a găsit, a chemat zmeul la luptă dreaptă. Tânărul l-a învins și **i-a dat drumul** fetei. Aceasta s-a ridicat înapoi pe Cer și iarăși a luminat întregul pământ.

A venit primăvara, oamenii **și-au recăpătat veselia**, dar tânărul

luptător **era țintit la pat** în palatul zmeului, după luptele grele pe care le avuse. Sângele cald i s-a scurs pe zăpadă, până când l-a lăsat pe tânăr fără suflare. În locurile în care zăpada s-a topit, **și-au făcut apariția** ghiociei – vestitori ai primăverii. Se zice că de atunci lumea cinstește memoria tânărului curajos, legând cu o ață două flori: una albă, alta roșie.

Culoarea roșie simbolizează dragostea pentru frumos și amintește de curajul tânărului, iar cea albă simbolizează ghiocelul, prima floare a primăverii.

Conform tradiției mărtișoarele se poartă până ce înflorește primul copac, după care le legăm de ramurile aceluși copac. Este un simbol prin care ne exprimăm *speranța, optimismul și credința în mai bine.*

1. *Selectează din text trei verbe și indică categoriile gramaticale studiate.*
2. *Analizează structurile evidențiate, din text. Găsește sinonime pentru ele. Ce rol îndeplinesc, în text, aceste grupuri?*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

➤ Natura ne surprinde de fiecare dată, cu atât mai mult atunci când alegem să ne uităm în detaliu la ea. Iată câteva lucruri pe care poate până acum nu le știai despre natura înconjurătoare.

a) Copacii pot comunica între ei prin intermediul rețelelor complexe de rădăcini și fungi. Acest lucru a fost demonstrat în studii care arată că copacii pot trimite substanțe chimice și semnale electrice pentru a-și avertiza vecinii despre pericole precum atacurile de insecte sau seceta.

b) Girafele au un model de somn unic în regnul animal. Ele dorm doar pentru aproximativ 20 de minute pe zi, împrăștiind aceste perioade de odihnă pe intervale scurte de timp, de obicei, în picioare.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

- ✓ Diatezele verbului sunt:
 - **activă**
 - **pasivă** (complementul de agent)
 - **reflexivă**

REȚINE!

- ✓ **Subiectul gramatical poate:**
 - face acțiunea verbului-predicat;

- suferi acțiunea verbului-predicat;
- face și totodată suferă acțiunea verbului-predicat.

CITEȘTE ȘI COMPARĂ!

- ✓ *Mama pregătește* bucate. /face acțiunea/
- ✓ *Ștefania este pregătită* de lecții. /suferă acțiunea /
- ✓ *Natura se pregătește pentru iarnă.* /suferă acțiunea /
- ✓ *Adrian se pregătește pentru examene.*/ face și totodată suferă acțiunea/.

AFLĂ!

- ✓ Locuțiunile verbale.
- ✓ Funcții sintactice ale verbelor și locuțiunilor verbale.

REȚINE!

Locuțiunile verbale sunt grupuri de cuvinte care îndeplinesc împreună rolul unui verb și care conțin neapărat un verb.

Caracteristici:

- Verbul din locuțiunea verbală precizează persoana, timpul și modul acțiunii, iar celelalte cuvinte precizează sensul locuțiunii.
- Locuțiunile verbale pot fi înlocuite printr-un verb:

Exemple:

a-și aduce aminte – a-și aminti

a avea de gând – a intenționa

a băga de seamă – a observa

a da sfaturi – a sfătui

a da de veste – a anunța

a-i părea rău – a regreta

a ține piept – a rezista

a se da de-a rostogolul – a se rostogoli

a da buzna – a năvăli

a-și bate joc – a batjocori

a da drumul – a elibera

a lua la rost – a certa

a trage pe sfoară – a înșela

a sta de vorbă – a discuta

- Verbul inclus în componența locuțiunii precizează categoriile gramaticale.

- Substantivele sau celelalte părți de vorbire incluse în structura locuțiunii **nu** își pot modifica forma, care este **fixă**.

REȚINE!

Model de analiză: *Am luat-o la sânătoasa de frică.*

„a o lua la sânătoasa” – Pv exprimat prin **locuțiunea verbală personală, intransitivă, diateza activă, mod indicativ, timp perfect compus, persoana I, numărul singular, forma afirmativă** (alcătuită

din **verbul** „a lua”, tranzitiv, conjugarea I, + **pronumele personal** „o”, cu valoare neutră, formă neaccentuată, acuzativ, + **substantivul** comun simplu – obținut prin conversiunea adjectivului „sănătos/sănătoasă”, în acuzativ, cu prepoziție simplă cu regim de acuzativ).

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

✓ Alcătuieste enunțuri cu următoarele ortograme:

iau – i-au

ai – a-i

vom – v-om

va – v-a

Dictare

Legenda

Se povestește că demult, tare demult, pe vremea când pe pământ se aflau zâne, unele din florile pe care le vedem pe câmp ar fi fost flăcăi și fete. Un blestem aprig i-a preschimbat în flori, cu neputință de a mai fi ce au fost odată.

Pe vremea aceea era tare frumos în satele noastre. Erau multe fete și flăcăi care-și ajutau părinții la munca câmpului. Pe atunci era o mare rușine să-ți părăsești satul, plecând undeva la muncă.

Toată săptămâna munceau cu mic cu mare, de la revărsatul zorilor și până apunea soarele. Iubeau pământul străbun și-l munceau cu drag, toamna culegând roade bogate.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Analizează locuțiunile verbale din enunțul de mai jos:

„Trebuia să *ia parte* la plăcerea lui și *a pus la cale* isprava aceea de pomină”

Model: să *ia parte* – locuțiune verbală, intransitivă formată din verb

și substantiv, diateza activă, conjugarea I, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal.

2. Identifică locuțiunile verbale și înlocuiește-le cu un verb sinonim:

- Ionel *a băgat de seamă* la ceea ce a făcut.
- Copiii *s-au dat de-a dura* din deal prin zăpadă.
- Mama *are grijă* de copiii săi.
- Noi *am luat parte* la festivalul școlii.
- Mătușa mea *a pus-o la cale* pe vecina sa.

3. Transformă verbele după următorul model.

- am văzut
am recitat
am cercetat
am sunat

Model: am întâlnit, ne-am întâlnit, întâlnitu-ne-am.

4. Alcătuieste zece enunțuri cu locuțiuni verbale (a da ajutor, a da mură-n gură, a da de ceasul morții, a da apă la moară, a da la rate, a se face galben la față, a-și face veahul, a face cale întoarsă, a face pe prostul, a bate palma, a bate la ochi, a bate pasul pe loc, a bate din picior).

5. Alcătuieste câteva enunțuri în baza imaginilor. Folosește verbe cu diferite valori semantice. Analizează două verbe morfo-sintactic, indicând toate categoriile gramaticale studiate.

VI. ATELIER CREATIV

FOLOSEȘTE-ȚI CREATIVITATEA

• *Cuvinte rătăcite. De alcătuit propoziții.*

- carte, cine, departe, știe, ajunge.

- e, învățăturii, rodul, amară, rădăcina, ei, dulce, e, da.

GHICI

Cică iarna a plecat,
Și sătul de așteptat,
El în țară acum vestește,
Primăvara că sosește.

Chiar de-i mic și încrunțat,
Violet și parfumat,
El solemn a declarat:
- De iarnă m-am săturat!

O steluță minunată,
Cu parfum înmiresmată.
Cam de Paști când înflorește
De Narcis ne amintește
Știi tu cum ea se numește?

LUCRAȚI ÎN GRUPE!

➤ *Citiți textul. Extrageți locuțiunile verbale din textul de mai jos. Stabiliți verbele-sinonime prin care pot fi înlocuite.*

S-a lăsat frigul și Greierașul ce o **dusese numai în cântec** toată vara **și-a adus aminte** că nu și-a agonisit hrană pentru iarnă. Ce-i de făcut? și-a zis el și **a tras o fugă** la cea mai bogată viețuitoare din pădure – la harnica furnică. Bătu la ușă și spuse:

– **Fă-ți milă de mine** cu o pojghiță de pâine și lasă-mă să rămân la tine, că-s rebejit de frig.

Furnica îi ripostă:

– Dacă nu cântai toată vara și **nu te țineai de ghidușii**, ci munceai ca mine, îți agoniseai și tu ceva.

➤ *Alcătuți un text în care să descrieți florile de primăvară care cresc în ograda voastră.*

Primavara este anotimpul atât de mult așteptat după o iarnă geroasă, atingerea delicată a soarelui este ca un alint pentru piele, iar aromele plăcute ale florilor proaspăt răsărite din solul înghețat sunt precum o simfonie pentru simțuri, ce emoționează până la lacrimi.

Primăvara aduce cu sine bucuria reînvierii naturii, momentul când totul prinde viață și culoare după lungă iarnă. Este perioada în care pomii înfloresc în culori vii și parfumate, iar câmpurile se umplu de flori delicate și plante verzi. Soarele strălucește mai cald și mai luminos, iar zâmbetele oamenilor devin mai largi și mai sincere în mijlocul peisajului înnoit.

§ 14. Valoarea stilistică a verbelor și a locuțiunilor verbale

I. TERMINOLOGIE

valoarea stilistică

repetiția

metafora

inversiunea

personificarea

prezent istoric

imagini auditive

verbe onomatopice

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul:*

Este o zi frumoasă de primăvară. Pe cer se văd stoluri de rândunele. Ele privesc natura înverzită din jurul lor și respiră aer proaspăt de primăvară. Copacii înverziți privesc cu veselie spre cerul curat ca lacrima. Crengile lor se mișcă în bătaia lină a vântului precum într-un dans liniștit.

Natura, cu ale sale straie înverzite, se bucură de primăvară și trezește la viață toate vietățile pământului. Gâze și animalețe mici mișună prin pădurea seculară fără oboseală în căutare de hrană. După ce admiră peisajul de pe pământ, copiii își mută privirea spre înalturi. În văzduh, se observă păsări grațioase ce zboară cu gingășie asemeni unor dansatori pricepuți.

1. *Citește textul. Analizează morfo-sintactic cuvintele subliniate.*

2. *Privește imaginea. Alcătuiește o compunere despre primele flori de primăvară. Folosește cât mai multe figuri de stil.*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

Primăvara e anotimpul florilor de primăvară, precum ghiociei, lalelele, zambilele, brândușele, narcisii, violetele, magnoliile și multe altele. Primăvara, totodată este și anotimpul florilor, la fel de frumos mirositoare ale copacilor, mai ales ale teilor. Adevărul este că nu există anotimp care să miroase mai îmbătător, tocmai datorită florilor care ne încântă ochii și sufletul.

REAMINTEȘTE-ȚI!

- ✓ **Locuțiunile verbale** sunt grupuri de cuvinte, ce cuprind obligatoriu un verb, care îndeplinesc rolul unui verb.
- ✓ Locuțiunile verbale pot fi înlocuite printr-un verb (a băga de seamă

- a observa; a-și aduce aminte – a-și aminti).
- ✓ Verbul inclus în componența locuțiunii precizează categoriile gramaticale.

REȚINE!

- **Valoarea stilistică a verbelor și a locuțiunilor verbale.**
- Fiecare **mod** sau **timp verbal** are o semnificație aparte, care trebuie respectată.

De exemplu:

- într-o **narațiune** se preferă utilizarea perfectului simplu în relație cu alte timpuri trecute;
- **imperfectul** se utilizează de obicei în **descrieri, evocări**.
- **Prezentul** conferă **dinamism**, fiind și o „**invitație**”, pentru cititor de a participa, ca martor, la desfășurarea faptelor.

Exemplu: „Pe vodă-l **zărește** călare trecând / Prin șiruri cu fulgeru-n mână”. (George Coșbuc, *Pașa Hassan*).

În cazul **narațiunilor cu subiect istoric**, vorbim, deci, de un **prezent istoric**.

AFLĂ MAI MULT!

- Verbul poate contribui și la realizarea **imaginilor auditive**, fie prin utilizarea unor *verbe onomatopice*, fie prin frecvența mare a gerunziilor (care contribuie și la senzația de continuitate, de acțiune durativă).
- ✓ În textele literare, participiul cu valoare adjectivală poate îndeplini rolul stilistic de **epitet personificator**.

Exemplu: „Întinse spre mine o mână **ruginită**.” – epitet;
„Găsiu codrul **adormit**.” – personificare.

DESCOPERĂ!

➤ **Valorile stilistice ale verbului:**

a) **Repetiția** sugerează timpul îndelungat al acțiunii, intensitatea ei, impresia puternică produsă.

Exemplu: „Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare,
Care **vine, vine, vine**, calcă totul în picioare.” (Mihai Eminescu,

Scrisoarea III)

b) **Inversiunea** accentuează importanța acțiunii. Exemplu:

– **Vine, vine** acuma, puișorul mării! (I.L. Caragiale, *Dl. Goe...*)

c) **Personificarea** atribuie inanimatelor însușiri caracteristice persoanelor. Exemplu:

„Căci toată floarea vă **cunoaște**

Și toată frunza ei vă **știe**.” (O. Goga, *Plugarii*)

d) **Metafora** conferă sensuri noi, conotative, cu mare forță sugestivă.
Exemplu: Îi **fulgerară** ochii.

REȚINE!

- Utilizarea **tehnicilor** se realizează prin **alternarea timpurilor verbale**, pentru a evidenția o anumită trăsătură.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

➤ Scriem totdeauna astfel:

<i>am rugat-o</i>	<i>de-ale lor</i>	<i>m-ați văzut</i>	<i>să-ți aducă</i>
<i>auzit-ați</i>	<i>fă-mi bine</i>	<i>n-am vorbit</i>	<i>te-am văzut</i>
<i>ascultă-mă</i>	<i>dă-mi tocul</i>	<i>v-ați întâlnit</i>	<i>ți-am făgăduit</i>

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Selectează, din versurile de mai jos, verbele cu sens figurat, pe baza cărora se creează personificări:

E toamnă, e foșnet, e somn...

Copacii, pe stradă, oftează;

E tuset, e plănsuet, e gol...

Și-i frig, și lucrează. (*George Bacovia*)

2. Transcrie expresiile care conțin verbe cu valoare metaforică din textele poetice redată mai jos și explică semnificația lor în context:

a) „Cetini negre sună-n urmă
drum mă poartă, chin mă scurmă.
Cetini negre sună-n față,
Ceasul sângere prin ceață.
Cetini negre îmi descântă,
geana inimii n-o zvântă
Cetini negre-n lume zică
zvonul brumelor ce pică.” (*Lucian Blaga*)

3. Rescrie, din enunțul ce urmează, verbele ce includ ideea de comparație:

„Atât de fragedă, te-asameni

Cu floarea albă de cireș...” (*Mihai Eminescu, Atât de fragedă*)

4. Transcrie expresiile ce conțin verbe cu valoare metaforică din textele poetice redată mai jos și explică semnificația lor în context:

„Se rupe timpu-n frunze de nuci și de gutui...”

Ai vrea să spui acestea, dar cui să le mai spui,

Când nimeni nu te vede pe dealuri cum te sui

Și cauți cuiburi goale de păsări și de pui.” (*Felix Sima*)

5. Explică valoarea semantică și stilistică a verbelor la indicativ prezent: Și nu știu cum îi cade un urs mare din sân...; nu de cei pe care-i joacă..., ci de mămăligă, umplut cu brânză. (*Ion Creangă*)

6. Explică valoarea stilistică a verbelor din enunțurile:

a) Stihuri, zburăți acum din mâna mea / Și șchiopătați în aerul cu floare... (*Tudor Arghezi*) b) Ți-e lumea toată acoperământ. O mierlă scoate soarele din apă; facerea lumii poate să înceapă, a înflorit un vișin pe pământ. Nu spune-am fost, nici că voi fi, ci sunt! (*H. Bădescu*) c) Din contra, doamnă, aș dori, te-aș ruga să fii bună a-mi acorda o prelungire de termen. (*I.L. Caragiale*) d) — Destul! strigă Lăpușneanul, nu te mai boci ca o muiere! [...]. (*C. Negruzzi*)

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

Dictare

Puiul de vrăbiuță

Puiul de vrăbiuță stă singur în cuib. Îi este urât. Până se întoarce mama, mișcă intens din aripioare. Vrea să-și ia cât mai repede zborul. Arde de nerăbdare să vadă cerul și soarele. De aici, din arbore, nu zărește decât un mic petic azuriu. În fiecare dimineață vin să-l salute câteva raze și aceasta e tot ce

știe el despre soare și cer. Frunzele îi șoptesc ceva, puiul nu înțelege nimic, dar șoapta lor îl face să uite de singurătate. Uneori până la cuib zboară o buburuză mică, pântecoasă, îmbrăcată în haină roșie cu picățele negre, care de fiecare dată îi ține de urât, îi povestește o mulțime de lucruri hazlii. Astăzi e ziua când va veni buburuza. Trebuie să facă ordine, nu e corect să-ți întâmpini prietenii într-o locuință neprimentă.

ROSTEȘTE REPEDE ȘI CORECT!

A răsărit răsărita la răsăritul soarelui.

VI. ATELIER CREATIV

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

- Valorile stilistice ale verbului:
 - Personificare: „Soarele **se uita** furiș la mine.” (*C. Hogăș*)

- Epitet: Zace lebăda **murindă**...
- Hiperbolă: „...Vodă-**i un munte**...”.
- Metaforă: „**Urlă vântul**, nu mai poate...”
- Repetiție: „**Vine, vine**, iarna **vine** / Spinii fug din calea ei...”
- Comparație: „**și intră-n urdie ca lupu-ntre oi**...”
- Onomatopeea: „Atunci eu **zup!** În cânepă...”
- Prezentul etern: Mereu **se-așterne** frunza la pământ.

LUCRAȚI ÎN PERECHE!

▪ Selectați, din versurile de mai jos, verbele cu sens figurat, pe baza cărora se creează personificări:

- a) „*Apele plâng clar izvorând în fântâne...*” (Mihai Eminescu)
- b) „*Neguri albe, strălucite
Naște luna argintie.
Ea le scoate peste ape,
Le întinde pe câmpie.*” (Mihai Eminescu)

TEST DE EVALUARE:

Acum pot...

Punctaj

1. ... **să subliniez** în text cu o linie verbele la modurile nepersonale și cu două – verbele la modurile personale... **5 puncte**

„*Cică era odată într-un sat un om grozav de leneș. Și satul, **văzând** că acest om nu se dă la munci nici în ruptul capului, hotărî să-l pedepsească pentru a nu mai da pildă de lenevire și altora...*” (Ion Creangă)

2. ...**să identific** varianta corectă ce corespunde valorii morfologice a cuvântului evidențiat din text... **5 puncte**

- a) verb la participiu;
b) verb la gerunziu;
c) verb la infinitiv.

3. ...**să stabilesc** conjugarea, timpul, modul, persoana, numărul și diateza verbului „**hotărî**”... **5 puncte**

- a) conj. III, t. trecut, perf. compus, mod.indic., pers. II, n.sg., diat. pasivă;
b) conj. IV, t. trecut, perf. simplu, mod.indic., pers. III, n.sg., diat.activă;
c) conj. I, t. trecut, perf. simplu, mod.indic., pers. I, n.sg., diat. reflexivă.

4. ...**să precizez** timpul și modul verbului după următoarele caracteristici... **5 puncte**

➤ Se formează cu ajutorul **verbului „a voi”**/prezent/ + verbul care se

conjugă la **infinitiv fără prepoziția „a”**

- a) condițional, timpul trecut;
- b) indicativ, viitor;
- c) conjunctiv.

5. Găsește sinonimul expresiei „*nu se dă la munci*”. Alcătuieste o minicompunere. **8 puncte**

Apreciază-ți competențele (pe nivele):

	Inițial	Mijlociu	Satisfăcător	Înalt
Punctaj	7-1	14-8	21-15	28-22

§ 15. Adverbul (actualizare). Felurile adverbelor

I. TERMINOLOGIE

➤ După înțeles:
de loc
de timp
de mod

După structură:
simple
compuse

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ Citește cu atenție textul:

Casa bunicilor

Casa bunicilor stă ascunsă într-o ogradă plină cu povești. Pomii sunt încărcăți cu amintirile tinereții. Casa e sleită de puteri ca o bătrânică gârbovită de povara anilor. Pereții goi lăcrimează.

În sobă *abia* mai pâlپâie focul. *Cândva* casa era tânără și frumoasă ca o mireasă. Bunicii, așezați pe prispă, priveau *zâmbind* cum se jucau nepoții, cum secățarau prin pomi, strângând bucuroși fructele dulci. În fiecare seară bunicii le spuneau câte o poveste. Focul cânta *vesel*, ferestrele cu pleoape albe se bucurau ca niște copii.

Dar *într-o toamnă*, când soarele mai strălucea *puternic* pe cer, bunicii mei dragi s-au stins din viață.

Ne-au iubit pe toți cu gingășie, dar Domnul i-a luat în împărăția Sa. Să le fie țărâna ușoară!..

Acum în casa bunicilor numai vine nimeni. Nepoții au crescut, au plecat la învățătură. Ușile le duc dorul, tânjesc după vremurile când erau deschise latot pasul, primind oaspeți.

Casa bunicilor așteaptă. Poate va veni cineva. Dacă nu azi, poate mâine...

- ✓ *Ce parte de vorbire determină cuvintele evidențiate?*
- ✓ *La ce întrebări răspund ele?*

❖ CURIOZITĂȚI:

Nepoții sunt tinerețea descoperită din oglinda timpului vechi din casa bunicilor. Bunicii sunt vocile trecutului și modelele prezentului. Sunt uși deschise ale viitorului. (*Helen Ketchum*)

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REAMINTEȘTE-ȚI!

Partea de vorbire neflexibilă care determină, de obicei, un verb, arătând diferite circumstanțe ale desfășurării acțiunii se numește **adverb**.

Adverbele se clasifică astfel:

- a) **după structură** (după formă): **simple** (bine, rău, tiptil, azi) și **compuse** (astă-iarnă, dis- de-dimineață, odată);
- b) **după sens** (după conținut): **de mod** (abia, alene), **de loc** (aici, acolo), **de timp** (acum, ieri).

Cu funcția de adverb se folosesc și unele îmbinări stabile de cuvinte, care pot fi substituite ușor cu adverbe sinonime: *cu noaptea-n cap = devreme; din nou = iar; cu de-a sila = forțat; de fir-a - păr = minuțios.*

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

1. Plasează adverbele potrivite în locul punctelor:
 - a) Mătușa Mărioara l-a cuprins . . . și i-a șoptit:
Lasă, Andrușa, că nu-i vorbă de ocară. (*I. C. Ciobanu*)
 - b) Voi, care trăiți . . . pe acest pământ, iubiți-l!
 - c) ...s-a împântat în țarini plugul.
 - d) Logofătul coborî ... scările, oprindu-se lângă gonașul obosit.
2. Identifică adverbele din următoarele propoziții și clasifică-le în funcție de categoria lor semantică:

- a) Tu vorbești prea repede.
- b) El a citit foarte atent textul.
- c) Ați venit aici special pentru acest eveniment.

3. Transformă adjectivele subliniate în adverbe corespunzătoare:

- a) Ai fost foarte generos cu mine.
- b) Ea cântă frumos la pian.
- c) Ești extraordinar de bun la matematică.

4. Completează spațiile goale cu adverbe corespunzătoare:

- a) Mâine, _____, veți înțelege problema.
- b) _____, ai reușit să termini exercițiile.
- c) _____, să mergem la bibliotecă.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

✓ Completează frazele cu adverbe potrivite. Plasează verbele dintre paranteze la conjunctiv prezent.

a) Oamenii trebuie (a învăța) (a iubi) natura, (a o prețui) și (a o îngriji) așa cum își îngrijesc casele și copiii lor. (A înmulți) pădurile și (a-i durea) inima când taie un pom, căci fiecare pom e ca un om.

b) Noi, trăitorii acestui pământ, trebuie (a avea) o atitudine umană față de viețuitoarele care ne înconjoară, e necesar (a lupta) contra cruzimii și violenței față de ele, trebuie (a le proteja), căci numai astfel vom salva Tera.

c) Oamenii vor (a trăi) în pace și înțelegere, (a păstra) pentru generația viitoare bogăția acestui pământ.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Citește propozițiile. Extrage într-o coloniță adverbele simple, iar în alta – pe cele compuse.

- a) Pretutindeni vezi oameni muncind.
- b) Aici te-am găsit la masă-n casă, a mamei limbă dulce, de mătase.
- c) Păduricea aluneca gingaș la vale, înainta de partea cealaltă de vâlcea și acolo se oprea îngândurată și chemătoare. (M. G. Cibotaru)

d) Astfel vesel pe-o cărare glumeau gingașele fete. (V. Alecsandri)

e) Întotdeauna mi-ai spus adevărul. (V. Ioviță)

2. Alcătuiește un text de volum mic care ar conține detalii descriptive din sala sportivă. Utilizează și adverbele: *azi, ieri, sus, jos, zilnic, bine, excelent*.

3. Găsește antonimele adverbelor de mai jos:

înainte - ... acolo - ...

jos - ... acum - ...

departe - ... devreme - ...

4. Selectează adverbele de timp împreună cu cuvântul pe care-l determină:

a) Pacea nu stăpânește astăzi peste întreaga lume.

b) Copacii înfloresc primăvara.

c) Fratele sosește acum cu trenul.

d) Te aștept cu drag oricând.

5. Completează proverbele:

a) Ce poți face (*când?*), nu lasă (*pe când?*)

b) Iarba rea crește (*cum?*) cu cea bună.

c) Ziua bună se cunoaște (*de când?*)

d) Chiar dacă dușmanu-i slab, fii (*când?*) gata.

6. Citește textul și observă descrierea acțiunilor pe care le-a efectuat elevul în timpul aprinderii rugului. Precizează adverbele.

Pe creanga de pin am pus surcele uscate. La început le așezam ca pe-o fântână, în cruce, apoi le puneam în formă de colibă. Treptat am așezat crenguțe mai groase, apoi încă mai groase și grămada noastră s-a încins într-un foc uniform și puternic, după ce am aprins o crenguță uscată de pin.

7. Formează îmbinări de la verbele de mai jos cu adverbe de timp, de loc și de mod. Utilizează-le în fraze.

a înota a flota

a naviga a pluti

8. Examinează șirul de sinonime a cuvintelor: *circumstanță* și *împrejurare*:

caz situație

condiție stare

conjunctură moment

ipostază ocazie

postură
poziție

prilej
timpuri

VI. ATELIER CREATIV

DISCUȚAȚI!

Activitate în grup

„A fi modern înseamnă...”

✓ A fi modern înseamnă să cunoști ..., să ai ..., să poți ..., să asculți ..., să porți ..., să te comporți ...

✓ Enumeră trei calități pe care consideri că ar trebui să le posede un om modern.

✓ Ești o persoană modernă? Continuă: „Mi-ar plăcea să fiu modern, dar ...” Utilizează cât mai multe adverbe.

§ 16. Adverbele interogative, relative și nehotărâte

I. TERMINOLOGIE

Adverbe
Propoziții
Frază

interogative
relative
nehotărâte

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ Citește textul. Precizează adverbele.

Azi am avut o zi frumoasă. Afară a fost cald, așa că am ieșit în parc cu niște prieteni. *Când* am ajuns acolo, ne-am hotărât repede ce să facem. Mai întâi am jucat volei. Echipa mea a ieșit învingătoare, lucru ce m-a bucurat foarte tare. *Cum* ne-am plictisit de volei ne-am și apucat să ne întrecem pe pista

de alergat să vedem cine aleargă cel mai repede. Radu a câștigat detașat, fiind foarte iute. Dincolo de parc este un bazin, așa că am mers hotărât să

ne răcorim după acea zi obositoare. Aici am ales foarte înțelept să ne relaxăm. Am povestit îndelung și am râs pe îndelete.

A fost o zi frumoasă, plină de energie și emoții pozitive.

✓ *Care este valoarea cuvintelor evidențiate în text?*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

Copilăria este șuvoiul de apă care izvorăște limpede și curat din adâncurile ființei și la care omenirea aleargă fără încetare să-și potolească setea idealurilor sale de dragoste, de bunătate, de frumusețe, de perfecțiune. (*Francesco Orestano*)

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

➤ Există o categorie de adverbe pronominale care țin locul unor cuvinte ce exprimă circumstanțele într-un mod hotărât sau nehotărât.

Adverbele interogative servesc pentru formularea întrebărilor în raport cu circumstanțe: **când? cum? unde? încotro? dincotro?**

Adverbele relative (sau de legătură) se utilizează pentru introducerea propozițiilor subordonate în frază: **când, cât, cum, unde, așa.**

De exemplu: **Unde** sunt bucate și pâine, sunt și șoriceii.

Cum îți vei așterne, **asa** vei dormi.

➤ Adverbele relative se utilizează deseori cu prepoziții: *de când, până când, de unde, pe unde, până unde, după cum* etc.

După cum a fost sădit, astfel a și răsărit.

Adverbele nehotărâte se utilizează pentru indicarea incertă a circumstanțelor: *cândva, oricând, orișicând, undeva, oriunde, orișiunde, cumva, oricum, orișicum* etc. Ele se formează din adverbe interogative/relative și elementele de compunere *ori, (și), va*, de ex.: *orișicând*.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Raportează scrierea fiecărui adverb de mai jos la una dintre regulile ortografice date: *așadar, astă-vară, dinadins, val-vârtej, după-masă, calea-valea, departe, astă-noapte, degrabă, îndeosebi, bunăoară, îndelung, degeaba, aca să, aseară, totuși*.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Delimitează în scris adverbele de îmbinările de cuvinte, plasându-le în enunțuri adecvate:

Nicidecum	nici de cum
Decât	de cât
Deloc	de loc
Demult	de mult
Devreme	de vreme
Oarecum	oare cum

2. Povestește colegului/colegei o întâmplare din viața ta. Pe parcurs, precizează:

Când s-au întâmplat cele narate?	Oare cei din jur s-au simțit bine?
Când vă amintiți de acest caz?	Cum vă simțiți în procesul narării?
Unde a avut loc acțiunea?	Cum apreciați acum episodul?
Cum v-ați simțit atunci?	

3. Încadrează în enunțuri dezvoltate/fraze structurile de mai jos. Transcrie-le și subliniază adverbele. Comentează semnele de punctuație utilizate la finele frazelor.

Cum să mă supăr?	Când l-a văzut?	De când o caută?
Cum să nu mă supăr?	Dincotro venea?	Pe unde s-a rătăcit?

4. Identifică în enunțurile de mai jos adverbele relative. Precizează ce fel de propoziții introduce fiecare adverb relativ.

- Fiecare știe unde-l strânge opinca.
- Cât de blând să fie motanul, tot zgârie când se mânie.
- Unde-i baltă, broaște se adună.

5. Compară adverbele și analizează diferența în cadrul fiecărei serii. Utilizează în contexte adecvate câte două adverbe nehotărâte.

- dimineața, când, cândva, oricând;
- ușor, cum, cumva, oricum;

- c) acasă, unde, undeva, oriunde;
- d) mult, cât, câtva, oricât.

6. Completează propozițiile principale cu propoziții subordonate. Utilizează adverbele *unde*, *când*, *cum* ca elemente de relație în frază.

- a) Ne-am întâlnit...
- b) Mi-a vorbit ...
- c) Te-a anunțat ...
- d) L-am întrebat ...

7. Citește cu atenție textul.

Tatei nu i-a plăcut să umble singur prin pădure, mai ales toamna târziu. Acum pare ostenit fără măsură, se oprește la fiecare sută de pași pentru a mai frământa o îndoială – să se ducă mai departe, să se întoarcă înapoi? Nu mai poate asculta cum tace pădurea. Tușește pentru a-și aduna curajul, dar

pădurea îi fură tusa și-i întoarce înapoi altă tusa, ca să-l sperie. Bătrânul se pierde cu gândurile, nu mai știe ce să facă, apoi, prin mușenia asta ce se tot adună ca un ștreang, tata aude alături un trosnet de crenguță și tresare. Lângă picioarele lui zace o umbră de om cernută prin umbra neagră a *crengușului* și părintele își cunoaște feciorul.

✓ *Propune sinonime pentru cuvântul evidențiat.*

✓ *Analizează după structură cuvântul crenguță.*

8. Precizează felul adverbelor din următoarele exemple:

- a) Nu a fost mulțumit niciodată de ceea ce făcea.
- b) A încercat cândva să meargă altundeva, dar a renunțat repede.
- c) Când și unde să fi plecat?
- d) Era oarecum descurajat de rezultat și n-ar mai fi mers nicăieri.
- e) Vă răspunde cum va crede de cuviință.

VI. ATELIER CREATIV

✓ Realizați o compunere raționament în baza proverbului:

„Dreptatea, cinstea și cugetul curat sunt cele mai bune calități ale omului.”

Folosiți, unde e posibil, diferite tipuri de adverbe.

§ 17. Formarea adverbelor. Adverbe provenite din alte părți de vorbire

I. TERMINOLOGIE

- adverbe primare
- provenite din alte părți de vorbire
 - substantiv
 - adjectiv
 - numeral
 - locuțiuni adverbiale
 - numerale adverbiale

II. LUCRU CU TEXTUL

- *Citește cu atenție textul.*

Fratele meu n-a fost *niciodată* la teatru. Eu, însă, am fost *adeseori*. *Uneori* mă însoțește și prietena mea. Odată, demult, m-am dus prea *devreme*, apoi am regretat, fiindcă am așteptat mult. Prietena mea nu vine *totdeauna* cu mine. *Bineînțeles* că o invit de fiecare dată, dar ea *pesemne* că merge și cu colegile sale. *Desigur*, din cauza aceasta eu sunt oarecum supărată, dar îmi trece numaidecât.

✓ *Precizează din ce părți de vorbire sunt formate adverbele evidențiate.*

❖ CURIOZITĂȚI:

Teatrul suntem noi, eu, de pe scenă, noi de pe scenă și dâșii din sală... E legătura vie dintre noi, cei de pe scenă și dâșii, cei din sală, dintre dâșii și noi...și se simte această emoție extraordinară...

(Mircea Albul)

REȚINE!

- Ca și adjectivele, adverbele se împart în:
 - **primare** (moștenite sau împrumutate din alte limbi): *bine, abia, afară, sus, acum, atunci, agale, aidoma, apoi, aproape, azi, chiar, doar, foarte, jos, iar, ieri, încoace, încotro, mereu, nicăieri, prea.*
 - **secundare** (provenite din alte părți de vorbire):
 - substantive: *bărbătește, frățește, studentește, muncitorește, băiețește.*

- adjective: *tare, verde, ascuțit, frumos, adânc.*
- numerale: *Întâi citesc. Câștigă întreit.*
- verbe: *Poate că vine.*
- conjuncții: *Vine și azi. A vorbit iar.*

➤ O bună parte din adverbe se formează prin *derivare, compunere și conversie.*

✓ Citește textul. Precizează adverbele formate prin conversie de la adjective și substantive.

Noaptea târziu, din adâncul rece și necuprins al cerului, deodată încep să se desprindă lin primii fulgi de zăpadă. Vântul s-a aciuat cuminte și fulgii plutesc deasupra bulgărilor încet, ca niște albiși ce caută harnic calea către pământul odihnitor. În lumina lunii argintii, acești mici artizani ai iernii dansează ușor în aer, creând un tablou fermecător și liniștit.

Fiecare fulg de zăpadă pare să aibă o poveste proprie, o călătorie unică până la destinația sa finală. Sub această pânză de albul pur, natura adoarme încet, iar lumea se transformă într-un peisaj de poveste, unde timpul pare să se oprească în loc. Ninge liniștit peste dealuri, peste văi.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

✓ Fii atent! Citește, apoi transcrie doar variantele în care au fost corect utilizate adverbele.

Au venit destui de mulți /destul de mulți; munți ușor /ușori de urcat; familii putred /putrede de bogate; problemă imposibilă /imposibil de înțeles; eram fermă / ferm convinsă; ei cântă cei/cel mai frumos.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Delimitează, în scris, adverbele de îmbinările de cuvinte, plasându-le în enunțuri: *altfel (mă supăr) /alt fel (de mâncare); deseară (plec) /de seară (frumoasă); deodată (pleacă) /de o dată (importantă); degrabă (se întoarce) /de grabă mare.*

2. Ortografiază corect îmbinările evidențiate.

- a) Toporașii își arătau *ici colo* căpșorul alb.
- b) Bolovanii veneau la vale *de a dura, de a valma*,
- c) Zmeul vine *val vârtej*, c-o falcă-n cer și una în pământ.
- d) *Nitam nisam* s-a supărat și a plecat.

3. Formează adverbe de la următoarele cuvinte: *frățesc, iepuresc, lene, real, actual, vreme, parte, curmeziș, tot, toamnă*.

4. Indică structura morfologică a adverbelor atestate.

a) Apoi (capra) umple groapa cu jărat și cu lemne putregăioase ca să ardă mocnit focul. (*Ion Creangă*)

b) Vârsta frăției e în inimi care bat alături oricând.

c) În apropiere curge încetișor un pâraiaș.

d) După-prânz am asistat la un concert.

5. Încadrează în exemple două adverbe derivate, două compuse și două formate prin conversie.

6. Citește în gând. Identifică adverbele formate prin conversia substantivelor.

a) Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară. (*Vasile Alecsandri*)

b) Clopotele de la Hotin bat întruna: dimineața și seara, ziua și noaptea – și n-au dreptul să tacă, pentru că jertfele fascismului nu iartă.

c) Primăvara plugarul seamănă, vara poartă grija ogoarelor, toamna culege roada, iarna așteaptă topirea zăpezilor... (*Dumitru Matcovschi*)

✓ Transformă trei adverbe în substantive și formează cu ele propoziții.

7. Explică ortografia adverbelor și îmbinărilor cu rol de adverb.

a) Jur-împrejur răsede, vorbe, amestecate cu vuietele prelungi ale sirenelor de la uzine.

b) A doua zi dis-de-dimineață o porniră la drum, spre o uzina de care-i povestise mama.

c) În zadar copacii crengile-și plecau și zăpada-n cale-mi scuturau.

d) Lumea adunată dansa de-a lungul străzii.

8. Citește propozițiile. Determină părțile de vorbire adverbializate.

a) Liniștea a fost ușor curmată. (*A. Cozmescu*)

b) Soarele nu apune nici ziua, nici noaptea. Copiii au încurcat orele: noaptea îi vezi la joacă, iar ziua dorm. (*N. Costenco*)

c) Satul se odihnea tăcut și mâhnit între cele trei dealuri. (*G. Adam*)

d) Vorbea întotdeauna moale, încetișor și cât se poate de blajin.

(*M. Oprea*)

VI. ATELIER CREATIV

➤ Realizați o compunere-descriere a sosirii anotimpului preferat pe meleagurile natale. Utilizați diferite adverbe. Scrieți un text argumentat.

18. Gradele de comparație ale adverbelor

I. TERMINOLOGIE

Grade de comparație:

- **pozitiv**
- **comparativ**
 - de inferioritate
 - de egalitate
 - de superioritate
- **superlativ**
 - relativ (de superioritate, de inferioritate)
 - absolut (de superioritate, de inferioritate)

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul:*

Într-o zi *nemaipomenit de călduroasă* de vară trei călători s-au întâlnit lângă un izvor *foarte limpede* și *rece* ca gheața. Deasupra izvorului erau scrise cu litere frumoase următoarele cuvinte: „Să fii asemănător izvorului acesta”. Drumeții au căutat să înțeleagă tâlcul celor scrise.

- Foarte bună povată! a spus unul dintre ei. Izvorul curge neconținut și spune prin pilda sa: „Fii activ, muncește fără încetare!”

- Aici e o învățătură mai înaltă, a spus al doilea călător. Viața activă, munca cea mai stăruitoare, râvna cea mai mare nu sunt vrednice de a fi

urmărite, dacă-s îndreptate spre folosul propriu sau a celor apropiați. Izvorul acesta este deschis pentru toți, potolește setea fiecăruia. Aceasta înseamnă: „Să muncești nu numai pentru tine, ci pentru un număr cât mai mare de oameni, pentru omenire.”

- Mie-mi spune izvorul altceva, spuse al treilea. „Păstrează inima ta la fel de curată și limpede ca și apa izvorului acesta”, iată ce, după părerea mea, ne spun cele scrise aici.

✓ Cine din cei trei călători are dreptate?

✓ Cum înțelegi tu tâlcul cuvintelor scrise?

✓ Ce valoare au cuvintele evidențiate în text? Precizează gradele lor de comparație.

❖ CURIOZITĂȚI:

- Sufletul e ca un izvor. Din izvor, cu cât se ia apă mai multă, cu atât dă la iveală apă mai curată. (*Cuviosul Agaton*)
- Nu există nimic în lume mai supus și mai slab decât apa. Cu toate acestea, nu există nimic dur și puternic care să o depășească.

(Lao Tzu)

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

➤ Adverbul, ca și adjectivul, are **trei grade de comparație**:

• gradul **pozitiv** este forma de bază a adverbului: *învață bine; locuiește departe; ajunge târziu;*

• gradul **comparativ**

- *de superioritate* se formează pe baza prefixului **mai**: *învață mai bine; locuiește mai departe; ajunge mai târziu;*

- *de egalitate* se formează pe baza unor prefixe **tot atât de, la fel de**: *învață tot așa de bine; locuiește tot așa de departe; ajunge tot așa de târziu;*

- *de inferioritate* se formează pe baza prefixului **mai puțin**: *învață mai puțin bine; locuiește mai puțin departe; ajunge puțin mai târziu;*

• gradul **superlativ**

- relativ: *învață cel mai bine; locuiește cel mai departe; ajunge cel mai târziu;*

- absolut: *învață foarte bine; locuiește foarte departe; ajunge foarte târziu.*

ATENȚIE!

➤ Adverbele nederivate, derivate sau formate prin conversie se scriu într-un singur cuvânt: bine, repede, bătrânește.

➤ Adverbele de mod formate de la substantive sau verbe cu sufixul **-iș /- âș** se scriu fără i la sfârșit: târâș, pieptiș, furiș.

➤ Adverbele formate din iară, tot (u), cât (u), se scriu cu **i** la sfârșit: iarăși, totuși, câtuși.

➤ Adverbele constituite de la substantivele-nume de zile ale săptămânii și de la adverbe, care se termină în **i**, primesc la formare litera **e** în loc de **i**: luni, dar luna; marți, dar marțea; miercuri, dar miercurea; vineri, dar vinerea; asemeni, dar asemenea; altminteri, dar altminterea.

DESCOPERĂ!

1. Citește și delimitează adjectivele de adverbe. Determină gradele de comparație.

a) Soarele dogoritor arde la fel de puternic ca și ieri.

b) Veni o rafală puternică de vânt și nucul foșni foarte supărat.

c) Toamna târziu stropii de ploaie sunt mărunți și tare reci.

2. Citește enunțurile. Plasează adverbele la gradul de comparație arătat în paranteze.

a) Frățiorul scrie frumos (superlativ, relativ) b) El râdea zgomotos (comparativ, inferioritate), dar cu aceeași

plăcere. c) Ca să-i privegheze aproape (comparativ, superioritate), se mută în cetatea Hotinului. (C. Negruzzi)

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Comentează ortografia adverbilor:

alaltăieri, astă-noapte, deasupra, dinainte, desigur, anevoie, devreme, alene, alocuri, alături, undeva, oricum, oriunde, cândva, acasă, departe.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Citește cuvintele, apoi formează toate aspectele gradului comparativ ale adverbilor propuse, pornind de la modelul:

tare – mai tare (c. s); tot așa de tare (c. eg.), mai puțin tare (c. inf.)

Târziu, încet, mâine, repede, iepurește, departe, undeva, pretutindeni.

✓ Toate adverbele pot forma grade de comparație?

2. Citește în gând enunțurile. Identifică adverbele și, unde e posibil, formează comparativul sau superlativul lor.

a) Departe văd în zare o pădure de argint. (*Vasile Alecsandri*)

b) Pământul parcă s-a prăbușit în ceață, totu-i așa de aproape și departe.

c) Spre seară cerul coboară jos de tot. (*Ion Druță*)

d) Melodia se revârsa tot mai puternică, mai răscolitoare.

3. Analizează adverbele după structură, sens și grad de comparație. Continuă textul:

E bine când ninge pașnic. Te simți mai descătușat. Timpul curge mai puțin alertat și e binefăcător. Poți să te imaginezi alături de Moș Gerilă într-o sanie trasă voinicește de doi bidivii pe o câmpie imaculată.

4. Citește. Identifică adverbele și determină felul lor după înțeles. Care din ele nu pot avea grade de comparație?

Rusanda, ghemuită alături, a adormit demult, dar ea se frământă, se frământă întruna. Oricum și oriunde n-ar fi mutată sămânța neamului nostru, ea trebuie să prindă rădăcini. Așa crede tata că ar fi bine să fie, dar, firește, nu-i totdeauna așa.

(*Ion Druță*)

✓ Care dintre adverbele identificate sunt compuse?

✓ Explică sensul expresiei „să prindă rădăcini”.

5. Găsește antonimele adverbilor de mai jos:

târziu – ... totdeauna – ...

atunci – ... alene – ...

oriunde – ... deasupra – ...

6. Explică însemnătatea adverbilor în contexte diferite.

a) La plăcinte înainte, la război înapoi. (*Folclor*)

b) Răstoarnă apoi sarmalele și le pune dinainte. (*Ion Creangă*)

c) Așa-l știa Oleg și mai-nainte: un om cu-n caracter de neclintit.

(*Liviu Deleanu*)

d) Mai departe crescuse la o casă de copii.

e) Nicolai s-a îndreptat, și-a dat capul pe spate și a privit departe, undeva spre Colnicul Pândarului.

✓ Identifică fraza care conține verb auxiliar. Formează infinitivul lui.

VI. ATELIER CREATIV

✓ Firește, în fiecare clasă sunt câțiva elevi care sunt considerați mândria clasei și a școlii. Povesteți despre comportarea, atitudinea față de învățătură a unuia dintre ei. Folosiți și repererele următoare: niciodată nu încalcă regulile; învață foarte bine, regulat; povestește curgător; scrie curat, lizibil; se pregătește sistematic; îmbrăcat îngrijit; păstrează ca ochii din cap; nu întârzie niciodată; respectă întotdeauna; vorbește politicos, emoționant.

§ 19. Locuțiunea adverbială. Adverbele predicative și locuțiunile adverbiale predicative

I. TERMINOLOGIE

Locuțiuni adverbiale adverbe predicative

de mod

de loc

de timp

nehotărâte

locuțiuni adverbiale predicative

predicat verbal

predicat nominal

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul și identifică din ce părți de vorbire fac parte cuvintele scrise cursiv în textul dat.*

Ieri am plecat într-o excursie la Lvov cu mașina unchiului meu. În față ședeau tata și unchiul. Noi ne-am așezat în spate. Autoturismul lăsa în urmă autocamionii, care nu se puteau ține după noi cu una cu două. Privind, ne-am trezit pe neașteptate că de *jur împrejur* se ridicau nori de ploaie. *Din vreme-n vreme* tata examina norii. Azi a fost frumos, deși *astă-noapte* plouase puțin. Cu toate că intenționam să ne înapoiem *după*

prânz, unchiul se temea să nu întrerupem plimbarea pe negândite. Cu chiu cu vai am sosit la Cernăuți.

✓ *Precizează ce funcții sintactice au cuvintele evidențiate din text?*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

Lvov este unul dintre cele mai vechi orașe din Ucraina și poate cel mai vechi dintre ele. Este un oraș imens, fiecare stradă a căruia cunoaște mii de povești incredibile, iar fiecare clădire este o capodoperă arhitecturală care păstrează amintirea locuitorilor uimitori. Lvov este capitala culturală a Ucrainei.

El este cel mai mare oraș din vestul Ucrainei, precum și al șaselea oraș ca mărime din Ucraina, cu o populație de 717.273. Servește ca centru administrativ al regiunii Lvov, al raionului Lvov și este unul dintre principalele centre culturale ale Ucrainei. Acest oraș găzduiește, de asemenea și administrația orașului Lvov.

➤ Locuțiunile adverbiale sunt structuri cu valoarea unui adverb având unitate de sens. Ele se constituie din prepoziții și substantive, prepoziții și adjective. În cadrul locuțiunilor, cuvintele constituente nu mai au nici sensul propriu, nici posibilitatea de a-și schimba forma morfologică.

De exemplu, *pe de rost*, ca locuțiune adverbială alcătuită din prepozițiile *pe* și *de* + substantivul *rost* se depărtează de sensul constituentilor (*rost* = gură); nu admite utilizarea substantivului la altă formă decât cea din locuțiunea odată stabilită (nu se admite utilizarea articolului, a altor forme de număr sau caz decât aceasta); nu e posibilă determinarea substantivului, substantivului nu i se pot adăuga adjective și numerale.

➤ Locuțiunile adverbiale sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, cu valoare de adverb:

- de mod: *pe de rost*, *încet-încet*, *de asemenea* etc.
- de timp: *zi de zi*, *de-a pururea*, *pe înserate*, *în veci* etc.

- de loc: la dreapta, în mijloc, din loc în loc etc.
- nehotărâte: cine stie când, cine stie cum, te miri cum etc.

Adverbele (locuțiunile adverbiale) pot fi și numite **predicative**, când intră în componența unui predicat nominal (Așa sunt toți părinții).

- Adverbele și locuțiunile adverbiale predicative exprimă necesitatea, siguranța și probabilitatea.

Adverbe predicative: *sigur, adevărat, bine, bineînțeles, firește, desigur, probabil, poate, pesemne, negreșit* etc.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

✓ Citește propozițiile. Substituie îmbinările evidențiate cu adverbe sinonime.

- Pe neprins de veste* sosi în oșpeție primul meu învățător.
- După o ploaie scurtă* apărură din nou soarele.
- Din vreme-n vreme* se arată în colțul străzii o basma albă.
- Munții par aproape, dar până acolo mai este *mult de mers*.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortografiază corect locuțiunile adverbiale evidențiate:

- Unde vede-o stâncă-naltă el o macină cu palma, Bolovanii sub picioare dau *de a dura*, dau *de a valma*.
- Te fălești că înainte-ți răsturnat-ai *val vârtej* Oștile leite-n zale de împărați și de viteji? (*Mihai Eminescu*)
- Nitam nisam* de câteva zile se desprimăvăruse *în tot bunul*.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Analizează structura morfologică a locuțiunilor adverbiale propuse și înscrie fiecare locuțiune în rubrica respectivă: *pe tăcute, de obicei, de unde până unde, cu luare-aminte, cu duiumul, pe dibuite, de-a pururea, de pretutindeni, cu de-amănuntul, din clipă în clipă, zi de zi, din ce în ce, din când în când, în grabă, într-adevăr, pe șoptite*.

Prepoziție + substantiv substantiv repetat

Prepoziție + participiu pronume repetat

Prepoziție + adverb adverb repetat

2. Identifică în textul de mai jos adverbele și locuțiunile adverbiale, precizând pentru fiecare felul și funcția sintactică.

Cât ai bate din palm mi-am întors privirea în lături. Încet, am

observat încăperea. Peste tot se împrăștiu voios lucrurile ei. Zi de zi am trecut pe acolo, dar nu am sesizat niciodată dezordinea. Stăteam în față și nu-mi venea să cred ușor ochilor.

Fără îndoială că acolo se petrecuse ceva. Ici-colo stătea câte o carte. De bună seamă ca cineva iubește sau iubea cărțile. Dar ce s-o fi întâmplat aici? E în zadar să mă gândesc. Și concluziile pe ghicite nu sunt mereu cele mai bune.

3. Plasează în contexte locuțiunile adverbiale date. Ce sens are locuțiunea? Ce sens are substantivul din cadrul ei?

Cu hurta, cu duiumul, în pripă, de-a valma, de-a dura.

4. Explică de la care părți de vorbire s-au format adverbele:

- a) Curg fete și băieți îmbrăcați sărbătorește, cu ramuri de liliac în mâini.
- b) Toma Alimoș răcnea: „Tăiatu-m-ai tâlhărește, fugitu-mi-ai mișelește.”

(Vasile Alecsandri)

- c) Cine râde tinerește, cine cântă voinicește, lui în muncă îi sporește.
- d) Fata vorbea liniștit de-ți era mai mare dregul s-o ascuți.

✓ *Comentează ortografia formei inverse a adverbilor.*

5. Completează exemplele cu părțile de vorbire care lipsesc, astfel încât să obții locuțiuni adverbiale:

_____ binelea	_____ gata
în _____ capului	din când _____
_____ - grăpiș	ici - _____
_____ dreptul	nas în _____
_____ totul	așa și _____
_____ una _____ două	_____ rost
_____ neașteptate	_____ cailor
_____ și noapte	_____ cu încetul

6. Identifică adverbele și locuțiunile adverbiale predicative și precizează funcția lor sintactică:

- a) Negreșit că vin la meci.
- b) Pesemne că știe tot.
- c) Posibil să plece din oraș.
- d) Imposibil să nu știi.
- e) Cu siguranță că te cunosc.
- f) Fără doar și poate că voi reuși.
- g) Adevărat este că a venit din oraș.
- h) Pe neașteptate a apărut dinspre pădure.

VI. ATELIER CREATIV

Subliniați locuțiunile adverbiale și înlocuiți-le cu adverbe sinonime:

- a) Ostașii știu să cate-n față, iar niciodată-n urmă. (*Vasile Alecsandri*)
- b) Și pe neprins de veste zorii se strecoară-n case, unde copiii dorm cu visele frumoase.
- c) Hai și noi la craiul, dragă,
 Și să fim din nou copii. (*Mihai Eminescu*)
- d) Iar eu intram în pământ de rușine și cât pe ce să mă înec de ciudă
ce-mi era. (*Ion Creangă*)

§ 20. Funcțiile sintactice ale adverbului și locuțiunilor adverbiale

I. TERMINOLOGIE

- **Funcții sintactice**
- predicat verbal**
- nume predicativ**
- atribut adverbial**
- complement circumstanțial**
- de loc**
- de mod**
- de timp**

II. LUCRU CU TEXTUL

- *Citește cu atenție textul:*

S-a desfăcut din mugur, într-o dimineață caldă a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s-a împletit pe dânsa ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s-a părut scurtă, și apropierea nopții o mâhni. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se zgribulească, să se vâre între celelalte și să aștepte, ațipind, până a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revărsare de strălucire se ridică stăpânitorul lumii până sus, pe cer! Raza se coborî din nou, și toată ziua, încălzită, frunza se scaldă în albastrul văzduhului.

În scurtă vreme se desfăcu mare, verde, mai frumoasă ca toate, mai sus decât celelalte, tocmai în vârful. De deasupra îi cădea lumina, dedesubt se ridica, până la ea, mireasma crinilor albi, singuratici, cu potirul plin de colbul aurului mirositor.

Un ciripit străin o miră. Și cea dintâi rândunică, venită de departe, tăia albastrul ca o săgeată, înconjură copacul de câteva ori cu strigăte de bucurie, apoi se așează pe streășina casei, cântând mereu...

✓ *Precizează în text toate adverbele și locuțiunile adverbiale.*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

- Primăvara este perioada în care parcă renaștem. Odată cu primele raze de soare care ne mângâie fața, parcă începem să simțim setea de libertate, dorința de explorare, de plimbări în aer liber, de muzică și pur și simplu ieșiri pentru suflet. Un lucru benefic, cred, mai ales atunci când alegem să ne bucurăm de timpul frumos, alături de picii noștri. De momente de familie în sânul naturii.

- Prima zi de primăvară în Emisfera Sudică se suprapune cu prima zi de toamnă din Emisfera Nordică? Echinocțiul de primăvară avea o importanță majoră încă din Antichitate. Egiptenii au ținut și sărbătoarea echinocțiului de primăvară. Această zi reprezintă renașterea și dominația luminii, reprezentată de zei. Și grecii au sărbătorit această zi, în cinstea Persefonei, care s-a întors în lume din imperiul lui Hades.

- În Emisfera Sudică, primăvara durează din August până în Noiembrie.

- Primăvara începe la date diferite. Conform calendarului astronomic primăvara începe pe 20 martie, însă marea majoritate a oamenilor consideră data de 1 martie ca momentul în care începe cu adevărat primăvara.

- Conform statisticilor, a nins de mai multe ori în luna Martie decât în Decembrie.

- Cea mai caldă primăvară din istorie a fost în 2011.

- Simțul mirosului este mai acut primăvara datorită umidității din aer.

- Primele flori de primăvară sunt ghioceii, narcisele, lalelele, irișii, liliacul.

- În timpul primăverii, păsările sunt mai vocale, întrucât acestea cântă pentru a-și atrage perechea și pentru a avertiza în privința rivalilor?

- Albinele roiesc de obicei primăvara? În această perioadă ele sunt mai docile și mai prietenoase, decât în orice altă perioadă a anului.

- Multe păsări își depun ouăle primăvara.

- Copiii cresc mai repede primăvara decât în alte zile din an.
- Febra de primăvară este cât se poate de reală. Experții spun că corpul uman își schimbă modul de a funcționa, datorită unei diete alimentare diferite de cea de pe perioada iernii, producției de hormoni și temperaturii.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

➤ Funcțiile sintactice ale adverbului și ale locuțiunii adverbiale sunt: **complement circumstanțial, nume predicativ, atribut.**

➤ Nu toate adverbele au funcție sintactică, unele sunt utilizate drept cuvinte sau construcții incidente.

1. Efectuează analiza sintactică a enunțurilor. Înaintea adverbului sau a locuțiunii adverbiale din fiecare enunț scrie între paranteze întrebarea la care răspunde.

Model: Cu calul năvălaş să nu te joci (când?) niciodată.

- Ochii înțeleptului văd mai departe.
- În apa lină te îneci ușor.
- Sacul gol nu stă în picioare.
- Scaunul înalt în picioare curând se răstoarnă.

2. Delimitează propozițiile și subliniază adverbele conform funcției sintactice:

- Te va întreba iarna ce-ai uscat vara.
- Prostul cearcă gârla-n glumă și se-neacă înadins.
- Corbul în zadar se spală, că negreața nu și-o pierde.
- Răsare soarele în toată ziua, dar nu se și vede întotdeauna.
- Copiii au alergat rapid prin parc în timp ce se jucau.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortografiază corect adverbele propuse: a venit (de) grabă; (de) grabă mare am uitat cartea; avem nevoie (de) vreme bună; s-a întors (de) vreme; locuiește (de) parte; aștept (de) mult timp; aceasta s-a întâmplat (de) mult; cât (de) mult citește fata asta!

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Subliniază adverbele conform funcțiilor sintactice pe care le îndeplinesc.

- Viața trăită lesne cere muncă, efort.
- Drumul făcut înapoi spre casă a fost anevoios.
- A simțit iarăși pământul sub picioare abia acasă.
- Uneori mă întâlnesc cu Petrică în biblioteca centrală.

2. Determină funcția sintactică a adverbelor identificate.

- În vagon era foarte bine!
- Nu găsi pe nimeni acasă.
- Erau odată într-un sat doi frați.
- Privighetoarea cânta extraordinar de frumos.
- Ziua de ieri nu poate fi întoarsă.

✓ *Determinați gradele de comparație ale adverbelor identificate.*

3. Construiește propoziții în care adverbele să îndeplinească următoarele funcții sintactice:

- ușor (nume predicativ),
- astăzi (complement circumstanțial de timp),
- lin (complement circumstanțial de mod),
- departe (complement circumstanțial de loc),
- (de) acolo (atribut).

4. Citește. Indică în scris funcția sintactică a adverbelor.

a) Acolo creștea Dionis legume. Noaptea păzea oloinița, iar ziua căra cu căldările apă din râușor. Toată vara îl vedeam urcând și coborând cărarea cu căldările în mână. (*B. Vlăstaru*)

b) Deseori se oprea și poate a suta oară pipăia mereu cu mâna la șold, căutând în buzunar aprinzătoarea. Uneori se uita înapoi. În pădure nu era nimeni...

5. Precizează în care enunțuri adverbele au valoare adjectivală și în care substantivală. Determină funcția lor sintactică.

- Profesoara, cu veșnicul zâmbet pe buze, ne-a felicitat.

b) Am făcut un buchetel din flori târzii de toamnă și i l-am înmănat profesoarei.

c) Ceas devreme. Liniște și pace.

d) Undeva departe se aude vuietul unui avion.

6. Delimitează propozițiile și subliniază adverbele conform funcției sintactice.

a) Răsare soarele în toată ziua, dar nu se vede întotdeauna.

b) Vorbește mai încet cu gura și dă mai iute din mâini.

c) Ploua întruna, ploaie mărunță de toamnă.

d) Demult a asfințit soarele și de acum încep să se aprindă luminile prin sat.

7. Analizează adverbele identificate după algoritmul:

a) clasa semantică (de loc, de timp, de mod),

b) structura (primar, derivat, compus),

c) gradul de comparație; (pozitiv, comparativ, superlativ),

d) funcția sintactică.

Zilele devin mai scurte. Cerul e acoperit cu nori plumburii. Ziua și noaptea plouă mărunț, monoton. Frunzele copacilor au căzut demult. Ici-colo tremură singuratic câte o frunză îngălbenită. Uneori printre nori răzbate un soare cu dinți și cerul presoară pământul cu fulgi umezi de zăpadă.

8. Citește și indică funcția sintactică a adverbelor. Identifică adverbele la gradul superlativ.

a) De-a lungul și de-a latul stepelor se așterneau drumurile încoronate cu copaci.

b) Înainte de a dispărea în tunel, trenul scotea un chiot scurt și puternic, apoi toate se cufundau în liniștea dintotdeauna. (V. Vlăstaru)

c) Vasile s-a uitat foarte atent în jur.

d) Nicușor s-a trezit astăzi foarte devreme.

9. Utilizează, în enunțuri dezvoltate, adverbele propuse cu funcțiile sintactice date:

a) *lesne* (nume predicativ),

b) *ușor* (complement circumstanțial de mod),

- c) *adineaori* (complement circumstanțial de timp),
- d) *pretutindeni* (complement circumstanțial de loc),
- e) *anevoie* (complement circumstanțial de mod),
- f) *repede* (complement indirect).

10. Utilizează, în enunțuri dezvoltate, adverbele propuse cu funcțiile sintactice date.

- a) lesne – nume predicativ,
- b) ușor – complement circumstanțial de mod,
- c) adineaori – complement circumstanțial de timp,
- d) pretutindeni – complement circumstanțial de loc,
- e) anevoie – complement circumstanțial de mod,

11. Delimitează propozițiile și subliniază adverbele conform funcției sintactice.

- a) Te va întreba iarna ce-ai uscat vara.
- b) Prostul cearcă gărla-n glumă și se-neacă înadins.
- c) Corbul în zadar se spală, că negreața nu și-o pierde.
- d) Răsare soarele în toată ziua, dar nu se și vede întotdeauna.

12. Elaborează dialoguri posibile în următoarele situații:

- ✓ Doi oameni urmăresc jocul delfinilor în apă.
- ✓ Doi delfini urmăresc jocul copiilor pe plajă.

VI. ATELIER CREATIV

✓ Cine veți fi când veți crește? Medici, tractoriști sau ingineri? Veți alege, bineînțeles, singuri acea profesie prin care veți primi nu numai satisfacții, ci și veți aduce folos. Dar cum n-ar fi, e bine să cereți și sfatul celor apropiați, așa cum o face eroul textului.

Drumul în viață

Victoriaș învață în clasa a 7-a. Azi-măine va fi absolventul școlii și el se gândește la viitor. Mama îl sfătuie să învețe într-o școală profesională.

Școala profesională, uzina îl atrag pe Victoraș, dar îi va cere, totuși, bunicului un sfat. Răspunsul bunicului nu s-a lăsat mult așteptat. Iată ce-i răspunde bunicul:

„Fii hotărât, nepoate!

Mama ta are dreptate, dragul meu: la școala profesională tu ai să înveți carte și o meserie bună. Iar „meseria e brătară de aur”. Peste trei ani de studii în școala profesională o să ai și tu o asemenea brătară. Vei fi strungar, frezor sau topitor calificat. Vei putea urma școala de maiștri, apoi învățământul superior. La uzină îți vei face mulți prieteni. Vino cât mai repede. Am să te conduc la școală și la uzină, să-ți arăt ce mari și frumoase sunt.

Te îmbrățișez și te aștept. Bunicul”.

✓ Răspunde desfășurat la întrebarea: *Ce mă pasionează mai mult și de ce?*

Test de verificare

1. În enunțul „Am ajuns foarte repede aproape de casa ta.” există două adverbe:

- primul adverb este de loc la gradul superlativ absolut de superioritate, iar cel de-al doilea este de mod la gradul pozitiv.
- primul adverb este de timp la gradul superlativ relativ de superioritate, iar cel de-al doilea este de loc la gradul pozitiv.

- c) primul adverb este de timp la gradul superlativ absolut de superioritate, iar cel de-al doilea este de mod la gradul pozitiv.
- d) primul adverb este de timp la gradul superlativ absolut de superioritate, iar cel de-al doilea este de loc la gradul pozitiv.

2. Cuvântul corect din propozițiile „Mihai este corect.” și „Mihai vorbește corect.” este adverb...

- a) în ambele propoziții.
- b) în niciuna dintre propoziții.
- c) în prima propoziție.
- d) în cea de-a doua propoziție.

3. În propoziția „Îți povestesc ce mi s-a întâmplat altă dată.”, cuvântul subliniat este adverb.

- a) Adevărat
- b) Fals

4. În enunțul „Mă antrenez zi de zi”, structura „zi de zi” poate fi sinonimă cu un adverb și este o locuțiune adverbială.

- a) Adevărat
- b) Fals

5. Asociază adverbele formate prin derivare sau compunere cu sufixele potrivite.

- a) Ține morțiș să-mi reamintească toate eșecurile.
- b) Am realmente nevoie de o pauză.
- c) Îndură stoicește toate neplăcerile.
- d) Bunica știe să mă ia cu binișorul când sunt supărat.
 - 1) derivare cu sufix diminutival
 - 2) derivare cu sufixul „-iș”
 - 3) derivare cu sufixul „-ește”
 - 4) derivare cu sufixul „-mente”

6. Menționează, în ordinea apariției, partea de vorbire reprezentată de cuvintele subliniate din următoarele enunțuri: „S-a ascuns *dedesubtul* patului.”; „Caută *dedesubt*.” Răspunde printr-un singur cuvânt pentru fiecare parte de vorbire și delimitează răspunsurile cu ajutorul virgulei. Scrie fără majuscule sau prescurtări.

- 7. Alege seria care conține doar adverbe formate prin compunere.
 - a) undeva, cândva, acolo, aici
 - b) dis-de-diminează, după-amiază, deseară, degrabă
 - c) Completează spațiile libere cu partea de vorbire potrivită.
- 8. Se dau enunțurile: „Am făcut un bine. La test am făcut bine.”

În primul enunț, „bine” este , iar în cel de-al doilea enunț, „bine” este .

9. Completează următoarele propoziții asociind locuțiunea adverbială potrivită. Este cât ai vorbit. A trecut atât de aproape de să mă dărâme. este pământul nostru. S-a trezit ca să ajungă la serbare. (*cât vezi cu ochii, mai-mai, cu noaptea-n cap, de ajuns*).

10. Scrie în cuvinte complete, fără prescurtări sau majuscule delimitând fiecare cuvânt prin virgulă.

Un concurent al concursului nostru de scriere creativă a trimis un text în care a subliniat adverbele. Deoarece nu le-a subliniat pe toate, te rugăm să identifici adverbele din textul următor și să le notezi în ordinea apariției lor: „Cum am ajuns *acasă*, m-am schimbat repede și m-am așezat *aproape* de telefon ca nu cumva să ratez răspunsul așteptat pe care trebuia să îl primesc.

Sună! *Dincolo* de linie s-a auzit vocea groasă a unei doamne în vârstă care vorbea încet și rar Răspunsul așteptat de doi ani de zile îmi răsuna acum în urechi.”

11. Completează spațiile libere cu partea de vorbire și funcția sintactică ce corespunde construcției subliniate.

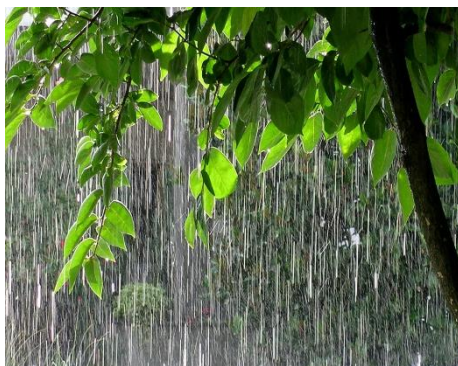
Vara mergem la mare. - (partea de vorbire) și (funcția sintactică).

Verișoara mea are un păr des. - (partea de vorbire) și (funcția sintactică)

Vara viitoare merg la mare - (partea de vorbire) și (funcția sintactică).

12. Analizează adverbele din textul propus, precizând felul și funcția sintactică.

Atunci s-a auzit brusc un tunet și, deși s-a produs departe, îndată a început ploaia și s-a udat totul împrejur. Cădeau pretutindeni stropi mari și grei care, firește, ne-au udat complet. Ploaia picură în șoapta serii, îmbrățișând totul într-o mângâiere discretă. Ploaia a devenit oglinda cerului, reflectând nostalgia și speranța în fiecare strop căzut.

Târziu, când deja venise noaptea, deasupra cerul s-a înseninat și au apărut stelele. Măine va fi soare aici. Așa vom putea pleca mai departe.

§ 21. Valoarea stilistică a adverbelor

I. TERMINOLOGIE

Valori stilistice (expresive)

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citiți cu atenție textul:*

Într-o lume în continuă evoluție, diversitatea reprezentă un aspect esențial al societății noastre. Cu toate acestea, copiii cu dizabilități se confruntă încă cu numeroase provocări și obstacole în ceea ce privește incluziunea socială. Cu toate acestea, copiii și tinerii cu dizabilități rămân printre cei mai excluși și discriminați membri ai societății. Incluziunea lor socială este esențială pentru a le oferi șanse egale și pentru a le asigura o dezvoltare armonioasă.

DESCOPERIȚI!

Exprimând împrejurarea în care are loc o acțiune sau o caracteristică a unei însușiri adverbul cumulează uneori și valori expresive (stilistice). De obicei, valorile stilistice apar în textele literare, dar ele se întâlnesc și în vorbirea curentă.

❖ **CURIOZITĂȚI:**

Potrivit datelor furnizate de UNICEF, aproximativ 240 de milioane de copii din întreaga lume au dizabilități, ceea ce înseamnă că 1 din 10 copii se confruntă cu diverse provocări în dezvoltarea lor. Scopul nostru este de a-i sprijini în dezvoltarea abilităților și de a-i integra în societate, oferindu-le astfel șansa de a-și atinge potențialul maxim.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

OBSERVĂ!

✓ Ce valori stilistice exprimă adverbele evidențiate din exemplele de mai jos?

- Gândăcelul se urca *încet-încet* pe firul de iarbă.
- Vioara cânta *dulce și duios* o doină.
- Fata plângea *amarnic*.

REȚINE!

În textele literare adverbul are utilizări restrânse, dar uneori cumulează **valori expresive**.

El apare ca epitet al unor verbe cu rol de nuanțare:

- **inversiune**: „Codru-și bate frunza **lin...**” (Mihai Eminescu)
- **repetiție** (sugerând un superlativ): „**Demult, demult** a fost un împărat în țara depărtată a Indiei.” (Mihai Eminescu)
- **reliefare**: „**Lin** viorile răsună.” (Mihai Eminescu)
- **antiteză** (sugerând opoziția): „Eu veneam de **sus**, tu veneai de **jos**.”

Unele adverbe de mod cum sunt cele provenite din adjective (sună dulce), din participii (vorbește așezat), din substantive (merge alene), precum și unele dintre cele formate cu ajutorul sufixelor, de la diferite părți de vorbire (vulturește, șoimește, amarnic, piepțit etc.), au rolul de a reda mai expresiv felul de desfășurare a acțiunii:

a) „Muscelele abureau un fum ce se-nălța **alene**, clătinat de durere.”

(B. St. Delavrancea, Sultănica)

b) „Cu ochii de sânge, cu barba vâlvoi,

El zboară **șoimește**.” (G. Coșbuc, Pașa Hassan)

În locul adverbelor *alene* și *șoimește*, s-ar fi putut folosi alte adverbe – *se-nalță încet*; *zboară foarte repede*, dar acestea nu ne ajută să ne închipuim încetineala cu care se înalță aburii, nici repeziciunea cu care fuge pașa Hassan. Epitetul *șoimește* are la bază o comparație: „*zboară șoimește*”, adică zboară ca un șoim.

În textul citat, adverbul „*șoimește*” realizează și o **hiperbolă**.

De multe ori adverbul sau locuțiunea adverbială cu valoarea de epitet al verbului întărește ideea de personificare exprimată și de verb: „*Si din codri noaptea vine. / Pe furis*”. (George Coșbuc)

AFLĂ MAI MULTE!

Valoarea stilistică a adverbelor rezultă numai din context, din discurs sau din actul concret de comunicare. O metodă de a afla valoarea expresivă a unui cuvânt este de a-l scoate din text și de a compara cele două versiuni: textul fără cuvântul respectiv și textul original. Se poate observa astfel ce plus aduce cuvântul respectiv în text.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

✓ Ortografiază corect!

m-ai / mai; a-și (a își) / ași (plural de la as); deal, de-al; deschideți / deschide-ți.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Examinează șirul de sinonime ale cuvintelor *circumstanță* și *împrejurare*:

caz	situație
condiție	stare
conjunctură	moment
ipostază	ocazie
postură	prilej
poziție	timpuri

- ✓ Extrage din șir cuvintele care se referă numai la: *timp, loc, condiție*.
- ✓ Plasează în context 3 dintre cuvintele enumerate.

2. Găsește în tabelul de mai jos cuvinte care nu pot forma îmbinări, fiindcă se exclud reciproc. Scrie 3 perechi de asemenea cuvinte și comentează în câte un enunț incompatibilitatea lor semantică.

Model: *A urla este incompatibil cu încetișor, fiindcă a urla presupune întotdeauna intensitatea maximă a sunetului emis.*

Verbe

a striga
a șopti
a țipa
a răcni
a îngâna
a mormăi
a murmura
a se răsti
a suspina
a ofta

Adverbe

ceremonios, repede
înăbușit, încet
aprins, gros
iute, sălbatic
vesel, abia
mâniat, vâlvârtej
scurt, alene
mândru
îndârjit
brusc

3. Formează câte un adverb de la radicalele cuvintelor date, utilizând unul din sufixele: *-mente, -ește, -iș*:

- *român, piept, real, literal, total, creștin, actual, păgân, școlar.*

4. Scrie exemplele și subliniază adverbele. Explică valorile stilistice.

a) Când aproape să pun mâna pe el, l-am pierdut. Era mai-mai să ajung. În cinci-șase sate abia-abia putu nimeri una pe placul lui.

(Ion Creangă)

b) b) Boierii de toate treptele dimpreună cu cei din casa lor, ba până chiar și târgoveții se îmibuiau pe întrecute. (Ioan Slavici)

c) c) Sunt cu totul și cu totul de accord cu tine. Vreau numai să-ți spun că ai greșit.

5. Construiește câte două enunțuri, utilizând fiecare dintre cuvintele propuse o dată în calitate de adjectiv, o dată – în calitate de adverb: *grabnic, falnic, șăgalnic, victorios, mărinimos*.

6. Raportă scrierea fiecărui adverb de mai jos la una dintre regulile ortografice date: *așadar, astă-vară, dinadins, valvâr tej, după-masă, calea-valea, departe, astă-noapte, degrabă, îndeosebi, bunăoară, îndelung, degeaba, acasă, aseară, totuși*.

7. Povestește colegului/colegei o întâmplare din viața ta. Pe parcurs, precizează:

- a) Când s-au întâmplat cele narate?
- b) Oare cei din jur s-au simțit bine?
- c) Când vă amintiți de acest caz?
- d) Cum vă simțiți în procesul narării?
- e) Unde a avut loc acțiunea?
- f) Cum apreciați acum episodul?
- g) Cum v-ați simțit atunci?

8. Încadrează în enunțuri dezvoltate/fraze structurile de mai jos. Scrie-le și subliniază adverbele. Comentează semnele de punctuație utilizate la finele frazelor.

- Cum să mă supăr*
- Când l-a văzut*
- De când o caută*
- Cum să nu mă supăr*
- Dincotro venea*
- Pe unde s-a rătăci*

9. Autodictare. Subliniază adverbele.

Tu n-ai văzut niciodată îngerii, pentru că îngerii vin numai după ce adorm copiii și pleacă atunci, când copiii încep să-și deschidă ochii. Nu s-au deschis bine genele, și îngerii au și zburat. Fiecare copil are un înger al lui care-i poartă de grijă, când Mama doarme, obosită. Dar și Mama doarme iepurește, și îngerul stă bine de pază. Dacă n-ar fi îngerii, copiii ar uita să se mai scoale și nici nu ar visa frumos.

Îngerii, noaptea, nu dorm...

Îngerii noaptea, ca să nu li se urască, se joacă în somn cu fetițele și băieții, îi descântă, îi farmecă și-i fac să vadă-n cer, în lumea povestilor frumoase. Căci și în somn li s-ar urî copiilor, dacă nu ar fi îngerii să li se arate.

VI. ATELIER CREATIV

Dăruind zâmbete, construim speranță...

Din cele mai vechi timpuri, arta are rolul de a satisface omul din punct de vedere spiritual, indiferent de forma pe care aceasta o îmbracă.

Muzica, poezia, teatrul sau pictura au toate menirea de a crea în rândul publicului o anumită stare sufletească; de regulă, formele artistice dau naștere unor trăiri interioare intense, dar natura sentimentelor generate depinde și de mesajul pe care artistul a dorit să îl transmită.

Muzica și poezia sunt două expresii ale artei care au puterea de a captiva și de a emoționa inimile oamenilor în moduri unice și profunde. Muzica, cu ritmurile sale și armoniile melodice, poate transmite emoții și trăiri într-un mod direct și universal, atingând corzile sensibile ale sufletului. Fie că este vorba de o simfonie grandioasă, de o baladă delicată sau de un cântec popular tradițional, muzica are capacitatea de a comunica și de a crea conexiuni emoționale între oameni.

Pe de altă parte, poezia folosește cuvintele ca instrumente pentru a picta imagini și a transpune înțelesuri profunde într-o formă artistică. Prin intermediul metaforelor, simbolurilor și ritmului versurilor, poezia poate exprima trăiri intense, gânduri filozofice sau stări de spirit subtile. Fie că este scrisă într-o manieră clasică sau într-un stil modern și experimentat, poezia rămâne un mijloc de exprimare al emoțiilor și ideilor care încântă și provoacă în același timp.

- ✓ *Continuați ideea din text, scriind o compunere, în care să folosiți diverse modalități expresive de superlativ absolut al adverbilor.*
- ✓ *Ce instrumente muzicale cunoașteți? Care este instrumentul muzical preferat? Alcătuiți câteva anunțuri despre el, folosind adverb*

TEST DE EVALUARE:

Acum pot...

Punctaj

1. ... **să stabilesc** că adverbul evidențiat în propoziția „Apa cristalină curge *domol* peste pietre”. determină:

a) substantivul **apa**; b) verbul **curge**; c) substantivul **pietre**.

5 puncte

2. ... **să identific** varianta în care cuvintele subliniate din structurile: gest *amabil*, vorbește *amabil*, *amabilul* vânzător sunt, în ordine:

a) adjectiv, adjectiv, adverb; b) adverb, adjectiv, adjectiv;

c) adjectiv, adverb, adjectiv.

5 puncte

3. ... **să precizez** cuvântul subliniat din propoziția „*Dimineața* mă trezesc devreme” este:

5 puncte

a) adverb propriu-zis; b) substantiv;

c) adverb provenit din substantiv

4. ...**să găsesc** afirmația corectă despre adverb:

5 puncte

a) adverbul determină un substantiv;

b) unele adverbe nu au grade de comparație;

c) Adverbele se declină și se conjugă ca și verbele.

5. ... **să redactez** o minicompunere „Muzica îmi place” folosind în redactarea compunerii și adverbe. Sublinindu-le!

8 puncte

Total: 28 puncte

Apreciază-ți competențele (pe nivele):

	Inițial	Mijlociu	Satisfăcător	Înalt
Punctaj	7-1	14-8	21-15	28-22

Schemă recapitulativă

MODEL DE ANALIZĂ A ADVERBULUI

1. Adverb simplu sau compus.

2. Tipul (de loc, de timp, de mod, de scop, concesiv);

3. Gradele de comparație.

4. Predicativ sau nepredicativ.

5. Funcția sintactică. (nume predicativ, atribut, complement)

Exemplu. Astă-toamnă au rodit câmpurile.

Astă-toamnă-adverb compus, de timp, fără gr. de comp., nepred., f.sint.compl.

***Prepoziția.
Conjunția.
Interjecția***

§ 22. Prepoziția. Felul prepozițiilor

I. TERMINOLOGIE

- **clasificare**
- **formă: simple și compuse**
- **origine: propriu-zise**
- **provenite din alte părți de vorbire**

II. LUCRU CU TEXTUL

- **Privește atent imaginea.**
- **Alcătuiește un dialog, folosind substantive la diferite cazuri. Cu ajutorul cui se leagă cuvintele?**

- Găsește subiectele din enunțurile alcătuite.
- Identifică prepozițiile.

❖ CURIOZITĂȚI:

Ziua internațională a persoanelor cu dizabilități se sărbătorește în fiecare an la data de 3 decembrie, începând cu anul 1992, la inițiativa Organizației Națiunilor Unite, scopul său fiind promovarea unei mai bune înțelegeri a problemelor cu care se confruntă persoanele cu dizabilități.

1 iunie – Ziua internațională a copilului este un prilej de a sărbători cea

mai frumoasă perioadă a vieții – copilăria! În această zi specială în care

„Să fii copil este un lucru serios,
Nimic pe lume nu e mai frumos!
Să fii adult cu suflet de copil
E fascinant și chiar posibil
!!!” chiar și adulții se simțesc din nou copii.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Prepoziția este parte de vorbire neflexibilă.

CITEȘTE ȘI COMPARĂ!

Înlocuiește punctele cu prepozițiile potrivite.

... caselor ... munte zburau păsările vesele ce pluteau ...unor roiuri ...fluturi.

Cuvinte de reper: *deasupra, de la, asemenea de.*

✓ Care este rolul prepoziției?

REȚINE!

Prepoziția este o parte de vorbire neflexibilă care exprimă relațiile sintactice de subordonare dintre un substantiv (sau un substitut al acestuia) ori dintre un verb și un alt cuvânt.

Prepoziția nu are funcție sintactică, dar are rol morfologic auxiliar. Ea se analizează gramatical cu partea de vorbire pe care o însoțește.

Prepoziția se poate clasifica după următoarele criterii:

➤ după **formă**, prepoziția se clasifică în:

✓ **prepoziție simplă** (un singur element): a, către, contra, cu, de, fără, în, întru, pe, pentru, până, peste, printre, prin, după, asemenea, datorită;

✓ **prepoziție compusă** (din două sau mai multe prepoziții simple): de la, de către, de pe, fără de, pe la, de pe lângă, de peste, pe lângă, pe sub, de pe sub, până pe la;

➤ după **origine**, prepozițiile pot fi:

✓ **proprii-zise**: între, până, sub, lângă, cu etc.;

✓ **prepoziții provenite din alte părți de vorbire**:

a) prin conversie: *adverb*: înaintea, dinaintea, îndărătul, împotriva, deasupra, înapoia, contrar, ca, decât, cât;

substantiv: grație;

verb la participiu: datorită, mulțumită;

b) prin compunere: despre, înspre.

➤ după **regimul cazual**.

În limba română contemporană prepoziția cere cazul: *acuzativ, genitiv și dativ*.

✓ **prepoziții care cer cazul acuzativ**: cu, din, de, despre, dinspre, înspre, pentru, prin, sub etc.

✓ **prepoziții care cer cazul genitiv**: asupra, contra, împotriva etc. (aici întră categoria prepozițiilor provenite din adverbe cu aspect articulat)

✓ **prepoziții care cer cazul dativ**: grație, mulțumită, datorită, conform, potrivit, contrar, aidoma și asemenea (aici întră prepozițiile provenite din substantive, verbe la participiu sau adverbe).

OBSERVĂ!

✓ Scrie în caiet textul de mai jos. Subliniază prepozițiile.

De Paști în satul vesel căsuțele-nălbite
Lucesc sub a lor maldure de trestii aurite
Pe care cocostârcii, înfipti într-un picior,
Dau gâtul peste aripi, tocând din ciocullor.
Un scrânciob mai la vale pe lângă el adună
Flăcăi și fete mândre ce râd cu voie bună;
Și-n sunet de vioare, de cobze și de nai
Se-ntoarce hora lină, călcând pe verde plai. (Vasile Alecsandri)

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

✓ Alcătuieste propoziții în care să folosești aceste cuvinte:

aș,

ași,

a-și

aș Aș vrea să zbor. (*verbul auxiliar a avea*)

ași Avea doi ași în mână. (*forma de plural a substantivului aș*)

a-și A-și aminti cu o deosebită plăcere (*prepoziție+ pronume*)

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

▪ Prepozițiile compuse se scriu separat. Numai prepozițiile contopite de tipul *înspre, dinspre, despre* se scriu împreună.

Se scrie prin cratimă prepoziția compusă *de-a* din locuțiuni ca: *de-a berbeleacul, de-a binelea, de-a bușilea, de-a curmezișul, de-a dreapta, de-a dreptul, de-a dura, de-a gata, de-a latul, (cu) de-a sila, de-a pururi* și din numele de jocuri *de-a puia-gaia, de-a uliul și porumbeii* etc.

AFLĂ MAI MULTE!

Se scrie însă (*cu*) *de-amănuntul* (fiind format din *amănunt*).

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Completează fiecare spațiu liber cu prepoziția potrivită:

a) Anul viitor vom merge mare. Mergem împreună casă. Ana a primit cartea fratele ei. Aseară am fost film prietenii mei. seara aceasta voi rămâne acasă. Mă îndrept bibliotecă. Toată ziua am stat casă. Părinții mei au fost zilele trecute teatru.

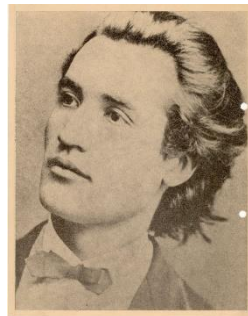
b) Patul în care dorm eu se află patului fratelui meu. A fost necesar să sar acest obstacol ca să ajung la destinație. Nu aș fi reușit tine. Părinții mei sunt relației mele cu prietena mea. Voi veni la tine acasă ora 21. Am luat creionul masa. Andreea a cumpărat această eșarfă sora ei. Am fost contactat telefonic verișorii mei. Peste două săptămâni vom pleca Cernăuți. Îmi amintesc cu drag prietenii mei. M-am întâlnit Ana școală. Școala se află cantină. Ieri ne-am întors munte. Am scăpat inelul mână, iar acesta a căzut pat. această fabrică se află un mall. Vlad s-a așezat bancă, mine și colega mea. așteptărilor, Andrei a luat

bacalaureatul notează mare. Astăzi am citit marele poet Mihai Eminescu.

2. Alege varianta corectă:

Deasupra/Asupra apartamentului meu locuiește un domn în vârstă. Vom porni *la/spre* drum mâine dimineată. Casa mea se află *lângă/alături* o fabrică de pâine. Am răspuns corect *cu/la* toate întrebările profesorului. Avem toate informațiile necesare *de la/dinspre* vărul meu. Părinții sunt mulțumiți *pentru/de* continuare școlare ale copilului lor. Am învățat lecția *datorită/din* pricina profesorului meu. Au luat note mici din *cauza/grăție* neatenției. Călin este responsabil *de/cu* curățenie.

3. Precizează valorile morfologice ale cuvintelor subliniate:

a) Privea înainte cu îndârjire, nelăsându-se înduplecat de rugămințile lor.

b) Înainte casei se afla un brad falnic.

c) Consider că a avut un comportament potrivit într-o astfel de situație.

d) Potrivit spuselor lui, părinții nu cunoșteau adevărul.

e) Deasupra câmpiilor se întindea cerul senin fără urmă de nor.

f) Am pus cartea deasupra caietelor.

g) Asemenea greșeli nu se iartă.

h) M-ai dezamăgit deoarece ai procedat asemenea lor.

i) „Împrejur, ulmii cântau o doină duiosă.” (Al. Macedonski)

j) Toți călătorii se adunaseră împrejurul gazdei, ascultându-i povestea, fascinați.

4. Construiește, pe rând, propoziții, în care prepozițiile compuse *de la* și *de pe* să introducă atribute și complemente, marcând părțile de vorbire determinate de acestea.

5. Alcatuiește enunțuri în care să existe complemente exprimate prin verbe la moduri nepersonale precedate de prepozițiile: *de, pentru, fără*.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

Dictare

Izvor de biodiversitate

În râurile de munte viața este extrem de diversă și cu adaptări specifice. Nu e ușor să rezisti în curenți de apă care te pot împinge la zeci de kilometri depărtare sau când hrana e destul de limitată. Cu o varietate a speciilor mare, râurile de munte sunt casă pentru microorganisme, alge, muschi, spongieri, planarii, raci, insecte și larve de insecte, pești și amfibieni. Dintre mamifere, vidra – specie protejată – depinde în mod

esențial de prezența peștilor în râuri, păstrăvul determinând-o să urce până la 1500 m altitudine.

ROSTEȘTE REPEDE ȘI CORECT!

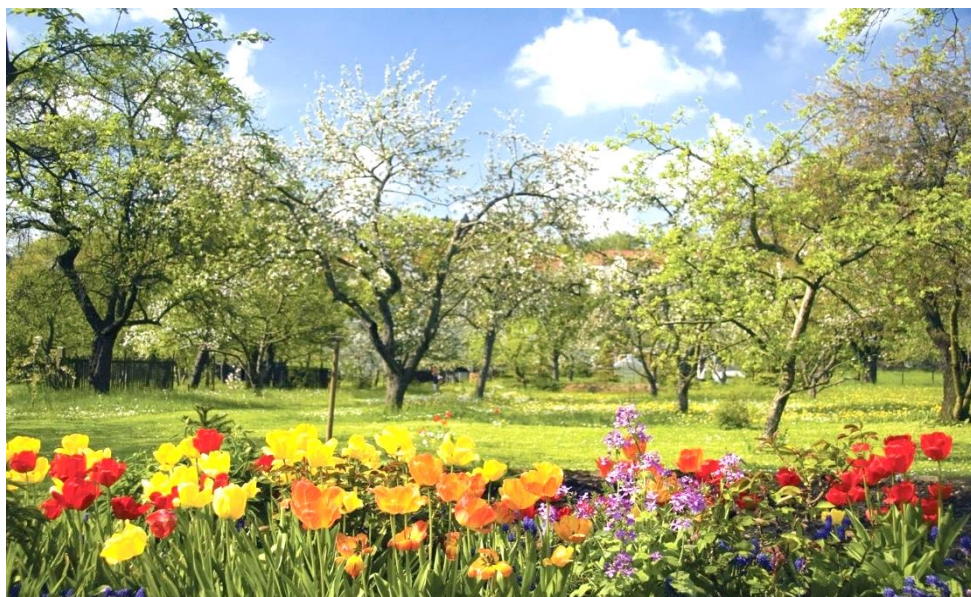
În tâmplăria unui tâmplar s-a întâmplat o întâmplare. Alt tâmplar, care din întâmplare auzise de întâmplarea întâmplată a tâmplarului, s-a dus să vadă, ce i s-a întâmplat tâmplarului în tâmplărie și din întâmplare s-a lovit cu tâmpla de tâmpla tâmplarului.

VI. ATELIER CREATIV

FOLOSIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

„Iată-vă un scriitor nesfârșit de original și de o sensibilitate fermecătoare.”

✓ *Privește imaginea. Citește cu atenție textul.*

Cu mantia ei de un verde deschis, Primăvara a așternut peste tot un covor multicolor. Câmpurile și dealurile au înverzit, iar livezile se pregătesc să dea în floare. Ea a adus cu ea gingașii toporași, ce se închină lăcrămioarelor, gândăcei în haine smălțuite și cărăbușii de aramă.

De departe, se aude mierla fluierând în zăvoi. Zboară gândăcei de tot neamul. Cea dintâi rândunică, venită de departe taie albastrul cerului ca o săgeată. Prin norii cenușii trec razele aurii ale mândrului soare. De sub frunzele moarte se ivesc mici firicele subțiri de verdeață. Delicatul clopoțel de argint se ivește de sub pământul de catifea. Poiana scăldată de soarele blând este invadată de gingașele floricele. O buburuză face baie de soare în potirul unei flori. În a nopții liniște se ivește o divină melodie a greierilor.

Primăvara, cu cât e de frumoasă, atât e și de harnică! Gospodarii ...

1. *Continuă textul.*
2. *Folosește diferite tipuri de prepoziții.*
3. *Explică semnificația cuvintelor și structurilor: „gândăcei în haine smălțuite”, „cărăbușii de aramă”; catifea, zăvoi, invadată, baie de soare, divină.*
4. *Despărte corect în silabe următoarele cuvinte: dintâi, fluierând, mierla, lăcrămioarelor, aurii. Indică regula folosită.*

FOLOSEȘTE-ȚI IMAGINAȚIA!

➤ *Continuă compunerea folosind prepoziții. Intituleaz-o.*

Satul este locul unde ne simțim toți acasă, locul unde cei mai mulți dintre noi au copilărit și locul unde frumusețile naturii sunt văzute cu ochiul liber. Satul, are pentru fiecare o poveste, o pagină din viața fiecăruia se afla în sat. Satul creează povești, amintiri de neuitat, dar și evenimente placute.

În prima zi de vară, când soarele strălucea pe cer și găzele zburau roi după roi, ne-am strâns toți la marginea satului nostru, unde soarele bătea doar cu câteva raze locul de joacă. Lângă câteva case îngrijite, răsună muzica și-i invita pe cei vârstnici la o horă. Iar noi, copiii, să ne jucăm cu mingea...

FOLOSEȘTE INTERNETUL!

Cu ajutorul resurselor Internet găsește o legendă despre primăvară. Scrie această legendă în caiet. Subliniază prepozițiile.

MINIPROIECT

Continuă descrierea,
subliniază prepozițiile:
„Buturuga mică răstoarnă carul mare...”

§ 23. Prepoziția. Regimul cazual: rolul prepoziției în exprimarea acuzativului

I. TERMINOLOGIE

clasificare

formă: *simple și compuse*

origine: *propriu-zise*

provenite din alte părți de vorbire

regimul cazual: *genitiv, dativ, acuzativ*

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul:*

În țihla mărunță de la margine, lumina se cernea în ploaie deasă și caldă de raze; roiuri de musculițe se roteau ici-colo, țesându-se într-un joc grăbit; sticleau în lumină, pe urmă dispăreau. Un grangur sta nemișcat pe o ramură de fag întinsă spre soare; îi sticleau penele ca gălbenușul

oului; întindea din vreme în vreme gâtul și da drumul unei fluierături gălgâite, care trezea un răsunet lung în urmă, în ramurile pădurii. Păsări mărunte, stropite cu felurite culori, se chemau de pe vârfuri de nuielușe mlădioase; erau stigleți cu pete de sânge, pițigoi rotunzi cu pene cenușii și negre, cintezi cu piepturile cărămizii. (Mihail Sadoveanu)

❖ CURIOZITĂȚI

Cu zborul, cântecul și frumusețea lor, păsările ne încântă și ne inspiră. Sunt sanitari ai pădurilor, împrăștie semințe, fertilizează solul, oxigenează aerul și contribuie la stabilizarea climei. În plus ne dau și nenumărate lecții de viață. Cea mai veche sărbătoare din calendarul mediului este Ziua Internațională a păsărilor, sărbătorită la 1 aprilie încă din anul 1906.

DESCOPERĂ!

✓ Formulează definiția prepoziției, alegând enunțurile corecte dintre cele de mai jos:

- Prepoziția este o parte de vorbire flexibilă.
- Prepoziția este o parte de vorbire neflexibilă.
- Prepoziția are înțeles de sine stătător.
- Prepoziția este un instrument gramatical.
- Prepoziția leagă un atribut sau un complement de partea de vorbire pe care o determină.

REAMINTEȘTE-ȚI!

Folosite înaintea unor cuvinte care se declină (substantive, pronume, numerale), prepozițiile le impun acestora o anumită formă de caz. Din acest punct de vedere, se disting următoarele feluri de prepoziții:

- Prepoziții cu regim de acuzativ.** Acestea sunt:

– prepozițiile simple primare, cu excepția prepozițiilor **asupra** și **contra**: *lângă mine, despre voi, în țară, la prânz, după ore*;

– prepozițiile compuse, cu excepția prepoziției **deasupra**: de după nori, până la gară, de către prieteni;

b) **Prepoziții cu regim de genitiv**. Fac parte:

– prepozițiile formate prin conversiunea adverbelor: *înaintea casei, împrejurul lacului, îndărătul ușii, împotriva vântului*;

– prepozițiile **asupra, deasupra și contra**: *asupra dușmanului, contra lor, deasupra oceanului*.

c) **Prepoziții cu regim de dativ**: datorită, mulțumită, grație: *datorită fratelui, mulțumită părinților, grație timpului frumos*.

În limba română contemporană prepoziția cere cazul: *acuzativ, genitiv și dativ*.

ATENȚIE!

➤ Este greșită adăugarea la prepoziția **ca** a conjuncției **și** pentru evitarea cacofoniei.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

✓ Subliniază cu o linie prepozițiile simple și cu două linii prepozițiile compuse.

Vei privi prin zări senine
Stelele, sclipind mărunte,
Cum încet, de peste munte,
Ies de printre brazi.
Noaptea-ntreag-o să-și murmure
Apele povestea lor.
Și, ieșind de prin pădure, pe creste
Vor căta prin văi de este
Pace la izvor. (George Coșbuc)

REȚINE!

Unele prepoziții provin de la alte părți de vorbire.

• Adverbe articulate cu articol hotărât.

Exemplu: *Am mers fără frică înaintea*. – adverb

Tata a parcat mașina înaintea casei. – prepoziție

• Verbe la participiu. Exemplu: *Mama era mulțumită de fapta noastră*. – participiu

Mulțumită sfaturilor bunicului, am câștigat concursul de șah. – prepoziție.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

✓ Construiește enunțuri în care cuvintele:

- împotrivă, împrejur, deasupra* – să fie, pe rând, adverbe și prepoziții (cu articol hotărât);
- datorită, potrivit* - să fie, pe rând, participii și prepoziții.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

✓ Prepozițiile compuse se scriu separat. Numai prepozițiile contopite de tipul *înspre, dinspre, despre* se scriu împreună.

✓ Se scrie prin cratimă prepoziția compusă *de-a* din locuțiuni ca: *de-a berbeleacul, de-a binelea, de-a bușilea, de-a curmezișul, de-a dreapta, de-a dreptul, de-a dura, de-a gata, de-a latul, (cu) de-a sila, de-a pururi* și din numele de jocuri *de-a puia-gaia, de-a uliul și porumbeii* etc.

✓ Construiește cu 3 dintre ele enunțuri (la alegere).

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. În enunțul: „*Îl privi în întreg, de la capul inundat cu aur pân-la botinele micuțe ce sticleau radioase pe covorul înflorit*”, sunt:

- trei prepoziții simple și două prepoziții compuse;
- cinci prepoziții simple și o prepoziție compusă;
- trei prepoziții simple, o prepoziție compusă;
- o locuțiune prepozițională
- patru prepoziții simple și o locuțiune prepozițională.

2. Subliniază cu o linie prepozițiile simple și cu două linii prepozițiile compuse din textul următor:

„Au înflorit caișii deodată, peste noapte. În două zile, caisul s-a îmbrăcat în bumbacul selenar și a stat în geamul meu, asemenea unor roiuri de fluturi albi, spânzurate în aer deasupra tulpinii. Deasupra florilor din grădină, pe atlazul azurului palid, alunecă săgețile rândunelelor, ca într-o stampă.”
(Tudor Arghezi)

3. Înscrie în două coloane prepozițiile cu sens și prepozițiile cu rol de legătură din enunțurile date.

- Ea mi-a dăruit o carte cu poezii. Am pus caietul peste carte.
- Caut pixul în penar.
- Am cumpărat două

kilograme de mere. d) Am intrat în clasă după profesor. e) Pisica toarce lângă sobă. f) Mă îndrept spre școală. g) Deasupra blocului zboară un zmeu.

4. Completează spațiile libere cu prepoziții potrivite:

a) El este apt muncă.

b) Ei se supărămama.

c) Dificultatea problemei constă numărul mare de calcule.

d) Ioana se asociază noi o afacere familie.

e) Suma este egală cea precedentă.

5. Transcrie îmbinările de cuvinte. Subliniază prepozițiile.

Construiește cu îmbinările preferate șase propoziții.

Floare de tei, drum spre veșnicie, ei între ei, a învăța de la tine, a pleca spre gară, a sosi la nouă, carte pentru toți, a primi drept răsplătă, setea de a cunoaște, unuia dintre noi, una din două, întâlnirea de atunci, a mirosi a fân, drumul până acolo, bun de gură, harnic de mic, vânt de la miazăzi, venind dinspre miazănoapte.

6. Alcătuieste enunțuri în care prepozițiile *împotriva*, *împrejurul*, *conform*, *potrivit* să introducă: un substantiv; un pronume; un numeral.

✓ *Precizează cazul cerut de fiecare prepoziție.*

7. Citește cu atenție textul. Selectează prepozițiile și precizează tipul lor. Explică semnificația cuvintelor evidențiate. Analizează morfo-sintactic cuvintele evidențiate.

Portul popular românesc ca și întreaga *artă* populară (arhitectura, crestaturi în lemn, ceramică, etc.) s-a născut și a dăinuit din cele mai

vechi timpuri. Istoria ne spune că dacii erau îmbracați la fel cu țăranii de la munte: „Îmbrăcămintea lor era un fel de tunică până la genunchi, strânsă c-o cingătoare peste mijloc, ițari largi legați la gleznă cu sfoară sau vârați în opinci, pe deasupra o *manta* largă, fără mâneci, încopciată pe umăr.”

Toate aceste *mărturii* care s-au păstrat de-a lungul timpurilor sunt adevărate documente ale originii și continuității ale românilor pe pământul vechii Dacii. Portul popular românesc de astăzi are un caracter nemijlocit *sărbătoresc*. El constituie o variantă reușită a celui tradițional, dar în concordanță cu contemporaneitatea.

8. Subliniază prepozițiile împreună cu părțile de propoziție pe care le introduc. Precizează cazurile și funcțiile sintactice ale acestora.

- Mă trezește mama într-o dimineață din somn, cu vai-nevoie.
- A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s-a înțeles cu tata, m-au luat ei cu binișorul și m-au dus iar la școală. (*Ion Creangă*)
- Pe drumul ce duce către cetatea Neamțu, pe la sfârșitul lui septembrie 1686, se vedea o oaste mergând. (*C. Negruzzi*)

9. Alcătuieste enunțuri în care prepozițiile *împotriva*, *împrejurul*, *conform*, *potrivit* să introducă:

- un substantiv;
- un pronume;
- un numeral.

✓ Precizează cazul cerut de fiecare prepoziție.

VI. ATELIER CREATIV

1. Argumentați citatul:

„Unul din darurile neprețuite de care se bucură omul este încrederea pe care i-o acordă păsările și celelalte animale”.

✓ *Ce trebuie să facem, ca să rămână această încredere pentru totdeauna?*

2. Scrieți o minicompunere despre animalul vostru de companie.

✓ *Continuați textul propus despre pisică. Folosiți diferite tipuri de prepoziții.*

Pisica mea este o bijuterie pufoasă care emană eleganță și grație în fiecare mișcare, ademenindu-ne cu farmecul ei subtil. Este mereu gata să

ofere alinare și companie plăcută. Își exprimă afecțiunea prin atingeri delicate și clipe liniștite petrecute în preajma noastră, făcându-ne să simțim că suntem în prezența celei mai dulci și cuminți creaturi. Pisica este o adevărată încântare, aducând bucurie și armonie în fiecare zi a vieții noastre.

§ 24. Locuțiunea prepozițională

I. TERMINOLOGIE

- **structura**
- **regimul cazual**

II. LUCRU CU TEXTUL

✓ *Citește cu atenție textul.*

Câinele își conține dușmănia împotriva dobitoacelor. Se întoarce asupra oamenilor. Apoi cotește pe lângă parmaclăcul podului, în râpă. Se repezește asupra lui Gheorghiuță, încolțindu-l de pulpana sumăieșului. Deodată i se îmbujoraseră obrazii și-i luceau ochii. Flăcăul înțelese. Cotind și el pe lângă parmaclăcul de piatră, își dădu drumul târâș în râpă. Femeia se aplecă și văzu prăpastia. Totuși Gheorghiuță lunecă lin pe clina umedă, stârnind bolovanii. Câinele nu se zărea; i se auzea numai glasul, dosit în văgăună. (M. Sadoveanu, *Baltagul*)

- ✓ *Identifică prepozițiile din enunțurile date și indică cazul pe care îl cere fiecare prepoziție.*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

Câinele ciobănesc este un câine inteligent, echilibrat și deosebit de devotat, cu un temperament puternic, dar ușor adaptabil oricăror condiții. Perseverent, agil, îndrăzneț și muncitor, cu o inteligență remarcabilă și un simț puternic al loialității, câinele își duce mereu la bun sfârșit sarcina. Câinele ciobănesc este o rasă puternică și devotată, ideală pentru protejarea turmelor sau a familiei.

REȚINE!

Locuțiunile prepoziționale sunt grupuri de cuvinte cu înțeles unitar și cu rol de prepoziție.

Locuțiuni prepoziționale în funcție de alcătuire:

➤ *După alcătuire*, locuțiunile prepoziționale se împart în locuțiuni formate din:

- *substantiv* articulat precedat de o prepoziție: în fața, în urma, din pricina, în spatele;
- *substantiv* nearticulat urmat de o prepoziție: față de;
- *substantiv* nearticulat precedat și urmat de o prepoziție: în loc de, din cauză de, din pricină de, cu privire la, în legătură cu;
- *adverb* cu forma articulată precedat de prepoziție: pe dinaintea, pe dinăuntru, în afara;
- *adverb* nearticulat urmat de o prepoziție: înainte de, împreună cu, alături de;
- *adverb* nearticulat precedat și urmat de o prepoziție: în afară de;
- *pronumele nehotărât* tot însoțit prepoziție: cu tot, cu toată, cu toate, cu toți, cu tot cu;
- *adjectiv* cu formă articulată precedat de prepoziții: de-a lungul, de-a latul, în lungul;
- *adjectiv* cu forma nearticulată precedat de o prepoziție: conform cu, privitor la, referitor la;
- locuțiuni provenite din locuțiuni adverbiale prin articulare sau propoziție: în loc > în locul, în loc de, în afară > în afara, în afară de, în față > în fața, în urmă > în urma;

➤ *După cazul* pe care îl cer, locuțiunile prepoziționale se împart în locuțiuni care cer **cazul acuzativ** și locuțiuni care cer **cazul genitiv**.

Acuzativul – când ultimul termen este o prepoziție.

Genitivul – când ultimul termen este un substantiv articulat

Locuțiuni care cer **cazul acuzativ**:

alături de, în caz de, în loc de, înainte de, de față cu, cu tot cu, în afară de, în scop de, din cauză de; în jur de, față de, odată cu, la un loc cu, împreună cu tot, împreună cu toată, împreună cu toți, împreună cu toate, în raport cu, în legătură cu, privitor la, referitor la etc.

Exemplu: În timpul examenului, profesorul ne-a chemat pe rând la tablă pentru a rezolva exercițiile.

Locuțiuni care cer **cazul genitiv**:

în urma, din urma, în fața, prin fața, în susul, în afara, în ciuda, în pofida, de-a lungul, de-a latul; din fața, din cauza, din pricina, în spatele, în josul, în dosul, pe dinăuntru.

Atenție! A nu se confunda locuțiunile prepoziționale cu prepozițiile compuse. Diferența dintre ele este următoarea: prepozițiile compuse sunt formate doar din prepoziții, pe când locuțiunile prepoziționale au o prepoziție, dar și o altă parte de vorbire.

Locuțiunile prepoziționale nu trebuie confundate cu îmbinările libere de cuvinte, care au tendința de a deveni locuțiuni, dar care, permițând asocierea cu un atribut dovedesc slaba coeziune a grupului (din cauza, din pricina, în scopul, cu scopul etc.)

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

✓ *Recunoaște locuțiunile prepoziționale din exemplele de mai jos. Explică structura lor.*

a) „Zâmbea Decebal către vitejii lui soldați, amintindu-și cum, într-o clipă grea, au retezat coamele pădurilor din fața Sarmizegetusei.”

(Eusebiu Camilar)

b) „Intrau ca o furtună, străpungeau ulița de la un capăt la altul și se făceau nevăzuți în largul câmpului.” *(Emil Gârleanu)*

c) „A trecut întâi o boare

Pe deasupra viilor.” *(George Topârceanu)*

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

➤ Locuțiunile prepoziționale în componența cărora intră un substantiv sau un adverb articulat se construiesc cu genitivul sau cu pronume posesive.

✓ Construiește enunțuri cu următoarele îmbinări:

În fața școlii, în urma lui, din cauza voastră, de-a lungul drumului.

Exemplu: De-a lungul drumului erau așezare frumos casele gospodarilor.

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Construiește enunțuri cu următoarele locuțiuni prepoziționale: *împreună cu, la un loc cu, alături de, în afară de.*

2. Descrie:

a) sala de clasă în care înveți;

b) casa în care locuiești, folosind prepoziții și locuțiuni prepoziționale.

3. Transformă locuțiunile prepoziționale date în locuțiuni adverbiale:

În jurul casei -----

În susul râului -----

În mijlocul casei-----

În preajma școlii-----

În urma căruței-----

În spatele casei-----

4. Transcrie textul. Subliniază prepozițiile și locuțiunile prepoziționale împreună cu părțile de vorbire pe care le însoțesc.

„Ca și cum i-ar fi venit o înfiorare de spaimă și de putere, căprioara rănită se ridică și intră iar în apă. Șchiopătând ușor, numai în trei picioare, porni în copce scurte, domoale, în susul pârâului. Mergea la deal și picături de sânge se tot prelingeau în lungul piciorului stâng și se închegau în șuvițe roșii. În juru-i copacii stăteau neclintiți; tufe de ferigi, pe maluri, se plecau în trecerea ei și iar se îndreptau cumpănindu-se; o pitulice țârâi ușurel un timp deasupra ei, apoi dispăru undeva.

(M. Sadoveanu)

5. Precizează locuțiunile prepoziționale:

- în urma, în fața, de-a lungul, în locul
- fără de, în mijlocul, de pe lângă, în dreptul
- deasupra, înaintea, de pe lângă, în dreptul
- de către, pe sub, pe lângă, de pe la

6. Determină structura locuțiunilor prepoziționale, cazul marcat și ortografia lor.

a) Alerga în lungul și în latul Ciuturei. (I. Druță)

b) Nu poți merge nici înaintea Patriei, nici în urma ei, trebuie să mergem împreună cu dânsa... (Gr. Vieru)

c) Pe vale, pe culme / Stau satele mele / Aproape de codru, / Aproape de stele. (Gr. Vieru)

d) Prin valuri trecea o înfiorare minunată/ asemeni razelor de soare în amiezi. (G. Meniuc)

7. Transformă prepozițiile și locuțiunile prepoziționale din următorul text în adverbe și locuțiuni adverbiale corespunzătoare:

Atunci eu mă dau iute pe o creangă mai spre poale, și odată fac: zup! în niște cânepă care se întindea de la cireș înainte, și era

crudă și până la brâu de înaltă; și nebuna de mătușa Mărioara, după mine; și eu fuga iepurește prin cânepă și e ape urma mea, până la gardul din fundul grădinii, pe care neavând vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cânepă, fugând tot iepurește; și ea după mine până-n dreptul ocolului, pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de laturi, iar gard, și hârșita de mătușa nu mă slăbea din fugă nici ân ruptul capului! Cât pe ce să puie mâna pe mine; și eu fuga, și ea fuga, și eu fuga, și ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă la pământ. (Ion Creangă)

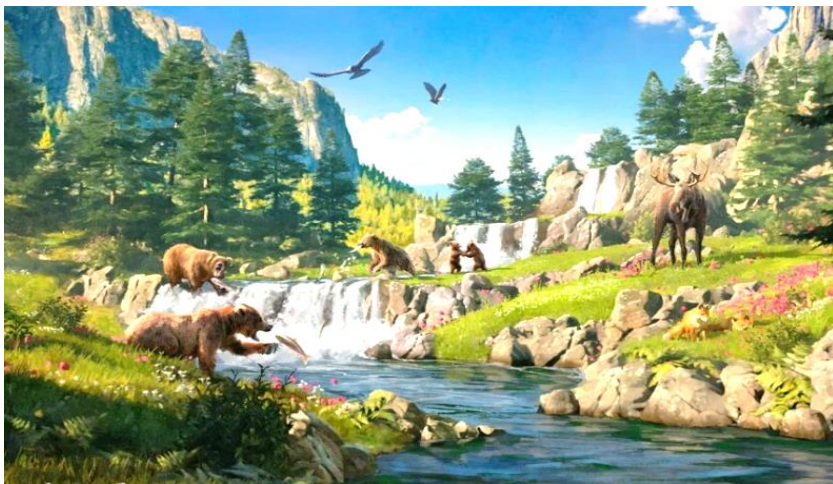
8. Precizează locuțiunile prepoziționale din textul dat:

Afară plouă. Eu am rămas pe afară. În afară de mine, nu mai era nimeni. Din pricina ploii am rămas acolo. Pricina era serioasă. Eu stau în loc, nu plec nicăieri. Acolo, locul era primejdios. Cu pași precauți, străbat trotuarul, privindu-mă în jur în căutarea unui adăpost. Ferestrele iluminate ale clădirilor înalte par să-mi țină companie în această liniște umedă. Într-un colț al străzii, găsesc un mic abriu sub un acoperiș, unde mă adăpostesc.

Stând acolo, în liniște, ascult sunetul ploii care lovește asfaltul și zgomotele subtile ale orașului adormit.

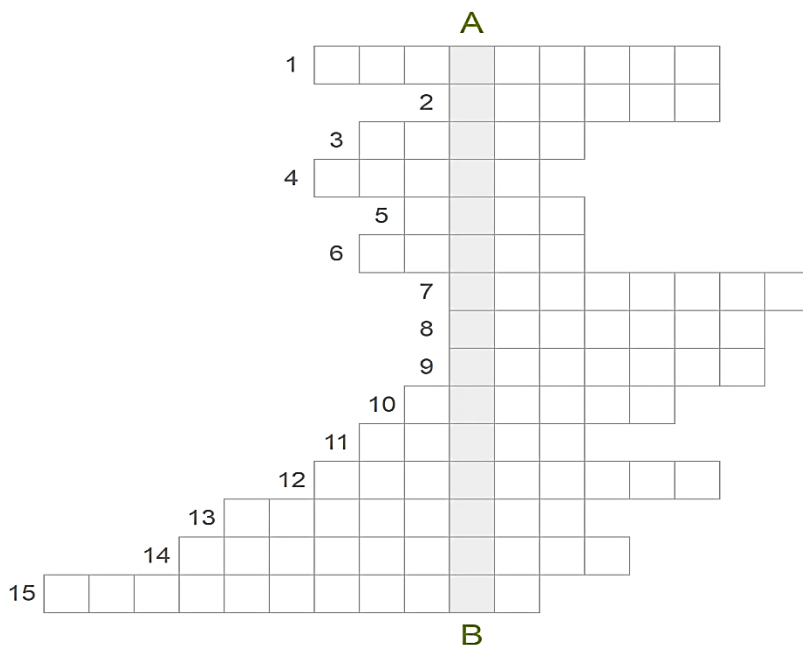
VI. ATELIER CREATIV

1. Redactează o descriere a unui colț de natură, utilizând diferite prepoziții și locuțiuni prepoziționale.

2. Rezolvând corect acest rebus vei descoperi pe verticala AB cazurile în care folosim locuțiunile prepoziționale.

1. Notează prepoziția corespunzătoare locuțiunii prepoziționale „în spatele”
2. Notează prepoziția corespunzătoare locuțiunii prepoziționale „în pofida”
3. prepoziția „datorită are correspondentul locuțiunii prepoziționale în...
4. Locuțiunea prepozițională „din cauză” însoțește un substantiv sau un pronume cu funcția de complement circumstanțial de
5. Sinonimul locuțiunii prepoziționale „în afară de” este
6. pronumele „mi” din structura „înaintea-mi” stă în cazul
7. locuțiune prepozițională „în fața ” este sinonimă cu
8. Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale nu stau în cazul
9. Este corectă sau greșită afirmația: adjectivul pronominal posesiv „sa” din structura „în preajma sa” este în cazul genitiv?
10. Sinonimul locuțiunii prepoziționale „cu referire la” este
11. Sinonimul locuțiunii prepoziționale „ alături de” este
12. Cazul nu are niciodată prepoziții sau locuțiuni prepoziționale.
13. Sinonimul locuțiunii prepoziționale „înainte de” este
14. Construcția „fără de” este o prepoziție compusă sau o locuțiune prepozițională?
15. Alături de pronume, prepozițiile și locuțiunile prepoziționale însoțesc

§ 25. Conjunția. Felul conjunțiilor. Conjunțiile coordonatoare și conjunțiile subordonatoare

I. TERMINOLOGIE

Clasificare:
formă
simple și compuse

raporturile stabilite
coordonatoare
subordonatoare

II. LUCRU CU TEXTUL

✓ *Citește cu atenție textul:*

Trec furnici ducând în gură de făină marii saci,

Ca să coacă pentru nuntă și plăcinte, și colaci;

Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur

Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur. *(Mihai Eminescu)*

✓ *Selectează cuvintele evidențiate. Precizează rolul lor de a face legătura.*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

- Furnicile sunt foarte rezistente și eficiente în munca pe care o depun. O furnică poate ridica de 20 de ori greutatea ei. O furnică nu poate răsturna un munte, dar îl poate muta din loc încet, bucățică cu bucățică...

- Furnicile folosesc feromoni pentru a comunica între ele. Aceste substanțe chimice sunt eliberate în mediul înconjurător și pot transmite informații despre direcția căii către hrană, avertizări despre pericole sau chiar starea de spirit a coloniei.

- Anumite specii de furnici practică agricultura. De exemplu, furnicile cultivate de ciuperci cresc ciuperci în coloniile lor, hrănindu-se ulterior cu ele.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

Completează spațiile punctate:

- Te-am sunat ieri, nu mi-ai răspuns.
- Mă antrenez particip la un concurs sportiv.
- Am întârziat, am plecat prea târziu de acasă.

Conjunția este partea de vorbire neflexibilă care indică raportul de coordonare și subordonare între părți ale propoziției, o parte de propoziție și o propoziție sau între două propoziții.

➤ În afară de conjunții, în limba română există **cuvinte conjunctive** (adverbe și pronume relative: *care, cine, ce, cât, cum, când, unde* etc.)

➤ Conjunția nu are funcție sintactică, este un cuvânt ajutător (instrument gramatical). Următoarele conjunții sunt cele mai des folosite: *și, nici, de, sau, ori, dacă, fiindcă, iar, dar, însă, ci, deci, că, să, ca să, căci, deși, încât, deoarece*.

➤ Conjunția este o parte de vorbire neflexibilă care face legătura între părți de propoziție de același fel sau două propoziții.

Exemplu: Andrei **și** Ioana au plecat la cumpărături. (conjunția **și** face legătura între subiectele Andrei și Ioana)

Am plecat la librărie 1/ **și** am cumpărat mai multe cărți. 2/ (conjunția **și** face legătura între propozițiile 1 și 2)

Atenție!

De reținut este că legătura între propoziții se poate face și prin alte părți de vorbire: *pronume relative* (care, cine, ce, cât) sau prin *adverbe relative* (unde, de unde, până unde).

Spre deosebire de celelalte conjunții, care au rolul de a face legătura între două propoziții, conjunția **să** este un semn distinctiv al modului conjunctiv.

Exemplu:

A venit spre mine 1/ **să**-mi arate 2/ că am greșit. 3/ (conjunția **să** este semnul modului conjunctiv – să arate și face legătura între propozițiile 1 - 2, conjunția **că** face legătura între propozițiile 2 - 3)

Clasificarea conjunțiilor:

Clasificarea conjunțiilor:

A. După structură:

- simple:** dar, iar, ci, că, dacă, încât etc.
- compuse:** ca să, fără să, ci și, deoarece, fiindcă etc.

B. După rolul lor în enunț:

- **coordonatoare:** când leagă în propoziție părțile de propoziție de același fel sau în frază, propoziții de același fel.

copulative: și, nici, precum și.

adversative: dar, iar, însă, ci.

disjunctive: fie, sau, ori.

conclusive: deci, așadar, prin urmare (locuțiune conjuncțională).

Conjunțiile coordonatoare leagă două părți de propoziție sau două propoziții care nu depind una de alta.

Exemplu: Cartea și caietul sunt pe birou. (conjuncția **și** leagă două subiecte)

Cartea este pe birou, 1/ **dar** caietul este în geantă.2/ (conjuncția **dar** leagă propozițiile principale 1 și 2).

Să-mi spui 1/ce dorești 2/ **și** cum dorești 3/. (conjuncția **și** leagă două propoziții secundare 2 și 3, determină verbul *să spui*).

Raportul stabilit între părți de propoziție sau propoziții, exprimat cu ajutorul conjuncțiilor coordonatoare, se numește **raport de coordonare**, iar acele părți de propoziție sau propozițiile sunt **coordonate**.

- **subordonatoare** (leagă două propoziții: una secundară și alta principală. Propoziția secundară se află într-un raport de subordonare față de propoziția pe care o determină.)

Exemplu: Am mâncat atât de mult, 1/ **încât** mi-a fost rău. 2/(conjuncția **încât** face legătura între propoziția secundară 2 și principala 1).

- Subordonarea se realizează prin:

conjuncțiile subordonatoare: *ca, să, că, ca să, dacă, de* etc. și **locuțiunile conjuncționale** alcătuite din diverse părți de vorbire cu rol de elemente de relație: *cu toate că, pentru că, de aceea că, din cauză că, odată ce, de vreme ce, în timp ce, câtă vreme, de îndată ce, înainte ca să* etc. În structura locuțiunii conjuncționale intră neapărat o conjuncție sau un cuvânt conjunctiv.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

✓ Extrage toate conjuncțiile din enunțurile de mai jos și precizează felul lor.

- Nu numai că vorbește, dar și scrie românește.
- E vreme frumoasă, așadar vom merge în excursie.
- De-abia înserase, ulițele erau însă pustii.
- Ori plouă, ori ninge, nu se mai înțelege nimic, dar ne pornim.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Atenție la *omonimia* cuvintelor!

În cât timp ai scris compunerea?

A făcut atâtea cumpărături, **încât** nu mai avea bani.

✓ Alege cuvântul pe care îl consideri corect din variantele propuse:

a) Au hotărât ...? ...meargă împreună.	ca să/să
b) M-a îndemnat ...? ...mănânc cu dânsul.	să / ca să
c) Aflați despre mine...? ... sunt sănătos.	căci/ că

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. În enunțul: „Sărmana bătrână și-a scos din buzunar și ultimul bănuț și a luat un covrig”, cuvântul *și* are, în ordinea apariției, următoarele valori morfologice:

- adverb, conjuncție, pronume reflexiv;
- conjuncție, adverb, adverb;
- pronume reflexiv, adverb, conjuncție;
- pronume reflexiv, conjuncție, conjuncție.

2. Citește cu atenție textul de mai jos și răspunde cerințelor formulate.

„Era odată un împărat puternic care avea acasă, pe lângă palaturile sale, o grădină unde era un măr care făcea mere de aur, iar din el nu a putut deloc să mănânce, fiindcă, la înflorire, venea oarecine noaptea și le fura... Iată de ce împăratul considera că e vai de împărăția lui.” (după „Prâslea cel Voinic și merele de aur”)

➤ *Selectează din textul dat:*

- o prepoziție simplă și una compusă;
- două conjuncții coordonatoare;
- două conjuncții subordonatoare;

3. Alcătuieste enunțuri în care conjuncția coordonatoare „și” să lege:

- două atribute adjectivale
- două complemente directe
- termenii unui nume predicativ multiplu
- două propoziții

4. Identifică conjuncțiile și precizează felul lor din textul următor:

Am vrut să rămânem acasă, dar bunica nu ne-a lăsat, fiindcă toți trebuie să ia lumina în noaptea de Paști. Ne-am întors acasă mai târziu și am fost foarte fericiți.

5. Construiește enunțuri în care cuvântul *dar* să aibă valori morfologice diferite.

6. Construiește un enunț în care să folosești conjuncția *însă*.

7. Construiește o frază în care să folosești o conjuncție subordonatoare.

8. Subliniază conjuncțiile din enunțurile date și precizează părțile de propoziție pe care le leagă.

Model: *Ana și Andrei învață.* = *subiect – subiect*

a) Ea este cuminte și ascultătoare. =

b) Vremea a fost rece și umedă. =

c) Ei vor pleca la munte sau la mare. =

d) Văd dealurile împădurite și verzi din depărtare. =

e) Ieri sau alaltăieri s-au certat. =

f) Matei este un coleg bun, dar visător. =

g) Elena scrie citeț, dar dezordonat. =

h) N-am discutat nici despre el, nici despre tine. =

i) Unul scrie, iar altul citește. =

9. Grupează cuvintele de mai jos în două coloane: conjuncții și prepoziții. Alege două conjuncții și construiește cu ele două propoziții și două fraze: *și, dacă, împotriva, căci, precum, ca să, fiindcă, până la, din, așadar, deoarece, dintre, printre, iar, conform, însă, că, de pe, cu, deși, între, potrivit, încât, de la, datorită*.

Conjuncții coordonatoare	Conjuncții subordonatoare	Prepoziții

10. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate din enunțurile:

a) Noi vom pleca, *iar* voi îi veți aștepta pe ceilalți.

b) Deși a fost atent, *iar* a greșit.

c) *Nici* Ileana, *nici* Marius nu a știut nimic despre această întâmplare.

d) Nu a mâncat *nici* piersicile.

e) Anca *și* Sorina au făcut cele mai frumoase desene.

f) Atâta lucru știa *și* el!

g) Nu-*și* amintește nimic.

11. Completează următoarele enunțuri, folosind conjuncțiile potrivite. Precizează felul fiecărei conjuncții.

a) Plec acum nu întârzii.

b) era un om blând, toată lumea îl iubea.

- c) Ne-am odihnit destul putem pleca.
 d) A muncit mult mai are destul de recuperat.
 e) Dragi îmi erau tata mama, frații surorile,
 băieții satului.

12. Precizează ce leagă conjuncțiile din enunțurile de mai jos:

- a) Ia o foaie și un creion și scrie.
 b) Am citit, dar n-am memorat această poezie frumoasă, dar prea lungă.
 c) Mănâncă sau bea lapte sau ceai.
 d) Mama și tata mă ajută și mă încurajează.
 e) Am vizitat, deci cunosc acest oraș frumos, deci atrăgător.
 f) Nu scriu, nici nu citesc poezia, nici altceva asemănător.
 g) Memorezi poezia sau o copii pe caiet sau pe o foaie.

VI. ATELIER CREATIV

SITUAȚIE:

Vă imaginați că sunteți o floare de cameră cumpărată recent. Propuneți cumpărătorului câteva acțiuni de protejare și ocrotire, de îngrijire a dumneavoastră. Apoi, mulțumit(ă) că stăpânul(a) a ținut cont de propuneri, improvizați un monolog cu următorul început: „Vai! Sunt cea mai fericită floare de pe pământ! Duc o viață de invidiat...”.

- *Utilizați cât mai multe conjuncții.*

§ 26. Locuțiunile conjuncționale: coordonatoare și subordonatoare

I. TERMINOLOGIE

raporturile stabilite
coordonatoare
subordonatoare

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție enunțurile date. Înlocuiește îmbinările de cuvinte evidențiate cu conjuncțiile potrivite.*

- a) *După cum* plouă mult, apa râurilor crește.

- b) *Așa cum* îți așterni, așa vei dormi.
- c) *În timp ce* încetează ploaia, merg și eu la plimbare.
- d) *Îndată ce* începi un lucru, du-l cu răbdare până la capăt!
- e) A pierdut avionul *din cauză că* a întârziat.

❖ **CURIOZITĂȚI:**

„Lucrurile simple întreprinse în mod constant, cu viziune și integritate, te vor ajuta să te transformi dintr-un individ obișnuit într-unul extraordinar.” (*Jim Dornan*)

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

DESCOPERĂ!

Locuțiunile conjuncționale sunt grupuri de cuvinte cu înțeles unitar și cu rol de conjuncție.

- Relația dintre două propoziții se poate face și prin locuțiuni conjuncționale (grupuri de două sau mai multe cuvinte care împreună au rol de conjuncție).
- Locuțiunile conjuncționale pot fi:
- **coordonatoare:**
 - *copulative (cât și, precum și, ci și, nu numai)*
 - *adversative (numai că, în schimb, numai cât)*
 - *conclusive (prin urmare, de aceea, în concluzie)*

- **subordonatoare:**

din cauza că, din pricina că, pentru ca să, cu scopul să, cu condiția să, în caz că, măcar ca, cu toate că, chiar dacă, chiar de, de unde, până unde, așa că, așa cum, ca și cum, ca și când, fără ca să, până ce, până să, în timp ce, ori de câte ori.

- În componența unei locuțiuni conjuncționale se află totdeauna o conjuncție sau altă parte de vorbire cu rol de conjuncție (pronume relativ sau adverb relativ). Mai frecvente sunt următoarele: *îndată ce, până ce, după ce, pentru ca să, fără să, până să, cu toate că, măcar că, chiar dacă, pentru că, așa încât, din cauză că, în timp ce, în vreme ce, ori de câte ori, în loc să, ca și când, ca și cum, de parcă* etc.
- **Locuțiunile conjuncționale subordonatoare** realizează joncțiunea între unități sintactice aflate în planuri diferite, adică exprimă relații de subordonare a unor propoziții față de un termen regent:

Exemplu: Dar eu nu te mai țin minte, ^{1/} măcar că nu-i așa demult de atunci ^{2/}... (Mihail Sadoveanu)

- Conjunțiile, respectiv locuțiunile conjuncționale nu trebuie să se confunde cu prepozițiile (locuțiunile prepoziționale) sau cu adverbele (locuțiunile adverbiale).

Valoarea morfologică este dată pentru fiecare dintre aceste părți de vorbire de contextul în care se află, de raporturile pe care le stabilesc.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

➤ Completează spațiile punctate cu conjuncții sau locuțiuni conjuncționale coordonatoare care pot avea același sens în enunțurile date.

a) Duminică voi citi o carte
... voi privi la televizor.

b) ... m-am pregătit bine,
sper să obțin o notă bună la
teză.

c) S-a sculat devreme ...
să-și scrie temele.

d) Băiatul desenează, ...
fratele său mai mic se joacă.

e) Eu te înțeleg, ... nu pot
accepta ceea ce îmi ceri.

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

În baza imaginii de mai sus, alcătuieste enunțuri în care să folosești omofonele:

iar/i-ar, sau/s-au, așadar/așa dar, decât/de cât

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Subliniază adverbele și locuțiunile adverbiale corelative și încercuiește conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale:

a) Am vizitat nu numai muzeele, ci și malurile și parcurile de distracție.

b) Din cauză că nu m-a ascultat, de aceea a avut de suferit.

c) Deși era foarte frumoasă, totuși nu a câștigat concursul de miss.

d) Cum încetează ploaia, cum ieșim la plimbare.

e) De ce mănâncă, de ce ar mai mânca.

2. Alcătuieste enunțuri în care să folosești conjuncțiile compuse și locuțiunile conjuncționale dislocate: *încât să, pentru ca să, înainte ca să.*

3. Identifică toate conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale din textele de mai jos și precizează raporturile sintactice realizate de ele:

a) „Cu toate că era vară, un stol uriaș de corbi se învârtea croncănind prin preajmă și treceau așa de jos, încât rădeau capetele deportaților, ca și cum, confundându-i pe aceștia cu niște mortăciuni, ar fi voit să smulgă cu ciocul din trupurile lor.” (George Călinescu)

b) „Și, prin urmare, vom zice: este mai bine să nu facem un lucru deloc decât să-l facem lipsit de arta frumoasă.” (Titu Maiorescu)

c) „Moș Dănilă era pe prispă ori în casă, veghea mulsul caprelor ori omătul, vorbea cu ciobanii ori cu ceaslovul bisericesc.” (Gala Galaction)

d) „Hassan, de mirare, e negru pământ;

Nu știe de-i vis ori aieve-i.” (George Coșbuc)

4. Găsește conjuncțiile prin care se pot înlocui ușor locuțiunile conjuncționale: *în vreme ce, din moment ce, ca și când.*

5. Citește exemplele. Precizează conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale. Explică funcția lor.

a) Mâca spunea să nu mă tem de moș Andrei, că el îi tot așa de bun la suflet ca și bunelul. (I.C.Ciobanu)

b) Cu cât se întinde mai repede ziua albă peste lanuri, cu atât mai roșie se revarsă geana dimineții. (I. C. Ciobanu)

c) Sunt mici și fugărețe nopțile astea de vară, dar răzbat acolo unde nici lumina, nici lacrima, nici focul nu poate ajunge. (Ion Druță)

d) Ziua ca năluca zboară,
Lăcrimează-ntruna ceată,
Nici tu soare dimineața.
Nici tu lună de cu seară.

(A. Cibotaru)

e) Și ba s-a însura la toamnă, ba la iarnă, ba la primăvară, ba la vară...

și însurătoarea rămânea baltă. (Ion Creangă)

6. Scrie, pentru fiecare dintre conjuncțiile din următoarea listă, dacă

sunt simple sau compuse, coordonatoare sau subordonatoare: *și, dar, dacă, decât, căci, iar, însă, așadar, sau, încât, deoarece, așadar, ori, fiindcă, întrucât.*

7. Se dă textul:

„Codrul clocoti de zgomot și de arme și de buciom,
Iar la poala lui cea verde mii de capete pletoase,
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-ntunecoasă;
Călăreții umplu câmpul și roiesc după un semn
Și în caii lor sălbatici bat cu scările de lemn.” (Mihai Eminescu)

a) *Identifică conjuncțiile.*

b) *Clasifică conjuncțiile după raporturile pe care le stabilesc în propoziție sau în frază.*

c) *Precizează părțile de propoziție coordonate prin conjuncții.*

8. Construiește enunțuri în care să existe propoziții

subordonate introduse prin următoarele conjuncții subordonatoare: *ca, să, dacă, încât.*

9. Folosește conjuncția coordonatoare **și** în următoarele situații:

- între două părți principale de propoziție,
- între două părți secundare de propoziție,
- între două propoziții principale,
- între două propoziții secundare,

10. Înlocuiește conjuncțiile **deoarece** și **deși** din cele două enunțuri cu grupurile potrivite din următoarea listă: *cu toate că, din cauză că, chiar dacă, pentru că, din pricină că, măcar că.*

a) Am ales această soluție deoarece mi s-a părut cea mai potrivită.

b) Deși nu mi-ai oferit ajutorul, am reușit să depășesc acea situație dificilă.

VI. ATELIER CREATIV

Alcătuieți un text de volum mic, pornind de la expresia: „Nu-mi place, pentru că e frumos, ci e frumos, pentru că îmi place”.

Această frază simplă ascunde o înțelegere profundă a frumuseții și a modului în care o percepem. Ea sugerează că frumusețea nu este determinată doar de caracteristicile obiectului sau situației în sine, ci și de subiectivitatea și preferințele individuale ale fiecăruia. În esență, ceva devine frumos pentru că îl percepem astfel și îl apreciem subiectiv.

§ 27. Interjecția. Tipurile de interjecții. Cuvintele onomatopoeice. Interjecții de adresare

I. TERMINOLOGIE

Clasificare

după origine:

propriu-zise
de adresare
onomatopoeice

după formă:

simple
compuse

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție versurile:*

„O! tablou măreț, fantastic!... Mii de stele argintii
În nemărginitul templu ard ca vecinice făclii.
Munții sunt a lui altare, codrii – organe sonore
Unde crivățul pătrunde, scoțând note-ngrozitoare.

Totul e în neclintire, fără viața, fără glas;
Nici un sbor în atmosfera, pe zapada – nici un pas;
Dar ce vad?... În raza lunii o fantasma se arata...
E un lup ce se alunga după prada-i spaimântată!" (Vasile Alecsandri)

➤ *Meditează asupra sensului și rolului cuvântului evidențiat în comunicare. Cu ce intonație se rostește acest cuvânt?*

❖ **CURIOZITĂȚI:**

Iarna are farmecul ei, unii o iubim, alții nu prea o avem la suflet. Dar nimeni nu îi poate nega farmecul primei zăpezi, a zilelor înghețate când parcă simți că respiri pentru prima dată, prima plimbare pe zăpada care scrâșnește sub tălpi. Dar, mai ales, farmecul iernii este modul în care ne adunăm cu toții la povești, la căldură.

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

Interjecția este o parte de vorbire neflexibilă care exprimă senzații, sentimente, îndemnuri, chemări sau reproduce un sunet din natură.

➤ **După origine** interjecțiile se clasifică:

propriu-zise: (exprimă senzații sau sentimente): *a!, ah!, aoleu!, aș!, brr!, bravo!, ehe!, halal!, hm!, oho!, of!, poftim!, ura!, vai!, zău!* ah!, vai! of! oh!

de adresare (similare vocativului): *ajutor!, aho!, alo!, bre!, cea!, cuțu-cuțu!, haide!, hăis!, ho!, iată!, măi!, pst!, ptru!, pui-pui!, stop!, zât!*

onomatopeice (reprezintă reproducerea aproximativă a sunetelor din lumea înconjurătoare): *bang!, bâz!, boc!, bâldâbâc!, buf!, cirip!, cotcodac!, cucu!, cucurigu!, gogâlț!, ham!, haț!, hor!, mârr!, piu!, pleosc!, trosc!, zdup!, miau, zdranc, zvâr! etc.*

➤ **După formă** interjecțiile se clasifică:

simple: *ia!, brrr!, zbârr!*; *aho! oho! ehe! aha! ah!, aoleu!, of!, vai!, bre!, poc!, bravo!, halal!, adio!*

compuse: *trosc-pleosc, cioc-boc!, hodoronc-tronc!, tic-tac, treanca-leanca!, tura-vura! i-ha,haide-hai!, tipa-lipa!*

REȚINE!

➤ **Interjecțiile** se despart prin virgulă de restul propoziției, ca și substantivele în vocativ.

Exemplu: Vino, **măi**, acasă! Grăbește-te, **măi!** **Măi**, ce **mândru** ești!

➤ Pot deveni **interjecții** unele **substantive**:

(*doamne!*, *păcat!*, *rușine!*, *frate!*, *mamă!* etc.), **adjective** (*sărăcan*, *aracan* etc.), **adverbe** (*aș!*, *așa!*, *aiurea!*, *unde!*)

➤ Există și câteva **locuțiuni interjecționale**:
pe naiba, *păcatele mele*.

Ortografia și punctuația interjecțiilor

- Interjecțiile compuse prin contopire se scriu ca atare: iacă!, iacătă!, haide!, tralala! Etc.
- Interjecțiile compuse cu cratimă se scriu ca atare: tic-tac!, haida-de!, nani-nani!, tronca-tronca! Etc.
- Interjecțiile compuse din elemente rimate se scriu cu cratimă: cioca-boca!, hodoronc-tronc!, trosc-pleosc” etc.
- După interjecții, în general, se pune semnul exclamării: „Hai! spuse tata.”, „Vai! am uitat.” etc.
- După interjecții repetate se pune virgulă: „Ei, ei, ei! ce vremuri ați apucat voi!” etc.
- După interjecția însoțită de un imperativ se pune virgulă: „Doamne, dă-ne sănătate!”, „Măi, închideți geamul!”, „Hei, vino până aici!”, „A, dă-mi și mie un fursec!” etc.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

Identifică conjuncțiile și interjecțiile din dialogul de mai jos și precizează felul lor:

- O, ce frumos e afară!
- Ei! Dacă am putea ieși la joacă!...
- Hai s-o rugăm pe mama să ne lase!
- Of! Nici să nu te gândești! Ai uitat că ieri n-am făcut lecțiile?

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Explică ortografia interjecțiilor:

Do-mi-sol-fa-si-armonia anunță ivirea regală..

Sol-mi-re- arcușul revarsă superbu-i tezaur;

Si-re-mi-la-do- din orchestra triumfală un cântec de gală.

(*Tudor Arghezi*)

2. Subliniază interjecțiile din versurile poeziilor lui Vasile Alecsandri și pune semnele de punctuație necesare:

- a) Ah iată primăvara cu sânul de verdeață.
- b) O Doamne iat-un flutur ce prin văzduh se pierde.
- c) Ura strigă lehimea întocmai ca un tunet.
- d) Adio rămâi ferice,/ Ferice să te gădesc!

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Scrie enunțuri cu interjecții care să exprime:

- a) Durerea;
- b) Încântarea;
- c) Regretul;
- d) Mirarea;
- e) Veselia, râsul;
- f) Îndemnul de a privi;
- e) Adresarea către un prieten;
- g) Un sunet produs de un animal domestic;
- z) Un zgomot produs de un obiect.

2. Alcătuieste enunțuri în care interjecțiile să aibă funcția sintactică indicată în paranteză:

- a) Na (predicat verbal),
- b) țup-țup (complement circumstanțial de mod),
- c) vai (nume predicativ),
- d) zdup (predicat verbal),
- e) oac-oac (complement circumstanțial de mod).

3. Subliniază interjecțiile din versurile următoare și pune semnele de punctuație necesare:

- a) O rămâi, rămâi la mine
Te iubesc atât de mult!
Ale tale doruri toate
Numai eu știu să le-ascult. (*Mihai Eminescu*)
- b) Ei după o vreme te obișnuiești cu gândul...
- c) Oh nu exclamă fratele. Nu-i rosti numele!
- d) Oho răspunseră toți în cor.

4. Identifică interjecțiile din enunțurile de mai jos și precizează semnele de punctuație care se folosesc după ele:

- a) Ha, ha, ha, dacă-o să-și spargă măcar un cap, tot e ceva. (*M. Sorescu*)
- b) Cri, cri, cri,
Toamnă gri,
Nu credeam c-o să mai vii. (*G. Topârceanu*)
- c) Și bunica spunea, spunea înainte, și fusul sfâr-sfâr pe la urechi, ca

un bondarț... (B. Șt. Delavrancea)

5. Citește cu atenție exemplele următoare și precizează ce exprimă cuvintele subliniate:

a) „Ehei, nepoate, așa se lăuda un neamț, cum ai să te lauzi tu. Văd iepurile, trag în el – poc!” (Mihail Sadoveanu)

b) „Ah! în curând satul în vale-amuțește.” (Mihai Eminescu)

c) „Mânați, măi! – Hăi, hăi!” (Plugușorul)

d) „Hai, Joiane, tată... Hai, Dumane, hai!” (Emil Gârleanu)

e) Vai, vai! Cum poți minți așa oamenii!

6. Indică ce arată interjecțiile din enunțurile următoare:

„Stai, **bre!**”

a) o stare sufletească;

b) o poruncă;

c) o adresare.

„**Uite**, ce peisaj superb!” exprimă:

a) senzație;

b) atragerea atenției;

c) ordin.

7. Indică ce parte de vorbire este cuvântul evidențiat în enunțurile de mai jos:

a) **O!** Ce frumos este bradul!

b) **O** fată stă în cameră.

c) **O** fată și doi băieți dansează.

d) Am vazut-**o** pe Alina.

8. Din următorul șir de interjecții subliniază interjecțiile onomatopoeice. Măi, cip-cirip!, vai, bâzz, uf, pit-palac!

9. Subliniază interjecțiile din enunțurile de mai jos. Pune semnele de punctuație (virgule sau semnul exclamării) acolo unde este cazul.

a) – Ia ascultați măi Da de când ați pus voi stăpânire pe mine? (I. Creangă)

b) – Măi Zaharie nu mai ai tu vreo poștă de cele pe undeva?

c) – Nu bre răspunse Zaharia și mai încet. (Ion Creangă)

d) Mă uitai la dânsul, la pachet și-i poruncii cu glasul năbușit: „ – Hai du-te!” (Emil Gârleanu)

j) – Hai că este târziu, îmi spuse mama.

10. Alcătuieste un dialog de 10-15 rânduri în care să folosești următoarele interjecții: Ha-ha-ha! , na, bre, aoleo, ham-ham, zbârrrr, măi.

11. Alege câte un animal și onomatopoea corespunzătoare și construiește scurte texte hazlii.

12. Citește următoarea descriere și încercă să exprimi emoția sau senzația asociată cu interjecțiile onomatopoeice adecvate:

„În mijlocul pădurii, vântul suflă puternic printre frunzele copacilor, iar frunzele uscate se agită într-un dans frenetic, dansând într-un ritm repezit, povestind tăcerii secretele naturii. În același timp, un șuierat ușor se aude din depărtare, sugerând apropierea unei furtuni iminente.”

13. Citește sunetul de fundal al naturii și încearcă să folosești interjecții onomatopice pentru a descrie ceea ce auzi:

Exemplu de sunet de fundal: cântecul păsărilor, susurul unui pârâu și fosnetul frunzelor în vânt.

VI. ATELIER CREATIV

➤ Alcătuiți un scurt dialog, inspirat de imaginile următoare și având următorul început:

Am intrat cam speriat în cabinetul medicului. Acesta m-a salutat și m-a invitat să iau loc...

§ 28. Interjecții predicative. Rolul interjecției în comunicare

I. TERMINOLOGIE

predicative
nepredicative
funcție sintactică

II. LUCRU CU TEXTUL

➤ *Citește cu atenție textul:*

- De vânzare-ți e găinușa cea... măi băiete?
- De vânzare, moșule!

- Și cât cei pe dânsa?
 - Cât crezi dumneata că face!
 - Ia ad-o-ncoace la moșul, s-o drămăluiască! Și cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou și-i dezleagă atunci frumușel ața de la picior, apoi mi-o aruncă-n sus, zicând: Iaca poznă, c-am scăpat-o! Pupăza, **zbrr!** pe-o dugheană și, după ce se mai

odihnește puțin, își ia apoi drumul în zbor spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrimile pe obraz, uitându-mă după dânsa!... Eu atunci, **haț!** de sumanul moșneagului, să-mi plătească pasărea. (Ion Creangă)

- *Precizează părțile principale ale propozițiilor care conțin cuvintele evidențiate.*
- *Analizează cuvintele evidențiate din text.*

❖ CURIOZITĂȚI:

Un copil poate să învețe oricând un adult trei lucruri: cum să fie mulțumit fără motiv, cum să nu stai locului niciodată și cum să ceară cu insistență ceea ce își dorește.

(Paulo Coelho)

III. ÎNDRUMAR DE GRAMATICĂ

REȚINE!

Interjecțiile predicative au valoarea unui verb (se pot înlocui cu sinonim) și au funcția sintactică de predicat verbal: *hai, iată, zdrang*.

Exemplu: Iată noua ta servietă! (privește); Hai la masă! (vino)

- Interjecțiile care înlocuiesc un verb sunt **interjecții predicative**.
 - **Hai** acasă, nu mai sta aici! *hai* (vino) primește complement (*acasă*) întocmai *un predicat* exprimat prin *verb*.
 - **Uite, coniță, Ionel nu s-astâmpără!** *uite* (vezi, privește) are valoarea unei propoziții, împreună cu vocativul *coniță*.
- Tot cu funcția de predicat sunt folosite unele *onomatopee*, precum și interjecțiile cu sens apropiat imperativului: *bâldâbâc!, buf!, haide!, haț!, hârșt!, iacă!, iacătă!, iată!, uite!, marș!, na!, pac!, pleosc!, poc!* etc.

- Interjecțiile însoțite de substantive în cazul vocativ, singure sau cu atribute, urmează regulile de punctuație ale vocativului:
Exemplu **Iată**, copii, școala.

- Nu se pune nici un semn de punctuație după:

- a) unele interjecții urmate de un complement:

Exemplu: **Hâș**, de-aici!

- b) interjecțiile *ia, hai, haide* urmate de un verb la:

imperativ: *Exemplu:* **Ia** privește și tu!

conjunctiv: *Exemplu:* **Hai** să mergem.

Atenție! Unele substantive pot deveni interjecții sau locuțiuni interjecționale atunci când au formă fixă și se desemantizează, adică nu își păstrează sensul de bază. *Exemplu:* **Mamă**, ce mă doare! Unde **naiba** te-ai ascuns? Ferească **Dumnezeu!**

IV. MOMENT ORTOGRAFIC

Ortografiază corect interjecțiile pe care le vei plasa în spațiile punctate.

- Ș-apoi ... și eu în știoală de-a cufundul. (*Ion Creangă*)
- Spre seară, corul broaștelor răsuna tot mai tare: ...
- ... s-a auzit glasul soneriei.
- ... încolo, ... încoace, carul se strică. (*Ion Creangă*)

V. VERIFICĂ-ȚI CUNOȘTINȚELE!

EXERSEAZĂ!

1. Citește cu atenție textul:

„— Neghiobi ca tine mai sunt acolo-n sat?

— U! hu!... este badea Mușat, badea Stan, Neagu, Voicu, Florea, Soare, badea Bran, Coman și alții.

— Ho! mă, destul! Dar cine este mai mare decât toți la voi în sat?

— Cine-i mai mare? Badea Chițu; el este mai nalt decât toți; e atât de lung, încât mai n-ajungi cu mâna la umărul său.

— Bre!... proastă lighioaie mai ești! Nu te-ntreb așa.

— Dar cum? zise Păcală.

— Eu îți zic: pe cine ascultați voi aici în sat?

— I! ha! auzi vorbă! Ascultăm pe lăutarul moș Bran; când începe să cânte, tot satul stă cu ochii și urechile țintă la el.

— Nu zic așa, măi nătărăule! Răspunde-mi odată cum te-ntreb.

— Ei, cum?

— Eu te-ntreb de cine aveți frică aici în sat mai mult.

— Văleu, maică! Ia, de buhaiul lui moș popa, mare frică mai avem, mămulică. Când vine sara de la păscut, fugim de el care încotro apucăm; că atât e de înfricoșat, de gândești că e turbat; când începe să mugească, sparie chiar și copiii din sat.

— Mă!... da! ce namilă de om ești tu? Nu cumva ești vrun duh rău, frate cu Mează-noapte sau cu Spaima-pădurei?

— Ei, Doamne! De ce mă-ntrebi, când mă privești? Ce? Nu mă vezi că-s om ca și dumniata: cu cap, cu ochi, gură, nas, mâni și cu picioare, mă mișc și mă uit ca toți.

— Așa te văd și eu, dar ai minte și simțire abia ca un dobitoc. Ia spune-mi, zău: aveți butnari sau dogari în sat la voi?

— Avem.

— Na cinci bani, și du-te să-ți puie doagele ce-ți lipsesc.

Prostia din născare, leac în lume nu mai are; ea este o uricioasă boală, ce nu se vindecă în școale, ba nici în spitale. (Ion Creangă)

- ✓ Precizează interjecțiile din textul de mai sus.
- ✓ Transcrie primele trei propoziții din text fără interjecții.
- ✓ Ce observi?

2. Găsește câte un verb care ar putea înlocui fiecare cuvânt evidențiat în enunțurile de mai jos:

- a) *Hai* la spectacol!
- b) *Iată* actorii!
- c) *Uite* ce decor interesant!
- d) Iepurele *țuști!* în tufiș.
- e) Pasărea *zvârr!* dincolo de fereastră.

3. Citește cu atenție exemplele următoare și precizează ce exprimă cuvintele evidențiate:

- a) „*Ehei*, nepoate, așa se lăuda un neamț, cum ai să te lauzi tu. Văd iepurele, trag în el – *poc!*” (Mihail Sadoveanu)
- b) „*Ah!* în curând satul în vale-amuțește.” (Mihai Eminescu)
- c) „Mânați, măi! - *Hăi, hăi!*” (Plugușorul)
- d) „*Hai*, Joiane, tată... *Hai*, Dumane, *hai!*” (Emil Gârleanu)
- e) *Vai, vai!* Cum poți minți așa oamenii!

4. Realizează corespondențele între cele două colonite:

A

1. senzație
2. stare sufletească
3. act de voință
4. onomatopee

5. Citește cu voce. Analizează interjecțiile după criteriile cunoscute: după structură, după origine.

- a) Ei, las-o mai moale, omule.
- b) Atâția ani n-ai fost acasă și hodoronc-tronc înapoi. (*N. Costenco*)
- c) Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe când începusem și eu, drăguliță-doamne, a mă ridica băiețuș la casa părinților mei. (*Ion Creangă*)
- d) Aracan, cumătro, parcă-i viu. (*I. Ciobanu*)
- e) Aiurea! Parcă așa se vorbește cu cei vîrstnici?
- f) Vai de mine și de mine, băr- bate, ce-am pățit. Copilașul nostru nu mai este. (*Ion Creangă*)

✓ Determină părțile de vorbire de la care au provenit interjecțiile secundare.

6. Analizează părțile de vorbire neflexibile și rolul lor în formarea unor figuri de stil.

În mine doarme-un visător haotic,
Un cântăreț de mistice cuplete, (...)
El pune-n vis o muzică mai lină
Ca de zefir când pentru flori s-alină,
Smulgând petale una după alta:
Statui aş vrea sonetele-i să fie
Căci nu le-a scris cu pana pe hârtie,
Ci le-a sculptat în marmoră cu dalta. (*Ion Stratan*)

7. Transcrie enunțurile în caiet. Subliniază interjecțiile și stabilește funcția lor sintactică:

- a) „Pupăza zbâr! pe-o dugheană.”
- b) E vai de animalele pădurii!
- c) Bătrânul mergea pâș, pâș.
- d) Tu auzi hăi, hăi! și nu vezi pe nimeni.
- e) „La a patra măsură, șeful striga chemarea: hăp-ha!”
- f) „Brrr, ce frig e afară!”

8. Scrie interjecțiile de la care s-au format verbele: a bocăni, a ciocăni, a cotcodăci, a hămăi, a piui, a pleoscăi, a pocni.

9. În enunțul „O, cere-mi, Doamne, orice preț/Dar dă-mi o altă soartă”, cuvintele subliniate sunt în ordine:

- a) interjecție, pronume personal

b) *pronume personal, interjecție*

c) *interjecție, articol nehotărât*.

VI. ATELIER CREATIV

1. Realizează o compunere pe tema „*Primăvara meleagului natal*”, folosind cuvinte ce exprimă sentimente, manifestări, imitații ale sunetelor din natură.

Primăvara meleagului natal aduce cu sine o reînviere a naturii și a speranțelor, transformând peisajul cu fiecare răsărit de soare și fiecare ploaie blândă. În această perioadă, câmpurile devin verzi iar florile își deschid petalele colorate, creând un spectacol minunat pentru ochii noștri și aducând o adiere de prospețime și bucurie în inimile noastre. Este un moment în care păsările își cântă cântecul vesel, iar animalele se trezesc din somnul iernii și își reiau activitatea în voie, umplând aerul cu viață și energie pozitivă. Pentru locuitorii meleagului natal, primăvara este un prilej de bucurie și recunoștință, deoarece simbolizează începutul unei noi etape în ciclul vieții și promisiunea unor zile senine și pline de speranță.

2. Realizează o compunere în care să folosești reproducerea aproximativă a sunetelor din lumea înconjurătoare.

§ 29. Sistematizarea și generalizarea cunoștințelor

GRAMATICĂ ȘI VOCABULAR

1. Găsește rima cuvintelor-lipsă și vei afla despre temele studiate în clasa a 7-a:

Ghicitori

- a) Gramatica, se știe,
Are..... și
- b) Părțile de vorbire sunt accesibile,
Ele sunt și
- c) Nu trebuie să fii inventiv,
Să știi că „pandativ” e
- d) Despre „lui” am învățat
Că poate fi atât cât și
- e) Depinde de ce vrei să spui anume.
„Patru” este
- Nici o oră n-a fost în zadar.
- f) Despre”a fi” nu mai vorbesc,
Astăzi, totul îmi amintesc.
„Frumos” e
- j) Când l-am învățat a fost chiar distractiv.
„Bine” este,
Lecția parcă a fost o poveste.
- h) Apoi am știut să fac distincție
Între și
- Și, zău, că nu m-ar mira
Dacă azi am studia

2. Scrie formele articulate cu articol hotărât la numărul singular și plural, cazurile nominativ-acuzativ pentru următoarele substantive: orizont, cărare, nor, viespe, drum, pleoape.

3. Notează formele articulate cu articol hotărât la numărul singular și plural, cazurile genitiv-dativ pentru următoarele substantive: zi, noapte, astru, corabie, nisip, insulă.

4. Selectează, din listele următoare formele substantivelor pentru cazurile genitiv-dativ:

- a) *Stelei, stelele, unei stele, stelelor, o stea;*
- b) *Trandafierul, trandafirilor, unor trandafiri, un trandafir, trandafirului;*
- c) *Seara, serii, unor seri, niște seri, serile, unei seri.*

5. Subliniază cu o linie substantivele în cazul dativ și cu două linii

substantivele în cazul genitiv din următoarele enunțuri:

- a) Locuitorii satului au organizat un concurs pe teme culinare.
- b) A făcut o alegere bună grație prietenului său.
- c) Copiii au ajuns acasă înaintea prinților.
- d) În cele din urmă, cei doi colegi au pus capăt certurilor.
- e) Viața acestui scriitor a fost zbuciumată.
- f) Deasupra ușii se află un tablou.
- g) Apa râului este limpede.
- h) Toți au votat împotriva noilor articole din regulament.
- i) Fiica mică a împăratului era cea mai isteasă.
- j) Toți prietenii noștri au acționat conform înțelegerii.
- k) I-am mulțumit mamei pentru sfatul dat.
- l) Fiica este asemenea mamei.
- m) Casa bunicilor mei este veche.

6. Precizează funcția sintactică și cazul substantivelor subliniate în fragmentul următor:

Marginea orașului nu era o plajă, ci mai degrabă o cascadă întoarsă. Materia solidă cădea în mare și dispărea. Un bolovan de mărimea unei case s-a rostogolit peste deal în dreapta noastră, apoi pe plajă și s-a făcut nevăzut în valuri. Bucăți de pământ, clădiri și statui zburau întruna deasupra capetelor noastre și cădeau în ocean, evaporându-se la atingerea valurilor.

7. a) Subliniază cu o linie formele pronumelui personal pentru cazul nominativ și cu două linii formele pronumelui personal pentru cazul acuzativ din lista următoare: *lor, mă, îl, eu, îți, i-, voi, el, îmi, vouă, noi, o, tu, îl, ea, vă, ele, lui, m-, îi, ție, nouă*.

b) Notează formele accentuate în care să utilizezi două dintre formele pronominale alese la punctul a.

8. Notează formele accentuate corespunzătoare următoarelor forme neaccentuate ale pronumelor personale *le, îl, o, mă, l-*.

9. Construiește trei propoziții dezvoltate cu subiect exprimat prin pronume personal la persoana a I-a, a II-a și a III-a.

10. Alcătuieste enunțuri în care să utilizezi o formă accentuată a pronumelui personal, persoana a III-a, în cazul acuzativ, cu următoarele funcții sintactice:

a) complement direct

b) complement prepozițional

11. Încercuiește, folosind culori diferite, grupurile de sunete (*diftong, triftong, hiat*) din următoarele cuvinte: *măsea, coafor, ieftin, chemau, bucuria, poleiau, veneau, familia, nuia, scriai, mângâiai, tigroaică, treime, beau, creație, tăceai, mergeau, vie, rouă, rochie.*

12. Imaginează-ți că ai putea vorbi cu personajul tău preferat din poveștile copilăriei. Alcătuieste un dialog de trei-patru replici despre lumea lui, în care să inegrezi patru cuvinte cu diftong, două cuvinte cu triftong și trei cuvinte cu hiat, pe care le vei sublinia.

13. Desparte în silabe următoarele cuvinte și precizează regulile pe care le-ai aplicat: *mască, negru, odaie, singur, jertfă, picior, răspuns, fiică, bojdeucă, somnambul.*

14. Subliniază adverbele din lista următoare: *citește, bărbătește, aici, morțiș, privește, petriș, românește, urăște, târâș, porumbiște, regește, numai, clește.*

15. Scrie câte cinci adverbe de loc, de timp și de mod.

16. Identifică terminațiile următoarelor verbe și precizează conjugarea lor. Arată în ce se termină și de ce conjugare este fiecare dintre verbele următoare: *a apuca, a asculta, a ține, a cădea, a vârui, a fugi, a urî, a răspunde, a culege, a trimite, a repeta, a rămâne, a distruge, a șede, a călători, a plânge, a striga, a desena, a povesti, a dicta, a conjuga.*

17. Subliniază verbele din textele următoare:

a) Fără voie, împins de obiceiul trecutului, i-am întins pumnul strâns, așa cum o ademeneam odinioară cu bucata de zahăr ascunsă. Șovăi o clipă, își apropie primii pași cu îndoială, cucerită poate de aceeași amintire care mă îndemnase să-i întind, cu o mișcare familiară, pumnul. Mai erau câțiva pași, aproape să-i netezesc botul umed, să-i cuprind gâtul cenușiu, să-i mângâi capul mic, pe care și-l supunea dezmiertărilor odinioară. (Cezar Petrescu, *Năluca*)

b) Știa să cânte. La ospețe cânta alături de Gebila. Atunci inima regelui se încălzea. Se uita la copila lui curată, care îi era mai dragă decât orice,

se uita la flăcăul ce trebuia să-i fie soț. Se înveselea și poruncea să curgă vinul mai cu spume în cupele înalte de lut. (Alexandru Mitru)

18. Analizează verbele din textele următoare, arătând modul, timpul, numărul și persoana fiecăruia dintre ele:

a) Bătrânul Dan aude, suspină și nu crede!

Dar iată că pe ceruri din patru părți el vede

Trecând un stol de vulturi urmați de uli grămadă,

Atrași în orizonturi de-a morții rece pradă.

(Vasile Alecsandri, *Dan, căpitan de plai*)

b) Aș fi vrut să-l mângâi într-un fel, dar nu-mi venea în minte ce-aș putea spune unui copil. Ș-o dezmierdare cu mâna pe fruntea lui cu păr zburlit nu era o mângâiere pentru acest om. Văzându-mă că tac, el mă privi cu luare-aminte. (Mihail Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

19. Grupează pe familii cuvintele următoare:

cuvânt, vorbă, conștiință, vorbăreț, vocală, bun, conștient, cuvântare, vorbitor, cuvânta, vorbuliță, albastru, cuvântător, vorbi, conștiincios, cuvîntel, vorbire, vocaliza, conștiinciozitate, vocalic, vorbărie, bunătate, vorbușoară, vocalizare, bunicel, albăstreală, albastrui, albăstrea, albăstri, albăstrire.

20. Formează familiile lexicale a următoarelor cuvinte: *număr, vesel, trist, pământ, floare, lumină, a scrie, coleg, frunză, pădure, toamnă, bătrân, tânăr.*

21. Grupează pe serii sinonimice cuvintele următoare, după acest model: *a transpira – a asuda – a năduși;*

a drege, curaj, a permite, putere, a părăsi, a îngădui, armată, îndrăzneală, energie, a abandona, a goni, a corecta, forță, a îndrepta, a alunga, a repara, a tolera, a îndepărta, oaste, oștire.

21. Explică ce părți de vorbire sunt, care sunt elementele componente și cum s-au format (prin contopire sau prin sudare) cuvintele următoare: *binevoi, maro-inchis, zgârie-brânză, broasca-apei, creasta-cocoșului, condurul-doamnei, ochi-de-pisică, untdelemn, treisprezece, miazăzi, fărădelege, primăvară, după-amiază, prim-ministru, nord-vest, altădată; deseori, laolaltă, deodată, numai, devreme, demult, așadar, câine-lup,*

vagon-cisternă, cerul-gurii, bou-de-baltă, proces-verbal, dublu-decalitru, bună-cuviință, bun-simț, bun-rămas, Făt-Frumos, scurt-metraj, liber-profesionist, prim-plan, locotenent-colonel, general-maior.

22. Subliniază cu o linie toate îmbinările de cuvinte care nu constituie cuvinte compuse: *sud-vest, general-colonel, inginer-șef, lemn-câinesc, untdelemn, binevoitor, punct și virgulă, cale ferată, luare-aminte, sfeclă roșie, casă de cultură, după-amiază, Ștefan cel Mare, Vălenii de Munte, Piatra Arsă, roșu-deschis, cravată de mătase, pamtof de damă, Radu de la Galați, Fierbinții de Jos, umbrelă bărbătească, pod de lemn.*

23. Subliniază cu o linie substantivele derivate cu sufixe, cu o linie întreruptă cele derivate prin prefixe și cu una șerpuită pe cele create prin compunere:

Sânt gări al căror nume adie familiar, Prisaca Dornei, Valea Putnei, Mestecăniș, Sadova, Molid, Frasin, Păltinoasa, Ilișești, Todirești...

(Geo Bogza, *Rarăul*)

25. În baza imaginii propuse redactează o compunere, folosind părți de vorbire studiate. Analizează morfo-sintactic cinci părți de vorbire.

26. Extrage, din textul dat, părțile de vorbire flexibile, precizând felul lor și funcția sintactică:

Privirea ți s-a oprit brusc asupra frunzelor moarte de pe trotuarul pustiu, care păreau că dansează un dans haotic, amețitor, ce te cuprindea într-un vârtej straniu, prin însuși coloritul strident al acestora. Lângă margini de zare, spre pulberi de orizonturi sângerânde, țândări de sticlă sclipeau deasupra unui pământ înfricosat de ceea ce îi era dat să îndure.

27. Dă exemplu de câte un adverb format prin derivare, prin compunere și prin conversiune și de două adverbe fără grade de comparație. Consemnează, într-un text de 5-7 rânduri, un episod fericit din copilăria ta, utilizând aceste adverbe.

28. Redactează, în 6-8 rânduri, un monolog care să redea felul în care ar arăta o zi perfectă, în opinia ta. Valorifică, în realizarea textului, patru mijloace de realizare a superlativului absolut al adverbului/ adjectivului. Subliniază structurile utilizate.

29. Creează o ghicitoare, în care să utilizezi trei adverbe cu funcții sintactice diferite.

Subliniază adverbele și precizează funcțiile sintactice obținute.

30. Scrie, în 8-10 rânduri, un fragment în care să prezinți o întâmplare neașteptată/ o stare de spirit/ o știre senzațională dintr-o zi din viața ta, folosind o locuțiune adverbială, o locuțiune conjuncțională, o locuțiune prepozițională și o locuțiune interjecțională. Nu uita să subliniezi locuțiunile utilizate și să precizezi felul acestora.

Scrie un text hazliu, de 7-8 rânduri, despre micile vietăți, în care să folosești diferite tipuri de interjecții, respectând normele de ortografie și de punctuație.

Fișa de lucru 1

➤ Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele date:

Tu, care ești pierdută în neagra vecinicie,

Stea dulce și iubită a sufletului meu!

Si care-odinioară luceai atât de vie

Pe când eram în lume tu singură și eu!

O! blândă, mult duioasă și tainică lumină!

În veci printre steluțe te cată al meu dor,

Ș-adeseori la tine, când noaptea e senină,

Pe plaiul nemuririi se- nalță c-un lung zbor. (V. Alecsandri, *Steluța*)

Cerințe:

1. Notează câte un sinonim pentru cuvintele următoare: odinioară, tainică și plaiul. **6 p.**

2. Transcrie din fragmentul de mai sus un cuvânt care să conțină un diftong, un cuvânt care să conțină un triftong și un cuvânt care să conțină vocale în hait. **6 p.**

3. Scrie trei termeni din cadrul familiei lexicale a cuvântului lumină. **6 p.**

4. Menționează valoarea morfologică și funcția sintactică pentru cuvintele subliniate. **6 p.**

5. Numește valoarea morfologică a cuvântului **O!** din primul vers al strofei a doua. Alcătuieste încă două enunțuri în care același cuvânt să aibă alte valori morfologice. **6 p.**

Fișa de lucru 2

- 1) Cuvintele: *masă, casă, dulap* sunt substantive și
- 2) Cuvintele *Olt, Alpi, Bistrița* sunt substantive
- 3) Cuvintele *roi, cârd, haită (de lupi), oștire* sunt substantive
- 4) Cuvintele *fluture, veveriță, elefant* sunt substantive
- 5) Cuvintele *mire – mireasă, rață – rățoi* sunt substantive
- 6) Cuvintele *câlți, ochelari, zori, Carpați* sunt substantive defective de, iar cuvintele *unt, aur, matematică* sunt
- 7) Specific doar substantivului este care poate fi hotărât (*-a, -l* etc.) sau nehotărât (*un, o, niște* etc.)

Fișa de lucru 3

- 1) Cuvintele *atent, roșcat, îngâmfat* sunt adjective
- 2) Cuvintele *atenționat, înflorit, cumințit* sunt adjective
- 3) Cuvintele *nostru, acesta, nimănu* etc., aflate lângă un substantiv pe care îl determină, devin adjective
- 4) Adjectivele au trei grade de comparație, acestea fiind:
a)..... b)..... c).....

Fișa de lucru 4

Pronumele este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv.

- 1) Cuvintele *eu, pe el, nouă* sunt pronume cu formă, iar cuvintele *mi-, m-, v-, le, o,* sunt pronume cu formă
- 2) Cuvintele *pe sine, se,* aflate în cazul acuzativ, sunt pronume, iar *sieși, își,* sunt pronume aflate în cazul
- 3) Cuvintele *dumneata, dumneavoastră* sunt pronume
- 4) Cuvintele *acesta, acela, același, celălalt* sunt care arată
- 5) Cuvintele, arătând posesia, *său, sa, meu, tale* sunt.....
- 6) Cuvintele *care, cine ce* pot fi atât pronume, cât și pronume.....
- 7) Cuvintele *însumi, însuși, însuși* etc. sunt pronume
- 8) Cuvintele *unul, cutare, toți, care, oricine, careva*, care nu precizează cine anume face o acțiune, sunt pronume
- 9) Cuvintele care exprimă o negație, o lipsă, *nimeni, nimic, niciunul,* sunt pronume

Fișa de lucru 5

- 1) Cuvintele *douăzeci și doi, patru* sunt numerale , pe când cuvintele *al treizecilea, a doua* sunt numerale
- 2) *Îndoit, însutit* sunt numerale
- 3) *De două ori, de trei-patru ori* sunt numerale
- 4) *Câte doi* e numeral, iar *amândoi, tustrei* sunt numerale
- 5) Verbul are trei valori morfologice diferite:
 - a) când arată o acțiune, se numește verb (*citește, scrie*);
 - b) când, alături de numele predicativ formează un predicat nominal, arătând ce este, cine este sau cum este subiectul, verbul este (*este atent/ inginer/*);
 - c) iar când ajută la formarea unor moduri și timpuri compuse este verb (*aș fi mers, voi fi citit, să fi știut*).

Fișa de lucru 6

- 1) Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care arată circumstanța unei acțiuni. Acesta se împarte în trei categorii principale:
 - a) adverb de
 - b) adverb de
 - c) adverb de
- 2) Pe lângă acestea, există adverbe care țin locul predicatului (*firește, desigur, probabil, posibil* etc), acestea numindu-se adverbe
- 3) Ca elemente de relație în frază întâlnim cuvintele *când, unde, cum, cât*, care sunt adverbe, iar cuvintele compuse *oriunde, oricum* etc. sunt adverbe

PĂRȚILE DE VORBIRE

Testul 1

1. Subliniază adverbele din enunțurile de mai jos, care răspund la întrebările: *când? unde? cum?*
Precizează felul acestor adverbe (*de loc, de timp sau de mod*):
 - a) Cine se trezește de dimineață, departe ajunge.
 - b) Încearcă din greu să învețe românește.
 - c) Merge repede ca să ajungă acolo unde și-a propus.
 - d) Pășea rar, bineînțeles.
2. Construiește propoziții cu trei dintre adverbele identificate.

Testul 2

1. În propoziția „*Mi-a plăcut cartea de la Mirela.*” există:
 - a) trei substantive și un verb,

b) un pronume, un verb și două substantive,

c) un verb, un substantiv și trei pronume,

2. În propoziția „Câinele lui Andrei este frumos.” există:

a) un pronume personal,

b) un adjectiv cu funcția sintactică de nume predicativ,

c) un predicat verbal.

3. Se dau enunțurile: „Cum o văzu, el se duse să o ia ca să-și aline foamea cu dânsa. Știuca îi ceru să o elibereze”.

Notează cu **adevărat – A** sau **fals – F** următoarele afirmații:

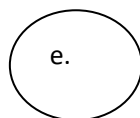
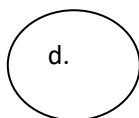
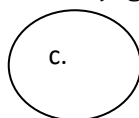
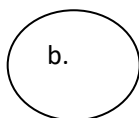
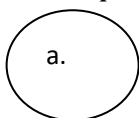
a) **El** este pronume personal și are funcția sintactică de subiect.

b) În acest text există trei verbe la modul conjunctiv.

c) **Dânsa** este forma sinonimă a pronumelui personal.

d) **O** este pronume personal forma accentuată.

e) În text predomină verbele de conjugarea a I-a.

4. Numeralul are valoare adjectivală când:

a) Ține locul unui substantiv.

b) Determină un substantiv acordându-se cu acesta.

c) Se afla lângă un substantiv.

5. Scrie în ordine crescândă următoarele numere scrise cu cifre romane: XXIV, LXXIII, CI, VIII, LIX, CDII, MCXI, LXXXVI.

6. Scrie trei mijloace expresive de redare a gradului superlativ absolut pentru adjectivul „draguț”.

foarte draguț

7. Selectează numai adjectivele invariabile din seria: jucăuș, cumsecade, oliv, blând, mov, interesant, alb, propice.

8. Descrie această imagine în cinci-șapte rânduri folosind cât mai multe adjective. Folosește începutul propus.

Păsările cântă într-o simfonie a naturii, aducând culoare și viață cerului. Cu zborul lor grațios și cântul lor melodios, ele împlinesc fiecare răsărit și apus de

soare cu o frumusețe aparte. Prin trilurile lor pline de bucurie și entuziasm, păsările ne încântă și ne conectează cu lumea lor fascinantă. Ascultându-le cântecul, simțim o adiere de liniște și înțelegem că sunetul lor este un omagiu adus vieții și naturii înconjurătoare...

Testul 3

➤ *Citește cu atenție textul:*

De la arat un plug
 Venea încet spre casă
 Și, la un bou pe jug
 O muscă se-așezase.
 Iar ei, spre-ntâmpinare,
 O altă muscă-n zbor
 Îi face întrebare:
 – De unde, dragă soră?
 – Și mai întrebă de unde!
 Ei musca îi răspunde
 C-un aer supărat.
 Au nu pricepi ce facem?
 Nu vezi că noi ne-ntoarcem
 Din câmp, de la arat?!
 Spre laudă deșartă
 Mulți zic: noi am lucrat,
 Când ei lucrează-n faptă,
 Ca musca la arat. (Alec Donici)

1. Încercuiește A (*dacă apreciezi că afirmația este adevărată*) și F (*dacă tu crezi că este falsă*). **6 p.**

A/F Prepoziția *ca* din ultimul vers leagă un complement de cuvântul regent.

A/F Structura *de la* este un adverb compus.

2. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect. **6 p.**

În seria *la, din, de*, toate cuvintele sunt:

a) conjuncții, b) adverbe, c) prepoziții.

Există numai conjuncții în seria:

a) încet, și, la; b) încet, la, spre; c) și, iar, că.

3. Scrie, pe spațiul punctat din dreptul fiecărui cuvânt, litera corespunzătoare: **6 p.**

A
de la

B
 a) adverb

.....au
.....unde

- b) interjecție,
- c) conjuncție,
- d) prepoziție.

4. Selectează din textul dat un adverb de loc și unul de mod:

.....

6 p.

5. Alcătuieste enunțuri cu un alt sens al cuvintelor *au* și *încet* selectate din text.

6 p.

Testul 4

1. Subliniază adverbele din proverbele de mai jos:

- a) Repede se satură cine mănâncă numai miere.
- b) Din o sută de iepuri de casă n-ai să faci niciodată un cal.
- c) Când te aștepți mai puțin atunci ai să fii atacat.
- d) Lasă-mă să râd acum și voi plânge mai puțin.

2. Ce parte de vorbire sunt cuvintele evidențiate?

- a) Maria scrie repede.
- b) El mi-a făcut un bine.

3. În construcția *Noaptea a venit repede*, cuvântul *noaptea* este:

- a) *adverb* b) *substantiv*

4. Construiește trei propoziții, în care adverbul *aproape* să fie la diferite grade de comparație.

5. Încercuiește prepozițiile în enunțul următor: „...un alai de nuntă îmbrăcat în haine tiroleze, un alai de păpuși de porțelan... a apărut în rama arcadei.” (*D. Anghel*)

6. Identifică conjuncțiile din frazele următoare:

- a) I-am spus să plece la magazin.
- b) Totul e pregătit, deci suntem gata de alergat.
- c) Se plângeau și se văitau că nu au bani suficienți.
- d) S-a supărat, fiindcă l-am certat.
- e) L-am întrebat dacă mai vine.

7. Indică funcția sintactică a interjecțiilor din propozițiile următoare:

- a) Pisica pășește pâș-pâș prin casă.
- b) A fost vai de noi.
- c) S-a auzit buf în fața ușii.
- d) Toată curtea era plină de cirip-cirip.
- e) Meu-meu-meu se auzea de după gard.
- f) Cu-cu, cu-cu ne vestea de primăvară caldă.
- J) Pu-pu-pu, pu-pu-pu... Oare cine e?

8. Interjecția *Ham! Ham!* este:

- a) Onomatopee;

- b) Interjecție simplă;
- c) Interjecție compusă;

9. Completează cele șapte chenare corespunzătoare zilelor săptămânii cu câte un cuvânt care să descrie cel mai bine felul cum te simți în acea zi. Asociază fiecărei zile câte o interjecție.

	Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă	Duminică
Cuvânt							
Interjecție							

Testul 5

➤ *Citește cu atenție textul:*

„După masă cu toții în salonaș. Închid ochii și-l revăd. În dreapta, o canapea și două jețuri, între portretul bunicului și al bunicii; pe canapea, două perne cusute cu lână: pe una un cocoș, pe alta un câine de vânătoare; în stânga, pianul; în mijloc, peste un covor roșu, masa rotundă de marmură roșie și jur-împrejur scaune îmbrăcate cu peticuțe de mătase, așezate și cusute cu măiestrie de mama.

Știm dinainte ce are să facă bunica intrând în salonaș. Se oprește în prag și suspină văzând portretul bunicului; înaintează până la fereastra cu flori, ca să le admire, însoțită de tata, care îi dă lămuriri.

– Mamă, să-ți spun eu de ce nu le merge tot așa de bine și pelargoniilor dumitale: prea le uzi mult.” (Alexandru Brătescu-Voinești)

I. Identifică, în textul citat mai sus, următoarele părți de vorbire:

(8 x 4 p = 32 p.)

- 1) un verb predicativ la modul indicativ, timp prezent, persoana a II-a:
- 2) un substantiv comun articulată cu articol nehotărât:
- 3) un substantiv comun la cazul vocativ:
- 4) un numeral cardinal cu valoare adjectivală:.....
- 5) un pronume personal de politețe:.....
- 6) un pronume personal, persoana I-a:
- 7) un adjectiv variabil:
- 8) un adjectiv provenit din participiu:

II. Citește fiecare dintre următoarele afirmații și încercuiește litera **A**, dacă o consideri corectă, sau litera **F**, dacă o consideri greșită.

(6 x 4 p = 24 p.)

- 1) **A F** În enunțul „*Închid ochii și-l revăd.*” există două verbe predicative, un substantiv comun și un pronume personal.
- 2) **A F** Cuvântul „o” din structura „o canapea și două jețuri” este articol nehotărât.
- 3) **A F** Substantivele „*bunicului și al bunicii*” („*portretul bunicului și al bunicii*”) sunt în cazul acuzativ.
- 4) **A F** Adjectivul „*roșu*” („*peste un covor roșu*”) este invariabil.
- 5) **A F** În enunțul „ – *Mamă, să-ți spui eu de ce nu le merge tot așa de bine și pelargoniilor dumitale: prea le uzi mult.*” există patru pronume personale și un pronume personal de politețe.
- 6) **A F** Verbul „*are să facă*” este la timpul viitor popular.

III. Încercuiește litera corespunzătoare fiecărui răspuns corect:

(4 x 4 p=16 p.)

1. Substantivul comun „*ochii*” este:
 - a) articulat cu articol nehotărât;
 - b) articulat cu articol hotărât;
 - c) nearticulat.
2. Substantivul comun „*bunica*” din enunțul „*Știm dinainte ce are să facă bunica...*” are funcția sintactică de:
 - a) atribut;
 - b) complement;
 - c) subiect.
3. Pronumele personal din structura „*să-ți spui*” este în cazul:
 - a) nominativ;
 - b) dativ;
 - c) genitiv.
4. Adjectivul „*rotundă*” din structura „*masa rotundă*” este variabil cu:
 - a) două forme;
 - b) trei forme;
 - c) patru forme.

IV. Alcătuieste câte un enunț în care să se găsească:

(4 x 4 p = 16 p.)

- a) un verb predicativ la modul indicativ, timpul perfect compus;
- b) un substantiv provenit din adjectiv;
- c) un numeral ordinal cu valoare substantivală.
- d) un adjectiv invariabil.

Testul 6

1. Precizează partea de vorbire, funcția sintactică și cazul cuvintelor subliniate în enunțurile date: **4 p.**
- Odaia spațioasă devine neîncăpătoare pentru noi.*
 - Celui de-al cincilea îi voi da o diplomă reușită.*
 - Am discutat ieri cu optsprezece persoane.*
2. Alcătuieste două enunțuri în care pronumele *dumnealui* să fie: *nume predicativ la cazul nominativ* și *atribut la cazul genitiv* **0,5 p.**
3. Menționează cum s-au format cuvintele: *iluminare, mirositor, toporaș, anormal*. **0,5 p.**
4. Completează spațiile libere cu articolul corespunzător; scrie apoi felul articolului: **0,5 p.**
- Tatăl vecin..... meu este medic deosebit.*
 - copii li se atrage atenția mereu.*
 - Pentru răspuns..... acesta primești vorbă bună.*
5. Alcătuieste enunțuri cu următoarele valori ale cuvintelor date: **1 p.**
- o*: pronume personal
numeral
 - zgârcit*: adjectiv
substantiv
 - lui*: articol
pronume personal
6. Alege forma corectă: **0,5 p.**
- copii cumiți / copiii cumiți;*
 - douăzeci și doi de cârlige / douăzeci și două de cârlige;*
 - banii noștri / banii noastră;*
 - trei sute una zile / trei sute unu zile;*
 - unii oameni / uni oameni.*
7. Formează prin derivare adjective de la substantivele date: **0,5 p.**
- plete* - *lemn* - *cap* -
- varză* - *câine* -
8. Scrie un catren: **0,5 p.**
- *substantiv*,
 - *numeral*,
 - *adjectiv*
 - *personal*.
9. Alcătuieste două enunțuri în care un substantiv, respectiv un adjectiv, alese de tine, să aibă valori stilistice diferite. **0,5 p.**
10. Realizează un acrostih având pe verticală numele uneia dintre părțile de vorbire flexibile. **0,5 p.**

Testul 7

➤ *Citește cu atenție textul dat. Scrie răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:*

„Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală; și văzând profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Când am auzit noi una ca *asta*, am început a plânge cu zece rânduri de lacrimi și a ne ruga de toți dumnezeii să nu ne sluțească. Dar ți-ai găsit! Profesorul a stat lângă noi, până ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rând cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat, după puterea *noastră*.”

(Ion Creangă)

I. Citește fiecare dintre următoarele afirmații și încercuiește litera A, dacă o consideri adevărată, sau litera F, dacă o consideri greșită. 12 p.

- 1. A F** Toate cuvintele din seria „a plecat, văzând, a plânge” sunt verbe.
- 2. A F** Verbele „am auzit, ai găsit, a tuns” sunt la timpul prezent.
- 3. A F** Predicatul din secvența “ne-a dat de învățat” este „de învățat”.
- 4. A F** Verbele „a plecat, a stat, a dat” sunt de conjugarea a I-a.
- 5. A F** Verbele “să tundă, să nu sluțească” sunt la modul indicativ.
- 6. A F** Verbele “ne-am dus, am auzit, am început” sunt la persoana a I-a.

II. Scrie, din textul citat mai sus:

26 p.

1. trei substantive articulate cu articol hotărât:.....
2. trei substantive însoțite de prepoziții:.....
3. trei substantive de genul feminin:.....
4. două substantive la numărul plural:.....
5. două substantive în cazul nominativ:.....

III. Încercuiește litera corespunzătoare fiecărui răspuns corect:

9 p.

1. Felul pronumelui „noi” este:

- a) personal;
- b) de politețe;
- c) demonstrativ.

2. În secvența „Profesorul a stat lângă noi, până ce ne-a tuns chilug.” se află:

- a) două pronume personale;
- b) un pronume personal și un pronume posesiv;
- c) un pronume personal.

3. În secvența „ne-a pus în rând cu *ceilalți* școlari”, cuvântul evidențiat este:

- a) adjectiv pronominal demonstrativ;
- b) pronume demonstrativ de depărtare;
- c) pronume demonstrativ de diferențiere.

IV. Scrie, în spațiul liber din dreptul fiecărei cifre, litera corespunzătoare răspunsului corect: 12 p.

1. a doua...	A. pronume posesiv;
2. noastră...	B. numeral ordinal cu valoare adjectivală;
3. zece...	C. numeral cardinal cu valoare adjectivală;
4. asta ...	D. adjectiv pronominal posesiv;
	E. pronume demonstrativ de apropiere.

V. Precizează funcția sintactică a cuvintelor evidențiate în următoarea secvență: „Când **am auzit** noi una ca asta, **am început** a plânge cu **zece** rânduri de lacrimi.” 10 p.

VI. Trece adjectivul „dulce” la toate gradele de comparație învățate. 8 p.

Testul 8

➤ Citește cu atenție textul dat. Scrie răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

„S-a desfăcut din mugur, într-o dimineață caldă a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s-a împletit pe dânsa ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s-a părut scurtă, și apropierea nopții o mâhni. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se zgribulească, să se vâre între celelalte și să aștepte, ațipind, până a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revărsare de strălucire se ridică stăpânitorul lumii până sus, pe cer! Raza se coborî din nou, și *toată* ziua, încălzită, frunza se scaldă în *albastru*l văzduhului.”

(Emil Gârleanu)

I. Citește fiecare dintre următoarele afirmații și încercuiește litera **A**, dacă o consideri adevărată, sau litera **F**, dacă o consideri greșită.

12 p.

1. **A F** Toate cuvintele din seria „se stinse, ațipind, venirea” sunt verbe.
2. **A F** Verbele „să se zgribulească, să se vâre, să aștepte” sunt la timpul prezent.
3. **A F** Predicatul din secvența „Ziua întâi i s-a părut scurtă” este nominal.
4. **A F** Verbele „să se zgribulească, să se vâre, ațipind” sunt de conjugarea a IV-a.
5. **A F** Verbele „mâhni, se stinse, făcu” sunt la modul indicativ.
6. **A F** Verbele “mâhni, se stinse, făcu” sunt la diateza activă.

II. Scrie, din textul citat mai sus: **26 p.**

1. trei substantive articulate cu articol hotărât:
2. trei substantive însoțite de prepoziții care cer cazul acuzativ:
3. trei substantive în cazul nominativ:
4. un substantiv defectiv de numărul plural:
5. trei substantive articulate cu articol nehotărât:

III. Încercuiește litera corespunzătoare fiecărui răspuns corect: **9 p.**

1. Felul pronumelui „dânsa” este:
 - a) personal;
 - b) de politețe;
 - c) demonstrativ.
2. În enunțul „Ziua întâi i s-a părut scurtă, și apropierea nopții o mâhni.” se află:
 - a) două pronume personale și un pronume reflexiv;
 - b) un pronume personal și un pronume reflexiv;
 - c) două pronume personale.
3. În secvența „să se vâre între celelalte”, cuvântul subliniat este:
 - a) adjectiv pronominal demonstrativ;
 - b) pronume demonstrativ de depărtare;
 - c) pronume demonstrativ de diferențiere.

IV. Scrie, în spațiul liber din dreptul fiecărei cifre, litera corespunzătoare răspunsului corect: **12 p.**

1. cea dintâi...	A. pronume nehotărât;
2. toată...	B. numeral ordinal cu valoare adjectivală;
3. caldă...	C. adjectiv propriu-zis;
4. albastrul ...	D. substantiv provenit din adjective;
	E. adjectiv pronominal nehotărât.

V. Trece adjectivul “scurtă” la toate gradele de comparație învățate. **21 p.**

VI. Precizează funcția sintactică a cuvintelor evidențiate în următoarea enunț: „Cea **dintâi** rază de soare **s-a împletit** pe dânsa ca **o sârmă** de aur.” **10 p.**

Testul 9

1. Alcătuieste enunțuri, în care verbul „a bate” să fie la toate diatezele învățate.
2. Alcătuieste enunțuri, în care să prezinți valoarea predicativă și copulativă a verbelor: *a ajunge, a fi, a însemna*.
3. Subliniază formele corecte ale verbelor date:

a vorbii / a vorbi, eu găsii / eu găsi, voi scrieți / voi scriți, mi-ar place / mi-ar plăcea, el crează / el creează / el creiază, nu fă! / nu face!, nu fi! / nu fii!

4. Alcătuieste enunțuri, în care substantivul *elev* să aibă următoarele funcții sintactice: *atribut apozițional, nume predicativ în Ac., complement direct, complement circumstanțial de loc, atribut substantival genitival.*

5. Construiește enunțuri cu:

- a) pronume personal, forma acc., caz Ac, funcție sintactică de complement indirect;
- b) pronume de politețe, c.N., funcție sintactică de subiect;
- c) pronume posesiv, c. G., funcție sintactică de atribut pronominal genitival;
- d) pronume nehotarat, caz Ac., funcție sintactică de complement direct
- e) pronume negativ, c. D., funcție sintactică de complement indirect.

6. Construiește enunțuri cu adjective pronominale demonstrative, nehotarâte, de întărire, posesive și negative. Care este funcția lor sintactică?

7. Formează de la numeralul cardinal propriu-zis *doi* numerale *ordinale, colective, fracționare, multiplicative, distributive și adverbiale.*

8. Trece adjectivul *mare* la toate gradele de comparație și alcătuieste propoziții cu funcțiile sintactice pe care le poate avea.

9. Alcătuieste o compunere în care să folosești:

- a) trei substantive defective de număr,
- b) trei substantive colective,
- c) trei locuțiuni adjectivale,
- d) trei adverbe de mod, timp și loc,
- e) trei pronume personale, forme neaccentuate,
- f) câte două verbe la fiecare diateză,
- h) câte un numeral colectiv, multiplicativ, ordinal,
- g) trei adjective cu funcția de nume predicativ.

10. Identifică adverbele din textele de mai jos și precizează felul lor (*de timp, de mod, de loc*):

- a) Nu l-am văzut niciodată bolnav pentru că-i plăcea să alerge mult.
- b) Vorbea prietenește și dormea iepurește.
- c) Ultima scrisoare am primit-o ieri.
- d) Acolo lucrurile se rezolvau ușor.
- e) Vara și primăvara sunt cele mai frumoase nopți.
- f) Din văzduh adia un miros de flori.
- g) Nicăieri nu e mai bine ca acasă.

Testul 10

Grupa I

Prepoziția

Identifică prepozițiile din enunțurile de mai jos și stabilește cazul pe care îl cer:

- a) Am plecat în excursie conform programului făcut.
- b) Datorită Anei am luat examenul.
- c) Tabloul din dormitor a fost distrus.
- d) Lupt împotriva tutunului.
- e) Împrejurul casei erau multe flori.

Grupa II

Conjunția

Identifică conjunțiile din frazele următoare:

- a) I-am spus să plece la magazin.
- b) Totul e pregătit, deci suntem gata de alergat.
- c) Se plâneau și se vaitau că nu au bani suficienți.
- d) S-a supărat fiindcă l-am certat.
- e) L-am întrebat dacă mai vine.

Grupa III

Interjecția

Subliniază interjecțiile din textele următoare și precizează ce exprimă ele:

- a) Uf, că mult mai era de suit!
- b) – N-o să aluneci cu el, mă?
- c) – De! Jupâne; știi eu?
- d) – Haide odată, nu mai sta!
- e) Și bâldâbâc, căzu în baltă.

Testul 11

Adverbul. Prepoziția. Conjunția. Interjecția

1. Subliniază adverbele și indică funcția lor sintactică:

- a) Demult, aici, curgea lin un izvor.
- b) Mersul agale mă relaxează.
- c) Tema de astăzi este foarte ușoară.

2. Completează spațiile punctate cu formele gradelor de comparație cerute ale adverbului *departe*:

- a) pozitiv -
- b) comparativ de superioritate -
- c) de egalitate -
- d) de inferioritate -
- e) superlativ relativ de superioritate -
- f) de inferioritate -
- h) superlativ absolut -

3. Identifică prepozițiile din enunțurile de mai jos și stabilește cazul cerut de fiecare:

- a) Părinții mei au cumpărat o mașină de spălat.
- b) Cartea de la tine mi-a plăcut
- c) Grație prietenei mele am scăpat de necaz.
- d) S-au repezit toți asupra dulciurilor de pe masă.

4. Grupează conjuncțiile din textele următoare în funcție de rolul pe care îl au: *coordonatoare și subordonatoare*.

- a) Luna, soarele **și** stelele sunt foarte buni prieteni.
- b) Nu-i era cald, **dar** începu a se teme **că** nu va găsi strada.
- c) **Deși** s-a scuzat, eu tot supărată sunt.
- d) M-a întrebat **dacă** poate **să** plece.

Conjuncții coordonatoare	Conjuncții subordonatoare

5. Construiește enunțuri în care *și, nici, iar* să aibă pe rând valoarea morfologică de:

- a) adverb,
- b) conjuncție.

6. Formează perechi de cuvinte cu înțeles asemănător.

câmp	chiot	deficiență	pustiu
rezervor	porțiune	devreme	real
lacom	bazin	nepopulat	război
fragment	avid	orgoliu	imperfecțiune
strigăt	atrăgător	taină	dărâmătură
părăsit	inteligent	belșug	enigmă
isteț	veste	autentic	timpuriu
tentant	abandonat	luptă	mândrie
zvon	șes	ruină	bogăție

COMUNICAREA

SĂ NE REAMINTIM!

Comunicarea este un element fundamental al existenței umane, încă din antichitate înțelepții ocupându-se de arta retoricii. Prin comunicare,

omul modern se analizează pe sine, îi analizează pe cei cu care se află în interacțiune și poate găsi un mod propriu de investigare a lumii care-l înconjoară.

Comunicarea eficientă este condiționată de înțelegerea comună a mesajului, iar acest lucru este valabil în orice circumstanțe.

Comunicarea este cheia către succes în relații sau la locul de muncă pe parcursul întregii noastre vieți. Abilitatea de a comunica eficient se datorează experienței, comunicarea oferă o mulțime de experiențe din care puteți construi propria strategie de comunicare eficientă.

În era modernă, în care suntem atât de invadați de tehnologie, comunicarea orală pare să ocupe locul doi, în comparație cu comunicarea scrisă, prin intermediul

diferitelor mijloace disponibile acum. Comunicarea eficientă este esențială pentru a crește productivitatea și pentru a menține relații

solide, de lungă durată, atât în plan profesional, cât și în plan personal. Având atâtea mijloace de comunicare, avem impresia că astăzi comunicăm mai mult ca oricând. Există rețelele de socializare care permit comunicarea directă, în timp real, între doi sau mai mulți utilizatori.

Comunicarea online este și ea necesară și de aceea este esențial ca să deținem cunoștințe temeinice despre comunicare.

ELEMENTELE PROCESULUI DE COMUNICARE

Fișă de documentare

Comunicarea reprezintă un proces de interacțiune între persoane, grupuri, prin care se schimbă informații, cunoștințe, experiențe, opinii, idei prin intermediul unor simboluri, semne, comportamente.

Ca proces, comunicarea presupune o serie de caracteristici, și anume:

- ✓ comunicarea este un proces uman, conștient;
- ✓ comunicarea este procesul prin care se creează o anumită semnificație;
- ✓ comunicarea este un proces continuu;
- ✓ comunicarea este procesul prin care se construiește sensul atitudinilor și comportamentul oamenilor;
- ✓ comunicarea se naște în context;
- ✓ comunicarea este un proces simbolic;
- ✓ comunicarea este un proces în care feedback-ul are un rol esențial;
- ✓ comunicarea este un proces complex;
- ✓ comunicarea este un proces ireversibil. Elementele procesului de comunicare sunt:

Emițătorul – o persoană, un grup de persoane care transmite un mesaj altei persoane sau grup de persoane.

Receptorul este individul, grupul, instituția cărora le este transmis mesajul.

Mesajul este unitatea de bază a comunicării și poate fi alcătuit din cuvinte, sunete, imagini, simboluri, gesturi, etc.

Canalul de comunicare este mijlocul prin care mesajul ajunge la receptor.

Joc de rol

Se formează echipe de câte trei elevi. Fiecare echipă primește pe un cartonaș o temă pentru mesajul pe care unul dintre elevi urmează să îl transmită celuilalt.

Unul dintre receptori oferă celuilalt posibilitatea pentru prezentarea emițătorului.

Această persoană doar realizează un comentariu fără a face nici o precizare sau vreun comentariu la obiect care ar putea fi de folos.

Cel de-al doilea receptor oferă informații clare și echilibrate pe marginea informației prezentate, făcându-se referire atât la aspectele pozitive cât și la cele negative.

Se analizează cele două situații de comunicare.

Fișa de lucru 1

Răspundeți la următoarele întrebări:

1. Ce este comunicarea?

.....
.....

2. De ce comunicăm?

.....
.....

3. Care sunt elementele procesului de comunicare?

.....
.....

4. Realizați schema modelului general al comunicării.

.....
.....

5. Enumerați condițiile comunicării eficiente.

.....
.....

Fișa de lucru 2

Maria primește un mesaj pe telefonul mobil: „Bună ziua! Sunt o colegă de-a ta și aș dori să-ți comunic ceva foarte important. Sună-mă!”. Identificați elementele procesului de comunicare.

Elementele comunicării	Identificare
Emițător	
Mesaj	
Mijloc de comunicare	
Receptor	
Context	

Fișa de lucru 3

Corina a citit pe email următorul mesaj: „În perioada 12-20 mai 2020, beneficiați de oferte deosebite în unitatea noastră. Vizitați magazinul Aurora, aflat pe strada Zorilor, nr. 9, orașul Cernăuți.”. Identificați elementele procesului de comunicare.

Elementele comunicării	Identificare
Emitător	
Mesaj	
Mijloc de comunicare	
Receptor	
Context	

OBIECTIVELE PROCESULUI DE COMUNICARE

Fișa de documentare

Obiectivele comunicării:

- transmiterea corectă a mesajului;
- receptarea și înțelegerea corectă a mesajului;
- realizarea feedback-ului.

Condițiile comunicării eficiente:

- existența unui climat de comunicare adecvat;
- evitarea monopolizării discuției;
- ascultarea activă;
- respect față de interlocutor;
- realizarea răspunsului.

Știați că:

Oamenii rețin informația astfel:

10% din ceea ce citesc, 20 % din ceea ce aud, 30 % din ceea ce văd,

50 % din ceea ce aud și văd,

70 % din ceea ce repetă verbal și scriu,

90 % din ceea ce repetă verbal și experimentează?

NIVELURILE COMUNICĂRII

Fișa de documentare

Comunicarea intrapersonală este comunicarea fiecărei persoane cu sine însăși, care se realizează prin gândire, analiză, reflecții, luarea deciziilor.

Comunicarea interpersonală se realizează prin dialogul cu alte persoane și ne ajută să cunoaștem pe ceilalți, să stabilim și să întreținem legături umane, să ne satisfacem diverse necesități.

Comunicarea în grup se realizează în colectivități mici de persoane. Prin această comunicare se împărtășesc cunoștințe, experiențe, se rezolvă probleme, se iau decizii.

Comunicarea publică este orice gen de cuvântare, expunere, prezentare susținută în fața unui auditoriu mai mare de trei persoane.

Comunicarea de masă este cea care se realizează prin comunicarea de masă, presa scrisă, audiovizuală, internet.

Aplicații practice

1. Elevii accesează site-ul unei surse de informații propuse de profesor și sunt îndrumați să parcurgă testul următor:

✓ Identificați nivelul de comunicare corespunzător:

- a) Comunicarea intrapersonală
- b) Comunicarea interpersonală
- c) Comunicarea în grup
- d) Comunicarea publică
- e) Comunicarea de masă.

2. Pentru fiecare din situațiile de mai jos identificați nivelul de comunicare corespunzător:

I. Ionuț susține un proiect în fața clasei sale, alcătuită din 15 elevi. Nivelul de comunicare este:

- a) intrapersonală,
- b) interpersonală,
- c) publică,
- d) în grup,
- e) de masă.

II. Maria îi povestește Ioanei despre excursia planificată pentru vacanța de iarnă. Nivelul de comunicare este:

- a) intrapersonală,
- b) interpersonală,
- c) publică,
- d) în grup,
- e) de masă.

III. Elena se întreabă ce ar putea face ca să se împace cu Lucia. Nivelul de comunicare este:

- a) intrapersonală,
- b) interpersonală,
- c) publică,
- d) în grup,
- e) de masă.

IV. Vlad urmărește la televizor o relatare despre inundațiile care s-au abătut asupra regiunii. Nivelul de comunicare este:

- a) intrapersonală,
- b) interpersonală,
- c) publică,
- d) în grup,
- e) de masă.

V. Ana, Filip și Luca vorbesc despre surpriza pe care vor să i-o facă Cristinei de ziua ei. Nivelul de comunicare este:

- a) intrapersonală,
- b) interpersonală,
- c) publică,
- d) în grup,
- e) de masă.

MIJLOACE DE COMUNICARE

Fișă de documentare

Mijloace de comunicare prezentaționale: *vocea, fața, corpul.*

Mijloace de comunicare reprezentaționale: *cărți, scrieri, picturi, fotografii, etc.*

Mijloace de comunicare mecanice: *telefonul, radioul, televiziunea, telexul, internetul.*

Rețelele pot fi:

- a) formale: *ședințe, minute, congrese, etc.*
- b) informale: *discuții personale.*

Canalele de comunicare pot fi:

- a) canale individuale (*față în față*);
- b) canale de grup (*două sau mai multe persoane*);
- c) canale fără contact direct (*poștă, internet, fax, documente, etc.*)

Comunicarea în masă (*mass-media*);

Comunicarea orală (*telefon, teleconferință*);

Comunicarea scrisă (*corespondență, fax, e-mail*);

Comunicarea vizuală (*retroproiector, Internet*);

Comunicarea audiovizuală (*videoconferința*).

Internetul oferă informații sub formă de texte, imagini, sunete prin intermediul transferului de fișiere, video, email, telefonie sau televiziune prin Internet, etc.

Răspundeți următoarelor cerințe:

1. Clasificați mijloacele de comunicare cunoscute.

.....

.....

2. Enumerați rețelele de comunicare.

.....

.....

3. Clasificați canalele de comunicare.

.....
.....

4. Enumerați mijloacele de comunicare pe care le-ați folosi în diferite situații.

.....
.....

Aplicații practice

În ce situații de comunicare ai folosi telefonul, când ai folosi emailul și când ai prefera să comunici față în față? Care sunt avantajele și dezavantajele fiecăruia dintre aceste canale de comunicare?

.....
.....

FORME DE COMUNICARE

Fișă de documentare

- a) După forma comunicării:
- ✓ Comunicarea verbală:
 - ✓ Comunicarea orală – se folosește în discuții, convorbiri telefonice, dezbateri, conferințe, etc.
 - ✓ Comunicarea scrisă – se folosește în scrisori, cereri, oferte, rapoarte, procese verbale, referate, etc.
 - ✓ Comunicarea nonverbală – reiese din gesturi, expresia feței, ținută, modul de folosire a timpului, etc.
 - ✓ Comunicarea paraverbală – se manifestă prin intonație, ritm, accent, etc.
- b) După domeniul de activitate:
- ✓ corespondența juridică (contestația, plângerea);
 - ✓ corespondența administrativă (referatul, raportul, procesul-verbal, decizia, ordinul, dispoziția);
 - ✓ corespondența protocolară (invitații, felicitări);
 - ✓ corespondența comercială (oferta, comanda).
- c) În funcție de numărul de persoane:
- ✓ comunicare intrapersonală;
 - ✓ comunicare interpersonală;
 - ✓ comunicare de grup;
 - ✓ comunicare publică;
 - ✓ comunicare de masă.

- d) În funcție de frecvența de a comunica:
 - ✓ comunicare permanentă;
 - ✓ comunicare periodică;
 - ✓ comunicare ocazională.
- e) După scopul urmărit:
 - ✓ comunicare oficială;
 - ✓ comunicare neoficială.
- f) În funcție de frecvența de a comunica:
 - ✓ comunicare permanentă;
 - ✓ comunicare periodică;
 - ✓ comunicare ocazională.

Aplicații practice

1. Completați fiecare propoziție cu cuvântul care vi se pare cel mai potrivit dintre cele sugerate.

A. Ar trebui să-i răspund celuilalt într-o manieră: .

- a) pozitivă;
- b) negativă;
- c) neutră.

B. Dacă vorbesc prea , celălalt poate crede că sunt furios.

- a) încet;
- b) sacadat;
- c) tare.

C. Când repet ceva, spun de fiecare dată:

- a) în alt mod;
- b) în același fel;
- c) cu fraze din ce în ce mai complicate.

D. Cei care au pregătire diferită, pot înțelege diferit noțiunea de față de mine. Totul este să nu-mi pierd răbdarea.

- a) timp;
- b) modă;
- c) politețe.

E. Vorbesc clar și simplu, evitând:

- a) glumele și eufemismele;
- b) abrevierile și jargonul;
- c) toate cele de mai sus.

F. Propozițiile scurte și cuvintele cu maxim silabe sunt cele mai potrivite pentru o bună comunicare.

- a) 2-3;
- b) 0-1;
- c) 4-5.

2. Realizați un mesaj către o persoană care v-a ajutat, cu câteva cuvinte de mulțumire și o referire la ajutorul dat. Gândiți-vă apoi la o persoană care credeți că are nevoie de o încurajare să treacă peste un obstacol. Ce mesaj i-ați transmite?

.....
.....

Aplicații practice

1. Analizați următoarele enunțuri și puneți **A (adevărat)** sau **F (fals)** în dreptul fiecăruia:

- Majoritatea oamenilor mai mult ascultă decât vorbesc.
- Cei mai buni ascultători nu spun nimic în timp ce ascultă.
- Cei mai buni ascultători îl privesc pe vorbitor.
- Oamenii ascultă cu atenție atunci când subiectul îi pasionează în mod deosebit.
- Ascultătorii sunt mai influențați de ceea ce se spune, decât de cum se spune.

2. Răspundeți cu **DA** sau **NU** la următoarele întrebări:

- Într-o încăpere vă plasați astfel, încât să fiți sigur că veți auzi clar?
- Nu țineți cont de modul în care arată un vorbitor și sunteți atent, doar la ideile pe care le prezintă?
- Țineți seama de propriile concepții și sentimente, când judecați mesajul celui care vorbește?
- Sunteți atent permanent la temă și urmăriți logica ideilor prezentate?
- Vă pierdeți răbdarea când auziți o părere pe care o considerați greșită?

3. Citiți următoarele enunțuri. Apreciați dacă sunt **adevărate** sau **false** și notați motivul pentru alegerea făcută.

- Capacitatea de a asculta este o calitate înnăscută.
- Ascultarea este un proces pasiv.
- Vorbitorul nu trebuie întrerupt de cel care-l ascultă.
- Dacă ai înțeles ideea, nu-l mai ascuți cu atenție în continuare pe vorbitor.
- Verbele „a asculta” și „a auzi” sunt sinonime.

4. Joc de rol

Grupați-vă în perechi **A** și **B** stau față în față. Cei din grupul **A** formează o linie și cei din **B** altă linie în fața acestora. Aceștia se gândesc la o

istorioară scurtă, o anecdotă sau altceva, despre care ar dori să povestească partenerului.

a) **A** și **B** relatează istorioara concomitent (1 min).

Întrebare: *Cum v-ați simțit? Care a fost reacția voastră?*

b) **A** povestește istorioara, iar **B** nu ascultă, face altceva, privește într-o parte etc. (1 min.). Apoi participanții își schimbă rolurile.

Întrebare: *Cum se simte cel care vorbește? Dar cel care nu ascultă?*

c) **A** povestește istorioara, **B** îl ascultă activ (1 min). Apoi își schimbă rolurile (1 min).

Întrebare: *Cum s-a simțit cel care a vorbit? Ce sentimente a încercat cel care a ascultat?*

5. Joc de rol

Propuneți o întrebare deschisă și alta închisă. Se observă care este diferența între informațiile obținute prin intermediul întrebării deschise (**multe informații spontane**) și a întrebării închise (**da/nu**).

Când toți participanții au înțeles diferența, organizați-vă în grupuri mici a câte trei persoane: **A**, **B** și **C**.

Grupul A va încerca să obțină cât mai multe informații privind obișnuințele și preferințele lui.

Grupul B (*alimente, locul preferat, prima amintire, cea mai frumoasă vacanță etc.*), fără ca **B** să răspundă prin **da/nu**.

Grupul C observă și notează ori de câte ori **grupul A** adresează o întrebare închisă sau atunci când **grupul B** răspunde prin **da/nu**.

Apoi, rolurile se schimbă. Fiecare grup prezintă frăspunsul la sfârșitul exercițiului:

a) *A fost dificilă formularea întrebărilor deschise? De ce?*

b) *Ce a remarcat grupul B despre modul în care a fost interogat?*

6. Joc de rol

Formați grupuri din trei persoane. Fiecare grup se gândește la o problemă, la o dificultate pe care o are și pe care ar dori să o rezolve în acest cadru.

Grupul A își expune problema.

Grupul B ascultă, punând în aplicare tehnicile de recepționare activă.

În acest timp, **grupul C** face notițe. Apoi rolurile se schimbă de două ori (**2 x 5 min.**).

Întrebarea din partea fiecărui grup la sfârșitul comunicării va fi: *Ce a simțit persoana care a receptat? Cum a fost să ascuți în acest mod, ușor sau dificil?*

(Se discută despre ceea ce ajută la recepționarea mesajului și despre ceea ce împiedică recepționarea lui. Se analizează strategiile de succes și cele de eșec.)

7. Lucrul în grup „Lanțul comunicării”

Împărțiți-vă în trei subgrupuri și formați trei coloane. Pe o foaie de hârtie, scrieți o frază lungă pentru fiecare persoană care stă în fruntea coloanei.

Condiția este ca aceste trei persoane să transmită verbal colegului din spate fraza respectivă, fără a-i arăta foaia.

Se observă ce strategii sunt puse în aplicare: participanții s-au inclus într-o competiție de viteză sau, dimpotrivă, își rezervă timp pentru a repeta fraza și a o reformula.

Se face o interogare al jocului, insistând asupra importanței reformulării. Apoi se specifică, care strategie a funcționat mai bine și care nu a dat rezultate.

Se analizează strategiile de succes și cele de eșec. Se poate relua jocul, dacă este necesar, schimbând participanții între ei și frazele propuse.

Test de evaluare 1

A. Încercuiți litera care corespunde răspunsului corect: **1 p.**

1. Elementele procesului de comunicare sunt: **0,5 p.**

- a) emițătorul, receptorul;
- b) mesajul, emițătorul, contextul comunicării;
- c) mesajul, receptorul, emițătorul;
- d) emițătorul, receptorul, mesajul, canalul de comunicare.

2. Emițătorul este: **0,5 p.**

- a) persoana care primește mesajul;
- b) drumul parcurs de mesaj;
- c) inițiatorul comunicării;
- d) forma fizică în care emițătorul codifică informația.

B. Asociați elementele comunicării din coloana A, cu descrierile făcute în coloana B. **4 p.**

Elementele comunicării	Descrierea elementelor
1. Emițătorul 2. Receptorul 3. Mesajul	<p>a) este unitatea de bază a comunicării și poate fi alcătuit din cuvinte scrise sau rostite, sunete, imagini vizuale, simboluri, etc.</p> <p>b) este principalul spațiu pentru factorii perturbatori, dar în același timp presupune o coerență de comunicare între emițător și receptor.</p> <p>c) este o persoană sau un grup, o organizație care deține informații mai bine structurate decât receptorul și presupune o motivație sau un scop.</p> <p>d) este persoana, grupul, instituția cărora le este transmis mesajul.</p> <p>e) este mijlocul prin care mesajul este transmis.</p>

C. Notați cu adevărat (**A**) sau fals (**F**) următoarele enunțuri: **2 p.**

- a) Eficiența procesului de comunicare depinde de asigurarea unui mediu propice comunicării.
- b) Mijloacele de comunicare prezentaționale sunt: cărți, fotografii, scrieri, picturi, etc.
- c) Mesageria electronică nu reprezintă un sistem de transmitere rapidă a documentelor text sau grafice de dimensiuni mari; cu ajutorul acestui mijloc de comunicare se face posibilă și intrarea în dialog prin intermediul ecranului precum și să se transmită simultan mai multe mesaje în același timp.
- d) Comunicarea interpersonală – presupune obligatoriu doi participanți și are calitatea de a influența opiniile, atitudinile sau credințele oamenilor.

D. Realizați o compunere cu tema „Rolul comunicării în societatea contemporană”.

COMUNICAREA NONVERBALĂ

Fișă de documentare

Mesaj	Gesturi, mișcări corespunzătoare
Degajare	Mâini deschise, haina deschisă.
Apărare	Brațe încrucișate pe piept, picioarele peste brațele scaunului în timp ce stă pe scaun, picior peste picior, pumni strânși, lovituricu mâna în masă.
Suspiciune	Nu se uită la persoana de față, brațe încrucișate, îndepărtare de persoana de față, înclinația capului, privire într-o parte, atingerea sau frecarea nasului, frecarea ochilor, încheierea hainei.
Hotărârea de a lua o decizie	Mâinile pe șolduri, mâinile pe genunchi, șederea pe marginea scaunului, mâinile prind marginea mesei, apropierea de partener.
Nervozitate	Își drege glasul, fluieră, pune mâna la gură în timp ce vorbește, se agită pe scaun, se bâlbâie, clipește des, nu se uită la celălalt, transpiră, pocnește degetele.
Plictiseală	Mâzgălește ceva, mișcă piciorul, capul într-o mână, privire în gol.

Elementele comunicării nonverbale sunt:

- a) limbajul corpului;
- b) limbajul spațiului;
- c) limbajul timpului;
- d) limbajul culorilor.

Limbajul corpului

Corpul uman vorbește și uneori spune mai mult decât gura. Poziția corpului ne oferă informații utile cu privire la disponibilitatea interlocutorului de a comunica.

Mimica este o altă componentă relevantă a limbajului C.

Gesturile, pe de altă parte ne dau indicii tot la fel de importante cu privire la personalitatea interlocutorului, starea sa de spirit, corpului.

Posibilități de interpretare a gesturilor

Limbajul spațiului

În funcție de spațiul personal, de distanța față de interlocutor, de mărimea camerei, mobilierul ales, modul în care este amplasat în

Încăperea putem afla diferite lucruri despre personalitatea respectivului. Practica arată că fiecare om percepe spațiul în mod diferit și că există diferențe culturale privind folosirea spațiului.

Limbajul timpului

Folosirea eficientă a timpului presupune prezența unor trăsături de memorie, flexibilitate, spirit de observație, capacitate de efort, capacitatea de a stabili priorități.

Limbajul culorilor

Culorile influențează și ele comunicarea.

Culorile calde favorizează comunicarea, cele reci o inhibă. Culoarea vestimentației folosite ne comunică o serie de lucruri:

Culoarea	Informația
Roșu	Om plin de sentimente.
Portocaliu	Sunt organizat și hotărât să-mi realizez planul.
Galben	Doresc să discutăm.
Verde	Îmi place schimbarea.
Bleu	Sunt inventiv.
Bleumarin	Îmi place să fiu șef și să dau ordine.
Negru	Știu foarte bine ce am de făcut.

Aplicații practice

1. Ați urmărit și ascultat vreodată cu atenție actorii la TV și în filme? Prin ce se deosebesc persoanele care au succes? Prin ce se deosebește o persoană simplă de o vedetă?

Formulați propriile răspunsuri luând în considerare următoarele aspecte:

Expresia feței

- ✓ Zâmbiți cu toată fața sau doar cu colțurile gurii?
- ✓ Ridicați ușor sprâncenele când vă încruntați?
- ✓ Cum faceți să arătați că vă simțiți bine?
- ✓ Puteți prelua ușor expresia figurii celuiilalt?

Postura corpului

- ✓ Vă aplecați ușor în față sau stați complet drept și cu umerii trași spre spate?
- ✓ Copiați de obicei poziția celeilalte persoane (ca în oglindă)?

Mișcarea mâinilor

- ✓ Utilizați anumite gesturi sau de obicei nu mișcați aproape deloc mâinile? Sau faceți gesturi rapide și necontrolate?

- ✓ Copiați gesturile interlocutorului, ca mișcare, ritm și viteză?

Tonul vocii

- ✓ Zâmbiți când vorbiți? Știți cum vi se schimbă vocea când zâmbiți?
- ✓ Mișcați capul în sus și în jos?
- ✓ Preferați să vorbiți calm, monoton, pe același ton, chiar dacă astfel păreți plictisit și rece?
- ✓ Reușiți să păstrați un echilibru, astfel încât să aveți un discurs cald și atrăgător?

1. Jocuri de rol:

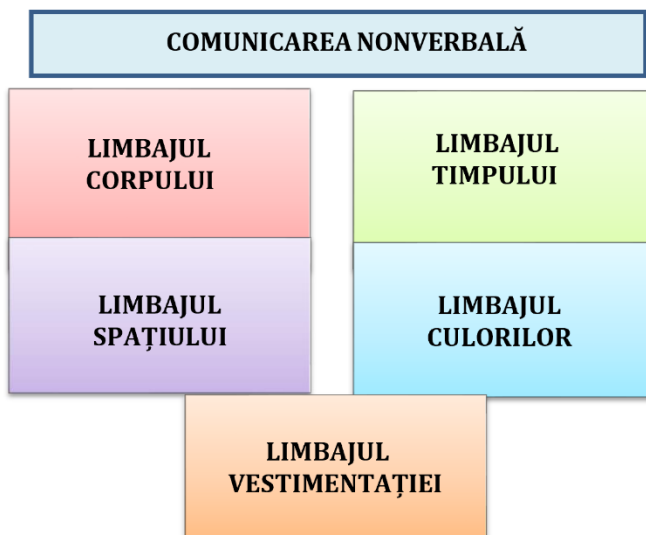
I. Cineva care spune „Îmi pare rău!” de o manieră care este în mod evident nepoliticoasă.

II. Cineva care spune „Felicitări!” unui coleg pentru recenta promovare, dar în mod evident consideră că el nu ar fi trebuit să fie promovat.

III. O persoană este întrebată dacă își aduce aminte de mesajul unei lecții anterioare și îl prezintă. Același mesaj îl repetă un alt elev. Acesta nu va folosi în răspunsul dat același mod de expunere ca și colegul său, ceea ce demonstrează că înțelesul conținutului unui mesaj se poate schimba prin tonul vocii / limbajul corporal folosit.

2. Asociați componentele comunicării nonverbale din **coloana A**, cu interpretările făcute în **coloana B**:

Componentele comunicării nonverbale	Interpretările
1. Limbajul corpului 2. Limbajul spațiului 3. Limbajul timpului 4. Limbajul culorilor	a) Toate mișcările și gesturile unei persoane au rolul de a crea limbajul corpului, una dintre cele mai importante componente ale comunicării nonverbale; b) Reprezintă obiectul de studiu al științei care studiază perceperea și utilizarea spațiului de către om; c) Culoarea, dincolo de percepția ei afectivă, este o oglindă a personalității noastre și deci influențează comunicarea; d) Timpul este un element extrem de prețios și de aceea atunci, când cineva își permite să nu-l folosească, acest lucru comunică diferența de interese.

COMUNICAREA SCRISĂ

Fișă de documentare

Prin **comunicare scrisă** se înțelege: scrisoare, conținutul unei scrisori, schimb de scrisori între două sau mai multe persoane. Este procesul de comunicare între oameni prin scrisori, înștiințări sau comunicări scrise.

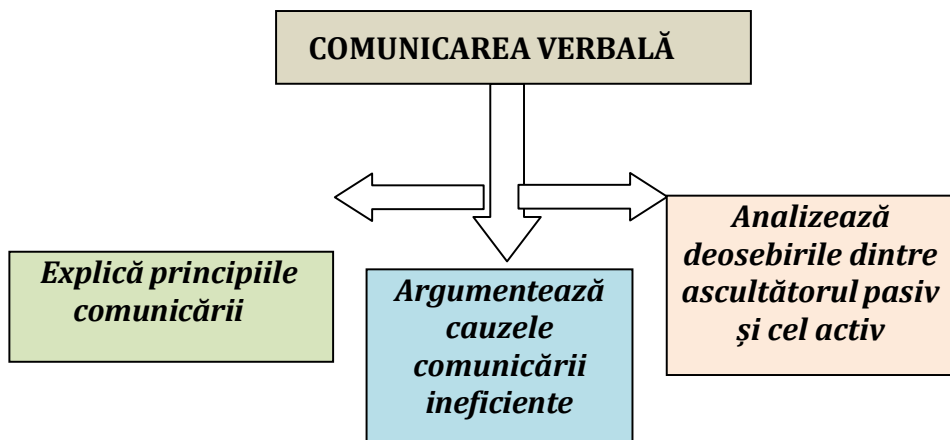
Caracteristicile mesajului scris:

- a) Are anumite restricții de utilizare pentru a răspunde intereselor celor care au solicitat sau cărora le este transmisă informația.
- b) Trebuie să fie conceput cât mai clar.
- c) Presupune un control exigent asupra informațiilor, evenimentelor și argumentelor folosite.
- d) Poate fi exprimat sub diferite forme.
- e) Este judecat și analizat după fondul și forma textului.

Canalele specifice circulației mesajelor scrise sunt: *poștă, telefon, email, fax, internet* etc.

Pentru redactarea unui mesaj scris se impun anumite cerințe:

- a) Stabilirea clară a obiectivelor documentelor;
- b) Structurarea cât mai bună a ideilor;
- c) Mesajul să fie cât mai concis și clar;
- d) În cadrul mesajului scris trebuie respectat modul de adresare și redactare specifice cadrului organizațional.

COMUNICAREA. ACTE OFICIALE CEREREA

Cererea este un act prin care este solicitată soluționarea unei probleme. Cereri pot depune atât persoanele fizice, cât și cele juridice (instituții, organizații, întreprinderi). În primul caz cererea are o structură, iar în cel de-al doilea – alta. Oricum, în ambele cazuri caracterul cererii ca act oficial este același.

Exigențe de redactare:

- a) Formula de adresare, alcătuită din cuvântul domnule (doamnă).
- b) Denumirea funcției destinatarului (președinte, ministru, primar, director etc.) se recomandă a fi scrise (în cereri) cu majusculă pentru a sublinia respectul pentru funcțiile respective.
- c) Formula de prezentare, alcătuită din cuvântul subsemnatul/a, urmat de numele deplin al solicitantului (autorul cererii).
- d) Datele cerute de situația concretă (funcția, adresa emitentului etc.) și cuvântul rog sau solicit.
- e) Solicitarea soluționării problemei, cu sau fără expunerea ei.
- f) Poate urma formularea unor mulțumiri anticipate sau a unor speranțe de a soluționa problema.
- g) Semnătura solicitantului (în dreapta).
- h) Data depunerii cererii (în stânga, pe același rând cu semnătura).
- i) Formula finală de adresare, ce denumește funcția, va lua forma cazului dativ: președintelui, directorului.

1. Învățați jucându-vă!

I. Elevii clasei a 7-a vor să realizeze un spectacol de sfârșit de an. Au pregătit o scenetă după „Istoria unei plăcinte” de Costache Negruzzi.

Pentru ca spectacolul să fie cât mai reușit, au nevoie de costume de epocă. Completați cererea pe care elevii o adresează teatrului „Olga Kobăleanska”:

Domnule Director!

Subsemnatul, Ion Călinescu, responsabilul clasei a 7-a de la Liceul nr. 9 din Cernăuți, vă rog să binevoiți a ne împrumuta un set de 30 de costume specifice epocii , după cum urmează: 1 costum de domnitor, 1 costum de ispravnic, 1 costum de vornic, 20 de costume de curteni (..... de bărbați și de femei), costume de slujbași, costume de instrumentiști din fanfară.

Costumele ne sunt necesare pentru spectacolul Pe care îl vom prezenta la În ziua de

În cazul aprobării cererii noastre, costumele vor fi ridicate de pe baza unei delegații emise de direcția Liceului nostru. Ele vor fi returnate în ziua imediat următoare spectacolului.

Vă mulțumim pentru sprijinul acordat.

Cu respect, elevii clasei a 7-a

..... (numele și prenumele)

responsabilul/responsabila clasei

..... (locul), (data)

II. După modelul de mai sus, redactați o cerere prin care să solicitați învoirea de la un antrenament sau de la o altă activitate extrașcolară (*cor, lecție de limbi străine, curs de informatică etc.*), motivând că spectacolul de sfârșit de an se suprapune cu data respectivei activități.

PROCURA

Procură – împuternicire legalizată prin care cineva poate acționa în numele altcuiva; act prin care se dă această împuternicire; mandat.

Exigențe de redactare:

- precizarea distinctă, la mijlocul foii, a titlului documentului;
- expunerea exactă a datelor subsemnatului care împuternicește;
- consemnarea precisă a datelor vizând persoana împuternicită;
- formularea sarcinii de încredințare și a condițiilor de realizare;
- precizarea datei de întocmire a documentului;
- semnătura persoanei care încredințează.

Procură specială

Subsemnatul , domiciliat în identificat cu seria nr. , eliberat de

..... împuternicesc prin prezență pe domiciliat în, pentru ca în numele meu și pentru mine să mă reprezinte cu depline puteri în fața..... în vederea

În baza prezentei împuterniciri, împuternicitul meu se va prezenta la, în vederea îndeplinirii tuturor formalităților de, va putea face cereri și va putea da declarații, semnând în numele meu și pentru mine oriunde va fi necesar, în limitele prezentului mandat, semnătura sa fiindu-mi opozabilă.

Redactat și procesat de azi în exemplare la

Mandant: _____

Semnătura: _____

ARTICOLUL DE ZIAR

În limba română, cuvântul **articol** are mai multe înțelesuri:

I – articol de ziar/de revistă;

II – articol de larg consum (în comerț: obiect de comerț);

III – articol de lege – diviziune dintr-un document (lege, tratat, regulament);

IV – articol – parte de vorbire care individualizează obiectul, atașată la substantiv;

Exemplu:

a) Eu am citit un articol interesant într-un ziar.

b) Articolele de lux, expuse în vitrină, sunt frumoase.

c) Articolul de lege îl condamnă dur pe inculpat.

d) Constituția are multe articole.

e) Cuvântul „un” este articol nehotârât, iar cuvântul „al” este articol genitival.

Ziarist – scriitor de articole de revistă sau de ziar;

Serie sinonimică: ziarist – gazetar – jurnalist – publicist

Ziar – publicație periodică, cu apariție zilnică de obicei, care conține știri, informații politice, sociale, culturale, toate de actualitate; cotidian.

Articolul de ziar (articolul de revistă) este o compunere scrisă, de proporții reduse, care se tipărește într-un ziar sau într-o revistă cu un scop utilitar, informativ.

Este un tip de comunicare indirect prin tehnici secundare: scrierea, tipărirea, semnale audio-video (ziarul electronic). Face parte, fundamental, din comunicarea indirectă imprimată (presă, revistă) sau

radiofonică. Se adresează publicului larg, la care ajunge, cel mai des, prin ziar tipărit, ziar electronic sau ziar vorbit.

Realitatea zilnică este tema de bază a unui articol. Conține informații. Textul lui este concis, clar, și fără ambiguități. În redactarea lui nu se folosește sensul figurat al cuvântului și nici figura de limbaj, decât rar. Informează precis și sigur.

În concluzie, conține o expunere pe o temă politică, economică, socială, științifică, literară, culturală, sportivă etc.

Aricolul de ziar/de revistă aparține publicisticii și este de mai multe feluri:

a) *articol de fond* – articol de ziar/revistă în care se tratează o importantă problemă de actualitate;

b) *editorial* – articol de ziar sau de revistă care exprimă punctul de vedere oficial al redacției într-o problemă actuală și importantă;

c) *cronică* – articol de ziar/revistă care comentează evenimente politice, sociale și culturale de actualitate; evenimente la ordinea zilei (cronică politică, sportivă);

d) *foileton* – articol de ziar/revistă care tratează teme de actualitate și care se publică periodic într-un spațiu anume rezervat (rubrică care apare cu regularitate);

e) *reportaj* – articol de ziar/revistă continuând povestirea sau relatarea unui fapt, descrierea unui loc, pe baza unor informații culese de la fața locului și care îmbină relatarea cu arta literară etc.

PROPUNERI PENTRU SCRIEREA UNUI ARTICOL

1. Gândește-te la o idee care poate fi o poveste bună. Ideea poate fi legată de un eveniment local ce se întâmplă în cartierul tău. Sau, ar putea fi un raport mai cuprinzător privind investigarea unui scandal.
2. Fă o schiță a materialului pe care urmează să-l scrii. Ar putea fi sub forma unor notițe aleatorii, a unor înregistrări audio sau video.
3. Când te apuci de scris, asigură-te că ai un titlu care captează atenția cititorilor. De asemenea, reține că titlul trebuie să fie corect și la timpul prezent.
4. Surprinde-ți cititorii și fă-i curioși încă de la prima propoziție care trebuie să fie scurtă și clară. Cititorii trebuie să-și dorească să știe mai mult, să citească mai departe.
5. Expune faptele povestirii la început. Fii clar în exprimare și nu complica lucrurile.
6. Nu uita cele cinci întrebări esențiale și nu uita să răspunzi la ele: Ce s-a întâmplat?, Când s-a întâmplat?, Cine a fost implicat?, Unde s-a întâmplat?, și De ce s-a întâmplat?

7. Fii precis în ceea ce scrii și asigură-te că toate faptele sunt corecte și adevărate.
8. Folosește verbe active ori de câte ori poți. Îi va da articolului mai multă profunzime.
9. Nu uita că fiecare povestire are două variante. Fii obiectiv și lasă-ți cititorii să decidă cu mintea lor, și nu-i influența. Desigur, acest lucru nu se aplică dacă scrii despre o nedreptate socială, despre care se știe că nu are două variante.
10. Dacă în articol vorbești despre oameni sau evenimente cunoscute, găsește noi modalități de a-i descrie. Evită folosirea clișeeilor.
11. Folosește ortografia și gramatica corectă. Articolele scrise greșit din punct de vedere gramatical pot lăsa o impresie proastă despre tine, ca scriitor.
12. Evidențiază-ți articolul și scoate-l în fața celorlalte prin adăugarea unui ingredient special. Poate fi un pic de umor, un stil mai oral sau orice îți va face articolul să iasă în evidență.
13. În cele din urmă, revizuieste-l și editează-l, ținând cont de titlul pe care ți l-ai ales, asigurându-te că povestirea are legătură cu el.
14. Aducă o imagine dacă e necesar.

Exemplu:

Amintirile trecutului

Din noianul amintirilor le răscolesc pe cele de la mijlocul anilor 80, când fiind studentă la filologie, am avut fericita ocazie de a-l avea ca lector universitar pe șeful Catedrei de filologie română și clasică, academicianul, prozatorul, folcloristul și Omul cu literă mare – Grigore Bostan, de la care am primit cunoștințe nu numai în domeniul literaturii, dar și în domeniul care se numește viață. Precum scria Mihail Sadoveanu „îmi aduc aminte”, așa aș începe și eu. Și îmi aduc aminte, cum în anul întâi, la orele de folclor, am început să povestim fiecare tema respectivă, și ajungând și rândul meu, depănam cu bucurie cele știute, iar Domnul Profesor, observând în vorbire o înmuiere a literelor, m-a întrebat din ce localitate

sunt. Și de atunci pentru mine a început adevărata și nemărginita dragoste față de satul natal, căci Dumnezeu mi-a povestit atâtea lucruri despre acest pitoresc sătășor de la margine de țară, de parcă toată viața ar fi trăit în el și s-ar fi preocupat numai de istoria lui... Așa cunoștea domnul Grigore Bostan istoria, tradițiile și obiceiurile satelor noastre, așa avea marele dar de a pătrunde în sufletul fiecărui student, făcându-l să învețe din curiozitate și cu mare satisfacție. Vorba sa glumeață ne făcea foarte disciplinați, fără pic de obidă, iar marele dar de poet și eseist ne-a fost altoit multor dintre studenți doar datorită Dumnezeului.

(Elena Andruhovici)

SCRIEREA UNEI COMPUNERI

Compunerea școlară se definește ca o lucrare scrisă, pe o temă liber aleasă ori propusă, respectând regula celor trei unități (introducere, cuprins și încheiere sau ipoteză, demonstrație, concluzie – în cazul compunerii argumentative) și realizată după un plan prestabilit.

Părțile compunerii

Raportul de dimensiune între părțile compunerii este acesta: introducerea să cuprindă 1/6 din text, iar cuprinsul să fie de 2 ori mai mare decât introducerea și încheierea luate la un loc.

a) **Introducerea** – începutul compunerii. În general arată locul și timpul (descrierii) sau când are loc întâmplarea povestită (narațiunea);

b) **Cuprinsul** – partea cea mai întinsă a compunerii, prezintă faptele, în ordinea în care s-au petrecut (narațiunea) sau elementele componente ale unui peisaj (descrierea);

c) **Încheierea** – este scurtă, arată sfârșitul acțiunii, sentimentele trăite.

Etapele elaborării unei compuneri:

Când realizezi o compunere, trebuie să respecti următoarele indicații:

1. Citește cu atenție titlul sau cerința temei, până la deplina înțelegere a înțelesului fiecărui cuvânt, precum și a enunțului complet.

2. Gândește-te intens ce cunoștințe poți folosi în această compunere – cunoștințe dobândite prin: *experiența personală, lecturi, studiu, informații, radio-tv.*

3. Alege din cunoștințele potrivite cu tema, pe cele mai interesante și mai semnificative.

4. Ordonează cunoștințele alese într-un plan de idei, într-o ordine logică.

5. Alcătuieste planul compunerii, distribuind ideile în: introducere, cuprins, încheiere și proporționează părțile compunerii.

6. Realizează compunerea, dezvoltând ideile din plan și păstrând armonia între titlu și conținut, precum și între părțile compunerii.

7. Recitește cu atenție compunerea și corectează eventualele greșeli.

8. Citește de cel puțin de două ori compunerea.

Tipuri de compuneri

Alcătuirea compunerii pe bază de texte presupune stabilirea unui plan, în care să fie înregistrate momentele principale ale acțiunii, dacă textul respectiv este o narațiune, sau tablourile, când textul aparține liricii sau prozei peisagistice.

Rezumatul înseamnă prezentarea pe scurt, în forma orală sau scrisă, a conținutului unei opere literare.

Elaborarea rezumatului implică delimitarea fragmentelor și sintetizarea conținutului lor sub formă de idei principale.

Ideile principale pot fi formulate în mai multe variante, în funcție de experiența elevilor în acest tip de activitate, de natura textului literar:

- a) sub formă de desene;
- b) sub formă de întrebări (cea mai ușoară formă de elaborare a ideilor principale);
- c) sub formă de titluri (texte descriptive);
- d) sub formă de propoziții enunțiative (texte narrative);
- e) sub formă de citate.

Amplificarea ideilor principale duce la realizarea rezumatului.

Compuneri orale pe baza unei imagini sau a unui șir de imagini

Compunerile după un plan dat

Presupun experiența unor sugestii sub formă de idei.

Compuneri pe baza unor cuvinte de sprijin

Propun elevilor să lucreze pe baza unui suport lingvistic dat de către învățător: cuvinte comunicate în ordinea prevăzută să apară în text.

Compunerea cu început dat

Se caracterizează printr-un mare grad de independență oferit. Se dă începutul compunerii urmând să continue într-o direcție presupusă sau inventată de ei.

Compunerile narative

Se bazează pe experiența personală, pe lecturi sau pe capacitatea de a inventa. Pe lângă prezentarea unei întâmplări, în compunere va fi utilizat și dialogul.

Compunerea liberă

Presupune dreptul acordat în alegerea subiectului compunerii și în modul de tratare a acestuia. Elaborarea unei compuneri libere se bazează pe două premise fundamentale:

- a) să beneficieze de un volum de cunoștințe de care să se folosească în compunere;
- b) să aibă capacitatea de a-și elabora, oral și scris, ideile.

Realizarea unei compuneri libere parcurge următoarele etape:

- c) pregătirea informațională (invențiunea);
- d) elaborarea planului de idei;
- e) redactarea compunerii;
- f) analiza compunerilor.

Exemple de compuneri

Compunere descriptivă

Fulgul

Era o zi friguroasă de iarnă. Vântul sufla cu putere, iar eu mă aflam într-un nor. Am căzut. Vedeam doar gri, totul era ciudat, când, dintr-o dată, m-am trezit. Cădeam încet și lin. Pe pământ puteam vedea case, copii care se jucau, puteam observa orașe întregi, puteam simți vântul cum mă sufla în toate părțile. Vedeam păsările zburând, puteam observa o cabană în pădure, animalele din crânguri, peștii care săreau sareau prin apă, puteam zări pescari, marinari, puteam asculta și auzi șoapte, murmure, fragmente de conversații, hohotul de râs al copiilor, toate însă au trecut ca vântul, ca gândul, iar eu am rămas

căzând înspre pământ.

Când am ajuns mai aproape, am zărit interiorul luminat al unei case, am reușit să simt mireasma plăcută a pâinii coapte și proaspete delicată ca și o floare. Ajungând pe pământul rece, moale și umed, am început să fiu trist. Să îmi fie frică. Eram singur! Da, simțeam o singurătare apăsătoare. Am reușit să rămân puțin pe pământ, iar apoi, mi-am închis ochii. Era calm, liniște nefirească și apăsătoare. Făcându-mi curaj, am deschis ochii și erau acolo. Toată familia mea, surorile, frații, prietenii care au căzut și nu s-a mai auzit nimic de ei. Împreună, pășeam înspre o lumina puternică. În sfârșit o găsisem: FERICIRE.

Compunere explicativă

Rețeta prieteniei

Prietenia este unul dintre cele mai prețioase daruri pe care le putem avea în viață. Ea este ca o rețetă magică, alcătuită din ingrediente speciale și amestecată cu dragoste și încredere. Pentru a crea și a menține o prietenie autentică, avem nevoie de anumite elemente esențiale care să consolideze legătura dintre noi și cei dragi.

Primul ingredient din reeta prieteniei este înțelegerea. Pentru a ne apropia de cineva și a construi o legătură puternică, trebuie să fim capabili să ne punem în locul celuilalt, să ne ascultăm și să ne respectăm opiniile și alegerile. Înțelegerea reciprocă ne ajută să navigăm prin diferitele situații și să depășim obstacolele în drumul nostru către o prietenie durabilă.

Al doilea ingredient este sinceritatea. O prietenie autentică se bazează pe comunicare deschisă și sinceră. Trebuie să fim sinceri unul cu celălalt, să ne împărtășim gândurile, sentimentele și temerile noastre fără frică de a fi judecați. Sinceritatea ne ajută să ne cunoaștem cu adevărat și să construim o legătură bazată pe încredere și loialitate.

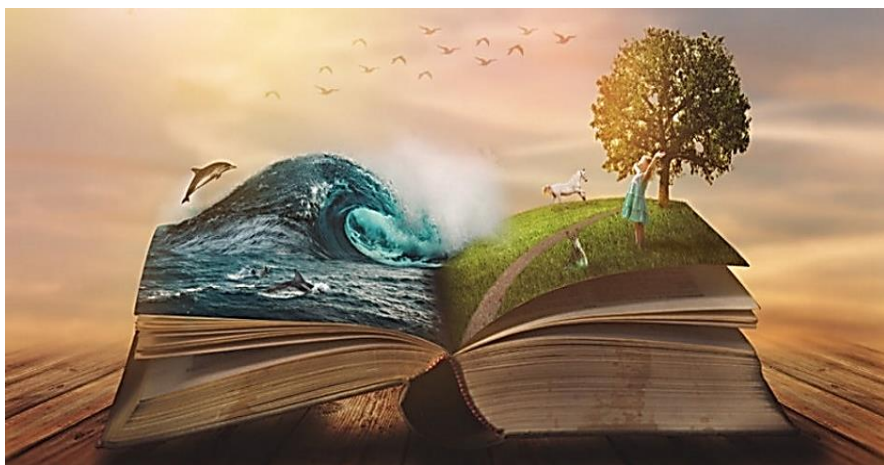
Următorul ingredient important este sprijinul reciproc. Prietenii adevărați sunt acolo unii pentru alții în momentele dificile și în cele fericite. Ei ne încurajează, ne susțin și ne împărtășesc bucuriile și tristețile noastre. Sprijinul reciproc ne ajută să ne simțim în siguranță și înțeleși, știind că avem pe cineva pe care ne putem baza în orice situație.

În concluzie, rețeta prieteniei este o combinație perfectă de înțelegere, sinceritate, sprijin reciproc și bucurie. Cu aceste ingrediente esențiale și cu multă dragoste și devotament, putem construi și menține legături de prietenie care să ne îmbogățească viața și să ne aducă fericire.

Compunere argumentative

Plăcerea de a citi

În opinia mea, cititul este un lucru pozitiv în viața unui om, deoarece ne dezvoltă vocabularul și ne introduce într-o lume nouă. Citind, ne putem metamorfoza, putem trăi atâtea vieți, câte cărți citim. Plăcerea de a citi este ca o călătorie într-o lume vastă și fascinantă, unde imaginația este stăpână și cuvintele devin poarte către aventuri nemărginite. De-a lungul timpului, lectura a fost unul dintre cele mai valoroase daruri pe care oamenii le-au primit, oferindu-le acces la cunoaștere, emoție și refugiu în momentele dificile.

În primul rând, când deschizi o carte, te afunzi într-o lume nouă, plină de personaje interesante și locuri exotice. Fie că este vorba despre un roman captivant, o poveste fantastică sau un eseu profund, fiecare pagină întoarsă este o oportunitate de a explora noi idei și de a simți emoții puternice.

În al doilea rând, cititul este o pasiune pe care toată lumea ar trebui să o aibă. Pot afirma din propria experiență că cititul m-a ajutat foarte mult, mi-a dezvoltat creativitatea și am învățat că orice lucru poate fi abordat din perspective diverse. Este extrem de important să fim deschiși și altor abordări decât cele proprii, căci există șansa de a fi plăcut surprinși de perspectiva pe care alții o pot avea.

În concluzie, plăcerea de a citi este un lucru pozitiv și important în viața omului, motiv pentru care nu trebuie să renunțăm niciodată la lectură. Plăcerea de a citi este un dar neprețuit pe care fiecare dintre noi ar trebui să-l împărtășească. Este o fereastră către lumi noi și idei noi, o sursă nesecată de bucurie și înțelepciune. Așadar, cu fiecare carte pe care o deschidem, să celebrăm această minunată călătorie a minții și a sufletului.

ÎNȚELEGEREA DUPĂ AUZ

Textul 1

Sania

Când într-o bună vreme nucul din fața casei s-a uscat, moș Mihail și-a scos cârja din tindă, și-a dat pălăria pe ochi și a început a se plimba în jurul lui de-ți părea că-i numără crengile. I-a măsurat tulpina și din ochi, și cu șchioapa, a încercat de nu dă drumul la coajă și tocmai spre chindii, când ciubotele au început să i se pară cam grele, a pus cârja la locul ei și a așezat pălăria omenește. Pe urmă și-a zis în gândul lui:

– Am să fac o sanie. Sanie... Mare lucru-i o sanie.

Era toamnă târzie și nucul se uscaser destul în picioare. I-a rețezat coroana, rădăcinile care nu-i veneau la socoteală și l-a pus sub șopron să nu-l apuce ploile. Iarna, după ce-au trecut gerurile cele mari și puteai ieși afară numai în scurteică, moșul a venit sub șopron, a dat de câteva ori cu urechea toporului în nuc, ascultând cum sună. Baba, zărindu-l lângă nuc cu toporul în mână, a fost într-o clipă afară.

– Te-ai apucat de lucru, Mihăluță?

Dar Mihăluță s-a întors, a pus toporul la locul lui și, văzând că baba stă nedumerită în mijlocul ogrăzii, a lămurit-o:

– Îi verde.

Vara, de vreo cinci ori a mutat nucul de pe un loc pe altul – când frigea soarele, îl aducea în fața casei, unde nu-i umbră deloc, când se înnoiră, îl muta în fundul grădinii, unde sufla mai bine vântul. Îi cunoștea fiecare ciotișor, fiecare umflătură, și când se culca noaptea pe pătâșorul dintre cei doi prăsazi, începea să-l cioplească în gând. Apoi se apuca s-o lege și

dinspre ziuă îi părea că vede alături o săniuță lipită și cu tălpile, și cu inima de pământ, vedea coșul ei alb, fecioresc, și-i părea că aude cum își desface ea aripile, gata-gata să zboare.

Toamna, când s-a mai rărit lucrul pe afară, baba a început a-l roade în fiecare zi:

- Nu faci sania?
- Îi verde nukul.

Când a început a se răci, încât oamenii nu-și mai săltau cușmele dând binețe, moș Mihail s-a dus în cămară și a început a-și găti instrumentele. A dres barda, dălțile, tăietoarea, a făcut pentru gealăie calupuri noi și l-a tot ascuțit pe fiecare – așa le-a mai ascuțit, că sufla un fir de păr pe tăișul lor și părul se desprindea în două.

Pe urmă a adus nukul în cămară și atâta i-a trebuit, în fiecare seară venea baba să vadă cât a cioplit el și, găsind întotdeauna nukul întreg, îi făcea niște borșuri, că i se opreau în gât.

Când au venit viscocele, moș Mihail de abia a dovedit să facă tălpile – în schimb erau niște tălpi cum nu mai văzuse satul cela – ușoare, netede, că puteai să te bărbierești, uitându-te într-însele.

Dar moșul vedea de acum săniuța – o viață de om cioplește el lemn, i-a amorțit fiecare încheietură, pe fiecare deget i-a crescut a zecea oară carnea – nu, el vede acum săniuța, vede caii înhămați la dânsa, vede fețe zâmbind asupra vântului.

Dar tălpile – parcă sania-i făcută numai din tălpi? În urma lor au apărut patru picioare atât de netede, că veneau copiii vecinilor să se joace cu dânsule, au apărut doi carâmbi de frasin, oleacă aduși spre mijloc, și nimeni afară de dânsul nu bănuia că anume lemnele iestea strâmbe or face săniuța sprintenă.

Și nu mai rămăsese chiar atâta, dar cu cât era mai aproape de minunea sa, cu atât mai multe zile fripte îi făcea baba. Și ca să nu-și mănânce inima amândoi, moș Mihail și-a făcut un pătucean în cămară – avea acolo cuptoraș, și nu se mai

arăta zile întregi. De dimineață încuia ușa, lua o bucată de lemn și erau pe lumea asta numai el și sania.

S-a dus și iarna asta, fiindcă îi venise vremea. S-a uscat ograda, și pe sub garduri au prins să răzbată colțișori subțirei de troscot. Și într-o bună

zi a scos moș Mihail afară tot-tot ce pregătise și a început a strânge sania. Pentru întâia oară s-au așezat tăpile saniei în dungă, apoi au apărut oplenele, coșul, dar moșul se străduia s-ă n-o vadă în întregime – clipa asta o păstra pentru sfârșit.

Spre amiază sania era gata. A adunat surcelele din jurul ei, a dus instrumentul în cămară și l-a așezat la locul lui. Apoi și-a aprins o lulea, a ieșit în prag, s-a rezemat de ușor și s-a uitat la sanie. O săniuță sprintenă sta în mijlocul ogrăzii, soarele se scâldea în coșul ei, și sania lucea, de-ți părea că s-a mai vărsat o picătură de lumină peste acest mult pătimit pământ.

Spre seară a adunat frunzele măturate prin ogradă, le-a dat foc și, pe când sta într-un genunchi și le amesteca, iar i-a apărut acel ceva alb, sprinten și frumos. Un fior i-a scuturat umerii. Moșul s-a așezat.

– Să știi că nu era sanie!

(Ion Druță)

Teste

1. De ce moș Mihail se plimba în jurul nucului?
 - a) îl cerceta cât e de uscat;
 - b) îi admira coroana;
 - c) vroia să-l taie;
2. Ce profesie avea moșul de hotărâse să facă sanie?
 - a) fierar;
 - b) tâmplar;
 - c) lăcătuș;
3. Cum procedează bătrânul cu nucul toamna târziu?
 - a) l-a tăiat, i-a retezat coroana, l-a pus sub șopron;
 - b) nu l-a tăiat că-i părea rău;
 - c) i-a retezat numai coroana;
4. De ce nu s-a apucat moșul iarna aceea să facă sania?
 - a) nu avea timp;
 - b) nu avea instrumente;
 - c) nucul nu era bine uscat;
5. Moș Mihail este simbolul:
 - a) omului muncitor;
 - b) omului lenes;
 - c) creatorului operelor de valoare;
6. Ce continuă să facă bătrânul iarna următoare?
 - a) își caută de treburile gospodărești;
 - b) nu se apucă de tâmplărie;
 - c) pregătește instrumentele;

7. Când se apucă moșul de lucrat nukul?
- când au venit viscolele;
 - când baba îi făcea borș bun;
 - a doua zi după ce a adus nukul în cămară;
8. Cum erau tălpile saniei?
- bine cioplite, dar foarte grele;
 - lunecoase;
 - ușoare, netede, luceau că puteai să te bărbierești, uitându-te într-însele;
9. De ce tâmplarul s-a încuiat în cămară?
- să nu-i facă baba zile fripte;
 - să nu-și mănânce inima amândoi;
 - că săvârșea taina cea mare a omenirii – taina muncii;
10. Când a scos bătrânul afară tot ce a pregătit pentru sanie?
- în toiul iernii;
 - când s-a dus iarna și s-a uscat ograda;
 - când s-a făcut cald afară;
11. Ce i s-a năzărit lui moș Mihail spre seară când amesteca frunzele aprinse?
- ceva alb, sprinten și frumos, ce nu era sanie;
 - sania încheiată în fața casei;
 - un gând din tinerețe;
12. Ce simbolizează cuvintele moșului „să știi că nu era sanie”?
- ceva supranatural;
 - taina muncii neînfăptuite după plăcerea bătrânului;
 - năzuința de a crea în continuare lucruri minunate, folositoare și de a nu se opri la sania făcută.

Textul 2

A. Doi prieteni se întâlnesc pe stradă și stau de vorbă. Ascultați conversația lor și alegeți un cuvânt din coloana B pentru fiecare propoziție din coloana A. Cuvintele din coloana B pot fi folosite de mai multe ori, iar unele dintre ele nu vor fi necesare.

Cristi: Bună, Elena. Ce faci?

Elena: Salut, Cristi! Aștept niște prieteni. Mergem împreună să jucăm tenis.

Cristi: Excelent! Dar unde jucați?

Elena: Închiriem în fiecare vineri un teren lângă stadion. Vrei să vii cu noi?

Cristi: Vreau, dar nu pot. Mâine dimineață am un test foarte dificil, dar după aceea sunt liber. Ce ziceți de o partidă de baschet?

Elena: Nu cred, de obicei sâmbătă după masă mergem cu bicicletele în parc, iar seara ne iutăm la filme.

Cristi: Și duminică?

Elena: Trebuie să vorbesc cu prietenii mei. Știu că Dan și Ana au un examen marți. Poate mai studiază duminică și luni. Vorbesc cu ei și te sun duminică dimineața să îți spun.

Cristi: Ok. Aștept telefonul tău. Ciao!

Salut! Hei, Robert, în sfârșit! Unde sunt ceilalți?

Întrebări și exerciții

1. Elena și prietenii ei joacă tenis.
2. Cristi are un test.
3. Elena și prietenii ei se uită la filme.
4. Dan și Ana au examen.
5. Elena și Cristi vor vorbi la telefon.

- a) luni,
- b) marți,
- c) miercuri,
- d) joi,
- e) vineri,
- f) sâmbătă,
- g) duminică.

B. Ascultați un text publicitar despre hotelul Meteor și decideți dacă propozițiile de mai jos sunt adevărate (A) sau false (F).

Hotelul Meteor oferă condiții excelente pentru toți turiștii care doresc să petreacă pe această insulă zile plăcute și relaxante. Avem camere cu un pat și cu

două paturi, dar avem și apartamente. Oamenii din toată lumea pot să recomande acest hotel. Mulți clienți se întorc aici pentru că le-a plăcut sejurul oferit de noi. Acum doi ani am construit trei etaje noi, iar luna trecută am terminat renovarea la etajele mai vechi. Suntem cunoscuți pentru o bucătărie excelentă și un restaurant modern, iar în acest an am cumpărat multe aparate moderne pentru sala de gimnastică. În plus,

clienții au acces, în fiecare dimineață, la o piscină mare și foarte modernă. Astfel, standardul hotelului nostru este acum și mai bun.

Întrebări și exerciții

- ✓ *Hotelul Meteor e aproape de mare sau de ocean.*
- ✓ *Există două tipuri de locuri de cazare la hotel.*
- ✓ *Hotelul există de trei ani.*
- ✓ *Există multe lucruri noi și moderne în bucătărie și în restaurant.*
- ✓ *Clienții pot folosi piscina toată ziua.*

Textul 3

N-aș putea să spun cui datorez faptul că deși am fost dat la școală la opt ani, cu scopul mărturisit de tatăl meu să învăț doar să mă iscălesc și pe urmă, asemeni fraților mei mari, să ar pământul și să cresc vite, totuși

întreaga familie a renunțat mai pe urmă la această idee. Fiindcă în primul an abia am trecut clasa, deși m-am trezit cu uimire citind.

Atunci de ce m-au dat mai departe să urmez și clasa a doua pe care abia am trecut-o? Ulterior toți au spus că învățam bine. Dar asta nu era adevărat. Numai eu știu ce-am putut trăi în anul următor, la ce tortură am fost supus și cum soarta mea s-a deschis parcă ignorându-mă. De la începutul anului nu pusesem învăța nimic, nu aveam cărți. Mama îmi făcuse rost de cinci lei, mi-i dăduse și-mi spusese să-mi cumpăr cu ei „măcar Citirea”. M-am dus acasă la învățător, pe care l-am găsit în curte cu alții, beau cafele și jucau tabinet, și l-am strigat. A venit la gard. I-am spus ce vroiam, și el a întins mâna și i-am pus în palmă mica monedă galbenă.

- Ce să-ți iau eu, zice, cu cinci lei? O citire costă vreo douăzeci și cinci de lei.

- Dom'le învățător, i-am spus eu atunci, care mă gândisem o clipă că ar putea da de la el restul, dar îmi spusese în același timp că nu putea să facă așa ceva, că nu eram fiu-său, luați-mi măcar un maculator să am măcar pe ce scrie, că de învățat pt să mă mai împrumut, dar de scris nu pot să scriu în caietele altora.

- Așae, zice, bine, când o să mă duc pe la Roșiori, o să-ți cumpăr un maculator. Da'tac-tău de ce nu-ți dă bani de cărți, că nu e om sărac?

- Mă mir că mă lasă să viu și așa, darmită să-mi mai cumpere și cărți.

- Așa e, a zis învățătorul senin, și a dat creanga de măr pe sub care venise la mine la o parte și s-a întors la masă să-și continue jocul întrerupt.

În iarna aceea hotărârea tatălui meu de a nu mă mai lăsa să mă duc la școală a devenit, practic, un fapt, deși din gură nu mă oprise; nu aveam cu ce mă încălța. M-am dus doar când am putut merge desculț; și atunci am trăit acele ore de spaimă despre care am pomenit, al cărei motiv dacă s-ar fi dezvăluit s-ar fi petrecut o catastrofă. Conștiința măsura proporțiile dezastrului care ar fi urmat, iar instinctele tremurau: nu se știe ce-aș fi ajuns în viață dacă jocul întâmplării, al cărei erou eram, s-ar fi destrămat și eu aș fi apărut în ochii învățătorului așa cum eram și nu cum, prin nu știu ce mister, credea el că sunt. Adică dintre cei mai buni... Se apropia sfârșitul anului și dascălul examina toată clasa, să vadă pe care trece, pe cine premiază și pe cine lasă repetent. Scotea câte cini sau șase la tablă și îi asculta. Jumătate din ei parcă învățaseră ceva, cealaltă jumătate însă parcă nici nu trecuse pe la școală și atunci învățătorul începea să-i bată la palmă cu o nuia de corn foarte ageră, de care tot unul dintre noi făcuse rost. Era atât de furios încât uneori îi bătea la palmă pe toți cei care erau scoși odată, deși unii dintre ei protestau indignați că ar fi răspuns bine la întrebările puse. Așteptam tremurând să-mi vie rândul. Nu știam nimic și ascultam înfiorat planșetele care umpleau casa. Băieții suportau bine loviturile în clipele când le primeau, dar în bănci nu mai puteau, fluturau mâinile înroșite în aer, sau și le vârau deznădăjduiți între genunchi. Plângeau cu înverșunare și obidă nedefinită fiindcă nici unul nu știa să urască, durerea lor era pură și în ea

puteai ghici cel mult protestul împotriva ei, a durerii în sine, fiindcă durea, și nu a învățătorului sau a școlii, cu cărțile și istoriile ei care trebuiau învățate cu sila.

Prima zi a trecut fără să fiu scos și eu la examen. A doua zi, văzând cum stau lucrurile, în loc să fug și îndărăt să nu mă mai uit, am venit totuși la școală, deși știam ce ar putea să mi se întâmple. Nu m-a scos nici în acea zi și nici în cele următoare. Și pentru ca această întâmplare să fie dusă până la capăt, în nefirescul ei, la sfârșitul anului m-am pomenit printre premiați.

Faptul uimi pe ai mei și tata nu mai zise nimic, când, în toamnă, îi spusei că vreau să urmez și pe-a patra. Dar tot nu-mi luă cărți. Încetul cu încetul însă se răspândi întâi printre copii, apoi și printre vecini, ideea că eu aș ști atâta carte, încât era clar că după terminarea cursului primar trebuia să fiu dat să urmez mai departe, la liceu sau la școala normală de învățători. Începu și eu să cred acest lucru...

(Marin Preda)

Teste

Alege răspunsul corect:

1. Personajul a fost dat la școală de:
 - a) șase ani;
 - b) șapte ani;
 - c) opt ani.
2. Scopul mărturisit de tatăl său era:
 - a) să învețe a iscăli;
 - b) să învețe a citi;
 - c) să învețe a socoti.
3. După școală vroiau:
 - a) să-l dea la învățat;
 - b) să are pământul și să crească vite;
 - c) să crească pășări.
4. După primul an:
 - a) nu cunoștea literele;
 - b) citea foarte bine;
 - c) abia citea.
5. Toți spuneau:
 - a) că învață bine;
 - b) că nu vrea să învețe;
 - c) că nu poate învăța.
6. Câți bani i-a dat mama să cumpere carte de citire?

- a) doi lei;
 - b) cinci lei;
 - c) zece lei.
7. Cât costa cartea?
- a) zece lei;
 - b) douăzeci de lei;
 - c) douăzeci și cinci de lei.
8. Iarna tata nu vroia să-l lese la școală deoarece:
- a) nu avea cu ce se încălța;
 - b) nu avea cu ce se îmbrăca;
 - c) nu învăța.
9. Care era pedeapsa celor ce nu învățau?
- a) puși în colț;
 - b) lovituri la palmă;
 - c) nici o pedeapsă.
10. A doua zi la examen personajul:
- a) n-a venit;
 - b) a fugit;
 - c) a venit.
11. La sfârșitul anului:
- a) a fost premiat;
 - b) a fost lovit;
 - c) n-a trecut clasa.
12. Autorul este:
- a) Ion Creangă;
 - b) Ion Slavici;
 - c) Marin Preda.

Întrebări și exerciții

- ✓ *Dă-i un titlu acestui text. De ce ai ales anume acest titlu?*
- ✓ *Ce factori erau luați în calcul în organizarea activităților familiei, a comunității din care făcea parte o anumită persoană?*
- ✓ *Care erau principalele instituții? Cum a evoluat rolul acestora în educația tinerilor?*
- ✓ *Alcătuiește planul simplu de idei.*
- ✓ *Întocmește un dialog imaginar cu un personaj.*
- ✓ *În ce anotimp se petrece acțiunea?*
- ✓ *Propune alt final. De ce ai ales anume acest final?*
- ✓ *Ce impresii ai despre școală? De ce?*
- ✓ *Redactează o compunere cu titlul: „Școala – izvor de cunoștințe.”*

Textul 4

Programul de ziua aceea, după cum citirăm pe un afiș, era apelul și vizita medicală. Nu trecu mult și ieși un ins care ceru foarte autoritar să se facă liniște, după care începu să ne citească numele după o listă. Erau într-adevăr foarte mulți, nu se mai terminau. Cât timp să fi trecut? O jumătate de ceas? Cutărescu Ilie, prezent, Panțirescu Toader și nu Tudor, când deodată peste curtea mărginită de ziduri înalte cu ferestre mari și cu copaci bătrâni cu frunza de un verde bogat și negru, se lăsă liniștea. Se strigase un nume și nu răspundea nimeni. În clipa următoare insul care citea de pe listă repetă, ridicând vocea, un nume care nu-mi spunea nimic.

Tăcerea reveni în timp ce mă miram de ce-o fi lipsind cel strigat. O fi renunțat de bunăvoie sau n-or mai fi putut ai lui să-l dea? Atunci de ce s-o mai fi înscris? În clipa următoare o voce dramatică se auzi înaintând din spate de unde se retrăseseră părinții, și o mână brutală mi se înfipse în umăr.

- Răspunde, mă, prezent! Ce e cu tine? A! Da, eu eram ăla! Cum de uitasem? Omul care făcea apelul ridică fruntea din hârtii și îmi spuse ceva neplăcut. Refuzai să înțeleg ce anume, găsind în sinea mea, cum aveam să factotdeauna, gata pregătită nepăsarea și justificarea ei: am știut eu de ce nu mi-am înțeles numele. Iar pe ăla... și n-o să-i dau eu lui explicații de ce l-am făcut să mă strige de două ori. Așa, uneori trebuie să strigi pe cineva de mai multe ori, nu toți oamenii seamănă unii cu alții. N-am auzit, fără să fiu surd. Ei și?

Îndată după aceea am intrat la vizita medicală care s-a terminat pe la orele trei. Dezbrăcați, eram cercetați fugar de doi doctori, dintre care unul, care purta ochelari groși, ne punea o carte în față: trebuia să citim din ea de la o anumită distanță. N-am putut citi de la distanța vrută de el și atunci mă apucă de ceafă, spunându-mi să nu mă aplec. Cum puteam să nu mă aplec, dacă nu vedeam bine!?

Ravenind după câteva ceasuri în aceeași curte, același ins care ne făcuse apelul citi apoi o listă cu nouăsprezece candidați respinși de la vizita medicală. Mă aflu printre ei. De astă dată îmi auzii clar numele.

- Cum? De ce? făcu tata întrerupându-l, ce-a avut copilul meu?

- Copilul dumitale, zise insul, n-are ochi buni! Poate să și-i strice și mai tare dacă intră la școală. N-avem dreptul să ne luăm răspunderea.

Va să zică medicul cu ochelari nu admite ca și alții să mai poarte ochelari și să mai învețe carte. N-am înțeles de ce s-a purtat astfel cu

mine. Tata părea să fi înțeleș, dar eu nu eram curios să aflu. Ne-am luat actele, ne-am întors la han și am plecat.

– De unde au știut ei că n-ai ochi buni? m-a întreat tatăl meu într-un târziu.

Acum arată liniștit. Parcă era mai bine că s-a întâmplat așa! Nimeni n-are ce să zică! Ochii sunt așa cum te naști cu ei, ce poți să faci!?

– M-au pus să citesc, zic.

– Ei, și tu n-ai văzut?

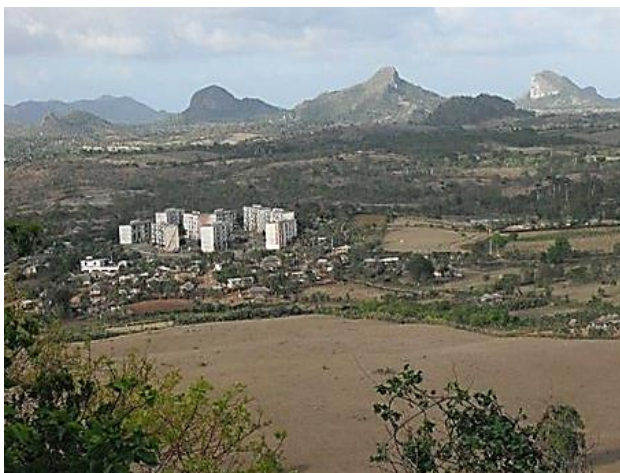
– Ba da, dar nu așa bine!

– În fine, ce facem? zise el cu un glas înalt. Ce facem?! că acasă, așa, nu ne putem întoarce. Ce-i facem?!

Ce puteam face? Nu vedeam nimic în fața ochilor, dar nici nu îmi dădeam seama că drumul spre care crezusem atâția ani că aveam dreptul să pornesc este închis acum pentru mine.

– Și dacă ne ducem noi la Miroși? zise tata cu un glas din care înțeleșei că ezitase îndelung până să-mi spună acest trist lucru.

La Miroși era o școală numită „de arte și meserii”, cu o durată de patru ani, învățai în ea tâmplărie, tinichigerie,

croitorie, cizmărie, fierărie (da, fierărie, să faci roți, potcoave, să dai zimți la seceri, să ascuți cazmale și otice, să faci căruțe, gabriolete! Ce mai încoace și încolo, ca Iocan!).

De-ăia cu capetele mari cât dovleicii, care nu sunt în stare de altceva și sunt și bogați, plătesc întreținerea, aduc de-acasă alimente, plus șapte mii de lei taxele de internat. Trebuie să-și cumpere și cărți!

(Marin Preda)

Teste

Alege răspunsul corect:

1. Unde au citit programul pe ziua aceea:
 - a) pe un afiș;
 - b) într-o carte;
 - c) într-un caiet.
2. Cine citea numele după o listă?

- a) o fată;
 - b) un băiat;
 - c) un ins.
3. Câți erau la număr?
- a) doi;
 - b) mulți;
 - c) trei.
4. Peste curtea mărginită de ziduri se lasă:
- a) umbra;
 - b) un stol de păsări;
 - c) liniștea.
5. În locul numelui ce lipsea a apărut:
- a) tata;
 - b) un frate;
 - c) o soră.
6. Vizita medicală s-a terminat:
- a) la orele două;
 - b) la orele trei;
 - c) la orele patru.
7. Au fost cercetați:
- a) de doi doctori;
 - b) de un doctor;
 - c) de trei doctori.
8. Când au fost puși să citească la distanță, personajul a citit:
- a) bine;
 - b) nu prea bine;
 - c) n-a văzut să citească.
9. De ce n-a fost primit la școală:
- a) că nu avea vârsta;
 - b) că nu avea ochi buni;
 - c) că era micuț.
10. După rezultatele anunțate:
- a) au plecat;
 - b) au rămas acolo;
 - c) au mai citit odată.
11. Cum era numită școala de la Miroși?
- a) de medicină;
 - b) de arte și meserie;
 - c) de pedagogie.
12. Cine este autorul acestui fragment?
- a) Mihail Sadoveanu;

- b) Ion Creangă;
- c) Marin Preda.

Întrebări și exerciții

- ✓ *Din ce operă literară face parte fragmentul de mai sus?*
- ✓ *Ce reprezintă meseriile?*
- ✓ *Ce modalități de comunicare se îmbină în text?*
- ✓ *Care este valoarea lor expresivă?*
- ✓ *Care sunt personajele întâlnite în fragment?*
- ✓ *Ce figuri de stil ați întâlnit?*

Textul 5

Comoara cea mai de preț

Limba unui popor este istoria lui și comoara cea mai de preț. Limba nu este a scriitorului, a savanților lingviști, a profesorilor de limba și literatura română, ea aparține poporului, celor care au trudit la ea de-a lungul veacurilor, înălțându-i strălucitoarea ființă, adică aparține strămoșilor noștri. Și mai ales, celor care vin după noi. Vorbindu-ne corect și frumos limba, tinzând a vorbi corect și frumos, omenim astfel pe srăbuni, pe cei care au creat societatea cuvintelor civilizate.

Avem o limbă cu ochii limpezi de dor, cu frunte îmbrobonată de roua muncii creatoare. Limba este cea mai mare dreptate pe care poporul și-a făcut-o singur sieși.

Frumos trebuie să vorbim cu toții, pentru că spiritul poporului se manifestă cu deosebire în limba sa. Limba este o ființă vie, mereu în dezvoltare, și ea trebuie să fie sensibilă la toate înnoirile economice, sociale, culturale ale vieții. Adică trebuie să altoiască în cuprinsul ei cuvinte noi, necesare, după firea și legile ei. Limba noastră, după spusele lui Mihai Eminescu, nu este nouă. Ea e veche și nu mai dă muguri și ramuri noi.

A vorbi sănătos limba mamei este o datorie sfântă pentru fiecare dintre noi...

(Grigore Vieru)

Teste

Alege răspunsul corect:

1. Comoara cea mai de preț a unui popor este:
 - a) limba;
 - b) aurul;
 - c) alte bogății;
2. limba aparține:
 - a) scriitorilor;
 - b) savanților lingviști;
 - c) poporului.
3. Cum putem omeni pe străbunii care au creat societatea cuvintelor civilizate:
 - a) vorbind urât;
 - b) vorbind corect și frumos;
 - c) schimbându-ne limba.
4. Avem o limbă:
 - a) cu ochi limpezi;
 - b) grea de înțeles;
 - c) nu prea frumoasă.
5. A vorbi sănătos limba mamei este:
 - a) o datorie;
 - b) o obligație;
 - c) nu știu.
6. Textul citit este scris de:
 - a) Ion Creangă;
 - b) Grigore Vieru;
 - c) Mihail Sadoveanu.

Întrebări și exerciții

- ✓ *De ce s-a întrebuițat cratima în cuvintele: înălțându-i, vorbindu-ne, și-a făcut-o?*
- ✓ *Explică folosirea punctelor de suspensie de la sfârșit.*
- ✓ *Propune alte variante de titlu.*
- ✓ *Întocmește planul de idei al textului.*
- ✓ *Ce înseamnă pentru tine limba maternă?*
- ✓ *Ce ce ai putea compara limba maternă?*
- ✓ *Ce poezii ai învățat despre graiul matern? Cine le-a scris?*
- ✓ *Ce scriitori mai cunoști care au scris despre graiul matern?*
- ✓ *Redactează o compunere cu tema: „Limba maternă – comoara cea mai de preț.”*

Textul 6

Doi frați

Erau odată doi frați. Trăiau în bună înțelegere și cu dreptate. Cel mai mare era însurat, avea copii, iar cel mai mic era flăcău.

Odată vara, pe , au strâne grâul la fățare și îl treierau împreună. Grâul curat îl făceau două vrafuri totuna de mari. Pentru fiecare câte unul. Într-o bună zi la prânz, cel mai mare s-a dus în casă să mănânce, iar cel mai mic a rămas la fățare să păzească vrafurile de grâu. Fratele cel mai mic a luat câteva banițe de grâu din grămada lui, le-a pus în grămada fratelui mai mare și a spus:

– El are femeie și copii, lui îi trebuie mai mult. Fie partea lui de grâu mai mare. Mai apoi a venit fratele cel însurat la fățare și s-a dus flăcăul să mănânce. Se uită fratele cel mai mare la vrafurile de grâu și se gândește:

– Mie mi-i ușor, sunt la casa mea, am femeie, copii, are cine îmi purta de grijă. Fratele n-are pe nimeni, n-are cine îl ajută, ia să-i dau câteva banițe de grâu. Fie partea lui mai mare.

Așa au trăit ei. Partea de grâu a celor doi frați nu scădea, iar buna înțelegere și omenia creștea.

(Poveste populară)

Teste

Alege răspunsul corect:

1. Erau odată:
 - a) doi frați;
 - b) trei frați;
 - c) patru frați.
2. Era însurat și avea copii:
 - a) cel mai mic;
 - b) cel mai mare;
 - c) nici unul.
3. Grâul ce îl treierau îl făceau în:
 - a) două vrafuri;

- b) trei vrafuri;
 - c) un vraf.
4. Fratele mai mic când a rămas să păzească vrafurile:
- a) a luat din vrafurile fratelui;
 - b) a pus câteva boabe;
 - c) n-a făcut nimic.
5. fratele mai mare:
- a) avea grijă de cel mic;
 - b) îl batjocorea;
 - c) nu-l iubea.
6. Opera dată este:
- a) poezie;
 - b) basm;
 - c) poveste.

Întrebări și exerciții

- ✓ *Ce trăsătură de caracter ați descoperit în text?*
- ✓ *Ce sugerează faptele fraților?*
- ✓ *Cunoști pe cineva care seamănă cu ei? Argumentează-ți răspunsul.*
- ✓ *Care virtuți omenești sunt oglindite în text?*
- ✓ *Care este înțelepciunea concluziei finale?*
- ✓ *Cum ați fi procedat voi în locul lor?*
- ✓ *Întocmește planul dezvoltat al textului.*
- ✓ *Describe o altă situație asemănătoare.*

Textul 7

Trandafirul moșului

A fost odată un moș, numit Moș Stan; el era foarte bătrân, dar părea fericit; avea o căsuță cu o grădiniță minunată. Dar, minune mare! Moșul nu lucra niciodată, nu făcea niciodată nimic; sta, se plimba sau dormea, dar nu-l vedeai lucrând niciodată.

Țăranii se gândeau, se socoteau: ce-o fi asta? Nu știa nimeni. Într-o zi veni ră doi băieți – fiii

arendașului, Ion și Vlad și intrând în grădină îl găsiră pe moș, care se plimba fluierând.

- Ei, bună ziua moșule! Strigară băieții sărind și alergând; ce mai faci?

- Mulțumim, băieți, dar voi ce vreți?

- O rădăcină de mărar să ne dai, te roagă mama, răspuse Vlad.

- Ei, luați cât vreți, zise moșul fără a se uita la copii.

- Cum, cât vrem? Mama a spus: o rădăcină, noi luăm o rădăcină, mai zise Ion. Haidem să căutăm Vlade, doar om găsi-o noi.

Și căutând, nu băgară de seamă că Moș Stan se tot învârtea pe lângă o floare, pe lângă un trandafir alb, frumos de-ți lua ochii. În fine, căutând, Vlad observă că moșul ascundea ceva; se apropie de el, se uită peste umărul lui și începu să strige:

- Ioane, Ioane, vino iute! Vezi ce trandafir frumos! O, e minunat!

- Taci, păcătosule! răcni moșul dându-i brânci; nu te uita la trandafirul meu că o pățești!

- Dar de ce, moșicule? Eu nu-i fac nimic, păcatele mele! Numai m-am uitat la dânsul.

- Fugi de-aci, nărodule, că-ți dau una! mai strigă moșul înfuriat. Plecați, să nu vă mai văd!

- Ei, iete că plecăm! Mai ziseră copiii speriați și plecară-n fuga mare.

Moșul, după ce plecară copiii, se întoarse cu jale spre frumosul trandafir.

- Vai, te-au descoperit, floarea vieții mele! zise el, ce păcat! Dar dacă te vor fura?

- Nu, răspuse, tu ești un om nebun, un bătrân răutăcios. Eu îți fac tot binele de care te mulțamești astăzi. Fără mine ai fi sărac, ai fi nenorocit; eu îți dau bogăție, fericire, sănătate, și toate acestea cu condiția să fii bun, blând, să mă ții la tine în grădină și să mă uzi de douăsprezece ori pe zi. Tu nu împlinești niciuna din aceste condiții; mai întâi nu ești nici bun, nici blând. Nu dai la săraci, nu faci milostenie; toate le dai pentru bani, cu toate că nu dai niciun ban pe nimic. Mai adineauri chiar, cum te-ai purtat cu băieții aceia care nu ți-au făcut nimic?

- Ba, mi-au făcut: s-au uitat la tine!

- Ei, și ce fac cu asta? Ei m-au privit, m-au admirat, făcutu-ți-au vreun rău? Ce adică, tu voiești să nu mă mai vadă nimeni? Pentru ce sunt eu aici atunci? Numai pentru ca să-mi petrec puținele zile ce mi le-a dat

Dumnezeu cu un bătrân anost ca tine? Și nimeni să nu poată să mă vadă măcar?! Nu, mi s-a urât! O să plec și o să te las singur.

– Floare rea, tu mă urăști! Lasă, o să te învăț eu minte! Strigă moșul supărat. N-o să ai apă diseară.

– Cu atât mai bine, o să mor și o să scap de tine!

– Of! Îmi vine să te tai în bucăți!

Moșul era furios; el intră în casă și nu mai ieși afară până a doua zi dimineată.

Se sculă cam îngrijorat, se temea ca nu cumva floarea să fi plecat. El alergă iute în grădină. Nenorocire! Trandafirul nu mai era acolo! Căută în sus, căută în jos, în zadar! Floarea dispăruse.

Alergă moșul la arendaș, tatăl lui Ion și al lui Vlad; intră cu o falcă în cer și cu alta în pământ:

– Mi-ați luat trandafirul, pungășilor!

– Ce, moșule, ai înnebunit? Dar de unde până unde, că niciun trandafir n-avem!

– Cum n-aveți? Haidem în grădină, să vedeți!

– Haidem!

În mijlocul grădinii se înălța mândru trandafirul alb al moșului. Vlad și Ion se jucau pe iarbă.

– Scoateți-mi trandafirul afară și dați-mi-l! strigă moș Stan.

Toți traseră, puseră toate puterile lor spre a scoate trandafirul, peste puțință! Atunci, deodată trandafirul dispăru și în locul lui apărură o frumoasă femeie îmbrăcată în alb și cu un baston de aur în mână.

– Moșule, zise ea, află că sunt Zâna Florilor; mi-a fost milă de tine și m-am

prefăcut într-un trandafir pentru a te ajuta; da, eu te-am ajutat, însă văzându-te rău, zgârcit și nemilos iar pe urmă așa de egoist încât nu vroiai să mă privească nimeni, m-am depărtat de tine și am venit aici. Și acum îți zic adio pentru totdeauna și îți făgăduiesc că dacă vei fi bun, milos și muncitor, voi continua să te protejez chiar din țara zânelor, unde mă duc.

(Iulia Hașdeu)

Teste

1. Cum îl cheamă pe moșul bătrân?
 - a) Moș Trofim;
 - b) Moș Constantin;
 - c) Moș Stan.
2. Într-o bună zi l-au vizitat:
 - a) niște copii din sat;
 - b) doi băieți străini;
 - c) fiii arendașului.
3. Cu ce se mândrește moșul?
 - a) legume diferite;
 - b) flori frumoase;
 - c) un trandafir alb.
4. Cum este caracterizat bătrânul de către trandafir?
 - a) că este un om deștept;
 - b) că este un om nebun, răutăciosși zgârcit;
 - c) că este un om cumsecade.
5. În ce s-a transformat trandafirul?
 - a) În Zâna Florilor;
 - b) într-o insectă;
 - c) într-o stâncă.
6. Care elemente folosește autorul în text?
 - a) fantastice, actuale;
 - b) trecute, reale;
 - c) fantastice și reale.

Întrebări și exerciții

- ✓ *Cum ai dori de a schimba comportarea, calitățile sufletești și felul de a fi al bătrânului?*
- ✓ *Care este rolul florilor în viața voastră?*
- ✓ *Ce învățăminte putem lua din acest text?*
- ✓ *Ce semnificație are culoarea albă a trandafirului în text?*
- ✓ *Care este floarea ta preferată? De ce? Argumentează.*
- ✓ *Care este floarea ta preferată a mamei, prietenei?*
- ✓ *De ce culoare va fi floarea pe care îi vei aduce-o mamei, prietenei în dar? De ce? Ce importanță are culoarea?*
- ✓ *Ce flori cresc în ograda casei tale? Dar în grădina bunicii? Ce floare i-ai oferi? De ce?*
- ✓ *Ce legendă cunoști despre flori? Care îți place mai mult? De ce?*
- ✓ *Ce legendă prefer să-i povestești colegului? De ce? Argumentează?*

CUPRINS

§ 1. Recapitulare. Sfera numelui: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul.....	5
Substantivul.....	7
Adjectivul.....	9
Pronumele.....	12
Numeralul.....	15
Articolul.....	18
§ 2. Originea cuvintelor. Cuvinte de uz general.....	22
§ 3. Valorile stilistice ale expresiilor idiomatice. Îmbinarea de cuvinte. Propoziția. Fraza.....	28
§ 4. Schimbarea valorii gramaticale.....	36
§ 5. Familia lexicală. Dicționarele limbii române.....	42
§ 6. Actualizarea cunoștințelor despre verbele predicative și nepredicative. Verbele auxiliare: a fi, a avea, a vrea	50
§ 7. Verbele: a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea ca verbe copulative.....	55
§ 8. Timpul, persoana, numărul. Conjugarea verbelor: clasificarea verbelor în conjugări.....	61
§ 9. Modurile personale. Timpurile modului indicativ.....	67
§ 10. Alte moduri personale: conjunctiv, condițional-optativ, imperativ, timpurile acestor moduri. Propoziția imperativă. Propoziția optativă. Modurile nepersonale ale verbului: infinitivul, participiul, gerunziul și supinul.....	76
§ 11. Verbele active pronominale. Verbele personale, unipersonale și verbele impersonale. Verbele tranzitive și intransitive.....	81
§ 12. Diatezele: activă, pasivă (complementul de agent), reflexivă.....	87
§ 13. Locuțiunea verbală. Funcțiile sintactice ale verbului și ale locuțiunii verbale.....	95
§ 14. Valoarea stilistică a verbelor și a locuțiunilor verbale.....	101
§ 15. Adverbul (actualizare). Felurile adverbilor.....	106
§ 16. Adverbele interogative, relative și nehotărâte.....	110
§ 17. Formarea adverbilor. Adverbele provenite din diferite părți de vorbire.....	114
§ 18. Gradele de comparație ale adverbului.....	117
§ 19. Locuțiunea adverbială. Adverbele predicative și locuțiunile adverbiale predicative.....	121
§ 20. Funcțiile sintactice ale adverbului și locuțiunilor adverbiale.....	125
§ 21. Valorile stilistice ale adverbului.....	134
§ 22. Prepoziția. Felul prepozițiilor.	140

§ 23. Regimul cazual: rolul prepoziției în exprimarea acuzativului.....	147
§ 24. Locuțiunea prepozițională.....	153
§ 25. Conjunția. Felul conjunțiilor. Conjunțiile coordonatoare și conjunțiile subordonatoare.....	159
§ 26. Locuțiunile conjuncționale: coordonatoare și subordonatoare.....	164
§ 27. Interjecția. Tipurile de interjecții. Cuvintele onomatopice. Interjecții de adresare.....	169
§ 28. Interjecții predicative. Rolul interjecției în comunicare.....	174
§ 29. Sistematizarea și generalizarea cunoștințelor.....	180
Comunicarea orală și scrisă.....	200
Acte oficiale.....	218
Compunerea. Scrierea unei compuneri	222
Înțelegerea după auz	227

Навчальне видання

**ГОВОРНЯН Лілія Серафимівна
ВАСИЛЬЧУК Марія Дмитрівна
МИРОН Лариса Дмитрівна**

РУМУНСЬКА МОВА

**Підручник для 7 класу
закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Румунською мовою

Редактор *Л.С. Пушкарьова*
Обкладинка *С.Л. Говорнян*
Художнє оформлення *С.Л. Говорнян*
Верстка *С.Л. Говорнян*
Коректор *Л.Г. Криган*

Формат 70x100¹/₁₆. Ум. друк. арк. 20,090.
Обл.-вид. арк. 18,65. Тираж 3185 пр. Зам. 3195

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua, svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017